בעזהשי"ת

קונטרס

פורים ביום רבין

סדר יום הפורים
אצל כ"ק מרן רביה"ק
מסאטמאר זלה"ה

מהדורת קאפפעל

ב ע ז ה ש י " ת

קונטרס

פורים ביים רבי'ן

ארגינעלע זכרונות פון זקנים ותלמידי וחסידי
כ"ק מרן רבינו הק' בעל דברי יואל מסאטמאר זי"ע

אין די הייליגע ימי הפורים

'מהדורת קאפפעל'

יצא לאור ע"י
יצחק מיטטעלמאן - שמואל שלמה טעללער
בחודש אדר תשע"ח
קרית יואל יצ"ו

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2026

כל הזכיות שמורות להמו"ל

יצחק מיטטעלמאן
שמואל שלמה טעללער
3 Chernobyl Ct #302
Monroe NY 10950

להארות והערות נא לפנות
845-783-0735

דפוס**המעתיק**
170 Ross St. Brooklyn NY 11211
718.782.1391

מפתח הענינים

פרק א - חודש אדר ..... טו

מרבין בשמחה / א 'משנכנס' אין חודש אלול / דער בוכ"ע דארף אויך זיין בשמחה / שושנת יעקב - צהלה ושמחה / בראותם יחד תכלת 'מרדכי לייב'... / וקהל סאטמאר צהלה ושמחה / דער נייער ניגון / הכנה דרבה

פרק ב - שבת זכור ..... כא

דער פורים רב / חטאת הקהל הוא / דער פורים רב קנס'עט דעם רבי'ן / געבליבן מיטן טלית / דער 'פורים רב' אין די ישיבה / זכור בפה / מלחמה לה' בעמלק מדור דור / די ציונים מזרע עמלק / די מלחמה פון שאול מיט אגג / דער 'שבת זכור' אין דעברעצין / הם לא עשו אלא ל'פנים' / דער דעברעצינער רב דערמאנט

פרק ג - תענית אסתר ..... ל

מנות הלוי / דער ספר בית יצחק / שלשה אני יודע / ובבואה עם הספר / סבר וקיבל / פרישע רחמי שמים בכל דור ודור

פרק ד - קריינא דאיגרתא ..... לו

י"א שיטין / די ירושה-מגילה פונעם הייליגן קדושת יו"ט זי"ע / צדקה פאר אלמנות וויכטיגער ווי די מגילה פון ישמח משה / דער קאמארנער חומש / דער 'גרויסער' חומש, מיט די 'קליינע' אותיות / היכל הברכה מיטן עמדין סידור / דיוק הלשון

פרק ה - מגילה נקראת ..... מד

בערב היא באה / ברוך אתה ה' - על מקרא מגילה / ברוב עם הדרת מלך / 'עד דלא ידע' ביי די מגילה / בן יאיר... בן שמעי... בן קיש... / די גנבים פארשטייען זיך / עס איז איבערגערינען... / קול מעורר הכוונה / קיינמאל נאכנישט ווי היינט - תרח"ץ / רבי מיכאל בער האט מיטגעהאלטן - ביז... / העכער פון נעילה / יעדעס מאל מיט אן עקסטערע פרישקייט / דער חידוש פונעם רבי'נס מגילה ליינען / קול אלקים מדבר מתוך האש / לא יכרע ולא ישתחוה / די קולות אין די שווייץ / גירסאות המגילה / "נפל תפול לפניו, עודם" / עשרת בני המן / מגלה טפח / אין

מפתח

עוד מלבדו / פיל מיט שמות הקדושים / קדושת המגילה כי הוא נורא ואיום / כל משבריך וגליך / לקיים את ימי הפורים 'בזמניהם' / אשר הניא

פרק ו - סעודת ליל פורים ..... ס

ירבה קצת בסעודה / דאס בדחנות פון הרה"ח ר' ישראל דוד ווייס ע"ה / פינף דורות חסידים / עשר ספירות / 'עשר כוסות' אנשטאט 'עשר מכות'... / רבי יעקב חיים אמסעל'ס חרוזים / די מגילה פון הייליגן דברי חיים זי"ע

פרק ז - ובבוקר אמור למלך ..... סט

מחצית השקל / אקרא יומם

פרק ח - משלוח מנות ..... עא

קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות / הרימותי בחור מעם / איש לרעהו / שליח עושה שליחותו / דעם רבי'נס עבודה ביי משלוח מנות / שיקן 'משיח' פאר משלוח מנות / 'לשם יחוד' צו משלוח מנות / געקושט דעם משלוח מנות / ראשון למקראי קודש / זכרון קודש - עשר קדושות / משלוח מנות מיט הכרת הטוב / מקרב זיין א פרעמדן חסיד / לפורקנך סברית ה' / "רבי אהרן ראטה פון סאטמאר האט אונז געשיקט משלוח מנות" / א טייערע אויסלייז-געלט / די משלוח מנות פון כ"ק אדמו"ר מהריי"צ מליובאוויטש זצ"ל / מתנבאים במחנה / די שענסטע משלוח מנות / ר' נפתלי'ס משלוח מנות / אורה זו תורה / חיוב לימוד התורה ביום הפורים

פרק ט - חוזרין על הפתחים ..... צ

אבי הצדקות / זורע צדקות - גיין נאך געלט / פונקט גוט אנגעקומען / אי אתה בן חורין להפטר ממנה / א טאש פאר די בזיונות / כ'דארף נישט א בחור וואס גייט נישט נאך געלט / חנוך לנער... גם כי יזקין / בצדק אחזה פניך / חתונה געמאכט א יתומה בשותפות / נישט געגעסן סעודת פורים / רבי יענקעלע בלייבט הערן מגילה ליינען / גיין נאך געלט - דער גרעסטער 'חידוש' פון רבי'ן / דער צאנזער רב האט אויך געשיקט / כי בגלל הדב"ר הזה, בשכר הדיבור / ומתנות לאביונים / דערקענט אויפן געלט / אויסגעבארגטע צדקה געלט / פדיון הבן 'כשר געלט' / כשבת המלך... זיצן אינדערהיים ביום הפורים / מ'גייט נאך געלט, און מ'גייט נאך געלט

פרק י - מצמיח ישועות ..... קה

דאס געשעפט אינעם סעזאן... / געבראכן אייזערנע טירן / ישועות מיט ברכות / באפרייט פון מיליטער / ובהגיע תור... בת / ומרדכי לא יכרע / דער ר"ר אלימלך

מפתח

איז געווען דער לעצטער / א רבי א מלאך האט א כח / איך ברויך דאך אויך א ישועה / א 'ביין' פאר א 'בן' / כי לה' המלוכה / מי ידמה צום הייליגן דברי חיים / ננעלו דלתות העזרה / ואברכה מברכיך: וואונטשן פארן רבי'ן / כס"ף נבחר לשון צדיק: נאך געבליבן אין די קאסע

פרק יא - משתה היין ..... קיט

דער הייליגער "משתה היין" טיש / משלשלין בשלש קדושות / פורים - כפורים / יין ושכר אל תשת / 'זה השולחן' / מיחייב אינש לבסומי - מיט מסירות נפש / שטייט דען נישט 'חייב'?! / די עבודה ביים טרינקען / ווין נישט קיין וואסער... / א מלוכה פון אויבערשטן אליין / ר' אברהם שלומ'ס ווין / זיבן איז קודש / דער ראש הקהל ויל נישט געבן קיין הוספה / כ'זעה נאר דעם אייבערשטן... / וכך היו עושין... / מרגיש געווען דעם טעם / שטעלן שמירה / דער 'זמן' פון טרינקען / בלייבן מקושר מיט'ן רבי'ן / אן הרגשה פון התבטלות / סעודת פורים תש"ו אין ירושלים עיה"ק / דער מתנגד זאגט יישר כח / דער ראבינער איז באזאפן / בדחני דמלכא / הרה"ג ר' אלעזר האלפערט ז"ל / המן הרשע האט נישט געווואוסט פונעם מגן אברהם / אסאך יראת שמים / הרה"ח ר' אברהם ווערצבערגער ע"ה / וצאצאי צאצאינו / רבי אברהמ'עלעס גראמען / ובכן צדיקים יראו וישמחו / ותמונת ה' יביט - פורים תשל"ז / דער לעצטער פורים - תשל"ט אין קרית יואל / להחיות נפש צדיק / עמוד אחד וצדיק שמו / מש"ה שפיר קאמרת

פרק יב - כטוב לב המלך ביין ..... קמה

נכנס יין יצא סוד / תורות וואָס פאַסט פאַר'ן הייליגן לובלינער / אמירתו לגבוה / רש"י זאגט נאך די בעסטע / קיין רגע נישט מסיח דעת געווען פון בוכ"ע / קיין טעם אין קיין מאכל / עד מתי עשנת בתפילת עמך / פערציג יאר נישט לייגן אין בעט / פארהערט מדרש / זיך אפוואשן דעם שטערן / וואס הייסט היסח הדעת / דער ניצוץ הק' ווייסט / "איך וועל לוחם זיין אפילו איך וועל בלייבן אליין אויף דער וועלט" / 'עד דלא ידע' מ'זאל קענען זאגן דעם אמת איבער די רשעים / המן האט געמאכט א חזית דתית / אן אלטע עצה: סעודת ארץ ישראל / פאַרוואָס שטייט נישט אין די מגילה דאָס וואָרט "ישראל"? / מכלל דעד השתא ידע / המן'ס קאָפּ / פאַרוואָס מאַכט מען נישט קיין זכר צו ושתי'ס מפלה? / זקוקין דנורא / גיין אויף קידוש השם / שיתקדש שם שמים בזרעי / וצדיק באמונתו יחי' - פורים תשי"ח / מען איז גארנישט / פארגעסן פון אלע צרות / געדענקען די דברי תורה / רשמי רשוותא / וועו איך וועל טוהן תשובה מאהבה / 'עד דלא ידע המרדכי' / קאַמינקער רב זי"ע'ס ווערטלעך / דעם רבי'ס תורה איבער'ן בנין אויף סאנדז סטריט / ביזט א מבין אויף די תורה?! / שיכור פון מגילה ליינען / וואויל און

מפתח

לעכטיג איז ווער עס איז נישט קיין מנהיג / ווי שווער איז צו זיין א רבי / איך האב ליב כאניאקעס / על לוח לבו

פרק יג - זכרהו על היין ..... קסח

בדבר ישועה ורחמים / ר' חיים הערש האט געראטעוועט / לזרע של קיימא / א בן פאר מרדכי / כאברהם אבינו בדורו / נאר טוהן דעם רצון ה' / ישועה פאר כל העולם כולו / אין חבוש מתיר עצמו

פרק יד - בצאת היום ..... קעו

להפיג יינו / וחסידים ישמחו יעלצו / חולצין שמאל תחילה / דו האלטס ביי 'עד דלא ידע' / א קבלה פונעם בעל שם טוב / פחד שבת מפיגו

פרק טו - שושן פורים ..... קפ

ואת יום חמשה עשר בו / דער נייער יו"ט: שושן פורים / "וואו איז דאס שטריימל?" / ינתן גם מחר - פאר די בחורים / דער שושן פורים טיש / איבערקוקן די בדחנות / די בדחנים אויפן טיש / הרה"ח ר' אפרים ניימאן ע"ה / רבי חיים מענדל'ס בדחנות / ווילי‌אמסבורג בלייב מיר געזונט / ר' בערל אמסעל ע"ה / מלך שלם הוציא לחם ויין... / את ימי הפורים האלו בזמניהם / תש כוחו דרבי / מפי כתבם / תשכ"ט - געטאנצן אין די אנטווערפענער גאסן / תשכ"ט - רבי נתנאל'ע פארקאש ז"ל איז משמח / תש"ל - משמח געווען דעם רבי'ן אין בעלל הארבער / סוס ורוכבו / שושן פורים תש"ל: מ'דארף פרעגן די רביצין / שושן פורים תשל"ד: לחזות בנועם ה'

בגדי חסידות: שטריימל און בעקיטשע נישט 'לכבוד ולתפארת' / א מזל אז מ'לאכט / אין אמעריקע איז נאך וויכטיגער / "קלאפן ביי המן" א סימן פאר א שטריימל / באזונדערע חשיבות פארן זון מיטן שטריימל

פרק טז - פורים המשולש ..... ר

פורים דמוקפין / שנת תשי"ד לפ"ק / 'יעצט' איז נישט פורים / אנטוהן דעם שטריימל / תשל"ד: דער פריליכער קבלת שבת

פרק יז - שיתסר ושיבסר ..... רג

דער רבי זאגט תחנון

הקדמה

משנכנס אדר מרבין בשמחה

עס איז שווער מיט ווערטער צו שילדערן אונזערע התרגשות'דיגע געפילן שטייענדיג ביי די געלעגענהייט ווען מיר זענען זוכה ארויסצוגעבן לאור עולם דעם ספר "א פורים ביים רבי'ן"...

כשמה כן הוא, 'א פורים ביים רבי'ן' ארגינעלע שילדערונגען וואס מיר האבן אנגעשעפט כלי ראשון מפי תלמידים וחסידים וואס האבן זוכה געווען מיטצוהאלטן אין די יארן וואס זיי האבן זיך געווייקט בצילא דמהימנותא.

בחסדי ה' כי לא תמנו האבן מיר די זכי' שוין נאנט צו צוויי צענדליג יארן צו זיין מתעסק בקדשים, און ארויסגעבן פארשידענע שיינע ווערק בתולדותיהם של צדיקים, קורות חייו ומעשי תקפו וגבורתו פון איתן אדונינו כ"ק מרן רבינו הקדוש בעל דברי יואל מסאטמאר זיע"א, וואס תלי"ת האט דאס געטראפן חן בעיני רבנן ותלמידיהון און האבן זיך אויסגעדרוקט דערויף מיט דברי שיר ושבח.

אין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה.

שטייענדיג כהיום הזה נאנט צו פערציג יאר פון ווען דאס הייליג לעכטל האט זיך אויסגעלאשן און דער רבי ז"ל איז געגאנגען לעולמו, זעהט זיך אן מער ווי ביז היינט דאס נחיצות צו דערציילן און איבערגעבן פאר די וויטערדיגע דורות ווער דער רבי איז געווען, און וואס ער האט מיט זיך פארגעשטעלט.

עס וואקסט אונטער א נייער דור אשר לא ידע את יוסף, זיי געדענקען נישט די לעכטיגע צייטן ווען דער רבי האט משפיע געווען פארן עולם ווען עס איז געווען כל כוחותיו אתו, יענע לעכטיגע זמנים ווען "א שבת ביים רבי'ן" האט געשיינט און געלויכטן אין אידישע הערצער אויף אן אומבאגרייפליכן פארנעם, און נישט אנדערש

הקדמה

איז געווען "א יום טוב ביים רבי'ן", און א חול המועד, ובכלל יעדע יומא דפגרא, יעדע מינוט במחיצת הקודש איז געווען מלא חיות דקדושה, מלא התעוררות והתלהבות, מלא מוסר ויראת ה', און די תלמידים וואס האבן זוכה געווען דאס צו מיטהאלטן און מיטלעבן גייט דאס זיי נישט ארויס פון זכרון.

צו עטוואס ערפולן דעם חלל האבן מיר געגומען אויף זיך די גרויסע אויפגאבע צו אפהאלטן רייכע, באלערנדע און אינהאלטסרייכע שמועסן און זכרונות מיט הרבנים הגאונים, זקני החסידים ואנשי מעשה, איבער דעם גאנצן "סדר היום בקודש פנימה" מידי יום ביומו, ווי אויך אן ארגינעלע באשרייבונג פון א שבת קודש בצל קורתו פון רבינו הק' זי"ע - וואס מיר האבן שוין באשריבן אין לענגערע קאפיטלעך אינעם ירחון 'אוצרות' - און דער ספר מיט אירע מערערע תוכנ'פולע קאפיטלעך געפונט זיך בשלבי העריכה לדפוס - וואס וועט בע"ה זיין א הערליכע מתנה טובה מבית גנזי המלך פארן ציבור אנשי שלומינו.

שטייענדיג יעצט בזמן שהשמחה במעונו פון ידידינו וידיד נפש כל חי הרבני הנגיד רודצו"ח ר' זלמן לייב קאפפעל הי"ו, וואס מבית אביו הדגול הרה"ח ר' שלמה ז"ל און גאר באזונדער מבית חותנו הרה"ח ר' ישראל דוד וויים ז"ל האלט מען זייער ווארעם דעם קשר און דאס דבקות אינעם אור הבהיר, האבן מיר מחליט געווען ארויסצוגעבן אט דעם חיבור, פרובירנדיג אראפצוגעבן ווי אזוי עס האט אויסגעזעהן א יו"ט פורים בצל הקודש פונעם רבי'ן ז"ל, באזירט אויף עדי ראי' ועדי שמיעה פונעם עלטערן דור.

עס איז צום ערווארטן אז שטייענדיג אין די טעג פארן יו"ט פורים הבעל"ט וועט דער ספר ווערן אויפגענומען מיט שמחה און התרגשות ביים ציבור אנשי שלומינו, דער עלטערער דור וועט דאס העלפן אויפברענגען זכרונות ימי קדם, און דער אינגערער דור וועט כאטש באקומען א געפיל פון א 'מתי יגיעו', א נגיעה כל דהו אין יענע לעכטיגע צייטן און זמנים, און עס וועט זיין א זיכערע טובה מיד ולדורות בס"ד.

לאמיר דא אראפגעבן דעם סדר העבודה והמלאכה אין דעם מהלך פון אונזערע סעריע ספרים וואס מיר האפן ארויסצוגעבן אין דעם גאנג.

הקדמה

א שבת קודש און א יו"ט ביים רבי'ן...

אויב איז יעדן טאג בצל קדשו פון רבי'ן זי"ע געווען א עונג רוחני, יעדער שעה איז געווען א שעה של קורת רוח, יעדע מינוט איז געווען מעין עולם הבא, כסדר האט מען עפעס קונה געווען פונעם מעיין המתגבר בתורה וביראה, ווי עס ווערט יארן שפעטער דערציילט דורך תלמידים וחסידים מיט בענקשאפט און נאסטאלגיע, קען מען זיך פארשטעלן ווי אזוי עס איז געווען א "שבת קודש ביים רבי'ן", און ווי אזוי עס האבן אויסגעזעהן די שיינע געהויבענע לעכטיגע "חגי ומועדי השנה ביים רבי'ן".

צו ערפולן דעם דארשט פונעם ציבור אנ"ש האבן מיר זיך ארויסגעלאזט אין שמועסן מיט זקני וחשובי אנשי שלומינו, צו הערן איבער זייערע זכרונות וואס זיי געדענקען פון יענע לעכטיגע יארן, מיט ארום 50 יאר צוריק, אין די געזונטע יארן ווען דער רבי איז אנגעגאנגען מיט זיין הייליגע עבודה אויף א געוואלדיגן אופן למעלה מהשגתינו.

און אז מ'זעצט זיך אראפ שמועסן, מ'עראינערט זכרונות, עפענען זיך די קוועלער פון הרגשים, עס ווערן זיך אויף בענקענדיגע געפילן, און פון יעדעס ווארט דערהערט זיך ארויס 'מי יתנני ירחי קדם בהילו נרו עלי ראשנו', אה, ווי אנדערש איז געווען די וועלט, ווי אנדערש איז געווען דער דור, ווי אנדערש האט מען דעמאלט געלעבט, און ווי אנדערש זענען דעמאלט געווען די השגות בכלל. און מיר אינגעלייט קענען נאר שטיין מיט קנאה בליקן און קוקן מיט אומאויפהערליכן הערצה אויף די "וואוילע אויגן" וואס האבן זוכה געווען צו זען מראה כהן בעבודתו".

ווי פארשטענדליך האבן מיר נישט געקענט אראפשרייבן אלע רגשי הלב, די זכרונות, די געגועין און כיסופין, די בענקשאפט צום רבי'נס מגילה ליינען, די בכיות ביי די הייליגע טישן, דאס לאזט זיך סיי ווי נישט אראפשרייבן אזוי טרוקן אויפן פאפיר. מיר האבן בלויז פארצייכנט וואס מיר האבן געהערט שמועסן, עפיזאדן מנהגים און עובדות אויפן סדר פונעם יו"ט, ועד כמה שידינו מגעת האבן מיר פרובירט דאס אראפצוגעבן עטוואס לעבעדיג, אז דער ליינער זאל קענען לכה"פ שמעקן פון דעם ריח ניחוח וואס מ'האט געשפירט זיך דרייענדיג ארום דעם יו"ט במחיצתו של רבינו.

עס איז פארשטענדליך אז קיין מענטשליכער שכל קען נישט אפלערנען און משיג זיין די געוואלדיגע עבודה פון רבי'ן בינו לבין קונו, לא מינייהו ולא מקצתו. מיר ערלויבן זיך בלויז צו ברענגען דעם אויסערליכן געשטאלט פון דעם סדר היום, כדי

הקדמה

צו געבן א עטוואסע הרגשה פארן אינגארן דור צו פארשטיין וואס דער עלטערער דור האט מיטגעלעבט, צו וואס זיי האבן זוכה געווען מידי שבת בשבתו ומועד במועדו און אין וואס פאר א העכערע און רוחניות'דיגע וועלט זיי האבן געלעבט.

מיר שפירן פאר וויכטיג צו באמערקן:

כאטש פון צווישן די שורות קומט צומאל ארויס הרגשים און הסברים אויף די דרכי העבודה, איז דאס אבער זיכער נישט צו לערנען פשטים, און ח"ו צו זאגן אז מיר פארשטייען בכלל זיינע הייליגע וועגן. ס'איז בלויז צו זען וויאזוי עס איז געווען דער מהלך המחשבה ביי די חסידים וועלכע האבן פרובירט נאכצוקוקן און אפלערנען דעם רבי'נס עבודת ה'.

ווי אלעמאל האבן מיר זיך געוואנדן צום ערשטן צו די יושבים ראשונה במלכות, אנגעהויבן ביי די זקני החסידים החיים אתנו לאורך ימים, די וואס האבן זוכה געווען לשרת את פני הקודש און האבן מיטגעהאלטן די עבודת הקודש פון דער נאנט, ביז צו די דעמאלט'דיגע אברכים און בחורי חמד, וואס פלעגן מיטהאלטן די הייליגע עבודה פונעם רבי'ן, און נישט אראפ געגומען קיין אויג במשך די הייליגע תפילות און טישן, און די אלע זאכן וואס זיי האבן געזען און געהערט זענען ביז היינט געבליבן חקוקים על לוח לבם, כולם כאחד דערציילן די ענינים וואס זענען פארלאפן מיט ארום 50 יאר צוריק מיט אזא חיות און אזא פרישקייט, ווי מ'זעט בחוש אז דאס איז איינגעקריצט באהבה וביראה טיף אין הארצן, און וועט קיינמאל נישט אפגעמעקט ווערן.

ווען מ'שרייבט אבער מנהגים פון רבי'ן, איז איבריג צו באטאנען, אז צומאל קומט ארויס צווישן די זכרונות פון די בעלי מספרים ענינים וואס זענען אנדערש פון איינער צום צווייטן, און אמאל אויך סתירות. די סיבה דערפון איז ווייל אין די תקופה פון העכער צוואנציג יאר וואס דער רבי איז געווען אין אמעריקע - אין די געזונטע יארן - האט דער רבי אליין געטוישט פארשידענע מנהגים אין זיין פריוואטע עבודה, און ער האט טאקע נישט געוואלט אז מ'זאל אים נאכקוקן און באטראכטן. אויך זענען דא ענינים וואס יעדער איינער לפי מזגו וטבעו האט אזוי מקבל געווען די הרגשה בשעת מעשה.

אויך איז קלאר אז ס'איז נישט מעגליך אראפצוגעבן א ענצליך בילד אין דעם ענין, ובפרט ווען עס זענען געווען פולע הונדערטער אידן זקנים עם נערים, צווישן זיי אנשים חשובים, מקורבים ומשמשים בקודש, וואס האבן דאס מיטגעלעבט כסדר, און

הקדמה

מיר זענען נישט אנגעקומען צו אלעמען. מיר האבן נאר געטוהן כפי קוצר ידינו מגעת, בפרט אין די גאר קורצע צייט וואס מיר האבן עוסק געווען דערין, און מיר האפן אז דאס ביסל וועט ערגענצן דעם ציל, להשקות צמאי חסדך מנהר היוצא מעדן פון דעם מעיין נאמן מקור מים חיים.

מיר הייבן אויף אונזערע הענט מיט א תפילה צום רבש"ע יהי ה' אלקינו עמנו כאשר היה עד הנה, און מיר זאלן מצליח זיין להוציא זממינו מהכח אל הפועל, ולברך על המוגמר אויף די קומענדיגע חלקים פון די סעריע ספרים איבער שבת קודש וימים טובים ביים רבי'ן, וואס וועט בע"ה זיין לתועלת גדול ביים ציבור אנ"ש.

ויה"ר אז פון די לעכטיגע ימי אורה ושמחה זאל נשפע ווערן השפעות טובות לנו ולכל ישראל, והרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כמו שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, ביז ווען מיר וועלן זוכה זיין צו די גאולה שלימה ומלכינו כ"ק מרן רבינו שליט"א בראשינו בב"א.

הכ"ד החותמים בשבח והודאה להשי"ת

משנכנס אדר תשע"ח לפ"ק

יצחק מיטטעלמאן, שמואל שלמה טעללער

פה קרית יואל יצ"ו

יהוד"ה אתה יודוך אחיך

שיר ושבחה הלל וזמרה, נרנן בתודה וקול שירה, קדם
האי גברא רבה ויקירא, רחים ומוקיר רבנן ואיהו גופא
לעי באורייתא בתדירא, הרבני הנגיד המפואר, יפה פרי
תואר, מפורסם לשם ולתהלה, בפי בני סגולה, זכה לשני
שולחנות, תורה וגדולה גם יחד מצומדות, ה"ה כש"ת

מוה"ר **זלמן לייב קאפפעל** שליט"א

אב"י פה ק"ק קרית יואל יצ"ו

שהוזיל זהב מכיסו לשלם כל הוצאות ספר הזה
ועל שמו יקרא "מהדורת קאפפעל"

לרגל שהשמחה במעונו בנשואי בנו למזל טוב

החתן תמים למעלות, כתר שם טוב על גבו עולות,
משובח בכל המידות, תורה ויראה וחסידות,
כמר **ירמי' בן ציון** הי"ו

עב"ג הכלה הצוה"ח תחי' בת מחותנו הרה"ח רודצו"ח
מו"ה **ישעי' הלוי ווערצבערגער** הי"ו
מק"ק קרית יואל יצ"ו

יה"ר שישלם ה' פעלו ותהי משכורתו שלימה מעם ה"א ישראל,
ויזכה לראות רב שמחות ונחת מכל יוצ"ח כל הימים

לזכרון בהיכל ה'

נשמת אאמו"ר הרב החסיד המפואר,
שייף עייל ושייף נפיק ולא מחזיק טיבותא לנפשי',
שלמ"ה שמו ושלמ"ה משנתו, מאש"ר שמנה לחמו,

הרה"ח ר' שלמה אשר אנטשיל ב"ר יקותיאל יהודה ז"ל

נלב"ע כ"ג סיון תשע"א

בך יברך ישרא"ל

נשמת מו"ח הרב החסיד המפואר גומל חסד ומטיב
לכל, אשר זכה להחיות נפש צדיק ובפרט בימי הפורים,
עושה ומעשה רב פעלים

הרה"ח ר' ישראל דוד ב"ר אהרן צבי ע"ה

נלב"ע ה' מרחשון תשס"ב לפ"ק

ונשמת חמותי האשה החשובה והצנועה רבת פעלים

מרת אלטא פרומט פעסיל ב"ר בן ציון ע"ה

נלב"ע ערב פסח תש"ע

החותם בהערצה בנם-חתנם

זלמן לייב קאפפעל ומשפחתו

קרית יואל יצ"ו

פרק א

חודש אדר

חודש שנים עשר הוא חודש אדר

מרבין בשמחה

די לעכטיגע ימי אורה ושמחה בצל קדשו פון רבי'ן ז"ל, האט זיך שוין אנגעהויבן מוצאי שבת שקלים, וועז דער רבי ז"ל פלעגט ביי די סיום פון די דברי תורה מאריך זיין מעניני שמחה, מיט ביאורים ופירושים אינעם מאמר חז"ל 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', וואס האט שפעטער נאכגעפאלגט מיטן זינגען 'שושנת יעקב'.

מיר זענען דא מעתיק עטליכע הייליגע לשונות וואס דער רבי האט געזאגט ביי די שלש-סעודות-תורה שבת שקלים, וואו ער גיבט ארויס רגשי לבו הטהור אריינגייענדיג אין דעם לעכטיגן חודש השמחה.

ביי די שלש סעודות תורה תשי"ח האט דער רבי געזאגט:

משנכנס אדר מרבין בשמחה, לכאורה א איד דארף דאך אלעמאל זיין בשמחה, וואס איז דער 'מרבין'?

נאר, מ'דארף טאקע זיין בשמחה, נאר יעדער איד איז דאך מוסיף והולך, א איד ברויך דאך וואס אמאל מער מוסיף זיין אין תורה און קדושה, נאר אז עס איז אויף דער בחינה וואס איז געווען ע"י כפי', יעדע זאך קומט אן שווער גענייט, קומט דאך בעצב ודאגה, משא"כ דאס וואס מ'איז מקבל ברצון, מ'האט חיות פון עבדות ה' ב"ה, איז מיט שמחה.

איבער דעם משנכנס אדר, 'מרבין', דעס וואס מ'איז מרבה בתורה וביראה, און מיט חכמה, איז אלעס מיט שמחה, דער 'מרבין' גייט נישט ארויף דוקא אויף 'שמחה', נאר אויף אלעס וואס א איד טוט, דאס איז דאך די עבודה פון א איד, מ'זאל נישט חלילה פאלן אויף צוריק, א מענטש איז דאך א הולך, נישט קיין עומד, אויף איין פלאץ שטייט מען נישט, אדער גייט מען העכער, אז נישט פאלט

מען חלילה, איבער דעם דער 'מרבין' וואס מ'גייט אמאל העכער ברויך צו זיין מיט שמחה, אזוי איז מען אלעס מרבה מיט שמחה.

דער בוכ"ע זאל העלפן מיר זאלן די זכי' האבן, אז מ'זאל תשובה טוהן פארן באשעפער מתוך שמחה, נישט מתוך צרה ויגון ה"י, נאר מתוך נחת ושמחה זאל מען האבן א צובראכן הארץ פארן לעבעדיגן באשעפער, מיר זאלן נאך די זכי' האבן צו טוהן תשובה שלימה, און מקבל זיין דעם עול מלכות שמים מתוך שמחה...

דער אייבערשטער זאל העלפן, מ'זאל די זכי' האבן אז מ'זאל הערן און זעהן די ישועה שלימה, מיר גייען אריין אין חודש אדר, אין די ימי השמחה, השי"ת ישמח לבבות בני ישראל, מ'זאל האבן פרייליכע הערצער בקדושה ובטהרה, עס זאל זיין ישמחו השמים ותגל הארץ, וואס איז דער צירוף פון חודש ניסן, מ'זאל די זכי' האבן מ'זאל דינען דעם באשעפער מיט שמחה ונחת בקדושה וטהרה, מיט אן אמת'דיג הארץ פארן בוכ"ע, מיר זאלן זוכה זיין צו זעהן די ישועה שלימה במהרה, בישועת כל ישראל ושמחתן ובהתגלות כבוד שמים עלינו בב"א. (מס' ליקוטי אורה)

א 'משנכנס' אין חודש אלול

בענין זה איבער א שטענדיגע שמחה בעבודת ה', דערציילט **הרה"ח ר' משה יוסף פריעדמאן הי"ו**, אז בחודש אלול שנת תשכ"ז לפ"ק, האט זיין פאטער, הרה"ח ר' אפרים פישל ז"ל, חתונה געמאכט זיין עלטסטע טאכטער שתחי', איז ער אריין צום רבי'ן מכבד זיין מיט סידור קידושין. דער רבי האט אים געזאגט, אז אויב ער וועט נישט זיין אין שטאט יענעם טאג פון דער חתונה, וועט ער אי"ה ארויפקומען צו א שבע ברכות, אלס קירבת משפחה, זייענדיג אייניקלעך פונעם הייליגן ייטב לב זי"ע.

למעשה, איז דער רבי טאקע נישט דאהי געווען. ער איז א טאג נאך די חתונה אהיימגעקומען פון שעראן ספרינגס, איז דער רבי ארויפגעקומען צו א שבע ברכות צו זיי אין שטוב, אויף 130 קליימער סט.

ווען דער רבי איז אריינגעקומען האט ער באמערקט א "משנכנס טאוועל" אויף די וואנט. ס'איז דאך געווען חודש אלול, האט ער געגעבן א טראכט, און מיט א שיינעגדן שמייכל געגעבן א זאג בלש"ק: "ס'זאל שטענדיג זיין בשמחה..."

דער בוכ"ע דארף אויך זיין בשמחה

ביי שלש סעודות, שבת שקלים תשכ"ג, האט דער רבי געזאגט ביים סיום פון די תורה:

דער בורא כל עולמים זאל העלפן, מיר גייען אריין אין דעם חודש אדר, משנכנס אדר מרבין בשמחה, הקב"ה איז דאך שומר משמרתה של תורה, 'מרבין בשמחה' איז טאקע הקב"ה אליין, ער ברויך דאך אויך מקיים זיין די מצוה, דער בורא עולם זאל מרבה זיין שמחה פאר אידישע קינדער, ס'זאל זיין משנכנס אדר מרבין בשמחה.

מיר גייען אריין אין דעם חודש, זאלן מיר קאנען אריינגיין בנחת ובשמחה בקדושה ובטהרה, און די ימי חדשי הגאולה זאל מען אפפירן מיטן דרך האמת, מ'זאל נתקרב ווערן צו הקב"ה, הקב"ה זאל זיך שוין מרחם זיין אויפן כלליות און אויפן פרטיות, מיר זאלן זוכה זיין צו כל מיני ישועות טובות.

שושנת יעקב - צהלה ושמחה

וויאזוי האט זיך אנגעהויבן די הכנות צו פורים אינעם רבי'נס ביהמ"ד?

די הכנות און 'אריינטריט' צו די שמחה פון חודש אדר, האט כמובן זיך אנגעהויבן מיטן "שושנת יעקב" מוצאי שבת שקלים, דאס איז געווען דער ערשטער סימן אז דער חודש השמחה איז עומד אחר כתלינו.

כמנהג החסידים, האט מען אין די וואכן בעפאר פורים געזינגען 'שושנת יעקב' יעדן מוצאי שבת ביים רבי'ן אין ביהמ"ד. אבער אנדערש ווי אלגעמיין ווי מ'פירט זיך צו זינגען פארן בענטשן, פלעגט מען ביים רבי'ן זינגען שפעטער נאך הבדלה און 'ויתן לך'.

הערשט נאכדעם וואס דער רבי איז נישט געזונט געווארן, און איז שוין עפ"י רוב נישט אריינגעקומען אין ביהמ"ד מידי שבת בשבתו, האט מען איינגעפירט צו זינגען 'שושנת יעקב' פארן בענטשן, און אזוי איז שוין געבליבן ווייטער עד היום הזה.

בראותם יחד תכלת 'מרדכי לייב'...

ווי עס שילדערן קינדער פון יענע צייטן, היינטיגע זקנים, די פריליכע אטמאספערע אין ביהמ"ד, ווען ר' **מרדכי לייב טירנויער** ע"ה, ואחוזת מרעהו, פלעגן אויסזינגען הויך "בראותם יחד, בראותם יחד, תכלת מרדכי לייב"... ר' שמשון גאלדשטיין האט צומאל אנגעטוהן א גרויסע נאז, און די קינדער האבן זיך געמאכט ווי פערד און וואגן און אזוי ארומגעריטן איבערן ביהמ"ד, אז עס איז געווען פריליך.

וקהל סאטמאר צהלה ושמחה

אט איז א לעבעדיגע שילדערונג פון **הרב יונה לאנדא הי"ו**, אין זיין ספר 'זכרון בספר' (חלק שלישי):

פון מוצאי שב"ק מברכים שקלים, ווען מען האט געזינגען 'שושנת יעקב' האט א פרייליכע שטימונג און א פורים'דיגע אטמאספערע געהערשט אין גאנצן בית המדרש. דער רבי האט זיך אויסגעטון די אויגן גלעזער נאכדעם ווי ער האט געענדיגט 'ויתן לך', כדי ער זאל בעסער קענען אבזערווירן דעם עולם ארום, און די בעלי מנגנים מיט די פרייליכע פנימ'ער. ער איז געווארן גוט אויפגעלייגט, און ער האט געהאלטן אין איין שמייכלען.

דאס גאנצע בית המדרש האט באקומען א פריש חיות, ביים גאנצן עולם האט זיך געפילט א דערלייכטערונג, ווי מ'זאגט 'שוין די העכסטע צייט צו האבן אביסל שמחה'.

דער רבי האט זיך איינגעהערט צו די בעלי מנגנים, און מ'האט אנגעזעהן אויף זיין ליכטיג פנים אז ער איז שטארק נהנה דערפון. מ'האט געזינגען יעדע וואך א קביעות'דיגער ניגון, וואס מ'האט געברענגט פון דער אלטער היים.

אנגעפירט מיטן 'שושנת יעקב' האט ר' יקותיאל הערש ווערצבערגער ע"ה, מיט ר' אלי' דוד טירנויער ע"ה, מיט נאך עטליכע משוררים. זיי זענען געשטאנען פארן ארון הקודש, און מיר אינגלעך זענען געווארן די גאנצע מחותנים ארום די משוררים.

מיר זענען געקראכן איבער די בענק און טישן, ר' נפתלי אינדיג ע"ה האט מיט זיין מתיקות'דיגן קול צוגעהאלפן אויסזינגען דעם 'ארור המן ברוך מרדכי היהודי', באגלייט פון ר' מרדכי לייב טירנויער ע"ה און ר' שמשון גאלדשטיין ע"ה, און נאך עטליכע בחורים, עס איז געווען אין ביהמ"ד ששון ושמחה, והעיר סאטמאר צהלה ושמחה.

דער נייער ניגון

פון וואו קומט דער 'שושנת יעקב ניגון' וואס מ'זינגט בחצרות קדשינו, האט מען דעם ניגון געזינגען אלע יארן ביים רבי'ן ז"ל?

אין א שמועס מיטן ראש המנגנים בחצרות קדשינו **הרה"ח ר' יודא הלוי ווערצבערגער הי"ו**, הערן מיר מערקווירדיגע פרטים בנוגע דעם 'שושנת יעקב':

אין יענע יארן האט מען געזינגען א ניגון וואס מ'האט מיטגעברענגט פונדערהיים, עס איז געווען א אינטערעסאנטער ניגון וואס האט איבערגע'חזר'ט

עטליכע ווערטער נאכאנאנד, און עס איז זייער צוגעשטעלט אז מ'האט זיך געקענט לייכט נאריש מאכן מיט די ווערטער, און עס האט דעם רבי'ן געשטערט.

בשנת תשכ"ה האט דער רבי געפרופן מיין פאטער **ר' יקותיאל הערש ע"ה**, און געפרעגט פארוואס קען מען נישט מאכן עפעס א שיינעם ניגון צו זינגען אויף 'שושנת יעקב', אזוי ווי חנוכה ביי די 'הנרות'?

דאן האט מיין פאטער ר' יקותיאל הערש באשטעלט א נייעם ניגון ביים בארימטן בעל מנגן הרה"ח **ר' ליפא לויאש** ע"ה, מ'האט דאס אויסגעלערנט פאר די קאפעליע משוררים וועלכע פלעגן דאס זינגען יעדע וואך, און דער רבי האט הנאה געהאט. דאס איז דער שיינער לענגערער ניגון, וואס מ'פלעגט נאך אויך זינגען ביי **מרן הברך משה זלה"ה**.

הכנה דרבה

איז פאראן פערזענליכע הוראות פון רבי'ן וואס איז נוגע דעם ציבור, בנוגע די הכנות צום יו"ט פורים?

ווי ווייט דער רבי האט געטראגן על לוח לבו הטהור - אויך אין די שוואכע יארן, אין די לעצטע חדשים פאר זיין הסתלקות לחה"ה - אז דער יו"ט פורים זאל זיין כולו קודש לה', און נישט ח"ו ווערן א הוללות, דערציילט **הרה"ג ר' איתמר טובי' קויפמאן שליט"א ר"מ בישיבה"ק**:

"איך האב געהאט די זכיה צו זיין ביי די לעצטע אסיפת המלמדים מיט רבינו הקדוש זצוק"ל זי"ע. די אסיפה איז פארגעקומען ליל כ"ח אדר א' תשל"ח אינעם רבי'נס בית המדרש אויף בעיקערטאון רד. נעבן זיין דירה, וואס דארט האט מען געדאוונט יעדן שבת קודש ווען דער רבי איז נישט אריינגעקומען אין גרויסן בית המדרש.

אזוי ווי מ'האט נאר געהערט אז דער רבי גייט אנפירן מיט די אסיפה, זענען אלע מלמדים געקומען צו פארן פון איבעראל. אין יענע יארן ווען דער רבי איז ווייניגער אריינגעקומען צווישן עולם, און כמעט נישט גערעדט דברות קודש, איז יעדע אזא געלעגנהייט געווען אן אנלויפעניש.

דער רבי איז אריינגעקומען אין בית המדרש, און איז געזיצן אויבן אן. ארום זענען געווען אלע מלמדים. דער רבי האט געהייסן פארן מנהל הישיבה הגה"צ **רבי נתן יוסף מייזעלס זצ"ל** ער זאל פארליינען די הדרכות וואס ער פלעגט זאגן

פורים ביים רבי'ן

ביי די פריערדיגע אסיפות המלמדים, וואס איז שוין געדרוקט אין די ספרי דבי רב. רבי נתן יוסף ז"ל איז געשטאנען ביי די רעכטע זייט פונעם רבי'ן און האט דאס פארגעלייגט, און האט מסביר געווען יעדע הדרכה, וואס עס איז דעם רבינ'ס רצון און זיין פארלאנג וויאזוי די מלמדים זאלן מחנך זיין די קינדער.

דער רבי איז דארט געזעצן מיט א שטארקע ערנסטקייט אויף זיין הייליגע צורה, אויסהערנדיג ווי מען חזר'ט איבער אלעס וואס ער פלעגט אליין זאגן פאר די מלמדים ביי פריערדיגע 'אסיפות מלמדים'. א חרדת קודש האט ארומגענומען יעדן איינעם. נאכדעם ווען רבי נתן יוסף ז"ל האט געענדיגט פארליינען די הדרכות, האט דער רבי מיט זיין רעכטע האנט אנגעכאפט די לינקע האנט פון רבי נתן יוסף, און האט אים געזאגט אז ער וויל מען זאל רעדן צו די קינדער וועגן 'פורים'...

רבי נתן יוסף האט גלייך דארט, בפניו פונעם רבי'ן, מסביר געווען דעם רבינ'ס רצון, אז די מלמדים זאלן לערנען מיט די קינדער פון די קדושת הפורים, אז עס זאל נישט זיין קיין פראסטע הוללות טעג, און אז די קינדער זאלן נישט אראפווארפן פון זיך דעם יראת שמים וואס מ'לייגט אריין א גאנץ יאר.

דאן האט איינער געבעטן פונעם רבי'ן - כמדומה אז עס איז געווען הרה"ח **ר' עזריאל גליק ע"ה משב"ק** - אז דער רבי זאל געבן ברכת קדשו פאר די מלמדים, אז זיי זאלן מצליח זיין, און אז ביי זיי אינדערהיים זאל אויך זיין אלעס גוטס, דער רבי האט דעמאלטס אנגעוואונטשן פאר די מלמדים ווארימע ברכות. דער עולם האט אויסגעבראכן אין א געזאנג אז מען האט געהאט די זכי' ווייטער צו זיין מיט'ן רבי'ן און מקבל זיין די הדרכות ורצון קדשו.

די וואכן נאכדעם האבן די מלמדים אויסגעפירט דעם רבינ'ס רצון, און יעדער איינער לפי כחו האט אריינגעברענגט אין די תלמידים די קדושת ימי הפורים, א לאנגע צייט האט אנגעהאלטן ביי די מלמדים דער מדובר.

מערקווירדיג איז געווען, אז כאטש מען האט דארט פארגעלייגט אסאך הדרכות וואס זענען יסודות אין אידישקייט, דאך האט זיך דער רבי נישט אפגעשטעלט אויף קיין שום נקודה, נאר אויף די איינציגע זאך וואס עס איז אים געליגן על לבו הטהור שוין עטליכע וואכן פאר פורים (כ"ח אדר א'), אז די קינדער זאלן לעבן מיט די פורים טעג מיט א העכערע גייסט פון קדושה".

אייגנטליך קען מען זאגן, אז דאס איז געווען "די לעצטע צוואה" וואס דער רבי האט ספעציעל איבערגעגעבן פאר די כלי קודש, אז זיי זאלן עס אויספירן בנאמנות פאר די טייערע תלמידים, צו לעבן מיט די קדושת ימי הפורים.

פרק ב

שבת זכור

וארצך לזכור, בפרשת זכור

'שבת זכור', שבת פאר פורים.

'שבת זכור' האט געטראגן גאר א געהויבענעם און טיעפן באדייט במחיצתו פון רבי'ן; דער שבת ווען מ'איז מקיים מצות מחיית עמלק האט געטראגן א טיפערן משמעות ביי אנשי שלומינו וועלכע האבן כסדר מיטגעלעבט מיטן רבי'ן, און האבן גוט געקענט דעם רבי'נס עבודה איבערן גאנצן יאר מקיים צו זיין מצות מחיית עמלק, בשלימות הגמור קעגן אלע סארט לבושי עמלק פונעם דור.

דער פורים רב

וואס איז געווען דער געוועהנליכער מנהג בנוגע א "פורים רב" אין רבי'נס ביהמ"ד?

מידי שנה בשנה פלעגט די קהלה אויפנעמען א 'פורים רב' וואס דער מנהג איז נאך געווען מימי **מרן הגה"ק בעל דברי חיים זלה"ה**. רוב יארן ביים רבי'ן ז"ל איז דער פורים רב געווען **הרה"ח ר' נתנאל'ע פארקאש ע"ה**, אליין א חשוב'ער איד, א תלמיד חכם וירא שמים, וועלכער פלעגט משמח זיין יעדעס יאר בימי הפורים.

חטאת הקהל הוא

שוין אויף שבת זכור פלעגט דער 'פורים רב' קומען אין ביהמ"ד אנגעטוהן אין זיינע רבני'שע בגדים, און ער האט באקומען אן עלי' לתורה. אין א געווענליכן יאר איז שבת זכור אויסגעפאלן פרשת תצוה, דער רבי פלעגט געווענליך אויסלאזן ביי אים דער פסוק "וסמך ידו על ראש הפ"ר"... אין א עיבור יאר ווען עס איז געווען פר' ויקרא, פלעגט דער רבי מסיים זיין מיטן פסוק 'חטאת הקהל הוא'.

עס דערציילט **הרה"ח ר' מאיר ישראל גאלדבערגער שליט"א** מכותבי החידו"ת, וואס ער געדענקט וועו איין יאר האט דער רבי אויסגעלאזט ביים 'פורים רב' מיט די וועריטער (תצוה ל, ד) 'והיו לבתים לבדים לתת אותו בְּהֵמָה' (וואס האט דעם משמעות אויך פון א 'בהמה'...)

ווי עס דערציילן ותיקי החסידים, איז דאס געווען פון די געציילטע מאל וואס מ'האט געזעהן ביים רבי'ן א אויסטערלישן שמייכל אויפן פנים, בשעת וועו ער האט נאך געזאגט די לעצטע וועריטער פון די קריאה, און עס פלעגט בשעת מעשה ווערן א אויפגעהייטערטע שטימונג אין ביהמ"ד.

דער פורים רב קנס'עט דעם רבי'ן

וואס קען מען הערן איבער דעם 'כח' וואס א "פורים רב" האט געטראגן ביי רבותינו הק' זי"ע?

"א פורים רב האט געהאט א כח, און ביי אונזערע רבי'ס האט מען געפאלגט דעם פורים רב" האט דערציילט **הרה"ח הישיש ר' חנני' יו"ט ליפא הלוי מאנן ז"ל,** "כידוע די מעשה ביים הייליגן דברי חיים ז"ל וואס איז געקומען צו פארן פון איין שטאט צום צווייטן בעצם יום הפורים, נאר ווייל דער פורים רב האט אזוי געהייסן, און מיר האבן דאס אויך מיטגעהאלטן פערזענליך":

מיין ברודער הרה"ח **ר' יושע ז"ל** האט געוואוינט אין נירעדהאז, ער איז געווען זייער א געהויבענער איד, א תלמיד חכם און ער האט אסאך עוסק געווען אין גמילות חסדים. ער פלעגט כסדר גיין נאך געלט פאר צובראכענע משפחות, בפרט פאר פורים איז ער געווען דער "פורים רב" אין די שטאט, און ער פלעגט במשך דעם פורים צוזאמען שטעלן גרויסע געלט סומעס פון וואס ער האט פארטיילט פאר אסאך ארימע משפחות אז זיי זאלן האבן אויף פסח. כאטש ער אליין האט קוים געהאט פאר זיך וואס צו לעבן, האט ער זיך אבער אינגאנצן אוועקגעגעבן פאר אנדערע אידן.

עס איז געווען בערך שנת תרפ"ה, וועו דער רבי זי"ע איז געקומען צו פארן קיין קאלוב אויף די יארצייט ז' אדר, פון הרה"ק רבי אייזיק'ל זצוק"ל, ביי יענע געלעגנהייט איז דער רבי אויך אריינגעפארן קיין נירעדהאז, און ער איז דארט איינגעשטאנען ביי **מו"ה יושע פריינד ז"ל.**

מיין ברודער ר' יושע איז אריין צום רבי'ן, און ער האט זיך אנגערופן צום רבי'ן מיט א דרייסטע שטימע "איך וויל קנס'ענען דעם רבי'ן". דער רבי קוקט אים אזוי אן מיט וואונדער: "מה פשעי ומה חטאתי?".

ער איז געווען א קלוגער איד, זאגט ער פארן רבי'ן: "מיר שטייען שוין אינמיטן חודש אדר, היתכן דער רבי קומט אריין אין שטאט, און ער איז נישט געקומען באזוכן ביים מרא דאתרא דער פורים רב?"...

דער רבי האט באלד פארשטאנען דעם רמז, און ער האט זיך צעשמייכלט פונעם געלונגענעם איינפאל, און ער האט אים געגעבן א שיינעם סכום געלט פאר זיינע צרכי צדקה. און יענעם יאר האט ער מצליח געווען מער ווי אלע יארן.

געבליבן מיטן טלית

איבער דעם כח פונעם 'פורים רב' ביי רבותינו הקדושים לבית סיגעט, איז כדאי צו דערמאנען - וואס **כ"ק מרן רבינו שליט"א** דערציילט - אז מרן העצי חיים זלה"ה - אין די ערשטע תקופה פון זיין הנהגה - האט נישט געוואלט אנטוהן דעם טלית פרייטאג צונאכטס. ביז פורים תר"ע לפ"ק וואס איז אויסגעפאלן ערב שב"ק, ווען נאך מנחה וואס דער עצי חיים האט געדאוועט פארן עמוד, האט ער געוואלט צוריק אנטוהן דעם שטריימל, האט דער פורים רב אויסגערופן, אז "ער איז גוזר בגזירת רב, אז דער רב (העצי חיים) זאל בלייבן מיטן טלית", פון דאן אן איז ער שוין אזוי פארבליבן.

דער 'פורים רב' אין די ישיבה

איז דער "פורים רב" געווען בלויז א מנהג אין ביהמ"ד הגדול אויף שבת זכור און פורים, אדער אויך ביי די בחורים איז געווען דער מנהג?

יא, אויך אין די ישיבה פלעגט מען יערליך אויפנעמען א פורים רב, וואס האט געפראוועט דעם יו"ט ביי די בחורים.

אז מ'רעדט פון די בחורים מיטן רבי'ן, הערן מיר אן אינטערעסאנטער פרט פון **הרה"ג ר' חיים יוסף ארי' ווערצבערגער שליט"א רב וראה"כ הוניאד**, וועלכער האט אנגעפירט מיט די ישיבה קטנה אין די ערשטע תקופה פון קרית יואל, באחרית ימיו פונעם רבי'ן, און דעמאלטס זענען זיינע בחורים געווען גרויסע מיוחסים ביים רבי'ן, זיי פלעגן וועכענטליך אריבערגיין צום רבי'ן אהיים קיין בעיקערטאון מיטהאלטן דעם טיש, און נאך אנדערע געלעגענהייטן.

"עס איז געווען שבת זכור פאר פורים, האבן די בחורים זיך אנגעהויבן גרייטן מיט ערנסטע הכנות צום יו"ט כמנהג הבחורים, און מ'האט אויפגענומען א 'פורים רב'.

"יענעם יאר איז אויפגענומען געווארן א גאר איידעלער בחור א בנן של קדושים, לשרת בקודש אלס פורים רב.

"עס איז געווען ערב שבת זכור נאכמיטאג, האט מען אים גערופן און 'מודיע געווען' אז ער וועט זיין דער "פורים רב". עס זענען שוין גרייט געווען די 'בגדי כהונה', און ער האט זיך אנגעטוהן, און מיר זענען געגאנגען דאוונען ביים רבי'ן ז"ל.

"די בחורים וועלן דאס זיכער נישט פארגעסן, ווי זיי זענען אנגעקומען צום רבי'ן, און בתוכם איז געווען דער פורים רב מלובש בבגדי לבנים, דער רבי קומט אריין צום דאוונען, און ער באמערקט באלד אז עמיצער איז דא בבגדי רבנות.

"דער רבי האט אויפגעהויבן זיינע הייליגע אויגן און אפגעמאסטן דעם 'רבי'ן'... די משמשים בקודש האבן שנעל געזאגט פארן רבי'ן אז דאס איז נישט קיין גאסט, נאר דער "פורים רב" פון די בחורים... דער רבי האט זיך שטארק צושמייכלט, מ'האט געזעהן אויף זיין הייליגע צורה ווי ער האט שטארק הנאה פון די בחורים.

זכור בפה

שבת זכור פלעגט מען זאגן דעם לאנגן שטיקל יוצר בעפאר קדושה (אנדערש ווי אין די אנדערע שבתים פון די ד' פרשיות וואס מ'זאגט דאס נישט).

ווי ביי אלע ד' פרשיות פלעגט דער רבי עולה זיין לתורה צו מפטיר, און ער האט אליינס געליינט די פרשה מיט א שטארקע התרגשות בקול חוצב להבות אש.

מלחמה לה' בעמלק מדור דור

זייענדיג דער ראש הלוחמים קעגן די קליפות העמלק בזמנינו, וואס איז געווען די ספעציעלע עבודה פון רבי'ן ביום שבת זכור, לקראת קיום מצות מחיית עמלק?

מידי שנה בשנה, אין שבת זכור פלעגט דער רבי ארומרעדן ביי די דברי תורה איבער די מצוה פון מחיית עמלק בזמנינו, און ווי ווייט דער עיקר חיוב המצוה איז אויסצורייניגן אונזערע הערצער פון קליפת עמלק, וואס דאס איז דער יצר הרע וואס איז מסית צו זינדיגן, עקסטער האט דער רבי געזעדט אז בימינו

אלה איז דאס די פינסטערע קליפת הציונית, וואס טוט ליידער מכלה זיין מנפש ועד בשר.

דער רבי פלעגט זיך באציען אויפן אלשיך הק', אז די עיקר עבודה פון א איד מיט מצות מחיית עמלק, איז אויסצומעקן דעם עמלק וואס געפונט זיך בפנימיות לבו, אט דעם עמלק דארף מען אינגאנצן אויסמעקן און אויסרייסן.

דער רבי פלעגט נאכזאגן די ווערטער פון זוהר הק' איבער די היינטיגע ערב רב, וואס זענען אויסגעמישט צווישן אידישע קינדער, און זיי פרובירן צו אנזייען חורבנות און מטמא זיין אידישע הערצער, און מיט דעם וואס מיר וועלן אויסמעקן דעם עמלק וועלן מיר זוכה זיין אז עס זאל זיין שמו שלם וכסאו שלם.

די ציונים מזרע עמלק

ביי די שלש-סעודות-תורה פר' בהעלותך תשכ"ז, נאך די מלחמת ששת ימי האפילה ווען די גאנצע וועלט איז געווען מבולבל נאך די מכלומר'שטע ציוני'סטישע נצחונות, און אויך פון ערליכע היימישע אידן האט מען געקענט הערן רעדן התפעלות פון די רשעים, האט דער רבי געשריגן מנהמת לבו הטהור: "אין דעם דור האט זיך קיינער נישט אזוי מטריח געווען מבאר צו זיין דעם איסור פון לשון הרע ווי דער חפץ חיים ז"ל, פונדעסטוועגן, אויף זיי, אויף די ציונים, האט ער געשריגן אז זיי זענען זרע עמלק, ווי רבי אלחנן וואסערמאן ז"ל ברענגט מימרות וואס ער האט געהערט פון איהם, אז זיי די ציונים זענען די עמלקים, האט ער געהאלטן אין איין שרייען"[1].

---

1. אלו דברי הגה"ק רבי אלחנן וואסערמאן זצ"ל הי"ד: והנה רז"ל מסרו לנו מפתח לכל סיפורי התורה, מעשה אבות סימן לבנים, (עיין רמב"ן ריש פ' וישלח), ואם כן גם מעשה עמלק סימן לזרעו, ונמצינו למדין מזה, כי העושים להכעיס הן מזרע עמלק. ושמעתי מהקדוש בעל חפץ חיים ז"ל אודות היעווסעקעס בזה"ל: "ביי מיר איז ברור אז זיי זיינען פון זרע עמלק". - כל המתבונן היטב להנעשה אצלינו כעת, ימצא בדברים הנ"ל תמונה נוראה של דורינו, איך כל הדברים האלו מתקיימים במילואם לעיני כל ישראל בימינו, שהם עיקבתא דמשיחא, אשר הכופרים הם מנהיגי הדור, ואינם מניחים לתלמידי חכמים להרים ראש, זולתי למחניפיהם, ומלחכי פינכא שלהם, ולוחמים עם התורה מלחמה גלויה ביד רמה. ולו היה אצלם שפה אחת ודברים אחדים, אז לא היה לנו תקומה מפניהם, אבל חסדי ה' כי לא תמנו, שהטיל ערבוביא ביניהם. שילחמו גם אלו כנגד אלו. ובכל זאת להלחם נגד התורה, מואב ומדין עושים שלום ביניהם.

והנה כתוב (שמות יז, טז) מלחמה לה' בעמלק מדור דור, והעידה תורה בזה כי המלחמה הזאת קיימת בכל הדורות עד בוא המשיח, אלא שבדורות הקודמין עת שלטון התורה בישראל, נהלו המלחמה זרע עמלק באומות העולם, אבל מעת שפרקנו עול התורה ממנו, שרצו זרע עמלק בתוכנו ונתרבו בינינו המומרים להכעיס, כמו היעווסעקעס הנמצאים לא לבד במדינה האדומה, כי אם בכל תפוצות ישראל,

די מלחמה פון שאול מיט אגג

ביי די הייליגע תורות, פלעגט דער רבי נאכזאגן וואס די ספרים הקדושים זאגן, אויפן פסוק אין די מגילה "והימים האלו נזכרים ונעשים בכל דור ודור", אז דאס איז אן הבטחה פון אייבערשטן, אז אין יעדן איינציגן דור וועט זיין אן הזכרה בפועל אויבן אין הימל פון די מעשי מחיית עמלק.

עס דערציילן זקני החסידים א וואונדערליכע בחינה ווען דער רבי האט אמאל מרחיב הדיבור געווען שבת זכור, מסביר צו זיין דאס גאנצע ענין וואס מ'זאגט ביי די הפטורה, וואס עס איז געווען ביי שאול המלך אין זיין מלחמה מיט אגג, אז ער האט זיי נישט אויסגע'הרג'עט אינגאנצן, און דאס האט אויפגעברענגט דעם חרון אף ה'.

צושטעלנדיג דאס ענין וואס איז געווען ביי די מלחמה פון נאפאליאן קעגן אנדערע מדינות, און די גרויסע מחלוקת וואס עס איז געווען צווישן די תלמידי הבעש"ט הק' ווען זיי האבן געזעהן אין די מלחמה א טייל פון די גאולה העתידה, ווען טייל צדיקים האבן געוואלט מונע זיין די שפיכת דמים, און אנדערע צדיקים זענען גרייט געווען אז עס זאל קומען שווערע צייטן אויף כלל ישראל דער עיקר מ'זאל ווי שנעלער באפרייט ווערן פון די חבלי משיח און עס זאל שוין זיין די גאולה שלימה[2]. (עי' ליקוטי אורה שבת זכור ע' נ"ו)

מקצה הארץ ועד קצה הארץ, וגם בארץ הקודש, אשר המתיוונים שמה הם אותן היעווסעקעס בעצמן, ואין שום הבדל ביניהם, רק שאלו כותבים בזארגון יידיש, ואלו כותבים ומפטפטים בזרגון עברי - ניי העברעאיש - אבל על הללו והללו נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחו מן העולם.

וכל כך גדלה עניות הדעת בימינו, שחלק גדול מעמנו תומכים אותם בכספם, לגדלם ולהחזיקם, ולא ידעו ולא יבינו דבר ה', "בפרוח רשעים כמו עשב, ויציצו כל פועלי און, להשמדם עדי עד" (תהלים צב, ח), ואז אוי למחזיקיהם ולמחניפיהם. וכן בארצה"ק הדבר ברור כשמש שתקיא הארץ אותם, כי היא פלטרין של מלך, ואינה מקיימת עוברי עבירה, ומכל שכן עוברים להכעיס (אינני בא בזה לא לקלל ולא לברך, אלא כיון שהדברים כתובים בתורה על כרחנו יתקיימו).

2. ידוע מחלוקת הצדיקים הקדושים בעת מלחמת נאפוליון קיסר צרפת, עם מלכות רוסיא (בשנת ארץ רעש"ה לפ"ק), שהרעישו רבותינו הקדושים תלמידי רבינו הק' הרבי ר' אלימלך זי"ע שקיסר נאפוליון ימשיך המלחמה, כי המדובר הוא במלחמת גוג ומגוג, ואם הוא ינצח יהיה תיכף ביאת המשיח, ואף שיפלו על ידי זה אלפי קרבנות מכלל ישראל ה"י, אבל אחר כך תהיה הישועה הגדולה, ועשו יחודים נוראים עבור זה. אמנם רוב צדיקים שבדור התפללו על השלום וקיסר נאפוליון יפול בהמלחמה, והגם שעל ידי זה יתעכב ביאת המשיח, אף על פי כן לא רצו באופן כזה שדם בני ישראל ישפוך כמים, וכך הוה שהיה לו מפלה, והמלחמה נסתיימה כדעת הצדיקים שביקשו על השלום.

דער 'שבת זכור' אין דעברעצין

דער לעצטער שבת וואס דער רבי האט געפראווען אין דער אלטער היים פאר די קריג, געציילטע טעג איידער דער דייטשער רשע איז אריינגעקומען קיין אונגארן, איז געווען 'שבת זכור' תש"ד לפ"ק. לאמיר צוריקמישן דעם בלעטל צו יענע שווערע טעג, בפחד המלחמה?

פון יענעם שבת דערציילט אונז הגה"ח **רבי בן ציון יאקאבאוויטש** ז"ל, דעם רבי'נס גענעראל אין בני ברק, וועלכער האט זוכה געווען צו זיין מיטן רבי'ן אין דעברעצין יע"א, יענעם 'שבת זכור' תש"ד לפ"ק.

"דער רבי איז געקומען צו פארן אויף שב"ק קיין דעברעצין, אן עיר מלאה חכמים וסופרים. אין יענע צייט איז שוין דער מצב געווען גאר ביטער, מ'האט שוין נישט געקענט ארויסגיין ביינאכט אויף די גאס, און דער רבי האט שוין דעמאלטס טאקע נישט געפירט קיין טישן ברבים אין ביהמ"ד. אבער וועד האט זיך דען פארגעשטעלט אז די יעצטיגע שווערע צייטן איז בלויז א קליינע פארשפיל צו דאס שרעקליכעס וואס וואלט אפ די אונגארישע אידן בלויז מיט צוויי וואכן שפעטער".

שבת אינדערפרי האט דער רבי געזאגט א דרשה אין די סוגיא פון "מחיית עמלק", און ער האט ממשיך געווען מיט 'הרהור כדיבור דמי', און מיט וועלכע אופן מ'איז יוצא ידי חובת המצוה, דער רבי האט מסביר געווען דאס ענין באריכות לויט די ווערטער פון שו"ת קול ארי'.[3]

הם לא עשו אלא ל'פנים'

רבי בנציון איז ממשיך:

"אינמיטן די דרשה האט דער רבי אנגעהויבן צו רעדן איבערן דעם שרעקליכן מצב אין וואס מיר געפונען זיך יעצט. דער רבי האט דערמאנט, אז עס איז דער מנהג ישראל אז פורים טוט מען אן א מאסק אויפן פנים זיך צו פארשטעלן, כמובא בספה"ק בני יששכר.

---

3. בשו"ת דבר"י (או"ח סי' ל"ג) איז דער רבי מבאר דאס ענין פון מחיית עמלק עפ"י שי' הראשונים. און (אבהע"ז סי' קי"ח אות ט"ו) איבערן שי' החינוך אז נאר זכרים זענען מצווה.

"דאן האט דער רבי אנגעהויבן ווייזען מיט בכיות נוראות אויפן יעצטיגן מצב, אז כהיום הזה זענען אידן געצווינגען זיך צו פארשטעלן, מ'דארף אראפנעמען די בארד און פיאות אז די רשעים זאלן נישט דערקענען אז זיי זענען אידן".

"בתוך הדברים האט דער רבי נאכגעזאגט דעם לשון הגמרא אין מס' מגילה (דף י"ב) "הם לא עשו אלא לפנים", און דער רבי האט געשריגן מיט בכיות נוראות: "בימי אחשורוש האט מען געטוהן די עבירות נאר 'לפנים', מ'האט זיך געבוקט צום צלם נאר 'לפנים', אבער היינט איז ליידער פארקערט, יעדער וואס נעמט זיך אראפ די בארד איז נאר 'לפנים', צו קענען מציל זיין דעם 'פנים', אז ער זאל זיך קענען ראטעווען, אז ער זאל האבן א מציאות צו בלייבן ביים לעבן, היינט ליידער אז מ'נעמט אראפ די אידישע צורה איז דאס ליידער ווייל מ'וויל זיך מציל זיין צו קענען בלייבן ביים לעבן".

האט דער רבי ממשיך געווען מיט בכיות נוראות: "הם לא עשו אלא לפנים, רבונו של עולם, די אלע אידן וואס האבן אראפגענומען דעם צלם אלקים האבן אוודאי נישט געמיינט לדבר עבירה, נאר 'לפנים', אז עס זאל זיי ראטעווען, ממילא אויב דעמאלטס האט מען זיי מוחל געווען אויף דעם וואס זיי האבן זיך געבוקט צום צלם, ווייל עס איז נאר געווען 'לפנים', על אחת כמה וכמה היינט צוטאגס ווען זיי האבן דאס געמוזט טוהן און אראפגענומען דעם צלם האלקים, וועגן די ביטערע גזירה, בעטן מיר זיך ביים טאטן אין הימל זאל רחמנות האבן, ויסיר החרון אף מאתנו, און די אידן זאלן שוין האבן די זכי' און זיי זאלן קענען צוריקשטעלן דעם צלם אלקים אויפן פנים"[4].

דער דעברעצינער רב דערמאנט

דערמאנענדיג דעם לעצטן 'שבת זכור אין דעברעצין', איז כדאי צו צייכענען וואס עס שרייבט הגה"צ **רבי משה שטערן מדעברעצין** ז"ל אין שו"ת באר משה (ח"ח רנ"ו), אז יענעם שבת זכור איז ער אויך דארט געווען, און ער האט געערעדט מיטן רבי'ן אין לערנען, פארלייגנדיג צוויי קשיות פארן רבי'ן, און דער רבי האט מפלפל געווען מיט אים איבער די קשיות. דער רבי איז אבער נישט געווען אזוי צופרידן און ער האט געזאגט, "כ'וועל אהיימגיין און מעיין זיין". ליידער איז לא

4. אין 'חידושי תורה לארבע פרשיות' הנדמ"ח, איז געדרוקט א שמועס וואס דער רבי האט אפגעהאלטן אין מיאמי כ"ט שבט תשכ"ה לפ"ק, ביומא דהילולא פון הייליגן קדושת יו"ט זי"ע, מיט עטליכע מקורבים, ווי דער רבי דערציילט איבער די צרות ומאורעות וואס זיי האבן מיטגעמאכט, און דער רבי זאגט איבער די דרשה וואס ער האט דאן געזאגט אין דעברעצין.

איסתייע מילתא, און עטליכע טעג נאך פורים איז דער דייטש אריין אין אונגארן און דער שרעקליכער חורבן איז אריין אין קראפט.

דערציילט ווייטער דער דעברעצינער רב: "דאס ערשטע מאל וואס איך האב באגעגענט דעם רבי'ן אין אמעריקע נאך די קריג, נאכדעם וואס עס איז אויף אונז אריבערגעגאנגען אלע ביטערע צרות וואס מיר זענען אריבערגעגאנגען, און אלעס וואס מיר האבן מיטגעמאכט, האט מיר דער רבי באלד געזאגט: "די ערשטע קשיא וואס איר האט דאן געפרעגט, שטייט אין תשו' בית יצחק, און די צווייטע אין ספר דברי שלום". ניטאמאל האט דער רבי איבערגעשמועסט וואס די קשיא איז געווען, נאר ער האט דאס דערמאנט, כאילו מ'האלט נאך יעצט אינמיטן די סוגיא".

פרק ג

תענית אסתר

י"ג זמן קהלה לכל היא

מנות הלוי

וואס איז געווען דעם רבי'נס פערזענליכע עבודה ביום תענית אסתר?

אנגעהויבן פון יום י"א אדר, פון וועו ס'איז דער זמן קריאת המגילה לפי המשנה (מגילה נקראת בי"א וכו'), האט מען נישט געזאגט קיין תחנון אין ביהמ"ד, אריינגערעכנט יום תענית אסתר. נאך סליחות פון נאך שמו"ע האט מען באלד געזאגט חצי קדיש און קריאת התורה.

במשך'ן טאג פלעגט דער רבי לערנען מדי שנה ביום בשנה ביום תענית אסתר, מגילת אסתר מיטן פירוש **'מנות הלוי'** פון הרה"ק **רבי שלמה אלקבץ** זלה"ה. - געווענליך פורים ביי די דברי תורה פלעגט דער רבי נאכזאגן פון מנות הלוי. אזוי אויך פלעגט ער לערנען די מגילה מיטן פירוש **'מגילת סתרים'**, פונעם זיידן הגאון הקדוש בעל **חוות דעת** זי"ע.

אויך פלעגט דער רבי לערנען גמ' מסכת מגילה, מיטן פירוש 'בית יצחק', פון **הגה"ק רבי יצחק אייזיק ווייס ז"ל אבד"ק סוואליעווא**[5].

---

5. הגה"ק רבי יצחק אייזיק ווייס מסוואליווע זצ"ל, נולד בעיר מונקאטש ביום כ"ב אדר תקפ"ד, לאביו הגה"ק רבי אברהם ווייס זצ"ל ראב"ד מונקאטש, ונקרא על שם הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאלוב זיע"א, אשר אביו של רבינו הסתופף רבות בצילו. הסתופף הרבה בצל צדיקי דורו, רבו הראשון היה הרה"ק רבי יהודה צבי מראזלא זיע"א, שחיבבו עד למאוד והשתעשע באהבתו, וכל ימיו התענג בזכרו כל תורת רבו אשר נחקקו על לוח לבבו. אחר פטירתו נסע לרבו הרה"ק השר שלום מבעלזא זיע"א שם קיבל לקח מפיו עד עת פטירתו, וינק ממנו הרבה תורה שחקקם אח"כ בספרו דברי יצחק. אחרי פטירתו הי' לתלמיד מובהק של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשויב זי"ע, אשר חיבבו עד למאוד ונפשו קשורה בנפשו. גם זכה בינקותו שהופיע עליו מזיו אורו של הרה"ק רבי צבי אלימלך

דער ספר בית יצחק

ס'איז באקאנט דער קשר וואס דער רבי האט געהאט צו די ספרים פון סוואליווער רב זצ"ל. וואס קענען מיר הערן ממקורות נאמנים?

איבער דעם קשר פון רבי'ן צו די ספרים פון סוואליווער רב זצ"ל, דערציילט אונז **הרה"ח ר' שמואל הכהן פריעדמאן שליט"א משב"ק:**

ס'איז באקאנט וואס מ'דערציילט נאך, אז אלע יארן ווען דער רבי ז"ל האט געלערנט מס' מגילה כנהוג[6], פלעגט ער מעיין זיין אין ספר 'בית יצחק', אין זיין פירוש אויף מסכת מגילה.

מדינוב זיע"א בעיר מולדתו מונקאטש. ונסע לקבל פני צדיקי דורו, ה"ה הרה"ק מרוזין זי"ע, הרה"ק ר' חיים מקאסוב זיע"א, הרה"ק ר' צבי הירש מרימינוב זיע"א, הרה"ק ר' מאיר מפרימישלאן זי"ע, הרה"ק מצאנז זי"ע, ועוד.

בשנת תרי"ח נתקבל לאב"ד בעיר סוואליווע, שם ניהל נשיאתו ברמה והתקין בעיר תקנות ישרות לחיזוק הדת. במשך ימי שבטו שם שפט את העם באמת ובאמונה כאשר לא חנף לאיש והציל עשוק מיד עשקו ומחה בממרים את פי ה', ותמיד מסר עצמו לעשות רצון קונו. עם סדר יומו העמוס הגה בעסק התורה יומם ולילה, ולא נתן לעפעפיו תנומה. בכל ב' וג' שנים גמר את כל הש"ס, וכן גמר סדר משניות כמה וכמה פעמים, כאשר בכל יום למד ח"י פרקים, חוץ מסדרו בספר הזוהר ומדרשים רבים, ספרי מוסר וקבלה, וספרי חסידות, כל כך היה גדול בתורה עד שהיה מסיים י' דפים גמרא בהעלם אחת בידיעה ברורה והבנה מבריקה.

בשלהי שנת תרל"ט, אחר פטירת אחיו הגה"צ ר' שמואל צבי דיין דמונקאטש זצ"ל (אביו של הרה"ק האמרי יוסף מספינקא זצ"ל), קראו אותו תושבי עיר מונקאטש שיבא לכהן שם פאר במקום אחיו, שם נהג נשיאותו ברמה כבתחילה, והיה הראב"ד דשם והעמיד הדת על תילה, כאשר גם האב"ד הגה"ק בעל שם שלמה זצ"ל כמעט לא עשה שום מעשה בלי שאלתו עצתו והסכמתו.

חיבר כמה וכמה ספרים, תולדות יצחק עה"ת, ובית יצחק על מגילה, ורבינו הק' זי"ע אמר שאת דרך הלימוד שלו לקח מהס' בית יצחק על מס' מגילה. ופעם בשוחחו אודות גדולתו התבטא רבינו בזה"ל: "די וועלט האט נישט געוויסט דאס גרויסקייט פון סוואליווע רב". וכבר בזמנו התבטא עליו הגאון המהרש"ם מבערזאן זצ"ל, כאשר הביאו לפניו גליוני ספר בית יצחק על מס' מגילה, כתב בזה"ל: "לא אכחד כי בעודו בחיים חיותו לא ידעתי את שיחו וגדלו, כי נחבא אל הכלים ויסתר פניו, והיום הזה ראיתי כי הגדיל על השמועה ולא הוגד עליו החצי".

בהגיע יום הולדו במלאת לו שבעים שנה, נתבקש בישיבה של מעלה, ביום כ"ב אדר שני תרנ"ד לפ"ק.

6. מענין לימוד דבר בעתו, מסכת החג קודם החג, כפי ש"תיקן משה רבינו לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות חג בחג" (מגילה דף לב.), ראוי להעתיק דברי השל"ה הק' (מסכת שבועות - תורה אור אות צז): גרסינן בפרק חלק (סנהדרין קא.) ת"ר הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו כמין זמר, והקורא פסוק בבית משתאות בלא זמנו, מביא רעה לעולם. מפני שהתורה חוגרת שק ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפניו, רבוש"ע, עשאוני בניך ככינור שמנגנין בו גוים. אמר לה, בתי, בשעה שאוכלים ושותים במה יתעסקו. ואומרת לפניו, רבוש"ע, אם בעלי מקרא הם יעסקו בתורה בנביאים

אויך וועו דער רבי האט געוואוינט גלייך נאך די מלחמה אין ירושלים עיה"ק, אין יאר תש"ו, האט ער זיך נאכגעפרעגט פאר פורים צי עס איז דא אין ירושלים אייניקלעך פונעם מחבר וואס האבן דאס ספר, ווייל ער האט דאס געוואלט בארגן פון זיי, כדי ער זאל קענען מעיין זיין דערין בשעת'ן לערנען די גמרא, אזוי ווי ער איז געווען געוואוינט אין די פריערדיגע יארן אינדערהיים.

איינמאל האט א איד געפרעגט דעם רבי'ן, וואו מ'קען זיך אויסלערנען א גוטן דרך הלימוד? האט אים דער רבי געענטפערט, אז ביי דעם איז נישטא קיין כלל, ווייל יעדנ'ס קאפ איז אנדערש. "איך - האט דער רבי געזאגט - האב געגומען מיין דרך הלימוד פון ספר בית יצחק אויף מסכת מגילה". (ועיין לשון קדשם של גאוני וצדיקי דורו בהסכמותיהם הנפלאות על הספר ועל חידושיו).

מיט יארן שפעטער וועו איינער פון די אייניקלעך איז געקומען פון ארץ ישראל און געזאגט פאר'ן רבי'ן אז ער וויל איבערדרוקן דעם ספר, האט דער רבי אים אויסגעצאלט א גרויס חלק פון די הוצאות הדפוס.

שלשה אני יודע

פירט אויס הרה"ח **ר' שמואל** שליט"א:

"האבנדיג די זכי' צו זיין בביתו נאוה קודש פון רבי'ן בעל **ברך משה ז"ל**, איז מיר אויסגעקומען צו זעהן, אז צווישן אז צווישן די ספרים וואס דער רבי האט באקומען מירושת דודו הק' מרן ז"ל, איז געווען דריי באזונדערע ספרי בית יצחק

ובכתובים, אם בעלי משנה הן יעסקו במשנה בהלכות ובאגדות, ואם בעלי תלמוד הן, יעסקו בהלכות פסח בפסח, בהלכות עצרת בעצרת, בהלכות חג בחג. העיד רבי שמעון בן אלעזר משום רבי שמעון בן חנניא, כל הקורא פסוק בזמנו מביא טובה לעולם. על כן בניי יצ"ו, הזהרו ללמוד בימי ניסן פרק ערבי פסחים והרי"ף של פסחים, וכן הטור עם הבית יוסף, ובחג השבועות מאמרים של מתן תורה המוזכרים בפרק רבי עקיבא, וכן בתשעה באב הלכות תשעה באב ותענית, וכן בראש השנה הרי"ף והטור של ראש השנה, וכן ביום הכיפורים מסכת יומא וכו', וכן בסוכות מסכת סוכה, וכן בחנוכה הלכות חנוכה, ובפורים מסכת מגילה. ומסכת יום טוב (ביצה) מישך שייך בכל הימים טובים, תלמדו מן התלמוד ומן הרי"ף והטור כפי אשר תוכלון שאת, כי זו התורה היא ביותר חביבה, ומביא לידי מעשה כהוגן, ותורה זו חביבה במאוד מאוד לפני הקב"ה, כי יפה היא ובזמנה היא, ע"כ.

ובנוסף למעלת הלימוד בחלק התורה המיוחד לזמנו, שמביא את האדם לקיים המצוה כהוגן וכדברי השל"ה הק', אף גם זאת מסוגלת לימוד זה להשפיע את השפעת השמחה הנשפעת באותו מועד, במדה יתירה על העוסק בעניני הרגל, וכאשר היה הגה"ק בעל ערוגת הבשם זצ"ל עומד ומנהיג את ישראל על דבר זה בספרו הכנה דרבה (ח"א עמ' יז): "והשתדלו ללמוד על כל פנים לגירסא על כל זמן מועד, המסכתא בש"ס ששיך לאותו יום טוב או מועד, על כל פנים גמרא עם פירש"י, והיא סגולה נפלאה לקיים מצות שמחת הרגל, וכן מצוות התלויות בה בלי מכשול ובלי הרהור כחטא ועון,

עמ"ס מגילה, איינס איז געווען פון די אלטע דרוק הוצאה ראשונה, און צוויי זענען געווען פון די נייע דרוק וואס איז איבערגעדרוקט געווארן נאך די מלחמה".

ובבואה עם הספר

עס דערציילט **הרה"ג ר' ישראל הערש ווייס שליט"א** ר"מ בישיבה"ק אז ווען זיין פאטער הרה"ח ר' יקותיאל ז"ל האט איבערגעדרוקט דעם ספר "בית יצחק על מס' מגילה" פונעם זיידן דער סוואליווער רב זצ"ל, און ער האט דאס אריינגעטראגן צום רבי'ן. האט דער רבי זי"ע אפגעשארט דאס גאנצע געלט פונעם טיש, מיט דעם האט ער באצאלט פארן געשאנקענעם ספר...

סבר וקיבל

איז פאראן א הוראה פון רבי'ן בנוגע מקיל זיין פאר א חולה ביום תענית אסתר?

א אינטערעסאנטער עפיזאד איבערן תענית ביום תענית אסתר, הערן מיר פון **הרה"ג ר' ארי' לייביש הכהן ווייזנפעלד שליט"א**, מגיד משרים בקהלתינו הק':

"פאר פורים תשכ"ד לפ"ק האט דער רבי ז"ל באקומען א שווערן רויז ל"ע, פון וואס ער איז געווארן שטארק אפגעשוואכט, און ער איז געווען מוטל על ערש דוי.

ווען דער דאקטאר האט אונטערזוכט דעם רבי'ן, האט ער געהאלטן אז דער רבי איז שטארק אפגעשוואכט, און ער איז נישט בכח צו פאסטן. אבער ווען עס איז געקומען תענית אסתר און די מקורבים האבן געזען ווי דער רבי פאסט, זענען זיי געווארן שטארק באזארגט פאר זיין מצב הבריאות, און זיי האבן פרובירט אפצורעדן דעם רבי'ן פון פאסטן. אבער דער רבי האט זיי נישט צוגעהערט.

איך בין דעמאלטס געווען א תלמיד פון די סיגעטער ישיבה, דער רבי מרן **הברך משה ז"ל** איז דעמאלטס געווען אין די ישיבה עצי חיים אויף היוז סט. וואו ער האט געהאלטן אינמיטן לערנען מיט די בחורים.

כי אם ביראת השם יתברך כל היום ביראה ואהבה ושמחה כו', והמסכת שמיוסדת על אותה מצוה ויום טוב, בפרט מסוגל לקיום מצוה בשלימות, על כן הוו זהירים בזה ככל האפשרי ללמוד בכל פעם גמרא ממסכת השייכות לאותו יום טוב".

אינמיטן איז אריבערגעקומען איינער פון די משמשים בקודש, און דערציילט אז דער רבי פאסט היינט, און דער דאקטאר ערלויבט אים דאס נישט. דעריבער האט ער געבעטן דעם רבי'ן הברך משה אויב ער קען אריבערקומען פועל'ן ביים רבי'ן אז ער זאל נישט פאסטן.

דער רבי הברך משה האט נישט געווארט קיין מינוט, ער האט אנגעטון די רעזשוואלקע און גענומען דעם שטעקן אין די האנט, און אריבערגעלאפן צום פעטער מרן הדברי יואל אהיים.

דער רבי מרן הבר"מ איז דאן אריין בקודש פנימה און ער האט געזאגט מיט חכמה: "דער פעטער ווייסט דאך אוודאי, אז דער פעטער טאר נישט פאסטן היינט, נאר איך פארשטיי אז אלס פורש מדרכי ציבור וויל דער פעטער נישט עסן (עיין לשון הרמ"א סי' תרפ"ו "אבל שאר בריאים לא יפרשו מהציבור"). נו, אז דער פעטער האט שוין יעצט געפאסט עטליכע שעות אין טאג, הייסט דאס שוין זיכער נישט קיין פורש מדרכי ציבור, און מ'קען שוין עסן לכל הדיעות".

דער רבי האט אים אויסגעהערט, און געזאגט: "דו זאגסט א סברא".

דער רבי מרן הברך משה האט דאן געהייסן אז יעדער זאל פארלאזן דעם צימער, און ער האט געהייסן אריינברענגען א קאווע אז דער פעטער זאל קענען אויספאסטן, און אויך ער איז ארויסגעגאנגען פון צימער מיט יראת הכבוד.

פרישע רחמי שמים בכל דור ודור

שושן פורים תשי"ד שחל בשבת, האט דער רבי אין די דברי תורה געזאגט מורא'דיגע דיבורים איבערן טאג 'תענית אסתר'.

בתוך הדברים, האט דער רבי געזאגט אז דער **ישמח משה** זאגט 'וימי הפורים האלו לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם', אז די גזירת כלי' וואס די רשעים האבן גוזר געווען אויף אידישע קינדער איז נאכנישט בטל געווארן, נאר עס איז אפגעשטופט געווארן אויף שפעטערדיגע זמנים, און במשך הדורות איז נאך נתקיים געווארן די גזירה צוביסלער, לויט וויפיל אידן זענען דעמאלטס געווען אויף די וועלט, דאס איז נאכגעקומען במשך הדורות".

האט דער רבי אויסגעפירט בלשון קדשו:

השי"ת ירחם אויפן שפלות הדור, און מיר זאלן ניצול ווערן מכל צרה וצוקה, מ'זאל געהאלפן ווערן, ווייל מיר האבן שוין נישט קיין כח צו סובל זיין קיין עונשים קשים ומרים, ס'איז שוין נתקיים געווארן דער פסוק 'וימי הפורים האלו

לא יעברו מתוך היהודים', ווי דער ישמח משה זאגט, במשך הדורות די והותר, אפילו גאר בימינו אלה, וואס איז דורכגעגאנגען אויף אידן, אפשר באטרעפט דאס גאר נאכמער וויפיל ס'איז געווען באותו זמן, דער בורא עולם זאל העלפן מ'זאל מיר ווייטער ניצול ווערן...

האט דער רבי מוסיף געווען איבער דעם טאג 'תענית אסתר':

ווען דעם פאסט מען תענית אסתר, ווייל מידי שנה בשנה ווערט נתעורר די מלחמה פון יענע צייטן, די כוחות הקדושה מיט די סט"א, און מ'דארף האבן רחמי שמים אז די כוחות הקדושה זאלן זיך מתגבר זיין, דאס מיינט 'זמן קהילה לכל' אז אין יעדן דור, יעדעס יאר אין די צייט, דארף מען האבן כוחות אז די כוחות הקדושה זאלן זיך מתגבר זיין[7].

7. עיין באריכות בספה"ק דברי יואל (פרשת צו עמוד קנד), ובס' ליקוטי אורה (עמ' קכה).

פרק ד

קריינא דאיגרתא

על כל דברי האגרת הזאת

י"א שיטין

בעפאר מיר וועלן צוגיין צום עצם יום הפורים און די געהויבענע זמן פון קריאת המגילה, לאמיר הערן פרטים וויאזוי האט אויסגעקוקט די 'מגילה' אין וועלכן דער רבי האט געליינט ברבים?

כ"ק מרן רבינו שליט"א דערציילט, וואס ער האט געהערט פון הרה"ח **ר' אהרן הכהן פאללאק ע"ה סופר סת"ם**, אז דער פעטער מרן **רביה"ק ז"ל** האט באשטעלט ביי אים דא אין אמעריקא אז ער זאל אים שרייבן א מגילה.

האט ער געפרעגט פונעם רבי'ן, וויאזוי זאל ער שרייבן די מגילה, מיט וואס פאר א קפידות און הידורים, האט אים דער רבי געזאגט, "עס זאל האבן עלף שורות[8], אזוי ווי דער טאטע ז"ל (קדושת יו"ט) האט געהאט, און עס זאל זיין געשריבן מיט גרויסע אותיות", דאס אלעס"...

ווי עס דערציילט חתנו **הרה"ח ר' יעקב עקיבא ווינשטאק הי"ו** משב"ק, אז מתחילה האט דער רבי געהאט א מגילה וואס האט נישט געהאט קיין י"א שיטין, און אין דעם האט ער געליינט אין ירושלים וועו ער איז דארט געווען בשנת תש"ו לפ"ק, קומענדיג קיין אמעריקע האט ער געלאזט שרייבן דייקא א מגילה מיט די עלף שורות, ווי דערמאנט.

8. עיין בס' שערי אפרים מהגאון רבי אפרים זלמן מרגליות ז"ל, "מוטב שיהיה השיטין של עשרת בני המן שוה כשאר השורות".

די ירושה-מגילה פונעם הייליגן קדושת יו"ט זי"ע

מ'האט דערמאנט איבער די מגילה פון קדושת יו"ט ז"ל. וואס איז די געשיכטע מיט אט די היסטארישע מגילה? וויאזוי איז דאס אנגעקומען אין באזיץ פון רבינו הברך משה ז"ל? און ווען האט דער רבי (הדבר"י) געליינט דערין ברבים?

דערמאנענדיג די מגילה פונעם טאטן דער קדושת יו"ט, האי מגילה דאתי לידן נימא בה מילתא.

דערציילט **כ"ק מרן רבינו שליט"א:** "מיין טאטע (מרן הברך משה) ז"ל האט געהאט בירושה די מגילה פונעם זיידן דער **הייליגער קדושת יו"ט ז"ל**, עס איז געווען געוויסע יארן ווען ער פלעגט שיקן די מגילה צום פעטער ז"ל אז ער זאל ליינען דערין, אבער עס איז נישט געווען בקביעות.

עס איז ריכטיג אויפצומישן אן אינטערעסאנט בלעטל היסטאריע ארום די מגילה, וואס מיר האבן געהערט פון **הרה"ח ר' משה פאלקאוויטש הי"ו:** (מובא בס' ומשה היה רועה חלק ד')

"דער **רבי מרן הברך משה זצוק"ל**, האט מיר אמאל דערציילט, אז נאך די פטירה פונעם הייליגן **קדושת יו"ט זי"ע**, איז די מגילה אריבערגעגאנגען בירושה צו בנו הגדול דער **עצי חיים זי"ע**, און נאך זיין פטירה ווען מען האט צוטיילט די ירושה און די הייליגע חפצים צווישן די קינדער, איז די מגילה אויסגעקומען פאר'ן זון הב' משולם זושא הי"ד, וועלכער איז נאך געווען א קליין קינד.

"אין די ערשטע יארן האט ער געבארגט די מגילה יעדן פורים, פאר זיין עלטערן ברודער הגה"צ **רבי זלמן לייב זצ"ל דער סיגוטער רב**, און ער האט געליינט דערין.

האט דער רבי דערציילט: "מיין ברודער דער רב, האט געזען אז זושא איז שוין באלד א בחור אין די יארן, האט ער פארשטאנען אז ער וועט חתונה האבן וועט ער נעמען די מגילה מיט זיך, האט זיך דער רב געלאזט שרייבן אן אייגענע מגילה פאר זיך, אזוי ווי עס איז פארטיג געווארן האב איך געבעטן זושא'ן 'אפשר בארגסטו די מגילה איינמאל פאר מיר?', האט ער מסכים געווען".

עס איז געווען אין די ביטערע מלחמה יארן, ווען דער מצב אין שוין געווארן גאר שווער, בפרט אינעם לעצטן יאר נאך פורים תש"ד איז שוין נישט שייך געווען אז דער רבי זאל קענען צוריקשיקן די מגילה פון זענטא קיין סיגעט, איז דער רבי געווען שטארק אנגעצויגן אז ער האלט ביי זיך אזא טייערן חפץ וואס

באלאנגט נישט צו אים, נאר עס איז דער אייגענטום פון זיין ברודער. האט דער רבי דאס באהאלטן אינעם ארון הקודש אין זענטא, נעבן די ספרי תורה.

נאך די קריג איז צוריק געקומען קיין זענטא הרה"ח **ר' עמרם בינדער ז"ל**, און ער האט דארט גענישטערט נאך איבערבלייבענישן פון אמאל, האט ער גטראפן באהאלטן די מגילה פונעם עצי חיים אינעם ארון הקודש, האט ער דאס געשיקט מיט די פאסט קיין אמעריקע צום רבי'ן, וועלכער האט שוין נישט געקלערט אז ער וועט האבן די זכי' צו זעהן די מגילה.

ס'איז לייכט זיך פארצושטעלן די שמחה וואס דער רבי האט זיך געפריידט צו ערהאלטן די היסטארישע מגילה, זאגנדיג אז עס איז קלאר ביי אים, אז וועו די מגילה בלייבט וועו אין סיגעט ביי זושא'לע, וואלט דאס זיכער נישט ניצול געווארן, ווייל אין סיגעט האבן די רשעים אלעס פארניכטעט.

אין די ערשטע צייט, נאכדעם וואס דער רבי האט באקומען די מגילה, האט ער דאס געברענגט פאר'ן פעטער **רביה"ק זי"ע**, אז ער זאל ליינען דערין.

האט דער פעטער אים געזאגט, "דו דארפסט דאס דאך אויך האבן", און ער האט נישט געוואלט איבערנעמען פון אים די מגילה צו ליינען דערין ביינאכט. איז דעמאלטס געבליבן אז פורים אינדערפרי, היות רביה"ק זי"ע פלעגט זיך שטעלן דאוונען שפעט, און וועו ער האט געהאלטן ביי קריאת המגילה האט שוין דער רבי מרן הבר"מ זי"ע געהאלטן נאכ'ן ליינען, פלעגט ער דאס אריבערשיקן מיט א שליח צום פעטער, וועלכער האט געליינט דערין די אלע יארן פורים אינדערפרי.

אין די יארן שפעטער, נאכדעם וואס דער רבי מרן הברך משה ז"ל האט זיך געצויגן קיין בארא פארק, און עס איז נישט לייכט געווען צו טרעפן א שליח נאמן פאר וועמען איבערצוגעבן אזא טייערן פקדון, און יענער זאל דאס נאך צוריק ברענגען תיכף נאכ'ן ליינען די מגילה. בפרט נאכדעם וואס רביה"ק ז"ל איז ל"ע נישט געזונט געווארן, און ער איז נישט געווען אלעמאל אינדערהיים, האט דער רבי אויפגעהערט צו שיקן די מגילה.

דערציילט ווייטער **ר' משה פאלקאוויטש הי"ו**:

בשנת תשל"ב לפ"ק, געווען איז דאס פורים נאכ'ן דאוונען - שוין אין די תקופה וואס דער רבי זי"ע איז נישט געזונט געווען - האט מיך דער רבי מרן הברך משה ז"ל צוגערופן און ער זאגט מיר: "משה, פאר קיין ווילאמסבורג, נעם די מגילה און טראג עס צום פעטער, טאמער דער פעטער וויל ליינען דערין".

דער רבי האט מיר דאן גאר שטארק אנגעזאגט, אז איך זאל דאס איבערגעבן אליין לידיו הקדושות, און דארט שטיין די גאנצע צייט בשעת'ן ליינען, און באלד

נאכ'ן ליינען זאל איך דאס איבערנעמען און צוריק ברענגען. דאס איז געווען נאך א צייט אפשניט פון א היבשע פאר יאר וואס ער האט נישט געהאט געשיקט די מגילה צום רבי'ן.

ווען איך קום אן אין ביהמ"ד, האט דער רבי געהאלטן אנהויב שחרית, איך בין צוגעגאנגען צום משב"ק הרה"ח **ר' עזריאל גליק ע"ה**, און איך זאג אים אז איך בין א שליח פונעם סיגעטער רב צו ברענגען די מגילה פאר'ן רבי'ן, ווען ר' עזריאל האט געהערט די ווערטער איז ער ממש אויפגעשפרונגען פון ארט פאר התפעלות, און ער זאגט מיר: "דער רבי האט מיר געזאגט היינט אינדערפרי, עס איז דאך דא ערגעץ דעם טאטנ'ס מגילה, כ'האב געהאט חשק צו ליינען דערין!". און ער, נישט וויסנדיג פון די גאנצע זאך אז דער סיגוטער רב פלעגט אמאל ברענגען די מגילה, האט נישט תופס געווען וואס דער רבי מיינט צו זאגן מיט די בקשה.

והיה לפלא, ווי דער **רבי מרן הברך משה זי"ע** האט געשפירט די השתוקקות וואס דער פעטער האט געהאט צו ליינען באותו היום אין אט די מגילה, און ער האט דאס אפגעשיקט.

דערציילט ווייטער רבי משה: "איך האב אויסגעפירט מיין שליחות בנאמנות, איך בין ארויפגעגאנגען אויפ'ן באלעמער וואו רביה"ק האט געליינט, און איך בין דארט געשטאנען במשך די גאנצע זמן קריאת המגילה, און באלד נאכ'ן ליינען האב איך דאס צוריקגעברענגט קיין בארא פארק פאר'ן רבי'ן הברך משה".

פון יענעם פורים און ווייטער האט דער רבי ווייטער געשיקט די מגילה פאר'ן פעטער רביה"ק זי"ע מידי שנה בשנה, ביז שנת תשל"ט ווען דער רבי זי"ע איז געווען פורים אין קרית יואל, און מחמת ריחוק מקום איז שוין נישט שייך געווען אז די מגילה זאל קענען אנקומען.

צדקה פאר אלמנות וויכטיגער ווי די מגילה פון ישמח משה

איז באקאנט נאך 'מגילות' פון רבותינו הקדושים זי"ע, וועלכע זענען געבליבן לשארית בזמן הזה?

א אינטערעסאנטע עובדא וואס האט אין זיך גאר א שטארקן לימוד איבער די מדת הצדקה פון רבי'ן, דערציילט **הרה"ח ר' מאיר ליפשיץ שליט"א:**

ווען דער רבי זי"ע איז געווען אין ארץ ישראל בשנת תשט"ו לפ"ק, איז ער געפארן ה' אב קיין צפת, זיך משתטח זיין אויפ'ן ציון פונעם אר"י הקדוש ז"ל, און די אנדערע מקומות הקדושים אין גליל.

פורים ביים רבי'ן

דער רבי איז דעמאלטס ארויסגעפארן פון ירושלים זונטאג פארטאגס, גלייך קיין מירון, און פארנאכטס איז מען אנגעקומען קיין צפת, וואו מ'האט גענעכטיגט אין א האטעל 'מרגליות'.

דארט אין צפת, איז געווען אן עלטערע אלמנה, וואס זי האט עוסק געווען אין צוזאמען שטעלן געלט פאר ארימע אלמנות, און זי האט געהאט א גאנצע רשימה מיט נעמען פון אלמנות פאר וועמען זי האט צוזאמען געשטעלט געלט. מיט דריי יאר פריער, בשנת תשי"ב, וועלן דער רבי איז געווען אין צפת, האט זי געברענגט איר רשימה פארן רבי'ן, און דער רבי האט איר געגעבן א גרויסן סכום געלט, וואס האט אנטהאלטן א באשטימטע סכום געלט פאר יעדע אלמנה.

זי האט שוין דארט געוואוינט צענדליגער יארן, און זי האט נאך געדענקט וועלן הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ע"ה האט דארט געוואוינט אלס קינד. זי האט דאן געוויזן פאר ר' יוסף דאס הויז וואו זיינע עלטערן האבן געוואוינט, וועלן זיי האבן נאך געוואוינט אין צפת.

יעצט בשנת תשט"ו, האט דער רבי געשיקט רבי יוסף מיט מיר, דערציילט ר' מאיר, אז מיר זאלן איר געבן א גרויסע סומע געלט, לויט די רשימה וואס דער רבי האט געדענקט פון תשי"ב. וועלן מיר האבן איר געברענגט דאס געלט, האט זי געהייסן אז מיר זאלן ווייזן פארן רבי'ן, אז זי האט א נייע רשימה מיט פרישע נעמען פון אלמנות, וואס זענען צוגעקומען במשך די עטליכע יאר.

אויפ'ן וועג אהיים האט רבי יוסף זיך אפגעשטעלט באזוכן זיין פעטער, הרה"ח ר' בעריש זאלץ ע"ה, וועלכער האט געוויזן פאר ר' יוסף אז ער האט א מגילה פונעם הייליגן **ישמח משה זי"ע**, און ער האט געפרעגט ר' יוסף'ן, צי דער רבי וויל אפקויפן די מגילה פון זיין הייליגן זיידן, דער ראש המשפחה.

וועלן ר' יוסף איז אנגעקומען אין האטעל, האט ער דערציילט פארן רבי'ן אז עס איז דא א מגילה פונעם ישמח משה זי"ע, און ער האט געפרעגט דעם רבי'ן צי ער וואלט דאס געוואלט אפקויפן. דער רבי האט דאס אוועקגעמאכט: "וואס הייסט א מגילה פונעם ישמח משה?! דער ישמח משה איז דען געווען א סופר?! איין יאר האט ער געלייגט אין די מגילה, איין יאר אין א צווייטע מגילה". און דער רבי האט דאס נישט געוואלט אפקויפן.

האט ר' יוסף דעמאלטס אפגעקויפט די מגילה פאר זיך.

וועלן מיר האבן געוויזן פארן רבי'ן די רשימה פון די אלמנות, האט דער רבי מער נישט געהאט ביי זיך קיין געלט, און ער איז געווען זייער בצער אז ער האט נישט צוצוגעבן קיין געלט פאר די אלמנות וואס ער האט נאכנישט געגעבן.

איז דארט געזיצן הרה"ח ר' יאסל ווייזנבערג ע"ה, א סלונימער חסיד, און ער האט געפרעגט דעם רבי'ן: "סאטמאר רב, איר ווילט בארגן געלט? איך קען אייך בארגן", האט דער רבי געזומען ביי אים א הלואה, אז ער זאל קענען שיקן געלט פאר די איבריגע אלמנות.

האב איך געזאגט פאר ר' יוסף, פירט אויס ר' מאיר: "גיב א קוק, ווען מ'האט געפרעגט דעם רבי'ן וועגן א מגילה פון ישמח משה, האט ער דאס נישט געוואלט אפקויפן, אבער אז עס זענען דא נאך אלמנות וואס דארפן געלט, איז ער גרייט געווען אפילו צו בארגן געלט וואס ער האט נישט געהאט, צו קענען טוהן גמילות חסד".

דער קאמארנער חומש

לאמיר צוריקגיין צו די הכנות צו קריאת המגילה. איז באקאנט אין וועלכן חומש דער רבי פלעגט זיך פארזען צו קריאת המגילה?

הרה"ח ר' יעקב עקיבא ווייזנשטאק הי"ו משב"ק: געווענליך פלעגט דער רבי נישט נוצן דעם קאמארנער חומש 'היכל הברכה' ברבים, וואס איז געווען שטארק מדויק, נאר איינמאל א יאר ביים מגילה ליינען.

דער רבי פלעגט מיר זאגן: "ברענג דעם גרויסן חומש".

דער 'גרויסער' חומש, מיט די 'קליינע' אותיות

א גאר אינטערעסאנטע מעשה דערציילט **הרה"ג ר' אלימלך שלמה שווארץ שליט"א שו"ב:** איך האב געהערט פון א תלמיד פון רבי'ן פון קראלי. עס איז געווען אמאל ערב שבת ווען הרה"ח רבי עזריאל שווארץ ע"ה דער ראש השוחטים אין סאטמאר, מיט אנדערע שוחטים, זענען אריבער געקומען צום רבי'ן מיט א ערנסטע שאלה אויף א בהמה, וואס האט געהאט א שאלה אויף די ריאה. דער רבי האט געהאלטן אינמיטן מעביר סדרה זיין אין א קאמארנער חומש, האט ער נישט אויסגערעדט, נאר ער האט זיי געווינקען צי זיי ווילן ווארטן ביז ווען ער וועט ענדיגן.

די שוחטים האבן אויסגעווארט, ביז ווען דער רבי האט געענדיגט, און נאכדעם האבן זיי געפרעגט די שאלה. עס איז געווען אן ערנסטע שאלה, און עס איז געגאנגען אויף הויכע טענער מיט א שטארקע ריתחא דאורייתא.

נאכדעם וואס דער רבי האט געזאגט זיין פסק, האט ר' עזריאל שווארץ זיך געטרויעט און געפרעגט דעם רבי'ן: "א סיגוט'ער קינד, אין א קאמארנער חומש?!". כידוע האט מען אין סיגעט נישט אזוי געהאלטן פון דעם קאמארנער דרך פון רעדן פון עניני קבלה ברבים. האט דער רבי גענטפערט: "איך נוץ עס ווייל עס האט גרויסע אותיות". האט ר' עזריאל געזאגט: "איך מיין אז דער רבי ווייל דוקא די קליינע אותיות"[9]...

היכל הברכה מיטן עמדין סידור

וועלכע ספרים האבן זיך געפינען אויף די בימה בשעת קריאת המגילה?

הרה"ח ר' שמואל הכהן פריעדמאן הי"ו משב"ק: "דער קאמארנער חומש פלעגט ליגן אפען אויפגעמישט ביי די מגילה, און **הרה"ח ר' בנימין אליעזר לעבאוויטש ע"ה** האט אלע יארן געהאט די חזקה צו טייטלען אינעם חומש פארן רבי'ן, במשך די גאנצע קריאה פלעגט דער רבי כסדר ווארפן בליקן אריין אינעם חומש, איבערצוקוקן די טעמי המקרא".

"אויסער דעם האט מען געהאט אויפן באלעמער דעם 'עמדין סידור', פון וואס דער רבי האט געמאכט די ברכות אויפן קריאת המגילה".

"עס איז געווען א זכי' צו קענען טראגן פארן רבי'ן דעם חומש צו קריאת המגילה. צוויי מאל האב איך דאס געברענגט צום מגילה ליינען, און שפעטער אהיימגעטראגן" - פירט אויס ר' שמואל הכהן שליט"א.

---

9. ר' אלימלך שליט"א לייגט צו פון זיינע זכרונות: "איך געדענק אמאל ווען עס האט זיך געמאכט א שמועס ביים רבי'ן איבערן הייליגן קאמארנער זי"ע, האט דער רבי דערציילט אז ווען הרה"ק רבי אייזיק'ל זידיטשובער זי"ע האט אנגעהויבן פירן חסידים, זענען געווען אסאך חסידים וואס זענען אוועקגעגאנגען פון קאמארנא קיין זידיטשוב, ווייל דער קאמארנער האט געהאט גאר א שארפע הנהגה, און ער האט פשוט משלח געווען פון זיך די חסידים".

האט דער רבי אינמיטן זיך ארויסגעכאפט: "ווי וואלטן מיר געהאט די זכי' צו זיינע הייליגע ספרים, ווען ער וואלט פארנומען געווען מיט זיינע חסידים".

אגב, אין ספה"ק על הגאולה ועל התמורה (סי' ק"ג) איז מערקווידיג דער חרדת קודש וויאזוי דער רבי האט זיך באצויגן צום הייליגן קאמארנער זי"ע, וזל"ק: "אבל ודאי שדברי ה'זוהר חי' (מהרה"ק מקאמארנא זי"ע) בנויים על יסוד חזק של דברי הזוה"ק, והם כנים ואמיתיים ודברים קדושים, ודברי הזוה"ק ודבריו רוח הקודש דיבר בם, מה שיהיה לעתיד וכו', וכיוון ברוח קדשו על הזמן הזה, בעוה"ר".

דיוק הלשון

ווי ווייט פלעגט דער רבי מדייק זיין מיט די וועריטער, נקודות וטעמים, ביי קריאת המגילה ברבים?

הרה"ח ר' יושע מענדלאוויטש הי"ו משב"ק: "ביי קריאת המגילה האט דער רבי מקפיד געווען, מער ווי א גאנץ יאר, אויף יעדן דיוק. כאטש דער רבי איז דאך געווען בעל קורא אויך א גאנץ יאר, איז פורים געווען אנדערש, ר' בנימין אליעזר פלעגט טאקע מתקן זיין יעדעס מאל וואס דער רבי האט געזאגט עפעס אנדערש, אפילו א חילוק אין די נקודות צווישן 'מרדכַי' און 'מרדכָי', האט ער פארראכטן, ווייל דער רבי האט פארלאנגט אז מ'זאל אים מעורר זיין אויף יעדע איינציגע שינוי וואס ער זאגט פון וואס עס שטייט אינעווייניג".

פרק ה

מגילה נקראת

קרייתא זו הלילא

בערב היא באה

עס איז תענית אסתר פארנאכטס, דער רבי טוט אן בגדי שב"ק[10], און לויפט אין מקוה, זיך מטהר זיין לקראת קדושת היום וקריאת המגילה.

דער רבי האט געדאוועט מנחה מיט די בגדי שב"ק, און עולה געווען מפטיר ווי ביי יעדן תענית ציבור, און באלד נאך מנחה האט מען געדאוונט מעריב.

ביי תפלת מעריב האט מען געזאגט (ביידע נעכט פורים), 'ברוך ה' לעולם אמן ואמן'[11].

נאך שמו"ע פון מעריב האט מען געזאגט קדיש 'תתקבל'[12], דער רבי האט

---

10. כתב הרמ"א (סי' תרצ"ה ס"ב) "יש נהגו ללבוש בגדי שבת ויו"ט בפורים, וכן נכון". ובס' יסוד יוסף (פרק פ"ב) כתב שיזהר ללבוש כתונת לבן ובגדי שבת לעת ערב קודם קריאת המגילה, ולא להמתין עד למחר. וכן כתב בבאר היטב (שם סק"א). ובכף החיים (שם סקי"ג) מביא בשם רבי חיים וויטאל ז"ל לטבול וללבוש בגדי יו"ט, כי איך יקרא פסוק 'ותלבש אסתר מלכות', ופסוק 'ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות', והוא מלובש בבגדי חול.

11. בשלחן הטהור (סי' ס"ו זר זהב סק"ב) כתב שמרן הבעש"ט הק' זי"ע היה אומר ברכת ברוך ה' לעולם של מעריב אף במוצאי שב"ק ובחול המועד בלי שום שינוי. ובסי' רל"ו (ס"א) כתב, בחול המועד ובר"ח אל יקל כלל, כי לא דבר ריק הוא אמירת פסוקים הללו, והאומרם יאריך ימים בחיי נחת, ע"כ. ובזוהר חי (דף רפ"ט ע"ב) כתב, והגאונים שראו תוקף הגלות אספו כל החכמים שהיו בדורם מסוף עולם ועד סופו וכל חכמי ארץ ישראל, ותיקנו ברכת ברוך ה' לעולם אמן ואמן כו' וחיוב לאומרו, לכך הביאו הרמב"ם, ומי שאינו אומר פסוקים אלו, הוא עבריין עובר על דברי חכמים וכו', והאומרו יתברך וכו', ומה שנהגו שלא לאומרו במוצ"ש כיון שנהגו נהגו, אבל בחוה"מ ור"ח וכיוצא, פורים וחנוכה, חלילה להקל לעבור על דברי חכמים, והמקיים דברי חכמים טוב לו בעוה"ז ואשרי לו בעוה"ב, ע"כ.

12. דעת הלבוש שאין אומרים קדיש תתקבל קודם קריאת המגילה. אך עיין מג"א (ריש סי' תרצ"ג) בשם הרוקח ומהרי"ל ומנהגים, שמצדד דאחר שמו"ע אומר קדיש שלם עם תתקבל, וכן כתב האליה רבה (שם סק"ג) ומשנ"ב (שם סק"א).

אנגעטוהן דעם טלית על ראשו, און דאן רבי צוגעטרעטן צו די בימה, במקום קריאת התורה, מ'האט פושט געווען די מגילה כאגרת[13], און דער רבי האט זיך געגרייט צו די גרויסע מינוט פון קריאת המגילה, אחוז בשרעפיו, כולו אומר אימה ופחד.

ברוך אתה ה' - על מקרא מגילה

ויהי בימי... לאמיר צוגיין צום עצם קריאת המגילה בימים ההם בזמן הזה.

איה שוקל ואיה סופר, ווי נעמט מען דעם פעדער צו באשרייבן ווי אזוי עס האט אויסגעזעהן א מגילה ליינען ביי רבינו הק' זי"ע. אידן וואס האבן דאס איינמאל געהערט, איז דאס זיי אריין אין די ביינער, דער קול חוצב להבות אש, די ברכות מיט א פלאם פייער[14], דאס ליינען די מגילה מיט אזעלכע געוואלדיגע כוחות, און די הייליגע תנועות אין די דיבורי המגילה.

ווער עס האט אמאל זוכה געווען צו הערן א מגילה ליינען פון רבי'ן זי"ע, דער וועט דעם זיסן טעם, קיינמאל נישט פארגעסן.

חסידים וואס האבן זוכה געווען צו הערן דעם רבי'ן ליינען די מגילה, טוען דאס אלע באשטעטיגן, אז דאס מגילה ליינען ביים רבי'ן איז געווען א חלק פון דעם יום טוב פורים... עס איז אויך געווען א תענוג גשמי ורוחני צוגלייך.

מאנכע פסוקים פלעגט דער רבי זאגן מיט א באשטימטן טעם עליון, מיט אן אייגנארטיגן טעם און נעימות, וואס האט אריינגעבלאזן א נייעם פשט אין די ווערטער.

דער רבי האט ווי 'אפגעטייטשט' די ווערטער מיט זיין ניגון. און ווער ס'האט אמאל געהערט דאס ארויסזאגן מפי כהן גדול, וועט דאס צוריקקומען אין זכרון

---

13. בשו"ע (או"ח סי' תר"צ סי"ז): מנהג כל ישראל שהקורא קורא ופושט כאיגרת להראות הנס.

14. כתב בס' יסוד יוסף (פרק פ"ב) וז"ל, מאוד צריכין לעורר את הקורא את המגילה בשעה שמברך בציבור על מקרא מגילה כשאומר על מקרא מגילה שילבוש חרדה ואימה גדולה, וגם על הציבור כששמעו מפי המברך כשאומר על מקרא מגילה, יפול חרדה ואימה והכנעה ומורא כי איום ונורא הוא מאוד, וכל אחד יכוין שעכשיו מתגלה זה העולם הנורא לחוד כדי להאיר על ישראל, ויכוין כל אחד לעשות עצמו כלי מוכן לקבל מהאור הגדול הזה ניצוץ קדוש של טהרה וקדושה ויראה וחכמה ובינה ודעת בלב כל הקהל, והיה לב טוהר כולו כאחד לבקש בהגיון לבם שיאיר העולם הנורא הזה על ישראל באור של רחמים וחיים וחסד, ושלא יבוא שום בר ישראל לשום מכשול בעולם, ושימהר השי"ת ב"ה רחמיו עלינו להוציאנו מאפילה לאורה, עכלה"ק.

יעדעס יאר ביים ליינען די מגילה, עס לויפן צוריק די יארן און עס דערמאנט זיך צוריק דעם געשמאקן טעם וואס מ'האט געשפירט ווען מ'האט דאס געהערט ליינען פון רבי'ן זי"ע, מיט זיין נעימות דקדושה.

אנשים גדולים, צדיקים מפורסמים מורמים מעם, וואס זענען געקומען הערן דעם רבי'נס מגילה ליינען, האבן מעיד געווען אז דא ליגט א באהאלטענע עמקות'דיגע עבודה, זיי האבן געזעהן ווי דער רבי האט אינזינען כוונות עמוקות אין די הייליגע ווערטער פון די מגילה, און זיך אויסגעדרוקט מיט אויסטערלישע התפעלות איבער דעם רבי'נס מגילה ליינען.

ברוב עם הדרת מלך

דער רבי אליין איז געווען דער בעל קורא ביי קריאת המגילה. די ברכות האט דער רבי געזאגט בקול חוצב להבות אש, וואס האט דערמאנט דעם נוסח הברכות פון תקיעת שופר, און דאן האט ער אנגעהויבן מיט די הייליגע עבודה פון קריאת המגילה.

ביינאכט פלעגט צו זיין א גרויסער עולם וואס איז געקומען הערן דעם רבי'נס מגילה ליינען, דאס ביהמ"ד איז געווען איבערגעפולט און מ'איז געווען עומדים צפופים. בייטאג איז געווענליך געווען א קליינער עולם, דער גרעסטער טייל פונעם עולם איז געגאנגען נאך געלט און עוסק געווען במצות היום, און ווייניג האבן מיטגעהאלטן דאס מגילה ליינען בייטאג.

אבער מביני מדע ווייסן צו זאגן, אז די עבודה פון מגילה ליינען ביום הפורים, איז געווען שטארקער פון די עבודה ביינאכט, עס האט ענומען זייער לאנג און דער רבי האט פאראבעט גאר שטארק מיט העכערע כוחות במשך די גאנצע צייט, בלהב אש קודש.

'עד דלא ידע' ביי די מגילה

די זעלבע העכערע הרגשים הערט מען פון יעדן איד וואס האט געהאט די זכי' צו זיין אנווועזנד ביים רבי'נס מגילה ליינען. לאמיר הערן מער בפרטיות איבער די פאקטישע עבודה ביים ליינען די מגילה?

דער אחד המיוחד שבחבורה, **הגה"צ רבי שמואל בראך שליט"א אב"ד נאנאש**, וועלכער האט זוכה געווען לשרת את פני הקודש, און די זכרונות מימי קדם

זענען געבליבן איינגעקריצט בזכרונו מיט א אייגנארטיגע ווארעמקייט און ברען, פארלאזט א התרגשות'דיגן טרער ווען ער שילדערט די עבודת יום הפורים:

"דער רבי איז געווען בבחינת 'עד דלא ידע' שוין ביים מגילה ליינען. ער פלעגט כמעט יעדעס יאר נאכזאגן פונעם הייליגן ראפשיצער רב ז"ל, אז צוויי מאל א יאר איז ער שיכור, פורים ביי די מגילה, און שמיני עצרת ביי קדושת כתר... ביים רבי'ן האט מען דאס אויך געזעהן".

"איינמאל האט דער רבי געזאגט ביים משתה היין זייענדיג בגילופין: "וואר עס האט געדאוועט ביי מיין מנין, האט שוין דעמאלטס געהאלטן 'עד דלא ידע'".

איך געדענק ווען דער רבי האט געזאגט דעם אויסדרוק, "אז מ'טרינקט א גלעזעלע ווײַן, 'האט מען רוח הקודש' זעהט מען דעם אמת, אז עס איז נישטא קיין חילוק צווישן 'ארור המן' צו 'ברוך מרדכי"...

מ'דארף פארשטיין אז דער רבי אליין האט דאך געזאגט שמחת תורה, אז דער טאטע (מרן הקדיו"ט) האט געזאגט, 'מיר זעהן נישט אז די אבות הק' זענען דא, מיר גלייבן נאר, אז זיי האבן געזאגט, האבן זיי געהאלטן דערביי', ממילא אז דער רבי האט אזוי געזאגט, האט ער זיכער געהאלטן דערביי.

"איין יאר ווען דער רבי איז געגאנגען צום באלעמער האט מען שוין געזעהן אויפן וועג אז דער רבי האלט שוין 'עד דלא ידע' - ביינאכט האט דער רבי געליינט די מגילה שנעלער ווי בייטאג, אפשר ווייל מענטשן פאסטן, אפשר ווייל עס זענען געקומען מענטשן פון איבעראל - בכל אופן, איך האב געזעהן אז עס קומט א מגילה אזוינס און אזעלכעס...

דער רבי איז ארויף אויפן באלעמער, איך בין געווען גאנץ נאענט, איך האב געקענט גוט זעהן, דער רבי האט געזאגט 'לשם יחוד', האב איך געזעהן אז דער רבי האט נישט אנגעטוהן דעם טלית... כ'האב געקוקט, וואס וועט דא זיין, ער וועט ליינען אנעם טלית?! רבי יוסף (אשכנזי ע"ה, משב"ק) קוקט אזוי, ער האט נישט געווואוסט וואס צו טוהן, האט ער זיך מיישב געווען ער האט אראפגענומען דעם רבי'נס שטריימל, און דער רבי לא חלי ולא מרגיש, ער האט ארויפגעלייגט דעם טלית אויפן רבי'ן, און דער רבי האט גארנישט געווואוסט, עס האט נישט אויסגעזעהן אז דער רבי כאפט עפעס, דער רבי האט געמאכט די ברכה.... עס איז טאקע געווען א מגילה ליינען... ער איז נישטא געווען אויף דעם עולם...

בן יאיר... בן שמעי... בן קיש...

דערציילט ווייטער **הגה"צ מנאנאש שליט"א**:

"וועו דער רבי האט געליינט די מגילה, ביז 'איש יהודי' איז ער נאך געווען איינגעהאלטן, כמעשה, ביי 'איש יהודי' האט זיך געגומען צו רינען טרערן פון רבי'נס אויגן, ער האט אויסגעשריגן מיט א פייער.... "איש יהודי היה בשושן הבירה, ושמו מרדכי.... בן יאיר... בן שמעי", דער רבי האט אויסגעצויגן און פארפירט ביי יעדעס ווארט, מ'האט געשפירט בחוש ווי דער רבי איז מכוין די ווערטער פון חז"ל 'בן יאיר, שהאיר עיניהם של ישראל בתפילתו, בן שמעי, ששמע א'ל תפילתו, בן קיש, שהקיש על שערי רחמים ונפתחו לו', עס איז געווען פחדים נוראים ביי יעדעס ווארט עקסטער, מ'האט געזעהן ווי דער רבי פרובירט צו ממשיך זיין די השפעות פון בימים ההם צו בזמן הזה".

ביי אסאך פסוקים האט דער רבי אזוי פארפירט.

די גנבים פארשטייען זיך

א מערקווידיגע אנעקדאט דערמאנט הגה"צ מנאנאש שליט"א:

בייטאג האט דער רבי מער מאריך געווען ביים מגילה ליינען. איך געדענק איינמאל איז אנגעקומען הרה"ח **ר' חיים בער מונקאטשער ז"ל**, אינמיטן מגילה ליינען - ער פלעגט קומען אסאך מאל, דער רבי פלעגט אים מכבד זיין - דער רבי האט געהאלטן אינמיטן ליינען, ער האט פארפירט ביי די פסוקים, האט ר' חיים בער זיך אנגערופן: "די גנבים פארשטייען זיך איינער דעם אנדערן, ביי דעם זעלבן פסוק האט דער מונקאטשער רב (הגה"ק בעל מנחת אלעזר ז"ל) אויך פארפירט".

"איך פלעג לערנען דעם קדושת לוי אויף פורים, אבער איך האב נישט אזוי פארשטאנען... וועו איך האב געהערט דעם רבי'ן ליינען, האב איך שוין פארשטאנען וואס דער קדושת לוי מיינט".

"איינמאל ביי די סעודת משתה היין האט דער רבי געזאגט: "צדיקים אמיתיים, יעדעס ווארט, פון יעדן אות, גייען זיי אויס פון דביקות, עס איז א חידוש אז זיי קענען דורכליינען די גאנצע מגילה און זיי גייען נישט אויס פון דביקות". - עד כאן מדברי **הגה"צ מנאנאש שליט"א** בנוגע דעם רבי'נס עבודה ביי קריאת המגילה.

עס איז איבערגערינען...

מיט התרגשות דרוקט זיך אויס הרב החסיד הישיש מקרי דרדקי, **רבי עקיבא'לע גאנץ שליט"א**:

"דער רבי ז"ל האט אויסגענוצט זיין גרויסע חכמה, אז עס זאל זיין בהצנע לכת, אבער ווען עס איז געקומען עטליכע מאל א יאר האט עס איבערגערינען... האט ער דאס געמוזט ארויסגעבן.

"כ'האב באמערקט אפאר מאל א יאר זענען דעם רבי'נס ליפן געווארן פורפל, ווען ער האט געמאכט די ברכה, איינמאל ווען דאס איז געווען איז געווען ווען דער רבי האט געמאכט די ברכה "על מקרא מגילה".

"איך האב זוכה געווען אסאך יארן צו הערן דעם רבי'ן זי"ע ליינען די מגילה, בקול חוצב להבות אש. דער רבי זי"ע האט געזאגט אמאל פורים כטוב לב המלך ביין: **"איינמאל צו ליינען די מגילה, איז כדאי געווען אלעס וואס מ'גייט אדורך אויף די וועלט".**

קול מעורר הכוונה

הרה"ג ר' שמחה שלום הלוי שטיינבערגער שליט"א ר"מ בישיבה"ק ורב ביהמ"ד דברי חיים קרית יואל:

"עס ליגט מיר איינגעקריצט אין זכרון די עבודת הקודש פונעם רבי'ן ז"ל, אין די ימי הפורים. וויאזוי ער האט געליינט די מגילה מיט א געוואלדיגן התעוררות, יעדעס ווארט האט ער ארויסגעזאגט שטאַט - מ'קען דאס הערן אויפ'ן טעיפ - בפרט די ברכות פאר'ן מגילה ליינען איז געזאגט געווארן בקול רעש גדול, בקול חוצב להבות אש.

"אפילו אין די שפעטערע יארן, ווען דער רבי איז שוין ל"ע נישט געזונט געווען, האט ער אויך געזאגט די ברכות ביים מגילה ליינען בקול גדול, מיט א געוואלדיגע התעוררות. די זעלבע עבודה האט מען געזען ביי אלע ברכות המצוות, ווי תקיעת שופר, הדלקת נר חנוכה, וואס האט ממש מעורר לבבות געווען.

קיינמאל נאכנישט ווי היינט - תרח"ץ

אלס תלמידים אין מחנה רב טוב, איז אויסגעקומען צו הערן די שילדערונגען פון דעם מנהל המחנות, החסיד המופלג כהן שדעתו יפה, **רבי יודל הכהן**

ראזענבערג ז"ל, ווי ער פלעגט דערציילן פון זיינע זכרונות בצל הקודש פאר די קריג - זייענדיג א יליד סאטמאר און א תלמיד ביים רבי'ן אין די ישיבה - און ווי אין יענע יארן האבן אידן אסאך מיטגעמאכט, און דער רבי האט פארארבעט א גרויסע עבודה מיט זיינע הייליגע תפילות להעביר את רוע הגזירה.

וועו עס איז געקומען פורים תרח"צ, בשעת וועו דער רבי האט געליינט די מגילה, האט ער פארארבעט אן עבודה יותר מהרגלו, מ'האט געזעהן ווי ער לייגט אריין גרויסע כוחות להעביר את רוע הגזירה, און שפעטער ביי די סעודת משתה היין וועו דער רבי איז געווען שטארק מבוסם האט ער געזאגט: **"איך האב שוין אסאך מאל געליינט די מגילה, אבער אזוי ווי איך האב דאס היינט געליינט האב איך נאך קיינמאל נישט געליינט".**

רבי מיכאל בער האט מיטגעהאלטן - ביז...

עלטערע תלמידים פון די נייטרא ישיבה אין מט. קיסקא, פלעגן שילדערן זייערע מסיבות ביום הפורים מיטן גרויסן ראש ישיבה **הגה"צ רבי מיכאל בער ווייסמאנדל זצ"ל**, וואס דאן פלעגט ער זיך אביסל ארויסגעבן וואס עס האט זיך געטוהן אין זיינע טיפענישן פון הארץ, און ער פלעגט אינאיינעם מיט די בחורים אויסברעכן אין הילכיגע געוויינען, וואס האט אזוי געקענט אנהאלטן א לענגערן זמן.

דעם ערשטן פורים תש"ז אין סאמערוויל, וועו די בחורים זענען געווען אין ישיבה און מקיים געווען דעם "לבסומי" לויט אלע הידורים, שפעט נאכמיטאג איז רבי מיכאל בער אנגעקומען פון ווילאמסבורג, וואו ער איז ארומגעגאנגען שאפן געלט פאר די ישיבה, אויפן פנים האט מען דערקענט אז ער איז שוין געווען היבש מבוסם, און ער האט אויסגערופן פאר די בחורים: **"היינט אינדערפרי האב איך געהערט מגילה ליינען ביים סאטמארער רבי'ן שליט"א, ביזן פסוק ... האב איך אים נאך מיטגעהאלטן, אבער פון דארט און ווייטער האב איך אים פארלוירן..."**

העכער פון נעילה

הגה"צ רבי יונה פארסט ז"ל ר"מ בישיבת נייטרא מאונט קיסקא, האט אמאל געזאגט פאר די בחורים אין א דרשת התעוררות פאר פורים, אז אויסהערנדיג די מגילה ליינען פון רבי'ן ז"ל, האט מען דערקענט אז ער איז מדייק אין די פסוקים אלע דרשות פון חכמינו ז"ל, ווי מ'זעהט אין די גמרא מס' מגילה און אין די מדרשים.

"עס האט זיך געהערט ווי ער זאגט די ווערטער פון די מגילה מיט אזא שטארקע כוונה און התעוררות, מער ווי אנדערע מענטשן האבן יום הקדוש ביי תפילת נעילה"[15].

יעדעס מאל מיט אן עקסטערע פרישקייט

אין די ערשטע יארן אין אמעריקע האט דא געווויילט אויף א שטיק צייט, **כ"ק אדמו"ר רבי יענקעלע מפשעווארסק ז"ל**, און ער האט זוכה געווען צו מיטהאלטן א פורים בצל הקודש. יארן שפעטער האט ער דערציילט ברבים בזה"ל:

"איך האב געהערט פון סאקמארער רב קידוש און ה' מלך, האט דאס עפעס געריסן. ווער שמועסט די מגילה פון ביינאכט, איז געווען מיט א העכער קול, מיט קולות וברקים אסאך מער ווי די עשרת הדברות, ס'האט געדויערט די מגילה ביינאכט אנדערהאלבן שעה, ס'איז געווען מיט אזעלכע קולות אז ער האט זיך געדארפט אפרועהן אפאר מינוט עטליכע מאל אינדערמיט"[16].

ביי א יארצייט סעודה פון רבי'ן ז"ל אין אנטווערפן, האט **רבי יענקעלע ז"ל** געזעדט איבער די עבודה וואס דער רבי האט אראפגעלייגט ביים ליינען די מגילה, און ווי ער האט אריינגעלייגט אזא עבודה ביים ליינען וואס האט זיך געקענט פארציהען אויף אנדערהאלבן שעה, כאטש ער איז נאך געווען שרוי בתענית פון א גאנצן טאג.

האט ער דערציילט די באקאנטע מעשה, אז דער ערשטער בעלזער רב השר שלום זי"ע האט אמאל געליינט די מגילה בבית מדרשו פון זיין רבי'ן דער הייליגער חוזה מלובלין זי"ע. ווען ער האט געענדיגט האט דער חוזה געזאגט: "כ'האב שוין אסאך מאל געהערט די מעשה, אבער אזוי שיין ווי דער אינגערמאן האט דאס דערציילט, האב איך נאכנישט געהערט".

האט רבי יענקעלע אויסגעפירט: "איך האב עטליכע מאל געהערט דעם סאטמארער רב מגילה ליינען, אבער עס איז יעדעס מאל געווען א נייע מעשה, מיט א עקסטערע התחדשות און פרישקייט".

---

15. ראה דבריו היקרים בספרו 'דברי יונה' (חלק א, עמוד קי).

16. קונטרס זכות אבות (עמ' לד).

דער חידוש פונעם רבי'נס מגילה ליינען

אין ספר **'בדרך המלך'** (להרה"ח צנמ"ס ר' יוסף לייב יאקאב הי"ו פון ירושלים עיה"ק), ווערט געשילדערט ווי אזוי עס האט אויסגעזעהן די קריאת המגילה פורים תש"ו, אין ירושלים עיה"ק, ביום ט"ו אדר:

"דעם הייליגן יום טוב פון פורים האט דער רבי געפראוועט ביי זיך אין בית מדרש "אהל רחל", אויף די שערי פינה גאס אין ירושלים".

"דער רבי האט אליין געליינט די מגילה מיט גרויס התלהבות און ברען, כדרכו בקודש. צו די מגילה ליינען זענען געקומען עטליכע מנינים אידן פון אנשי שלומינו, און אנדערע אנשי ירושלים וועלכע זענען געווען אדוק ומקושר מיטן רבי'ן פון פריער. דער רבי האט יענעם יאר זייער געפלאמט און געשריגן ביי די מגילה, מיט א קול חוצב להבות אש האט דער רבי געליינט יעדעס ווארט מיט א מורא'דיגע קלארקייט".

הרה"ח רבי שלמה אליעזר מרגליות ז"ל דערציילט, אז נאך פורים האט ער געפרעגט זיין פאטער **הגה"צ המקובל רבי אשר זעליג זצ"ל**, וואס פאר א חידושים ער האט געזעהן ביים רבי'ן בשעת'ן ליינען די מגילה, האט אים זיין פאטער געענטפערט:

"דו ביסט נאך א יונג קינד, דו געדענקסט שוין נישט דעם סאטמאר רב פון בעפאר די מלחמה יארן, וועו ער איז געווען מלך ישראל בתפארתו. איצט נאכן דורכגיין די אלע ביטערע צרות אין די ביטערע לאגערן און נאך אזויפיל ליידן און פיין, ליינט ער נאך די מגילה מיט אזא מין שמחה און התלהבות דקדושה, דאס איז דער גרעסטער חידוש..."

פורים אויפדערנאכט האט דער רבי געפראוועט זיין הייליגן טיש ביי זיך אין הויז, וואו עס זענען ארויפגעקומען עטליכע אידן מאנ"ש, און האבן זיך משמח געווען לכבוד היום. דער רבי איז געווען זייער אויפגעלייגט, און האט ארומגעשמועסט פון די מגילה און אירע כוונות הק'.

אויפצומארגנס האט דער רבי ווידער געליינט די מגילה מיט א ברען, עס איז צוגעקומען נאך עטליכע ירושלימ'ער אידן הערנדיג די הייליגע פסוקי קודש ארויס גיין מפי כהן גדול. - עד כאן מספר בדרך המלך.

קול אלקים מדבר מתוך האש

לאמיר צוריקגיין צו די עצם עבודה פון קריאת המגילה, און די מערקווידיגע ענינים וואס דער ציבור אנשי שלומינו האט מיטגעהאלטן דאהי, שוין אין די תש"י-תש"כ יארן.

דער רבי האט געליינט די מגילה מיט א מורא'דיגן זיסקייט, מלה במלה, ווארט ביי ווארט, און מיט א געוואלדיגע מתיקות, ערבים לאוזן שומעיהם.

עס זענען געווען מערערע פסוקים וואס דער רבי האט געזאגט מיט א באזונדערע תנועה פון התעוררות אדער התרגשות, ווידער ביי אנדערע פסוקים האט מען געזעהן ווי דער רבי רייסט איין וועלטן, ער האט מעורר רחמים געווען כלפי מעלה אויפן מצב פון כלל ישראל דורך די תפילות ותחנונים און די בקשות וואס זענען מרומז אין די פסוקי המגילה, צו פועל'ן אלעס גוטס פאר אידישע קינדער.

כידוע וואס שטייט אין ספרי קודש מיוסד על דברי הזוה"ק, אז וואו עס ווערט דערמאנט 'המלך' אין די מגילה, גייט דאס ארויף אויפן רבונו של עולם, מלכו של עולם, און עס ליגט גאר אסאך סודות און רמזים באהאלטן אין די פסוקי המגילה.

לא יכרע ולא ישתחוה

איינס פון די פסוקים וואס איז געבליבן איינגעקריצט אין זכרון, איז דער פיל-באדייטנדער פסוק: "ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה", וואס דער רבי האט אויסגעשריגן בקול רעש גדול. וואס האט דאס באדייט ביי אנשי שלומינו?

ווי נאר מיר פרובירן צו רעדן מיט אנשי שלומינו הי"ו איבער דעם רבי'נס מגילה ליינען, ווערט יעדער איבערגענומען נאר אויפברענגנדיג אויפן זכרון ווי אזוי דער רבי האט מרעיש עולמות געווען בקול חוצב להבות, אויסשרייענדיג דעם "ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה"...

נישט איינמאל האט דער רבי ממש געזאגט די ווערטער שטיקנדיג זיך פון טרערן ביי געוויסע פסוקים, וואס האט מעיד געווען אז דער רבי פארארבעט דא מעשים בשעת ווען ער זאגט די הייליגע דיבורים פון די מגילה.

מ'האט געזעהן קלאר ווי מילין לצד עילאה ימלל, און דער רבי איז דא לוחם קעגן די קליפת עמלק בימינו, און פועל'ט אויס אז דאס כלל ישראל זאל זיך קיינמאל נישט דארפן בייגן און מכניע זיין פאר די כוחות הרשעה.

אט די פיל-מיינענדע ווערטער, וואס זענען ביים רבי'ן זעלבסט געווען גאר צוגעפאסט, שטייענדיג איינער אליין בשער המחנה קעגן די כוחות העמלק בימינו, און געקעמפט ווי א ברויזנדער לייב קעגן א וועלט פון מינות ואפיקורסות, האט דער רבי ארויסגעזאגט דעם פסוק "לא יכרע ולא ישתחוה" מיט א ספעציעלן ניגון, בקול רעש גדול, וואס קלינגט נאך היינט אין די אויערן פון אלע אנווועזנדע וואס האט דאס געהערט.

אבער נישט נאר דער ניגון איז געבליבן אין זכרון, נאר אויך, און טאקע בעיקר, דער באדייט פון די ווערטער, ווייל דאס איז דאך געווען דעם רבין'ס גאנצער וועזן, זיין גאנצער מהות און כח. דער מרדכי שבדור וואס האט זיך פאר קיינעם נישט געביקט. זיך נישט געבויגן און נישט געמאכט קיין פשרות, ווען עס איז געקומען צו כבוד שמים.

די קולות אין די שווייץ

אין ספר 'מאפילה לאור גדול' פון **הרה"ח ר' הערשל פריעדמאן הי"ו**, ווערט דערציילט:

ווען דער רבי איז געווען אין שווייץ נאך די מלחמה, און מען האט געדארפט זארגן עס זאל זיין יעדן טאג א מנין צום דאווענען, האט דער רבי געליינט די מגילה און געשריגן הויך די ווערטער "ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה", געווי ווי ער האט דאס געטאן אין ברוקלין פאר טויזנטער מענטשן.

ביים רבי'ן איז נישט געווען קיין דיפערענץ וואו ער געפינט זיך, מיט וועמען ער געפינט זיך, און וויפיל מענטשן עס געפינען זיך ארום אים. תמיד האט ער אויסגעשריגן דעם אמת אויפן זעלבן אופן".

גירסאות המגילה

אין לויף פון די פסוקי המגילה איז פאראן פארשידענע ווערטער וואס אין געוויסע מקומות פירט מען זיך צו זאגן מערערע נוסחאות און גירסאות. וויאזוי איז געווען דעם רבי'נס מנהג?

איבער די פרטים ווי אזוי דער רבי פלעגט ליינען די מגילה, זאגט אונז **הרה"ג רבי שמחה שלום הלוי שטיינבערגער שליט"א:**

"מיר האבן אויסגעהערט דעם רבי'נס מגילה ליינען, דער רבי פלעגט נישט איבערזאגן די ווערטער וואס טייל מענטשן זאגן איבער לויט צוויי גירסאות, ווי שׂורר-שׂורר, אדער 'להרוג-ולהרוג'[17], דער רבי האט געהאט איין נוסח אויף יעדעס ווארט".

דער רבי האט געזאגט 'ובמלאות' הימים האלה, ארויסגעזאגט דעם א' מיט א חולם, אזוי ווי עס שטייט אין 'היכל הברכה' חומש[18]. אבער אויסער דעם האט דער רבי נישט איבערגעזאגט קיין שום אנדערע ווערטער, כאטש עס איז דא מקורות. חוץ איינציגע מאל, לדוגמא בשנת תשי"ד, האט דער רבי געזאגט ביידע, קודם האט ער געזאגט דעם חולם אויפן ל', און דערנאך איבערגעזאגט דעם חולם אויפן א'[19].

"נפל תפול לפניו, עודם"

צווישן די גאר מערקבארע זאכן וואס מ'האט באמערקט ביים רבי'נס מגילה ליינען, איז געווען ווען עס איז געקומען צו די פסוקים (ו יג-יד) "כי נפול תפול

---

17. כך נהג מרן החתם סופר ז"ל (חוט המשולש, ושו"ת שבט סופר סי' כ"ז), בפסוק (ח יא) 'להשמיד להרג ולאבד', שאמר תחילה 'לַהֲרֹג' וְלְאַבֵּד (הוא"ו במלאפום), ואחר כך 'וְלַהֲרֹג (הוא"ו בשו"א) וּלְאַבֵּד' (הוא"ו במלאפום).

18. וכן מובא מסורה בקסת הסופר מבעל קיצור שו"ע. וכן היה נוהג מרן רבינו הברך משה ז"ל, ולהבחל"ח כ"ק מרן רבינו שליט"א.

19. הגם שבמכלול להרד"ק (דף קכה) וז"ל: "ובמלואת" הימים האלה, נכתב בוי"ו ואל"ף, עכ"ל. וכ"כ המנחת שי וז"ל, "ובמלואת" נכתב בוא"ו ואל"ף, מכלול ושרשים עכ"ל. וכ"כ במגילת אסתר עין הקורא וז"ל: 'וּבְמִלּוֹאת', וכ"כ בויקרא (יב ו) 'וּבְמִלּוֹאת' ימי טהרה, והוי"ד קודם לאל"ף, עכ"ל. כלומר שהוי"ד נכתב לפני האל"ף, וקורין החולם על הוי"ו, 'וּבְמִלּוֹאת', ונשמע כאילו מבטאין החולם על הלמ"ד לבד, והאל"ף אינו מורגש.

לפניו - עודם מדברים עמו", האט דער רבי געזאגט דעם 'עודם' משולב מיטן פאריגן פסוק, און זיך אפגעשטעלט הערשט נאך 'עודם'.

אין ספה"ק **ייטב פנים** (מאמר קול מגילה ד"ה כי נפול) זעהט מען א בחינה, אז די כוונה פון 'עודם מדברים', אז מ'זאל אפילו היינט ממשיך זיין א מפלה פאר די מינים.

דאס איז געווען א חידוש ביים ליינען, וויבאלד דאס איז געווען אזוי בולט אז דער רבי האט זיך אפגעשטעלט ווי אן 'אתנחתא', נאכן ערשטן ווארט פון צווייטן פסוק.

עשרת בני המן

וויאזוי איז געווען דעם רבי'נס סדר בנוגע די עשרת בני המן?

די עשרת בני המן האט דער רבי געזאגט בנשימה אחת, כמבואר בשו"ע[20]. דער ציבור האט נישט פארגעזאגט די עשרת בני המן, ווי די וועלט פירט זיך[21].

אין לויף פון קריאת המגילה, איז דערביי געשטאנען איינער פון די גבאים, וועלכער האט געטייטלט מיטן געווענליכן זילבערנעם 'יד', אזוי ווי מ'האט געטייטלט במשך דעם גאנצן יאר ביים ליינען קריאת התורה.

אבער ווען דער רבי איז אנגעקומען צו ליינען די עשרת בני המן, האט דער רבי אליין געטייטלט מיט די פינגער אויפן גאנצן עמוד, און מיט איין האנט אויפן 'ואת' וואס געפונט זיך אויף די לינקע זייט פונעם עמוד, כדי צו זאגן דעם ריכטיגן 'ואת' מיטן ריכטיגן נאמען, ביים זאגן די עשרת בני המן בנשימה אחת, און נישט מחמת דאס שנעלקייט פונעם זאגן זאל ער קוקן אויף א 'ואת' פון א צווייטע שורה.

---

20. בשו"ע (סי' תר"צ סט"ו) צריך לומר עשרת בני המן ועשרת, הכל בנשימה אחת, להודיע שכולם נהרגו ונתלו כאחד. וכתב הרמ"א דלכתחילה נוהגין לומר בנשימה אחת מתחילת חמש מאות איש ואת פרשנדתא כו' עד עשרת.

21. במשנ"ב (סי' תר"צ סקנ"ב) הביא בשם החיי אדם, דמה שנוהגין במקצת מקומות שכל הקהל אומרים י' בני המן אינו מנהג, אלא הקורא יאמרם לבד והשאר ישמעו כמו כל המגילה.

מגלה טפח

אשרי עין ראתה אלה, מי יתננו ירחי קדם ווען מ'האט געהערט הכהן בעבודתו, הלא למשמע אוזן תאבה נפשינו. - לאמיר הערן לשון קדשו פון רבי'ן איבער זיין הייליגע עבודת היום ביי קריאת המגילה.

ביי די סעודת היום, כטוב לב המלך ביין, פלעגט דער רבי ז"ל זיך אפט ארויסכאפן מיט פארשידענע ווערטער און אויסדרוקן איבער זיין מגילה ליינען, וואס האבן אביסל אויפגעדעקט, מגלה טפח ומכסה טפחיים, פון זיין הייליגע עבודה בשעת קריאת המגילה. די הימלישע אויסדרוקן האבן באשטעטיגט מער ווי אלעס וואס עס ליגט באהאלטן אין די הייליגע עבודה פון קריאת המגילה.

אין עוד מלבדו

ביי די סעודת פורים בשנת תשי"ב, האט דער רבי זיך צושריגן אינמיטן די דברי תורה: **"איך האב היינט געליינט די מגילה, איך האב געזעהן נישט קיין המן און נישט קיין מרדכי, נאר דעם נאמען פונעם אייבערשטן".**

פיל מיט שמות הקדושים

בשנת תשי"ד האט דער רבי געזאגט בתוך הדברים: **"די מפרשים וואונדערן זיך פאַרוואָס עס ווערט נישט דערמאַנט דעם באַשעפער'ס נאָמען אין די מגילה, אָבער ווען איך האָב מיך מתבונן געווען בשעת'ן ליינען די מגילה, האָב איך געזען פול מיט שמות הקדושים, וואו איך האָב נאָר געקוקט".**

קדושת המגילה כי הוא נורא ואיום

מיר זענען מעתיק דעם רבי'נס לשונות, וואס דער רבי האט געזאגט בעת סעודת פורים, ווען עס איז געווען דבי מלכא בגילופין, איבער די געהויבענע מדריגות פון קדושת המגילה.

אינדערהיים אין סאטמאר האט דער רבי אמאל געזאגט: **"די קדושה פון די מגילה איז אזוי הייליג, אז מ'קען פארברענט ווערן פון די גרויסע קדושה".**

אין די הייליגע דברי תורה בשנת תשט"ו, רעדנדיג איבער די קדושה פון די מגילה האט דער רבי געזאגט: **"מ'קען נישט משיג און משער זיין, וויפיל גרויסע**

באהאלטענע ווערטער עס איז דא אין יעדעס ווארט פון די מגילה, און וויפיל קדושה און דביקות צו הקב"ה מ'קען משיג זיין דורכן ליינען די מגילה. צדיקים אמיתים זענען אנגעקומען ביים ליינען די מגילה צו די גרעסטע מדריגה פון כלות הנפש, וממנו נקח גם אנחנו האיך לעבוד את הבורא יתברך באמת".

כל משבריך וגליך

בשנת תשי"ח האט דער רבי אויסגעשריגן מיט מסירות נפש ממש: **"אלעס וואס מען ליידט אויף דער וועלט, איז כדאי פאר איינמאל פורים, פאר איינמאל ליינען די מגילה, איינמאל דורכגיין די בחינה פון פורים, איז כדאי די גאנצע וועלט, וואלן מען קומט דאך אויף דעם עולם אראפ נאר פאר דעם איינעם, צו טוהן דעם רצון הבורא ברוך הוא, אויף דעם קומט מען אראפ, וואס דען ברויך מען עפעס אנדערש".**

א יאר דערויף בשנת תשי"ט האט דער רבי געזאגט **"עס קומט פורים און מען ליינט די מגילה, א פחד נורא, א יעדעס ווארט פון די מגילה, עס איז בוקע רקיעים, אז מען האט די זכי' מ'קען ליינען די מגילה בציבור, עס איז א נחת רוח פארן לעבעדיגן באשעפער, כמו שאמרו המלאכים תנה הודך על השמים, כאטשע עס איז דא אזאלכע וואס קענען בלויז מקיים זיין נאר איין מצוה אין גאנצן לעבן, אזוי איז אויך ביי א מענטש, אפילו ער איז נאר מקיים איין מצוה פון די תורה אין גאנצן לעבן, איז אויך א גרויסע חשיבות.**

לקיים את ימי הפורים 'בזמניהם'

וועו דער רבי האט געליינט די מגילה ביינאכט, כאטש דער רבי האט געליינט יעדעס ווארט שטייטליך בדקדוק רב, פלעגט דער רבי נישט מאריך זיין מיטן ליינען אזוי ווי בייטאג.

שמועסנדיג מיט **הרה"ח ר' יוסף יאקאב הי"ו** דערציילט ער א אינטערעסאנטע זאך, אז דער רבי פלעגט זיך שטארק אומקוקן אויף די יתומים פון הרה"ח ר' מענדל וואלף דרוממער ע"ה. איינמאל וועו בנו הרה"ח ר' זונדל הי"ו האט געברענגט משלוח מנות פארן רבי'ן אלס קליין אינגל, האט דער רבי אים געפרעגט: 'וואו האסטו געדאוונט נעכטן?' האט ער געזאגט אז ער האט געדאוונט אין קליוולאנד, אויף בעדפארד עוו. האט דער רבי געפרעגט: "וועו האט מען געענדיגט מגילה ליינען?", האט ער געזאגט דעם זמן. האט דער רבי געפרעגט: 'אזוי שפעט? איך האב היבש פריער געענדיגט'.

עס איז געווען משמע מדבריו צוליב דעם וואס דער ציבור איז געווען שרוי בתענית האט דער רבי נישט געוואלט מטריח זיין טירחא דציבורא.

אשר הניא

נאך קריאת המגילה האבן די גבאים צונויפגעלייגט די מגילה, דער רבי האט געזאגט די ברכה 'הרב את ריבנו', בקול שמח, און דערנאך ממשיך געווען שושנת יעקב, און 'ואתה קדוש'[22]. דאן האט מען געזאגט קדיש שלם (בלא תתקבל[23]), און עלינו לשבח.

22. בשו"ע (או"ח סי' תרצ"ג ס"א): אחר קריאת המגילה בערבית אומר ואתה קדוש, ואם חל במוצאי שבת אומר ויהי נועם קודם ואתה קדוש.

23. דעת האלי' רבה (סק"ה, הובא במשנ"ב סק"א) שיאמר שנית קדיש תתקבל אחר קריאת המגילה, אך הסכמת הפוסקים כהכרעת המג"א (שם) שלא לומר שנית תתקבל. ועיין בפרי מגדים (אשל אברהם ריש סי' תרצ"ג) שכן המנהג, וגם בערוך השלחן (ס"ב) כתב שכן ראוי להנהיג, וכן כתב בסידור היעב"ץ.

פרק ו

סעודת ליל פורים

סעודת פורים שעשאה בלילה

ירבה קצת בסעודה

וויאזוי איז געווען דער סדר בליל פורים נאך קריאת המגילה?

עטליכע שעה נאכן מגילה ליינען, איז דער רבי אריינגעקומען צו זיך אין ביהמ"ד אונטער זיין דירה, צו די סעודת הלילה[24].

דער רבי פלעגט אריינקומען מיט א מאור פנים, און שטארק אויפגעלייגט צו די סעודה, וואס האט משפיע געווען שמחה פאר אלע מסובים.

ביי די סעודה האט דער רבי נישט געטרינקען קיין וויין, ער האט בלויז געגעסן א סעודת יו"ט, און מ'האט געזינגען 'אשר הניא' און שושנת יעקב. אויב עס איז אויסגעפאלן מוצש"ק האט מען אויך געזונגען די זמירות פון מלוה מלכה.

דאן זענען ארויפגעגאנגען אויפן טיש עטליכע בדחנים, און משמח געווען מיט מילי דבדיחותא לכבוד היום.

די בדחנים פלעגן זיין, הרה"ח בנש"ק ר' **ברוך אברהם הלברשטאם** ז"ל, הרה"ח ר' **מאיר דים** ע"ה, און הרה"ח ר' **ישראל דוד ווייס** ע"ה, און אמאל אויך הרה"ח ר' **אפרים ניימאן** ע"ה.

---

24. ברמ"א (סי' תרצה ס"א): מצוה להרבות בסעודת פורים כו', גם בלילה ישמח וירבה קצת בסעודה. וכתב בסדר היום, שימצא בביתו נרות דולקות ושלחנו ערוך, ויאכל וישתה בשמחה גדולה וישמח אנשי ביתו.

דאס בדחנות פון הרה"ח ר' ישראל דוד ווייס ע"ה

אז מ'האט דערמאנט הרה"ח ר' ישראל דוד ווייס ע"ה, קומט אויפן געדאנק די פרייליכע מאמענטן ווער ער פלעגט משמח זיין ביי רבותינו הק', באמרי חן וצחות לשונו הנעים, וואס האט שטענדיג ארויפגעברענגט א שמייכל אויף די ליפן.

א באזונדערן חן האט געהאט דאס בדחנות פון **ר' ישראל דוד ווייס ע"ה**, וואס האט גאר שטארק משמח געווען דעם רבי'ן ביי גאר אסאך געלעגנהייטן.

עס איז כדאי צו דערמאנען אז ר' ישראל דוד האט נאך זוכה געווען צו משמח זיין **הרה"ק ר' שלום אליעזר'ל פון ראצפערט** ביי א חתונה פאר די קריג, און ער האט דעמאלטס זוכה געווען צו א ברכה אז ער וועט איבערלעבן די מלחמה.

ר' ישראל דוד פלעגט אויפברענגען מערערע זכרונות פון קראלי, ער פלעגט נאכזאגן ווערטלעך און מעשה'לעך פון אמאל, אויסרעכענענדיג נעמען פון די באטרעפענדע. "די עלטערע אידן מיטן רבי'ן האט דאס שטארק משמח געווען, די אינגעלייט וואס האבן נישט געדענקט קראלי, האבן אבער נישט פארשטאנען זיינע וויצן". דריקט זיך אויס הרה"ח **ר' יוסף יאקאב הי"ו**.

"איינמאל פורים ביינאכט, דערציילט ר' יוסף, האט הרה"ח ר' חיים הערש גאלד הי"ו אויסגעזינגען דעם 'איש חסיד היה' אויף אידישע גראמען, וואס איז געווען מלא טעם וחן".

פינף דורות חסידים

גאר אינטערעסאנט דערציילט חתנו, **הרה"ח ר' חיים הלוי העללער הי"ו**[25]:

"אום ווינטער תשכ"ד האָט דער רבי זי"ע געליטן פון אַ שווערן רויז ל"ע. יענעם יאָר פורים איז דער רבי נישט אַריינגעקומען צום ציבור, און מ'האָט נישט געהאַט די זכי' צו הערן דעם רבי'נס מגילה ליינען, ווי אויך נישט מיטצוהאַלטן דעם רבי'נס טישן ביום הפורים.

מיין שווער, הרה"ח ר' ישראל דוד ווייס ע"ה, איז דאָך געווען אַ געוואַלדיגער משמח אלקים ואנשים, און האָט אַסאַך מאָל געהאַט די זכי' משמח צו זיין דעם

25. ס' בזכרינו את ציון (חלק ב).

פורים ביים רבי'ן

הייליגן רבי'ן[26], האָט מען דעמאָלט געבעטן מיין שוועגער, אַז ער זאָל אַריינגיין צום רבי'ן, אַביסל משמח צו זיין און גראַמען לכבוד פורים.

דער רבי איז געלעגן אין שטוב, און ווען מיין שוועגער האָט דערזען דעם רבי'ן, האָט ער דאָס ממש נישט אויסגעהאַלטן. ס'איז פורים אויף דער וועלט, און דער רבי דאַרף אַזוי ליגן אין בעט. ער האָט זיך ממש נישט געטרויעט צו עפענען דאָס מויל. האָט ער זיך געשטעלט ביי דער טיר, און ער האָט געוואַרט אַז דער רבי זאָל אים באַמערקן.

ווען דער רבי האָט אים באַמערקט, האָט ער אים אַריינגערופן און געזאָגט, "אָה ישראל דוד, קום אַריין. וואָס זאָגסטו עפעס גוטס?" האָט מיין שוועגער זיך אָנגערופן, "וואָס איז דאָ צו זאָגן? ס'איז פורים אויף דער וועלט און מיר האָבן

---

26. הואיל והזכירו סיפר בשבחו: הרה"ח ר' ישראל דוד ווייס ע"ה איז געווען א געטרייער סאָלדאט פאר רבינו הק' זי"ע, ער האט זיך צוגעשטעלט בכל לבו ונפשו אלס עסקן נמרץ פאַר יעדן פראיעקט וואס דער רבי האט אָנגעהויבן לטובת היהדות, ער האט געשאפן געלט פאַרן רבי'נס מוסדות אויף אלע אופנים, געגאנגען נאך געלט, געמאכט 'מלא'ס, און געטאן וואס אימער לעשות רצון צדיק, ער האט זיך נישט גערירט קיין זיז כל שהוא אָנעם רבי'ן, און כסדר געזוכט מהנה צו זיין און דערפרייען דעם רבי'ן. וכמים הפנים אל פנים, האט דער רבי אים שטארק געגליכן און פלעגט שמועסן מיט אים מיט א פאָטערליכע ליבשאפט, כאב אל בנו.

זיין התקשרות צום רבי'ן איז געקומען נאך מבית אבותיו (ווי געשילדערט אויבן), און באלד נאך די קריג, נאך זייענדיג אין פערנוואלד, צובראכן און דערשיטערט פון זיין אייגענעם פעקל צרות אין די קריג יארן, האט ער זיך פאַר אלעמען זיך אינטערעסירט איבער'ן מצב פון רבי'ן, און הערנדיג אז דער רבי געפינט זיך אין אמעריקע, האט ער אָפגעוואָרפן אלע אנדערע פאָרשלאָגן און נישט געוואלט קומען וואוינען נאָר קיין אמעריקע צו זיין אינאיינעם מיטן רבי'ן, און פונעם ערשטן טאג דא, איז ער געווארן מקושר בעבותות אהבה און שוין נישט אָפגעטרעטן פון רבי'ן.

אין די ערשטע תקופה קומענדיג קיין אמעריקע, האט ער זיך קודם באזעצט אין קרוינהייטס. ער האט געצויגן זיין חיונה פון שוועגער פיזישע ארבייט, אבער דאס האט אים נישט צוריק געהאלטן פון אריינקומען יעדן פרייטאג צו נאכטס קיין וויליאמסבורג, זיך מסתופף זיין ביים שולחן הטהור פון רבי'ן. כאטש זיין דעמאלטדיגע פרנסה איז געווען א נאכט שיפט און ער איז געווען זייער אויסגעמוטשעט, האט ער פונדעסטוועגן קיינמאל נישט פאַרפעלט קיין טיש.

איינמאל פרייטאג צונאכטס, וואַרטענדיג ביים טיש אז דער רבי זאָל אריינקומען, האט ער איינגעדרימלט און איז אזוי דורכגעשלאפן כמעט דעם גאנצן טיש. ווען ער האט זיך ערוועקט האט אים עמיצער געפרעגט: "ר' ישראל דוד, איר קומט אזא לאנגן וועג און איר זענט אזוי אויסעמוטשעט, צי וואס לוינט זיך דאס אייך, דער רבי וועייסט ניטאמאל אז איר זענט ביים טיש?"

האט ער זיך אויפגעהויבן און גלייך צוגעגאנגען נעמען שיריים, ולפלא, האט דער רבי שלא כדרכו ביים טיש, זיך גענומען רעדן צו אים מיט גרויס פריינטליכקייט: "אָה, ר' ישראל דוד איר זענט דא? ווי וועייט וואוינט איר פון דא?" אזוי האט אים דער רבי א לענגערע צייט געשאנקען אויפמערקזאמקייט, און ער האט בחוש געזען, אז דער רבי איז שוין איינמאל מרגיש אז ער איז דא...

נישט זוכה געווען צו הערן דעם רבי'נס מגילה-ליינען. דער 'ויפקד המלך פקידים' האָט נישט געהאַט קיין טעם. ס'איז אַוועקגעגאַנגען אָן קיין שום געפיל. וואָס האָב איך צו זאָגן פאַר'ן רבי'ן, אַז דער רבי ליגט אין בעט אין אַזאַ טאָג ווי פורים?"

דער רבי האָט אַזוי מיטגעקרעכצט מיט אים. ער האָט זיך אָנגעכאַפט די באָרד און האָט אַזוי אַריינגעטראַכט אַביסל. אינמיטן גיט זיך דער רבי אַ רוף אָן

בייא מלוה מלכה ביומא דהילולא כ"ו אב אין ביהמ"ד הגדול אין קרית יואל, האט ר' ישראל דוד אמאל דערציילט ברבים וואס בדידי' הוה עובדא, אז ער איז אמאל אריין צום רבי'ן מיט א קוויטל, און ער האט נישט אריינגעשריבן אין קוויטל קיין שום בקשה. האט אים דער רבי געפרעגט: "ישראל דוד וואס ווילסטו?". האט ער געענטפערט: "דער רבי איז פאַר מיר א טאטע. א קינד דאַרף נישט זאגן פאַר זיין טאטן וואס ס'פעלט אים, א טאטע ווייסט אליין וואס ס'פעלט פאַרן קינד. זאָל מיר דער רבי זאגן וואס ס'פעלט מיר און מיר אָנווואונטשן!"...

דער רבי האט זיך דעמאלט פאַרמאכט די אויגן אויף א לענגערע צייט, דאן האט ער גענומען זיין הענט און געווואונטשן שטילערהייט א גאר לאנגע צייט, אז ער האט געשפירט בחוש ווי דער רבי איז אים טאקע א טאטע, און ווייסט וואס ס'פעלט אים.

דער הויכפונקט פון זיין לעבן, איז געווען זיין כח אויפצולעבן צעבראכענע אידן, אלמנות און עלנדע, און זיין אוועקגעבן זיך כל ימיו משמח צו זיין אידן. ער איז געווען א שטיק שמחה, ארום וועם ס'האט שטענדיג געשפרודלט מיט שמחה, א טאלאנטפולער בדחן און א פרייליכער כאראקטער. זיין גראַמען איז אלעמאל געווען פול מיט געפיל און הארץ, און כסדר אויפגעברענגט געפילן פון 'אמאל' ביים גאנצן ציבור.

ועל כולם האט ער געהאט די גרויסע זכי' צו זיין דער "בדחנא דמלכא" ביים רבי'ן אויפן טיש און מחי' זיין דעם רוח הצדיק, ארויפצובערענגען א שמייכל אויפן רבי'נס הייליגע צורה. ער פלעגט דעם רבי'ן זייער אסאך מהנה זיין מיט זיינע דברי בדחנות, און דער רבי האט שטענדיג שטארק הנאה געהאט פון זיין פרייליכן כאראקטער און ווערטלעך.

יעדעס יאר פורים ווען ער פלעגט גראמען ביים רבי'ן אויפן טיש, האט ער אינזינען געהאט ארויפשלעפן צעבראכענע אידן, וועלכע האבן זיך געגויטיגט אין פאַרשידענע מיני ישועות, און זיי צוגעשלעפט צום רבי'ן נאך ברכת קדשו, וואוסענדיג אז ס'איז דעמאלט א זמן ווען מ'קען געהאלפן ווערן. אסאך אידן נצרכים זענען דורך אים געהאלפן געווארן מיט ישועות דורך ברכת צדיק שעשתה רושם.

אויב איז ער אין אלגעמיין געווען דער משמח איש אלקים, האט ער פילפאכיג מער געהאט די זכי' משמח צו זיין דעם רבי'ן אין די שווערע צייטן. דאהי אין אמעריקע זענען ליידער זייער אסאך שווערע צייטן אריבער אויפן רבי'ן, צי איז דאס געווען גאנץ אָנפאנג ווען דער רבי האט זיך געפלאָגט צו בויען אידישקייט, צי ווען ס'האט זיך אָנגעהויבן די שווערע מלחמה מיט ציונות, צי אין תשי"ד ווען די טאכטער הרבנית הצ' רויזא'לע ע"ה איז פלוצים נפטר געווארן, צי תשי"ז ביים כיבוש סיני, צי אין תשכ"ד ווען דער רבי איז במשך עטליכע חדשים געווען מסוכנ'דיג קראנק מיט א שווערן רויז, צי ווען דער רבי איז אהיימגעקומען פון ארץ ישראל צעבראכן נאכן לוחם זיין מלחמת ה' ברמה קעגן די נסיונות הדור, אדער שפעטער אין תשכ"ז ביי די זעקס טאגיקע מלחמה, אין די אלע צייטן האט מען געווואוסט צו רופן ר' ישראל דוד, און גלייך ווען ער איז אָנגעקומען האט מען געווואוסט אז דער וואלקן אויפן רבי'נס הייליגע צורה וועט באלד פאַרשוואונדן ווערן. ווען ער איז אריינגעקומען האט דער רבי גלייך געשמייכלט.

צו אים: "ווייסט וואָס איך וועל דיר זאָגן ישראל דוד? איך גיב אַ טראַכט איצט, וועו איך האָב געוואוינט אין סאַטמאַר אַלס יונגער אינגערמאַן, גלייך נאָך דער חתונה, איז דיין עלטער-זיידע ר' משה חיים געווען פון די ערשטע חסידים וועלכער איז געקומען צו מיר. זיין זון, דיין זיידע ר' בערל, איז אויך געקומען צו מיר. נאָכדעם איז געווען דיין פאָטער ר' אהרן הערש. דו קומסט אויך צו מיר, און דיינע קינדער קומען שוין אויך צו מיר. ס'איז שוין פינף דורות וואָס עטס קומטס שוין צו מיר צו פאָרן".

דער קלימאקס פון זיין זכי' משמח צו זיין דעם רבי'ן, איז געווען אין די לעצטע 11 יאר, נאכן סטראוק ל"ע, וועו ס'איז ליידער געווען והוא מחולל מפשעינו, דער צדיק הדור רוח אפינו אשר אמרנו בצלו נחי' בגוים נלכד בשחיתנו, און ס'איז ליידער געווען ספר תורה שרוי בצער. זינט דעמאלט האט ר' ישראל דוד געהאט די אחריות'דיגע אויפגאבע משמח צו זיין דעם רבי'ן און אויפלעבן דעם הייליגן גייסט פונעם צדיק אמת.

וועו דער רבי האט געגרינדעט זיין הייליגן שטעטל קרית יואל, איז ער געווען פון די ערשטע דריי תושבים וועלכע האבן זיך אהין ארויסגעצויגן כדי לעשות נחת רוח לצדיק, און וועלנדיג ווייטער זיך געפינען שטענדיג במחיצתו פונעם רבי'ן צו קענען מחי' זיין דעם רבי'ן.

וועו דער רבי איז געקומען צום ערשטן מאל באזוכן דעם ניי-געבוירענעם שטעטל, האט ער געזאגט פאַרן רבי'ן, אז ער איז מקבל פנים דעם רבי'ן בשם 'אלע תושבים'... מיט וואס ער האט מחי' געווען דעם הייליגן רבי'ן, ותחי רוח הצדיק. וואס האט באלד ארויסגערופן א שמייכל אויפן רבי'נס הייליגע צורה.

ביי יענעם ערשטן באזוך האט ער נאכמאל משמח געווען דעם רבי'ן מיט זיין אייגנארטיגע הלצה, זאגענדיג, אז ער וויל איינפירן א נייע תקנה אין קרית יואל, אז נישט נאָר וועו מ'שערט אָפּ א 3 יעריג יונגל זאָל מען געבן לקח און ברוינפען, נאָר אלעמאל וועו מען שערט, יעדעס מאל וועו עמיצער שערט זיך אָפּ דעם קאָפּ, און אפילו יעדן פרייטאג וועו מ'שערט זיך די נעגל... דער רבי האט ווידערמאל שטארק געשמייכלט דערפון.

ביזן לעצטן טאג פון רבי'ן זי"ע עלי אדמות, איז עס געווען אַן אָנגענומענער פאקט, ביי יעדן צוזאמענקונפט און ביי יעדן געלעגענהייט וועו דער רבי איז נישט געווען ביי די כוחות, אז ר' ישראל דוד וועט זיין דער וואס וועט ברענגען שמחה פאַרן צדיק הדור.

נאכן הסתלקות פון רבי'ן האט זיך ער זיך פולשטענדיג מדבק געווען אין ממלא מקומו מרן רבינו הברך משה זי"ע. און במשך אלע יארן איז ער געווען פון די געטרייע זקני החסידים וואס זענען געשטאנען לימין קדשו. אזוי אויך האט ער זיך צוגעשטעלט לימינו פון כ"ק מרן רבינו שליט"א וועו ער געווארן אויפגענומען אלס מרא דאתרא אין קרית יואל, און ארויסגעהאלפן דעם רבי'ן שליט"א בהנהגת הקהלה והמוסדות. אין יאר תשמ"ט וועו ער איז אריינעפאָרן אויף די ימים נוראים לשמוע אל הרנה ואל התפלה פון רבי'ן מרן הבר"מ ז"ל, האט אים דער רבי געזאגט: "ר' ישראל דוד, בלייבט ביי מיין זון אין קרית יואל". ער איז טאקע זינט דעמאלט געבליבן אויף די ימים נוראים אין קרית יואל.

דאס זעלבע איז ער נאכן רבי'נס הסתלקות געבליבן גאר געטריי פאַר הרבנית הצדיקת מרת אלטא פיגא ע"ה. אין די גאנץ ערשטע צייטן נאכן הסתלקות וועו די רעביצין ע"ה האט זיך אמאל אויסגערעדט פאַר אים, אז זי האט נישט געוונט אויף צו טיילן צדקה, האט ער זיך אונטערגענומען צו גיין בדחנ'ן אויף חתונות פאַר געלט, און דאס געלט האט ער גענצליך אוועקגעגעבן פאַר די רעביצין ע"ה און אירע צרכי צדקה.

מיין שווער איז געווארן זייער איבערגענומען פון דעם, און דעמאָלט האָט מיין שווער אָנגעהויבן צו גראַמען. ס׳איז געווען אַזוינס און אַזעלכעס. ס׳האָט זיך געגאָסן פון אים די טרערן. דער רבי האָט מיטגעהאַלטן יעדעס וואָרט. ס׳האָט אים ממש אויפגעלעבט. אַזוי האָט ער זוכה געווען צו מאַכן פאַר׳ן רבי׳ן אַ שמחת פורים.

עשר ספירות

וויאזוי איז געווען די אטמאספערע ביי דעם טיש, בליל פורים, בזעיר אנפין, אויף א קליינעם, באשיידענעם פארנעם?

הרה״ג ר׳ שמחה שלום הלוי שטיינבערגער שליט״א ר״מ בישיבה״ק ורב ביהמ״ד דברי חיים קרית יואל:

די ערשטע נאכט פורים, האט דער רבי געפירט טיש אין קליינעם ביהמ״ד, אונטער זיין דירה, דער רבי פלעגט נישט זאגן קיין תורה, נאר די בדחנים האבן אויפגעטרעטן מיט מילי דבדיחותא.

״איינמאל איז דארט געווען ביים טיש איינער מאנ״ש, וואס האט נאך דעמאלטס נישט געטראגן קיין בארד, ווען דער רבי האט געפרעגט וואו עס איז זיין בארד, האט ער געזאגט אז ביז עטליכע וואכן איז ספירה, דעמאלטס וועט ער סייווי לאזן וואקסן די בארד, און ער וועט דאס שוין לאזן אזוי אויך אויף נאך ספירה.

מיט די יארן האט ער שיין מצליח געווען אין מסחר, זינט דעמאלט איז ער געווען א זעלטענער רודף צדקה וחסד, זיין שטוב איז שטענדיג געווען באלאגערט דורך פילע נצרכים און מוסדות התורה, ער איז געווען פון די גרעסטע תומכים פאַר די מוסדות הק׳, ובפרט פאַר פסח, ווען ער פלעגט יעדעס יאר געבן אַן אסטראנאמישן סכום לטובת קמחא דפסחא פאַר אלע מלמדים.

זיין עסקנות פארן רבי׳נס מוסדות איז פיל מער ניתוסף געווארן אין זיינע עלטערע יארן, ווען ער איז שוין נישט אזוי אריינגעגאנגען אין די ביזנעס, און ער האט זיך זינט דעמאלט גענומען א נייע מיסיע, פאַר וועלכן ער האט אריינגעברענגט א נייעם וואָרט אינעם לעקסיקאן: ״די פיצעלעך...״ צוזאמען מיט זיין שותף לדבר מצוה, הרה״ח ר׳ אליעזר שלעזינגער ע״ה, פלעגט ער ארומקלעטערן צו יעדן בעל שמחה, צי איז דאס ביי א חתונה, ברית, וואכנאכט, בר מצוה, אדער אפילו א טאטע האט געברענגט זיין קינד צום אָפשערן, און מיט זיינע וואַרעם-האַרציגע ווערטער האט ער אפעלירט לטובת די תשב״ר אין די מוסדות אין קרית יואל.

והלך לפניו צדקתו וצדקת מעשיו הנכונים, וואס האט אנגעהאלטן ביז פטירתו, ביום ה׳ מרחשון תשס״ב לפ״ק.

זאגט אים דער רבי: "עס איז שוין אריבער 'עשר ספירות', און נאך אלס האסטו נישט געלאזט וואקסן די בארד"....

ווי מיר הערן פון הג"ר שמחה שלום שליט"א, האט ער אליין זוכה געווען דריי מאל אלס קינד במשך די יארן, לעלות על שולחן מלכים במשך די ימי הפורים, ווען זיין פאטער **הרה"ח ר' אלי' ז"ל** האט אים צוגעשטעלט גראמען איבער די מלחמה לה' בעמלק הציוני. איינמאל האט דער רבי געוואלט וויסן ווער עס איז דאס אינגל, און הרה"ח ר' פנחס ישעי' קארנבלי ע"ה האט אים פארגעשטעלט, אלס אייניקל פון ר' חיים קארנבלי ע"ה.

'עשר כוסות' אנשטאט 'עשר מכות'...

הרה"ג ר' אלימלך שלמה שווארץ שליט"א שו"ב וויקלט אויף זיין בינטל זכרונות פון יענעם טיש, בליל פורים:

"דער הייליגער יו"ט פורים ביים רבי'ן ז"ל, די ערשטע נאכט ביים טיש איז געווען א קליינער עולם, ר' מאיר דים ע"ה, און ר' ישראל דוד וויים ע"ה פלעגן משמח זיין.

עס איז געווען אין די פריערדיגע יארן, ווען דער רבי איז אראפגעקומען צום טיש. געווענליך האט ער טועם געווען אויבן און מפסיק געווען דעם תענית, און ער איז אראפגעקומען שוין אויפגעלייגטערהייט.

דאס מאל איז דער רבי איז אראפ געקומען צום טיש, ער האט נישט געגריסט דעם עולם, ער האט זיך געוואשן און געגעסן א שטיקל פיש, עס איז געווען זייער שטיל ביים טיש, עס זענען נישט געווען אסאך רבנים, דער רבי האט נישט געטיילט קיין שיריים, נאר דער בארא מעטער רב ז"ל, און דער קאזניצער רבי ז"ל, עס איז געווען אינטערעסאנט פארן עולם אז דער רבי איז נישט געווען אויפגעלייגט.

ר' מאיר דים מיט ר' ישראל דוד, האבן פרובירט אויפצומינטערן דעם רבי'ן, אבער דער רבי האט קוים אויפגעהויבן דעם קאפ. אינמיטן איז אנגעקומען ר' עזריאל גליק ע"ה משב"ק, און ער האט באלד געזעהן דעם מצב, האט ער געזאגט: "עפעס גייט פאר, מ'מוז מברר זיין, עטס טויגטס גארנישט, עטס זעהטס דעם מצב, הייבט אן צו משמח זיין דעם רבי'ן"...

האט ר' ישראל דוד געגומען קוראזש, און געזאגט אזוי: "דער רבי זאל וויסן, ווען אונזער עולם וואלט געווען פון די אנשי כנסת הגדולה, וואלט מען אנדערש געהאנדלט"...

דא האט דער רבי אויפגעהויבן דעם קאפ און געזאגט: "די אנשי כנסת הגדולה וואלטן אריינגענומען גלאטע פנימ'ער?"... עטליכע פון די אנווועזענדע מאנ"ש האבן נאך אין יענע יארן נישט געטראגן קיין בארד.

האט ר' ישראל דוד געזאגט: "אויב וועט דער רבי גאראנטירן, אז ס'וועט נישט וואקסן קיין בערד לענגער ווי דער מוזשויער רב, נישט אזא בארד ווי ר' בנימין הערש'ן (בערקאוויטש ז"ל, מנהל בית רחל), וועלן זיי זיך אויך לאזן וואקסן א בארד"...

דאס ווערטל איז געלונגען, און דער רבי האט שוין געהאט א האלבע שמייכל.

דאן האט דער רבי געפרעגט "וואס האסטו געוואלט זאגן וועגן די אנשי כנסת הגדולה?"

האט ער געזאגט אזוי: "די חכמים האבן מתקן געווען ד' כוסות וועגן והוצאתי, וגאלתי, והצלתי, ולקחתי. ביי די עשר מכות גיסט מען אראפ צען מאל, עס בלייבט קוים וויין אין כוס, איך וואלט געזאגט פארקערט, אז ביי 'והוצאתי' זאל מען פיר מאל אראפגיסן, און ביי די מכות זאל מען אנפולן צען כוסות... ניין, עס קומט נישט אזוי?!".

דא האט זיך שוין דער רבי שטארק צושמייכלט, און עס איז געווארן מונטער און פריליך ביים טיש.

רבי יעקב חיים אמסעל'ס חרוזים

גאר אינטערסאנט דערציילט **הרה"ח ר' יעקב אהרן לעווי הי"ו**, איבער די זכי' וואס ער האט געהאט אלס קינד צו גראמען בליל פורים ביים רבי'ן אויפן טיש:

"מיין מלמד אין חדר איז געווען **הרה"ג ר' יעקב חיים אמסעל ז"ל** בעמח"ס נחלת יעקב, ער פלעגט מאכן שיינע ווארימע ניגונים אויף גראמען, איין יאר פאר פורים האט ער מיך אויסגעלערנט א ניגון אויף גראמען, אויסגעשטעלט אויפן באקאנטן 'מאדזיצער המבדיל ניגון', וואס האט אויף א הערליכן אופן ארויסגעברענגט די וואונדערליכע מעשי הצדקה וחסד, און גרויסער כח הצדקה, וואס טוט זיך אפ טאג טעגליך אין סאטמארער בית המדרש".

"איך האב דאך געקוקט אין מיין צעטל, האב איך נישט געקענט זעהן דעם רבי'ן, אבער ווי מ'האט מיר שפעטער געזאגט, האט דער רבי דעמאלטס געגעסן די בארשט, און ער האט געהאלטן א לענגערע צייט דאס לעפל אין די האנט, און צוגעהערט די גראמען מיט גרויס נייגער און אינטערעסע צו וואס איך האב געזאגט".

די מגילה פון הייליגן דברי חיים זי"ע

ביי די סעודה בליל פורים שנת תשכ"ו, איז אינמיטן טיש אנגעקומען הרה"ח בנש"ק ר' ישראל פרנס ז"ל, און ער האט מיטגעבערענגט מיט זיך די הייליגע מגילה **פונעם דברי חיים זלה"ה** וואס איז צוגעפאלן צו אים בירושה, זייענדיג אן אייניקל פון הגה"ק משינאווא ז"ל בן מרן הדברי חיים זלה"ה[27]. און אויך דער שינאווער רב זי"ע האט געליינט אין די מגילה.

עס איז געווארן א גאנץ עסק אינמיטן טיש, ווען דער רבי האט זיך אפגעשטעלט און אריינגעקוקט אין די הייליגע מגילה מיט גרויס התרגשות א לענגערע צייט. (מפי הרה"ג ר' דוד גליק שליט"א ר"מ בישיבה"ק, און הרה"ח ר' יוסף יאקאב הי"ו).

---

27. הרבני החסיד שריד לדור ישן בנש"ק הרב ישראל פרנס ז"ל, בן הרה"ח רבי חיים ז"ל הי"ד מיאשניצא, חתן הגה"ק רבי אברהם שלום מסטראפקוב זצוק"ל בעל דברי שלום, בן מרן הגה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע, בן מרן הקדוש רבן של ישראל בעל דברי חיים מצאנז זי"ע. נפטר ביום שבת הגדול ח' ניסן תשע"ב לפ"ק.

פרק ז

ובבוקר אמור למלך

לקרוא את המגילה בלילה ולשנותה ביום

מחצית השקל

ווען האט דער רבי מקיים געווען דעם מנהג פון 'מחצית השקל'?
און וויפיל האט דער רבי געגעבן?

נאך תפלת שחרית, בעפאר קריאת המגילה, האט דער רבי געגעבן 'מחצית השקל'[28].

הגה"צ פאיער רב ז"ל האט דערציילט, אז אינדערהיים פלעגט דער רבי געבן גאנצע דריי שקלים פאר מחצית השקל, ווייל עס איז נישט געווען קיין מציאות פון א זילבערנע האלבע מטבע.

אבער דאהי אין אמעריקע איז געווען דאס ערשטע מאל א מציאות אז עס זאל זיין זילבערנע האלבע דאללערס, האט אבער דער רבי ממשיך געווען צו געבן דריי גאנצע מטבעות פון א דאללער, און אויסער דעם האט ער געגעבן עקסטער זעקס האלבע דאללערס[29], פאר זיך מיט די רביצין.

---

28. ברמ"א (או"ח סי' תרצ"ד ס"א): יש אומרים שיש ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, זכר למחצית השקל שהיו נותנין באדר, ומאחר ששלשה פעמים כתוב תרומה בפרשה, יש ליתן ג'. ויש ליתנו בליל פורים קודם שמתפללים מנחה (מהרי"ל), וכן נוהגין בכל מדינות אלו. ובמג"א (שם סק"ב) כתב, שיש ליתנו ביום הפורים בשחרית קודם קריאת המגילה.

29. בכף החיים (שם אות ב) כתב, כי מי שידו משגת יש לעשות זכר למחצית השקל בשלימות דהיינו שיתן מטבע שמצוי באותו מקום ששמו מחצית ויש בו כסף מזוקק שיעור מחצית השקל או יותר, וכמו שכתב הרמב"ם פ"א מהלכות שקלים בענין שקלים הנוהגין בזמן הזה, ושיעורו ג' דראה"ם כסף כמו שכתב בשו"ע יו"ד (סי' ש"כ) בענין פדיון בכור, עיי"ש.

ווי **הרה"ח ר' יעקב עקיבא ווינשטאק הי"ו משב"ק,** זאגט א הסבר, אז יתכן אז דער רבי האט מוסיף געווען דעם האלבן דאללער אלס 'קלבון', כמבואר במס' שקלים (ד' ע"א), אז בזמן הבית ווען מ'האט געגעבן א גאנצע מטבע פאר זיך און פאר א צווייטן, האט מען געדארפט צוגעבן אויך א 'קלבון'. און אז דער רבי האט געגעבן א גאנצע מטבע פאר זיך און פאר די רביצין האט ער צוגעגעבן דעם האלבן דאללער אלס קלבון.

אקרא יומם

מיט וועלכע תפילין האט דער רבי זיך נוהג געווען צו ליינען די מגילה ביום הפורים?

בעפאר קריאת המגילה האט דער רבי אויסגעטוהן די תפילין דרש"י און אנגעטון די תפילין דרבינו תם[30], און אזוי געגאנגען צו קריאת המגילה.

ביי קריאת המגילה בייטאג איז געלעגן נעבן די בימה די 'האָלבע', דאס וואסער טעפל אין וואס דער רבי פלעגט איינטונקען די הענט ביים דאוונענען. יעדעס מאל וואס דער רבי האט מתקן געווען די תפילין ביים מגילה ליינען, האט ער איינגעטינקען די הענט.

איבער די פרטי קריאת המגילה האבן מיר דאך שוין דערמאנט ביים סדר הלילה, און ווי אלע זענען מעיד אז די עבודה בייטאג מיט א קלענערן עולם איז געווען פי כמה.

---

30. במגן אברהם (שם סק"ב) כתב בשם המטה משה ומנהגים שאין חולצין התפילין עד אחר קריאת המגילה, ד'ויקר' אלו תפילין כדרשת חז"ל. ובילקוט מהרי"א (מנהגים אות עד"ר) הובא שהרה"ק מהרי"א מזידיטשוב זי"ע קרא את המגילה בתפילין דרבינו תם. וכן הוא במשמרת שלום (קאידינאוו סי' נ אות ד), ובמנהגי קאמארנא (אות תקסג) הובא שמנהגם לקרות בתפילין דרש"י ור"ת בבת אחת, וכן נהג הגה"ק מצאנז זי"ע (שער יששכר חודש אדר מאמר פרשת זכור אות ב).

פרק ח

משלוח מנות

ומשלוח מנות איש לרעהו

קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות

לאמיר צוגיין צו די מצוות היום. וועז האט דער רבי אנגעהויבן מיט די מצוה פון משלוח מנות?

אהיימקומענדיג פון ביהמ"ד נאך תפלת שחרית וקריאת המגילה, איז שוין געווען שפעט אויפן טאג. דער רבי יאגט זיך שטארק צו די מצות היום, "ומשלוח מנות איש לרעהו".

מבית המלך פלעגט מען ארויסשיקן מערערע משלוח מנות פאר רבנים גאוה"צ, און פאר מקורבים און ידידים. דער רבי זעלבסט האט זיך אפגעגעבן מיט עטליכע משלוח מנות וואס ער האט אליינס איבערגעגעבן פאר זיינע שלוחים, וואס האבן דאס פארטיילט על פי דיבורו.

הרימותי בחור מעם

איז געווען אן הוראה פון רבי'ן בנוגע דעם 'שליח' צו משלוח מנות?

הרה"ח ר' חיים אלתר בראך שליט"א: אין די תקופה וואס איך האב משמש געווען בקודש פנימה, פלעגט דער רבי אנזאגן אז מ'זאל ארומשיקן די משלוח מנות דוקא דורך בחורים נאך די בר מצוה.

אזוי דערציילט אויך **הרה"ח ר' יושע מענדלאוויטש הי"ו משב"ק:** איך האב זוכה געווען עטליכע יאר אלס בחור'ל, צו זיין דער שליח צו טראגן די משלוח

מנות פאר די רבנים הגאוה"צ ז"ל. דער רבי האט מקפיד געווען אז דער שליח זאל זיין א בחור, שוין נאך די בר מצוה.

איש לרעהו

פלעגט דער רבי פערזענליך שיקן משלוח מנות פאר אלע רבנים המשלחים, אדער בלויז פאר געציילטע רבנים אין די שטאט? און וועלכע רבנים?

הרה"ח ר' חיים אלתר בראך שליט"א, משב"ק: דער סדר איז געווען, אז די רבנים פון די שטאט פלעגט שיקן משלוח מנות פארן רבי'ן, און מ'האט תיכף צוריק געשיקט משלוח מנות פון רבי'נס שטוב. אויסער דעם איז געווען שפעט נאכמיטאג ווען דער רבי האט מקיים געווען מצות משלוח מנות מיט א באזונדערע הכנה, פאר א באגרעניצטע צאל פון גאר נאענטע גדולי הרבנים.

דאס איז שוין געווען נאכמיטאג, איידער דער רבי האט זיך געוואשן צו די סעודת היום, פלעגט דער רבי אריינקומען אין זיין צימער, און דארט האט ער ממנה געווען שלוחים וואס זענען געשיקט געווארן צו טראגן משלוח מנות פאר עטליכע זקני הרבנים אין די שטאט.

דעמאלטס פלעגט דער רבי אלץ אריבערשיקן מיט א שליח מיוחד, די ערשטע משלוח מנות פאר בן אחיו, דער סיגוטער רב (כ"ק מרן רבינו הברך משה ז"ל).

שליח עושה שליחותו

געשמאקע זכרונות דערציילט **הרה"ח ר' יושע וועלצבערגער הי"ו**, מראה"ק אין מאנטרעאל:

עס איז געווען פורים תשט"ו, איך האב געלערנט דא ביים רבי'ן ז"ל אין די ישיבה, און איך בין דא געבליבן אויף פורים. אינדערפרי נאכ'ן דאווענען, ווען דער רבי האט געענדיגט ליינען די מגילה, זענען אלע בחורים אהיימגעגאנגען עסן די סעודה און מקיים זיין די מצות היום. נאר איך בין דארט געבליבן, זייענדיג דער איינציגסטער אויסלענדישער בחור, און כ'האב זיך נישט געהאט וואו צו יאגן.

דער הויז-בחור איז געקומען און געזוכט א בחור וואס זאל ארומגיין טראגן דעם רבי'נס משלוח מנות, אבער יעדער האט זיך ארויסגעדרייט, ווייל מ'האט געווואלט אהיימגיין עסן די סעודה. איך האב דאך נישט געהאט וואו צו גיין, מיין פעטער ביי וועמען איך בין איינגעשטאנען איז נישט געווען אין שטוב ביז נאכמיטאג. האב איך זיך צוגעכאפט צו די שליחות.

איך בין אריין צום רבי'ן זי"ע, און דער רבי האט מיר איבערגעגעבן אין די האנט דריי משלוח מנות, און מיר געזאגט אז ער מאכט מיך פאר א שליח ארומצוטראגן די משלוח מנות.

בסך הכל איז געווען בערך אכט משלוח מנות וואס מ'האט געדארפט ארומטראגן פאר די גדולי הרבנים, צווישן זיי פארן **סיגעטער רב** - מרן רבינו **ברך משה** זי"ע - **צעהלימ'ער רב** ז"ל, **סקווערער רבי** ז"ל, **קאפישער רב** ז"ל, ויבדלחט"א **וויזניצער רבי** שליט"א פון מאנסי - וועלכער איז דאן געווען וויזניצער רב אין וומסב"ג - און נאך עטליכע רבנים.

דאן פרעגט מיך דער רבי: "ווי אזוי פלאנסטו דאס ארומצוטראגן?" האב איך געזאגט פארן רבי'ן אז איך וועל נעמען א טעקסי. זאגט מיר דער רבי: "אה, ס'איז נישט גוט, דער טעקסי קען דאך אנטלויפן וועג דו גייסט ארויס מיט א משלוח מנות"...

איך בין געווען א יונגער בחור, ילדות היתה בי, האב איך געענטפערט פארן רבי'ן: "דער דרייווער וועט דאך ענדערש וועלן זיין געלט". דער רבי האט אבער געזאגט: "גיי פארשאף דיר א קאר", און אזוי האב איך געטוהן.

שפעטער האב איך געזען, אז אין די משלוח מנות וואס דער רבי האט געשיקט פארן סיגעטער רב איז געווען א קאנווערט מיט געלט ווי אויך שיינע מתנות פאר די קינדער וואס די רביצין ע"ה פלעגט צו-לייגן, צווישן אנדערע איז דארט געליגן א גאלדענע קייטל פאר הרבנית חי' ע"ה, און דער דרייווער וואלט טאקע זיכער געקענט עובר זיין אויף 'לא תחמוד' און 'לא תגנוב' אינאיינעם...

די אנדערע בחורים האבן זיך שפעטער געכאפט, אז זיי האבן ארויסגעלאזט אזא געלעגענהייט, און זיי האבן שטארק חרטה געהאט דערויף.

איך געדענק, ווי **הרה"ג ר' אלימלך לאנדא שליט"א,** האט זיך געבעטן ביי מיר, אז איך זאל אים לאזן טראגן כאטש איין משלוח מנות. האב איך אים געגעבן דעם סקווערער רבי'נס משלוח מנות. אזוי לאנג ווי איך בין אריין צום צעהלימ'ער רב, איז ער אריין צום סקווערער רבי'ן. זיי האבן געוואוינט גאנץ נאנט ביי בעדפארד עוו. נעבן ראדני סט.

דעם רבי'נס עבודה ביי משלוח מנות

גאר מערקווירדיג איז ווי עס שילדערט **הרה"ח ר' יושע מענדלאוויטש הי"ו** משב"ק, וואס ער האט זוכה געווען במשך עטליכע יאר צו זיין דעם רבי'נס שליח,

צו טראגן די משלוח מנות, און ער האט זוכה געווען אריינצוקוקן מיט א טיפערן בליק ווי אזוי דער רבי איז צוגעגאנגען צו די מצוה.

"איך האב זוכה געווען צו זען במו עיני די הייליגע עבודה פון רביה"ק זי"ע, בשעת ווען ער האט מקיים געווען די מצוה פון 'משלוח מנות'.

מעשה שהיה כך היה: איך פלעג שטיין נעבן רבי'ן פורים בייטאג, בשעת ווען דער רבי האט געליינט די מגילה.

עס איז געווען בשנת תש"כ לפ"ק - דער ערשטער פורים נאך מיין בר מצוה - ווען דער רבי האט געענדיגט ליינען די מגילה, קומט צו מיר דער הויז-בחור **הרה"ח ר' וואלף כ"ץ הי"ו**, און ער זאגט מיר אז ער זוכט צוויי בחורים וואס זאלן זיין דעם רבי'נס שליחים צו טראגן דעם רבי'נס משלוח מנות. ער האט מיך געבעטן אויב איך קען קומען, מיט נאך א בחור, נאכמיטאג ווען דער רבי קומט אראפ צו מנחה, כדי דער רבי זאל אונז שיקן טראגן משלוח מנות.

איך האב דאן גערופן מו"ה **בנימין הירש** הי"ו - ער איז מיט צוויי טאג עלטער פון מיר - און מיר זענען אינאיינעם אריבערגעקומען נאכמיטאג צום רבי'ן.

דער רבי איז אראפגעקומען צו מנחה, איז ער איין קודם אין א זייטיגן צימער, דארט איז געווען אנגעגרייט ארום זיבן-אכט משלוח מנות און דער רבי האט מיר געפרעגט ווער איך בין, האב איך געזאגט מיין נאמען, און אז מיין טאטע איז **ר' ישראל בער מענדלאוויטש** (ע"ה) דער שוחט. דרייט זיך דער רבי אויס צו **ר' עזריאל גליק** ע"ה, און זאגט ווערטלדיג: "אה, איז ער דאך א 'זבח משפחה'[31] מיט עזריאל'... (ר' עזריאל איז אויך געווען א שו"ב אין יענע צייט).

דער רבי האט געמומען יעדע משלוח מנות אין די האנט, ער האט דאס אויפגעהויבן און אונז איבערגעגעבן, די משלוח מנות איז געווען א רונדיגע קעיק, א פלעשל ווין, מיט א שטיקל פיש ארויפגעלייגט אויפ'ן קעיק, און דער רבי האט געזאגט פאר וועמען מ'זאל דאס געבן.

די ערשטע איז געווען פאר'ן סיגעטער רב, כ"ק מרן רבינו ה**ברך משה ז"ל**, און די אנדערע פאר'ן **צעהלימער רב ז"ל**, **שאפראנער רב ז"ל**, **קיוויאשדער רב ז"ל**, **פאפער רב ז"ל**, **קראסנער רב** ז"ל, און דער **לאנצוטער רב** ז"ל, ולהבחל"ח **אדמו"ר מוויזניץ-מאנסי שליט"א**, ועוד. אויך די רביצין פלעגט צולייגן צוויי משלוח מנות פאר'ן **בריגלער רבי'ן ז"ל**, און **בארדיובער רב ז"ל**, וועלכע זענען געקומען פון פוילישן חדר.

---

31. מלשון הכתוב (שמואל-א כ, כט), וואס יהונתן בן שאול האט געענפטערט פאר זיין טאטן שאול המלך, ווען ער האט געפרעגט פארוואס דוד המלך איז נישט געקומען צו די סעודה, ויאמר שלחני נא כי זבח משפחה לנו בעיר וגו'.

מיר פלעגן נעמען א טעקסי און ארומפארן פון איינעם צום צווייטן. עס איז געווען א מחזה הוד צו זען וויאזוי די רבנים פלעגן איבערנעמען דעם רבי'נס משלוח מנות. דער שאפראנער רב ז"ל פלעגט דאס קושן מיט התרגשות[32].

שיקן 'משיח' פאר משלוח מנות

אגב, רעדנדיג פונעם **שאפראנער רב** ז"ל ביום הפורים, איז אינטערעסאנט איבערצוגעבן וואס עס דערציילט הרה"ח ר' נטע ראטענבערג הי"ו, וועלכער איז געווען אמאל ביים שאפראנער רב אין שטוב פורים ביי די סעודה כטוב לבו ביין, עס איז אריינגעקומען א חשוב'ער ת"ח, פון די מקורבים ביים רבי'ן ז"ל אנוואונטשן א שמחת יו"ט פארן שאפראנער רב.

זאגט אים דער שאפראנער רב: "איר זענט דאך כסדר נעבן רבי'ן זאל זיין געזונט, איך בעט אייך, גייט צום רבי'ן און זאגט אים אין מיין נאמען, ער זאל אונז שיקן משלוח מנות, און אויספועל'ן די גאולה שלימה, איך ווייס דאך יא, אז ער האט א דעה אין בית דין של מעלה, דעריבער, זאל ער אונז אויס'פועל'ן די ישועה"[33].

'לשם יחוד' צו משלוח מנות

שילדערט ווייטער **ר' יושע מענדלאוויטש הי"ו:**

דער ויזניצער רבי שליט"א פלעגט שוין זיצן אין זיין ביהמ"ד מיט'ן עולם, ער פלעגט ווערן מלא שמחה ווען מיר פלעגן אריינקומען מיט'ן משלוח מנות. די רבנים פלעגן געווענליך געבן א דאלאר 'אויסלייז געלט'.

דאס האט אנגעהאלטן במשך דריי יאר, תש"כ, כ"א, כ"ב, ווען איך האב זיך איינגעקויפט א 'חזקה' צו זיין דעם רבי'נס שליח פאר משלוח מנות.

למעשה האב איך געזען, אז ווען דעם וואס איך טראג דעם רבי'נס משלוח מנות, קען איך נישט זיין ביים טיש, ווייל באלד נאך מנחה האט דער רבי זיך געוואשן צו די סעודה, און איך בין געווען פארנומען מיט'ן ארומטראגן די משלוח מנות.

---

32. בשל"ה הק' (מס' פסחים פרק נר מצוה): "וראיתי מבני עליה המחבבים מצוות, היו מנשקין המצות והמרור, וכל המצוות בעת מצוותן כו', והכל לחבב המצוה, ויש ללמוד זה ממה שכתב רמ"א (או"ח סי' כ"ד), יש נוהגין לנשק הציצית בשעה שרואה בם, והכל משום חיבוב מצוה. ואשרי מי שעובד את ה' בשמחה ובטוב לבב ובדביקה וחשיקה וחפיצה". מובא באלי' רבה (סי' תפ"ו סק"ד).

33. מס' זכר צדיק לברכה (ח"ב, עמ' 452).

פורים ביים רבי'ן

איך האב געהערט פון מיינע חברים וויאזוי די טישן זעהן אויס, די הייליגע תורות ביי די סעודת משתה היין, האב איך נישט געוואלט מוותר זיין דערויף. פאר פורים תשכ"ג האב איך געבעטן פון ידידי מו"ה **יושע בר"ע גליק** הי"ו, אז ער זאל מיך איבערנעמען מיט'ן טראגן משלוח מנות, כדי איך זאל קענען זיין ביים טיש. וכך הוה, יענעם יאר איז ר' יושע געגאנגען מיט ר' בנימין, און איך בין געווען ביים טיש.

א יאר דערויף תשכ"ד איז דער רבי ליידער נישט געזונט געווען, ער האט געליטן אויף א שווערע מסוכנ'דיגע רויז ל"ע, און במשך לאנגע חדשים איז דער רבי נישט אריינגעקומען צווישן עולם, און עס זענען נישט געווען קיין טישן, האב איך אוודאי געהאט א גרויס השתוקקות צו זיין ביים רבי'ן און קענען טראגן משלוח מנות, ווי מיין ערשטע חזקה איז געווען.

בין איך זיך געגאנגען בעטן ביי רבי עזריאל - וועלכער איז אין יענע תקופה אריינגעקומען לשרת בקודש פנימה אויף א קביעות'דיגן אופן - אז איך זאל אויך קענען היי-יאר טראגן משלוח מנות. איך האב פארשטאנען אז איך וועל נישט קענען מסלק זיין, זיין זון ר' יושע, האב איך זיך געבעטן אז העכסטנס וועט היי-יאר זיין דריי שליחים.

עס איז נישט געגאנגען לייכט, ווייל מ'האט דאך קיינעם נישט אריינגעלאזט צום רבי'ן אין צימער, איך האב ממש איינגעריסן וועלטן, ביז ווען איך האב געפועל'ט, און מען האט מיך אריינגעלאזט צוזאמען מיט די אנדערע צוויי בחורים. און איך קען זאגן אז עס האט זיך אויסגעצאלט.

כאטש וואס איך האב שוין דריי יאר זוכה געווען מיטצוהאלטן דעם מעמד, האב איך אבער דאס יאר געזען אן עבודה וואס איז נאך קיינמאל פריער נישט געווען. דער רבי איז געלעגן אויף א גרויסע ריקליינער (ווי א שפיטאל-בעט) מיט די פיס אויף א בענקל, און ווען מיר זענען אריינגעקומען האט ער אנגעטון דעם שטריימל אויפ'ן קאפ, און אנגעהויבן צו זאגן א 'לשם יחוד' מיט פארמאכטע אויגן, אן עבודה וואס איך האב ביז היינט נישט געזען, און עס איז נישט מעגליך צו קענען איבערגעבן.

דער רבי האט אזוי געברענט ווי א פלאם פייער, און מפה קדשו האט זיך געהערט מיט א ברען און קאך "אהא...", אזא טיפער אטעם אזוי ווי ער פלעגט זאגן יעדן טאג ביי קריאת שמע נאך "אחד"...

איך האב דעמאלטס אינזינען גענומען וואס שטייט אין עטרת ישועה פון דזיקוב אז 'משלוח מנות איש לרעהו' איז בגימטריא 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד', ביים רבי'ן האט די עבודה אויסגעזען דומה.

עס איז געווען שטארק מערקווירדיג ווי במשך די אלע יארן האט מען גארנישט געזען אויפ'ן רבי'ן בחיצוניות פון די עבודה ביי משלוח מנות, און יעצט ווען ער איז נישט געזונט געווען, און ער איז נישט געווען בכח איינצוהאלטן זיין קאך און ברען, איז דאס ארויסגעקומען אפס קצהו.

געקושט דעם משלוח מנות

איז געווען עפעס מערקווידיגע עפיזאדן ביי די רבנים, ביים באקומען די משלוח מנות פון רבי'ן?

הרה"ח ר' יושע גליק הי"ו: איך פלעג ארומטראגן די משלוח מנות אין וויליאמסבורג, פארן צעהלימ'ער רב, פאפער רב, און קיין בארא פארק צום סיגעטער רב, און צום אלטן פאלטישאנער רבי'ן.

עס איז געווען אין איינע פון די יארן, ווען אנקומענדיג צום פאפער רב איז ער שוין געווען בגילופין, און הערנדיג אז דער סאטמארער רב שיקט א משלוח מנות, האט ער געגעבן א קוש דעם משלוח מנות, און היות עס איז געווען א טארט מיט קריעם, איז זיין גאנצע פנים מיטן בארד געווארן פארשמירט.

דער פאפער רב ז"ל האט אויפן פלאץ געזאגט א גאנצע תורה איבער דעם וואס דער צדיק הדור איז מקיים מצות משלוח מנות פאר אזא פשוט'ער מענטש ווי ער.

הרה"ח ר' משה כהנא הי"ו, וועלכער איז געווען צווישן די שלוחים קבועים, האט זיך אנגערופן בדרך צחות: "נכנס יין יצא סוד, יעצט אין פורים ווערן מיר געוואויר דעם סוד, וואס פאר א גרויסער חסיד דער פאפער רב איז פונעם רבי'ן".

ראשון למקראי קודש

וויאזוי איז צוגעגאנגען די משלוח מנות פאר בן אחיו, דער סיגוט'ער רב (מרן הברך משה) ז"ל?

ווען מיר וועלן זיך צו **הרה"ח ר' משה כהנא הי"ו,** צו הערן פון זיינע זכרונות אלס לאנג יעריגער שליח להולכה, דערציילט ער אונז ווי אזוי דער רבי פלעגט אויסרעכענען די נעמען פון די רבנים פאר וועמען מ'זאל איבערגעבן די משלוח מנות, יעדעס מאל איז געווען דאס ערשטע נאמען 'פארן סיגעטער רב'.

דער רבי פלעגט אויפהייבן די משלוח מנות, און דאס איבערגעגעבן אין די הענט, עס זענען געווען אנדערע פון די בני הבית און מקורבים וואס האבן דאס געוואלט איבערנעמען, אבער דער רבי האט זיי אוועקגעשיקט, און דוקא איבערגעגעבן אין די הענט פון דעם שליח וואס גייט דאס ארומטראגן.

זכרון קודש - עשר קדושות

ביי א געלעגנהייט האט **כ"ק מרן רבינו שליט"א** אונז דערציילט איבער די משלוח מנות פון רבינו הק' זי"ע צו בית אביו מרן הברך משה ז"ל.

"יעדעס יאר פלעגט דער פעטער ז"ל שיקן משלוח מנות פארן טאטן ז"ל, עס פלעגט אריבערקומען א שליח מיוחד, געווענליך פלעגט די מומע (הרבנית הצדיקת) ע"ה צולייגן א מתנה'לע פאר די קינדער, פאר איינעם א סידור'ל, וכדומה.

שפעטער נאכמיטאג פלעג איך אלץ צוריקגיין צום פעטער ז"ל נעמען א ברכה, אינעם גרויסן טאג. א גרויסער עולם פלעגט אריבערגיין להתברך מפה קדשו. יעדעס יאר פלעגט מיר דער פעטער געבן צען דאללער.

ביים משתה היין טיש איז נישט געווען צוגעשטעלט פארן עולם קיין סעודה, ניטאמאל קיין בענק איז געווען אין ביהמ"ד... קיין רבנים זענען נישט געווען. שושן פורים זענען מיר יעדעס יאר געווען ביים טיש".

משלוח מנות מיט הכרת הטוב

א העכסט-וואונדערליכע עפיזאד בשייכות מיט משלוח מנות, דערציילט **הרה"ח ר' משה כהנא הי"ו**, וועלכער איז ווי דערמאנט געווען א לאנג יעריגער שליח להולכה פון רבי'נס משלוח מנות:

עס זענען געווען וואס האבן באקומען בלויזע משלוח מנות, אבער עס זענען אויך געווען אנדערע וועמען דער רבי פלעגט צולייגן 'קאנווערטן', און אמאל זענען זיי געווען גאנץ דיקע קאנווערטן.

איך מוז דערציילן א מעשה פלא וואס בדידי הוי עובדא.

צווישן די משלוח מנות וואס איך פלעג טראגן מידי שנה בשנה איז געווען צו א געוויסן אדרעס אין בארא פארק. אין יענעם משלוח מנות פלעגט אלץ ליגן א דיקע קאנווערט מיט 'מתנות לאביונים'. איך פלעגט אריינקלאפן צו יענעם אין שטוב, עס פלעגט עפענען די טיר א מאדערנער איד, אן א בארד, די פרוי

איז געגאנגען אין אייגענע האר, עס איז מיר געווען א חידוש נפלא וואס האט דער רבי מיט דעם איד, און וואס זענען די גרויסע סומעס געלט וואס דער רבי שיקט אים. אבער כ'האב נישט געפרעגט קיין שאלות, און כ'בין געבליבן אלע יארן אומגעוואוסט.

מיט יארן שפעטער, איינמאל האב איך געדאוועט מיט מיין שווער ע"ה אין גראסווארדיינער ביהמ"ד, האב איך דארט געזעהן יענעם איד, בין איך געווען גאר נייגעריג געוואויר צו ווערן ווער דער איד איז, האב איך זיך דארט פאראינטערעסירט, און איך האב געהערט זיין נאמען, א נאמען וואס האט מיר גארנישט מגלה געווען.

איך האב דעם איד שלום געגעבן, און געפרעגט צי ער קען מיך, זאגט ער מיר באלד, יא, אוודאי, איר ברענגט דאך די משלוח מנות פונעם סאטמארער רב.

דער איד האט געזעהן אז איך בין זייער נייגעריג צו וויסן זיין שייכות מיטן רבי'ן, און פארוואס דער רבי שיקט אים די משלוח מנות האט ער מיר דערציילט די גאנצע מעשה, א מעשה נורא באמת.

איך הייס ... מיין טאטע איז געווען ר' ... ע"ה פון פעסט, א באקאנטער איד, א עושר און עסקן. אינדערהיים אין פעסט ווען דער רבי האט געדארפט זיין אין פעסט איז דער רבי איינגעשטאנען ביי אונז, אלע רבנים זענען איינגעשטאנען ביי אונז, מיין טאטע איז געווען אן עושר, ער איז געווען א שם דבר.

קומענדיג דא קיין אמעריקע נאכן חורבן, איך בין געבליבן אן עני ואביון. אלע רבנים, עסקנים, אלע האבן פארגעסן פון מיר, אויסער איינער, דער סאטמארער רבי, ער איז מיך מכיר טובה און ער הערט נישט אויף צו מכיר טובה זיין.

איך שעם זיך, יעדעס מאל ווען איך קום צום רבי'ן, פרעגט ער מיר א חשבון וויפיל איך דארף האבן צו חתונה מאכן די קינדער, אלעמאל גיט ער מיר מער וויפיל איך דארף האבן, און ער שיקט מיר יעדעס יאר משלוח מנות מיט ריזיגע סכומים געלט, אלעס פאר הכרת הטוב פון דעמאלטס.

מקרב זיין א פרעמדן חסיד

איבער דעם רבי'נס עבודה פון 'משלוח מנות' פורים בשנת תש"ו, אין ירושלים עיה"ק, זענען מיר מעתיק פון ספר **'בדרך המלך'**:

"נאכן דאוועגען, איז דער רבי אהיים צו זיך אין שטוב, דעמאלטס האט ער אויפגענומען דעם ציבור ירושלימ'ער אידן וועלכע זענען געקומען ברענגען

משלוח מנות. דער רבי איז דאן געזעצן זייער אויפגעלייגט און אויפגעמונטערט, און האט יעדן מכבד געווען מיט וויין לכבוד היום.

עס האט דערציילט **הרה"ח הישיש ר' פנחס בריזל ז"ל פון ירושלים**, אז אין די פארמיטאג שעה'ן איז ער אריבער צום רבי'ן, ברענגענדיג א טאץ מיט מזונות און פירות אלס משלוח מנות פארן רבי'ן, אנקומענדיג און וועלנדיג אריינגיין אל הקודש פנימה, האט אים דעם רבי'נס איידעם **הגה"צ רבי ליפא'לע זצ"ל דער סעמיהאלער רב**, געזאגט אז דער רבי איז איצט טרוד און ער זאל ווארטן א קורצע צייט.

ווי עס איז אדורך א שטיק צייט האט דער רבי געעפנט די טיר און ער האט דערזעהן ר' פנחס'ן זיצן און ווארטן, האט זיך דער רבי פארענטפערט אז ער האט אים נישט געקענט אויפנעמען, ווייל ער איז געווען פארנומען.

אריינקומענדיג אין צימער בחדר קדשו פונעם רבי'ן האט דער רבי זיך ווידער פארענטפערט, אנרופנדיג מיט א שמייכל בצחות לשונו:

"איך האב דאך כמעט נישט קיין היימישע מענטשן דא אין ארץ ישראל, טאמער האב איך יא איינעם (מיינענדיג ר' פנחס'ן) וועלכער האלט זיך נאנט מיט מיר און קומט פון מאל צו מאל דאווענען ביי מיר אין בית המדרש, איז ער א קארלינער חסיד, נו, דארף איך זיך אויפפירן בדרך כבוד מיט אייך, איר זאלט מיר אויך נישט אנטלויפן, און איך דארף אייך נישט לאזן ווארטן ביי מיין טיר ביז איר קענט אריינקומען אינעווייניג..."

לפורקנך סברית ה'

ווען עס איז אדורך א קורצע צייט - דערציילט ווייטער ר' פנחס - איז אריינגעקומען איינער פון די פריליכע ירושלימ'ער אידן, וועלכער האט שוין געהאלטן נאכ'ן מקיים זיין די מצוה פון "לבסומי", און האט ברייט און הויך געשמועסט לאכנדיג אויפן קול, דער רבי, זייענדיג אביסל בגילופין האט זיך אנגערופן צו זיין איידעם: "נו, ער איז דאך פון די ריכטיגע "סאברעס"... (א כינוי אויף ירושלימ'ער אידן).

ר' פנחס - זייענדיג גאר נאנט מיטן רבי'ן האט ער זיך געטרויעט - און ער האט זיך אנגערופן צום רבי'ן, אז "סאברעס" איז א לשון גנאי מיט וועלכע אידן איבער די וועלט לאכן אפ פון די ירושלימ'ער אידן.

האט זיך דער רבי אנגערופן בנועם לשונו הזך: "איך האב גארנישט געוואוסט אז דאס איז א לשון גנאי, איך פארשטיי אז דאס איז גאר א שבח, אז דאס איז

פונעם לשון "שברית"... אז די ערליכע אידן אין ירושלים האפן אלס צום באשעפער אויף גוטנס, און זיי זענען ערליך מקיים דעם "לפורקנך סברית ה'"[34]...

"רבי אהרן ראטה פון סאטמאר האט אונז געשיקט משלוח מנות"

עס דערציילט הרה"ח רבי יצחק ווייסמאן ז"ל, משב"ק פון **הרה"צ רבי אהרן ראטה בעל שומר אמונים זצ"ל**, אז זיין רבי האט אים דעמאלטס געשיקט אלס שליח צום רבי'ן צו טראגן משלוח מנות.

איידער ער איז ארויסגעגאנגען האט אים רבי אהר'עלע זצ"ל געזאגט בזה"ל: "זאלסט וויסן, אז דיר האב איך אויסדערוועהלט מיט א גרויסן און חשוב'ן שליחות, צו שיקן משלוח מנות פארן סאטמאר'ן רב".

אריינקומענדיג צום רבי'ן, דערציילט ווייטער ר' יצחק, האט מיר דער רבי אויפגענומען מיט גרויס שמחה, און האט געשיקט רופן די רעביצין ע"ה, און איר געזאגט מיט שמחה: "רבי אהרן ראטה פון סאטמאר האט אונז געשיקט משלוח מנות", דער רבי האט דאן געגעבן א שיינע סומע געלט פאר ר' יצחק ע"ה לכבוד פורים.

א טייערע אויסלייז-געלט

עס דערציילט **הרה"ח ר' חיים אלי' טייטלבוים הי"ו**, וואס ער האט געהערט פונעם בעל העובדא, א ערליכע אמעריקאנע משפחה וואס האט געוואוינט אין די ווייטע ווירדזשיניע, דער טאטע האט געוואלט האבן ערליכע קינדער האט ער געזאגט פאר זיין זון, 'אויב ווילסטו וואקסן אן ערליכער איד, פאר קיין וויליאמסבורג'.

דער בחור איז געקומען קיין וויליאמסבורג און ער האט געוואלט אריינגיין לערנען אין 'תורה ודעת', דער מנהל הרה"ח איש צדיק **ר' בנימין ווילהעלעם ע"ה** האט אים אריינגענומען אין די ישיבה, אבער אזוי ווי ער האט נישט געהאט קיין געלט צו באצאלן שכר לימוד, האט ער אים אנגעטראגן אז ער זאל קומען ארבעטן ביי זיך אין געשעפט, און אזוי וועט ער קענען דעקן זיין שכ"ל.

וכך הוה, דער בחור'ל איז אריין ארבעטן טעגליך עטליכע שעה ביי ר' בנימין, און ער האט זיך אזוי שווער געמוטשעט.

---

34. תרגום על הכתוב (בראשית מט, יח) לישועתך קויתי ה', לפורקנך סברית ה'.

איינמאל פורים אינדערפרי זאגט אים ר' בנימין: "כ'האב פאר דיר א גוט געשעפט, דו וועסט גיין טראגן משלוח מנות פאר'ן סאטמארן רבי'ן, ער וועט דיר געבן א גוטן אויסלייז געלט, וועסטו האבן א שיינעם פארדינסט".

עס איז נאך געווען אכט אזייגער אינדערפרי ווען דער בחור'ל איז אנגעקומען צום רבי'ן אויף 500 בעדפארד עוו. דער משב"ק הרה"ח **ר' יוסף אשכנזי ע"ה** זאגט אים, אז דער רבי האלט נאך פאר'ן דאוונען, און עס איז יעצט נישט די צייט אריינצוגיין צום רבי'ן.

האט דער בחור געזאגט: "איך בין א שליח פון ר' בנימין ווילהעלם". וויסנדיג אז דער רבי איז זייער מחשיב ר' בנימין, איז ער אריין זאגן פאר'ן רבי'ן אז ר' בנימין האט געשיקט משלוח מנות.

דער רבי האט אים געהייסן אריינקומען אין ספרים צימער, דער רבי האט באלד געזען אז ער איז א צעבראכענע נשמה, האט ער אים אויסגעפרעגט גענוי פון וואו ער קומט, און אלעס וואס עס טוט זיך מיט אים. דאן איז דער רבי אריין אין זיין צימער און ער האט אים ארויסגעברענגט א גרויס פעקל מיט געלט, און ער האט אים שטארק מחזק געווען מיט ווארימע ברכות אז ער זאל שטייגן בתורה ויראת שמים, און מצליח זיין איבעראל.

דער בחור האט אויפגעלעבט פון די טאפעלטע חיזוק וואס ער האט באקומען פונעם רבי'ן, ווי ער האט אליין דערציילט האט ער זיך געזעצט לערנען מיט חשק, ער איז שיין אויסגעשטיגן, און געטראפן א פיינעם שידוך, און שפעטער האט ער מיט דאס געלט געעפנט א ביזנעס וואס האט שיין מצליח געווען.

די משלוח מנות פון כ"ק אדמו"ר מהריי"צ מליובאוויטש זצ"ל

חוץ די דערמאנטע גדולי הרבנים, איז באקאנט נאך רבנים וועלכע פלעגן שיקן משלוח מנות פארן רבי'ן?

הרה"ח ר' חיים מרדכי פערלמוטטער הי"ו:

איך האב געהערט פון אן אלטן ליבאוויטשער חסיד פון רוסלאנד, מיט'ן נאמען רבי ראובן ע"ה (ער פלעגט קומען צו מיר אין געשעפט איינקויפן יעדעס יאר פאר פורים), אז ער איז געווען דער שליח פונעם **ליבאוויטשער רבי'ן הרה"ק רבי יוסף יצחק שניאורסאהן זצ"ל**, צו טראגן משלוח מנות פאר מרן רביה"ק זי"ע.

דער ליובאוויטשער רבי האט אים געפרופן, און געגעבן א פלעשל ווײַן, און אים אנגעזאגט אז ער זאל גיין פון קראון הייטס קיין וויליאמסבורג דוקא צופיס, און איבערגעבן דעם משלוח מנות פאר'ן רבי'ן.

ער האט זיך אריסגעלאזט אויפ'ן וועג קיין וויליאמסבורג, מ'האט אים געהאט אנגעזאגט אז ער זאל גיין גלייך אויף בעדפארד עוו. און אויפ'ן גאנצן וועג האט ער געפרעגט וואו דער רבי וואוינט, ביז ווען ער איז אנגעקומען אויף 500 בעדפארד עוו. צו ביתו נאוה קודש פון רביה"ק זי"ע.

האט ער מיר דערציילט מיט זיין רוסישן אויסשפראך: "איך בין ארויף די סטאָפס (טרעפ), און אנגעקלאפט די טיר, האט מיר א 'מלאך' געעפנט די טיר, האב איך געזאגט אז "איך בין א שליח פונעם ליובאוויטשער רבי'ן צו ברענגען משלוח מנות פאר'ן סאטמארער רב". זאגט ער מיר "איך בין דער סאטמארער רב". ס'האט מיר געכאפט אזא פחד, איך האב נאך אזא הייליגן צורה נישט געזען אין מיין לעבן".

"איך בין אריינגעגאנגען אין צימער, און איבערגעגעבן דעם משלוח מנות, און אנגעוואונטשן א שמחת פורים. ווען איך בין ארויסגעגאנגען און איך בין שוין געווען א האלבן בלאק ווייטער הער איך ווי מ'שרייט מיך נאך, איך דריי זיך אויס, איך זעה ווי דער רבי שטייט אינדערויסן און רופט מיך צוריק".

"איך לויף שנעל צוריק און דער רבי זאגט מיר: 'כ'האב דיר פארגעסן צו געבן פורים געלט', און דער רבי גיט מיר 5 דאלער, און ער זאגט מיר 's'וועט דיר צוניץ קומען'..."

"יענעם פרייטאג צונאכטס ווען איך בין געגאנגען זאגן 'גוט שבת' פאר'ן ליבאוויטשער רבי'ן זאגט ער מיר: "ס'וועט דיר צוניץ קומען, לייג עס אוועק". האב איך געזען אז דער ליבאוויטשער רבי האט משיג געווען די גאנצע מעשה וואס דער רבי האט מיר געזאגט."

ר' ראובן האט מיר געוויזן ווי ער האט געהאט אריינגענייט דעם פינעווער אין די הויזן, און ער טראגט דאס אלעמאל מיט זיך. און ער האט מיר צוגעגעבן: "זאלסט וויסן איך בין קיינמאל נישט געווען ביי קיין דאקטאר, קיינמאל ביי קיין דענטיסט, איך בין קיינמאל נישט געווען פארקילט, און קיינמאל האט מיר נישט געפעלט גארנישט".

מתנבאים במחנה

געדענקט זיך עפעס א גאר מערקווידיגע 'משלוח מנות', וואס האט ספעציעלע דערפריידט דעם רבי'ן?

א גאר וואונדערליכע "משלוח מנות מעשה", האט דערציילט הרה"ח ר' **חיים מרדכי שטייגבערג** ע"ה:

איך פלעג יעדעס יאר שיקן 'משלוח מנות' פארן רבי'ן, איך פלעג שיקן א 'קעיק', וואס ר' שלמה זלמן סאנדער ע"ה האט געבאקן, און יעדעס יאר האב איך ארויפגעשמירט דערויף ווערטער, אין די ערשטע יארן פלעגט עס זיין פאליטישע וויצן, וכדומה.

נאכדעם וואס דער רבי האט ל"ע געהאט דעם 'סטראוק' איז די צייט געווען זייער אן ערנסטע, דער רבי איז נישט געזונט געווארן שבת שקלים תשכ"ח, פורים איז געווען ממש געציילטע וואכן דערנאך, דער רבי איז נאך דעמאלטס געליגן אין בעט, און ער האט נאך געדארפט א גרויסע ישועה.

יענעם יאר האב איך געשיקט פארן רבי'ן משלוח מנות, איך האב אויפגעשריבן אויפן 'קעיק' אט דעם נוסח:

"שמחת פורים, ורפואה שלימה אמיתית, לכבוד קדושת מרן אדמו"ר שליט"א. ויהא רעוא מן שמיא, שיקוים דברי קדשו של הגאון הצדיק מ'הוניאד זכרונו לברכה, שאמר ברבים על פי דברי הזוהר הקדוש, שהצדיק הדור יתגלה למשיח כשיגיע הזמן, ועל זה אמר הוא ז"ל, "שהוא מאמין באמונה שלימה, שכבוד קדושת מרן שליט"א" יתגלה למשיח צדקינו, ויהיה במהרה.

חיים מרדכי בן רבקה לאה

איך האב געשיקט דעם 'קעיק' פארן רבי'ן, און דער רבי האט דאס דורכגעליינט.

מיט א יאר דערויף, פורים תשכ"ט, איז דער רבי געווען אין בעלל-הארבער, האב איך דאן ווידער געשיקט די "פורים קעיק" צום רבי'ן. און איך האב געהאט געשריבן די זעלבע זאך ווי א יאר בעפאר, און איך האב צוגעשריבן נאך ווערטער ווי פאלגענד:

וזה הוא, על פי דברי קדשו של הגאון הקדוש הישמח משה בתהילים קאפיטל קל"ב (פסוק יז), **על הפסוק 'שם אצמיח קרן לדוד ערכתי נר**

למשיחי': "מתנבאים במחנה" -'מתנבאים' זהו ר"ת: מ'אוד ת'איר נ'רו ב'היר א'ימת י'בוא מ'שיח - 'במחנה', לא אוכל לגלות מה שנראה לי.

ויו"ד" מתחלף ב'מ"ם, וד"ל. ולא יבוא בעולם.

אבל עכשיו הוא כבר בעולם.

חיים מרדכי בן רבקה לאה

דער רבי האט עס נאכאמאל איבערגעליינט צווישן די ארומיגע שטוב מענטשן. אלע האבן זיך געוואונדערט און נישט פארשטאנען דעם פשט, דער רבי איז געווען זייער איבערגענומען דערפון.

דער רבי האט זיך אנגערופן פאר ר' עזריאל גליק משב"ק: "חיים מרדכי ווייסט דאך וואס ער מיינט צו זאגן מיט די ווערטער, פרעג אים אליין, ער ווייסט דאך, זאל ער דיר אויך זאגן וואס די באדייט פון די ווערטער זענען".

ר' עזריאל האט מיך אנגערופן אויפן טעלעפאן, און מיר דערציילט וואס דער רבי האט אים געזאגט.

האב איך אים געזאגט: "איך ווייס אז דער רבי ווייסט אויך וואס ס'מיינט, נאר אז דער רבי האט געזאגט אז איך זאל דיר זאגן, וועל איך דיר טאקע זאגן דעם פשט"

איך האב דאס זעלבסט געהערט פונעם הוניאדער רב'ס מויל: 'דער הייליגער 'ישמח משה' ברענגט א זוהר הק', אז דער צדיק הדור וועט נתגלה ווערן אלס משיח. אבער דער צדיק זעלבסט וועט אליינס נישט ווייסן דערפון, נאר ווען עס וועט אנקומען די ריכטיגע צייט דאן וועט מען פון הימל אנטפלעקן פאר'ן צדיק, אז ער איז דאס "משיח".

האט דער הוניאדער רב זיך נאכדעם אנגערופן דערויף: "איך בין מאמין באמונה שלימה אז דער סאטמאר'ער רב וועט נתגלה ווערן אלס משיח".

דער הייליגער שינאווער רב ז"ל, האט נאכגעזאגט פונעם הייליגן ייטב לב ז"ל, אז דער ייטב לב האט געזאגט, אז דאס וואס דער ישמח משה שרייבט "מתנבאים במחנה", מיינט אז "**ב-מ-ח-נ-ה**" איז די אותיות בר"ת מ'שה ב'ן חנה', דעריבער שרייבט דער ישמח משה "לא אוכל לגלות הנראה לי", אז ס'גייט ארויף אויף אים אליין, אז ער וועט נתגלה ווערן אלס משיח[35].

---

35. בס' דרכי הישר והטוב מביא, שהגה"ק מהרצ"ה מליסקא זי"ע אמר, שרבו הישמח משה היה צופה שבשנת תר"ב יהיה הגאולה שלימה, אבל באמת ראה גאולת עצמו, שהוא נסתלק בשלהי שנת תר"א.

נאכדעם שרייבט דער ישמח משה אין תהילים: 'ולא יבוא בעולם', האב איך צוגעשריבן נאכברענגנדיג די ווערטער פונעם ישמח משה אין תהלה למשה: "אבל עכשיו הוא כבר בעולם", ווייל "ויו"ד" מתחלף ב'מ"ם וד"ל, ממילא מאכט במחנ"ה דעם רבי'נס נאמען, לויט ווי דער הוניאדער רב האט געהאט געזאגט.

די שענסטע משלוח מנות

נאך א גאר מערקווידיגע 'משלוח מנות מעשה' האט דערציילט דעם רבי'נס תלמיד חביב, **הגה"ח ר' חנני' יו"ט ליפא שווארץ ז"ל**, מנהל מוסדות יטב לב ירושלים עיה"ק:

אין חודש אדר תרצ"ד, איז דער רבי אנגעקומען קיין סאטמאר צו משמש זיין ברבנות אין די עיר ואם בישראל. עס איז געווארן צוגעגרייט א גרויסער קבלת פנים לשם ולתפארת, מ'האט דעמאלטס גע'פועל'ט ביי די באהערדע און מ'האט געעפענט אלע גרעניצן פון די נאנטע מדינות, אונגארן, טשעכיי, בסעראביע, עס איז געקומען צו פארן א ריזיגער ציבור חסידים, און דער רבי האט געהאלטן די 'איינצוגס דרשה' פאר א גרויסן ציבור, וואס האט שטארק אויסגענומען ביים גאנצן גרויסן עולם וואס איז זיך דארט צונויפגעקומען לכבודו.

עס איז געווען עטליכע טעג פאר פורים, האט דער רבי אויסגעטייטשט די מקראי קודש פון די מגילה, "כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש ורצוי לרוב אחיו", דרש'ענען חז"ל (מגילה יד:) דעם פסוק, "ורצוי לרוב אחיו, ולא לכל אחיו, שפירשו ממנו מקצת סנהדרין", האט דער רבי געזאגט בדרך צחות "טייל פון די סנהדרין, טייל פון די חסידים פירשו הימנו"...

דער רבי האט מיט די ווערטער מרמז געווען אויף די גרויסע מחלוקת וואס איז געווען אין סאטמאר איידער ער איז געקומען, ווען די שוואכע לייט אין די שטאט האבן זיך שארף קעגנגעשטעלט דעם רבי'נס קומען, און אויסערדעם זענען אויך געווען עטליכע חסידים וואס האבן באלאנגט צו אנדערע קרייזן און חסידות, וואס זענען נישט געווען צופרידן מיט דעם התמנות.

ווייטער האט דער רבי געטייטשט, "דורש טוב לעמו", לויט די גמ' אין מס' בבא מציעא (דף כ"ח ע"ב) וואס דרש'ענט דעם פסוק "והיה עמך עד דרוש אחיך אותו", זאגן חז"ל "דרשהו שלא יהא רמאי, שיחזירנו רק בסימנין", עיי"ש. זעהן מיר פון דעם אז 'דורש' מיינט אז מ'זאל גוט נאכגיין און מברר זיין וואס עס איז די כוונה, אויב ער איז א רמאי אדער אויב איז ער נישט קיין רמאי.

דאס זאגט דער פסוק, 'ורצוי לרוב אחיו', שפירשו ממנו מקצת סנהדרין, דאס איז געווען די סיבה פארוואס מרדכי הצדיק איז געווען א 'דורש' טוב לעמו, ווייל

ער האט נאר געוואלט חוקר ודורש זיין וואס עס איז דער אמת פון זייער כוונה מיט דעם וואס זיי האבן זיך פורש געווען פון אים, צי זיי מיינען לשם שמים אדער נישט, און דאך איז ער געווען א ידיד פאר יעדן, וואס דאס האט געברענגט אז סוף כל סוף איז ער געווען א 'דובר שלום לכל זרעו', ווייל יעדער איינער האט מיט אים שלום געמאכט און געווארן זיין גוטער פריינד.

דערציילט רבי ליפא, אז דאס ווארט איז געווען קולע אל השערה לויטן מצב, און יעדער וואס איז דערביי געווען ביי די דרשה האט הנאה געהאט ווי אזוי דער רבי האט צוגעשטעלט דעם מציאות און דאס מרמז געווען אין די מגילה.

די מעשה האט געהאט א המשך מיט נאענט צו 40 יאר שפעטער.

דערציילט רבי ליפא: "בשנת תשל"א בין איך געקומען צו פארן צום רבי'ן אויף פורים, וואס איז יענעם יאר אויסגעפאלן דאנערשטאג, איך בין אנגעקומען קיין ניו יארק דינסטאג, און איך בין ארויסגעפארן קיין 'בעל הארבער', שלום נעמען ביים רבי'ן.

פונקט ווען איך בין אנגעקומען צום רבי'ן, איז דער רבי ארויסגעגאנגען שפאצירן מיט די משמשים בקודש, ווען איך בין צוגעגאנגען צום רבי'ן, האבן די משמשים געזאגט פארן רבי'ן אז "ר' ליפא פון ירושלים איז דא". דער רבי האט דעמאלטס אפגעלאזט די האנט פונעם הויז בחור און ער האט געגומען מיין האנט, און אזוי האט ער שפאצירט א שטיק וועג.

האב איך זיך אנגערופן פארן רבי'ן, אז בו ביום ווי היינט מיט נאענט צו פערציג צוריק, איז דער רבי אנגעקומען קיין סאטמאר, יענעם יאר איז דער קביעת השנה געווען ווי היי יאר, דער רבי איז אנגעקומען קיין סאטמאר דינסטאג, און פורים איז געווען דאנערשטאג, און איך האב געזאגט פארן רבי'ן אז אויב דער רבי וויל, קען איך איבערזאגן די 'איינציגס דרשה' וואס דער רבי האט געזאגט אנקומענדיג קיין סאטמאר.

האט דער רבי געזאגט מיט התרגשות: "אזוי?! געדענקסט נאך די דרשה?!" און ער האט מיר געגעבן רשות צו זאגן, האב איך איבערגעזאגט דעם דערמאנטן טייטש פון די דרשה, ווען איך האב געענדיגט זאגן, האט מען דערקענט אויף זיין געזיכט א שטארקע צופריידנהייט, עס האט אויסגעזעהן ווי ער האט זיך דערמאנט וואס ער האט דעמאלטס געזאגט. נאכדעם האט ער מיך געפרעגט: "האסט דאס אפגעשריבן?" האב איך געזאגט, "ניין איך געדענק דאס אין זכרון".

אבער זעהנדיג ווי שטארק דער רבי האט הנאה געהאט ווען ער האט איבערגעהערט די דרשה, האב איך זיך אוועק געזעצט אויפמארגן תענית אסתר

און איך האב אפגעשריבן דעם גאנצן פלפול און אגדה באריכות וואס דער רבי געזאגט ביי יענע דרשה. און איך האב אויפגעשריבן אויבן 'משלוח מנות'. איך האב דאס איבערגעגעבן פאר ר' יוסף אשכנזי (ז"ל), צולייגנדיג א שטיקל מזונות, און איך האב אים געבעטן אז ער זאל דאס איבערגעבן פארן רבי'ן בעצם יום הפורים.

שפעטער האט מיר ר' יוסף דערציילט, אז דער רבי האט זייער שטארק הנאה געהאט פון די משלוח מנות, און אינמיטן פורים ווען דעם רבי'נס טיש איז געווען אנגעפולט מיט אלע סארט משלוח מנות וואס מ'האט געשיקט פון איבעראל, האט זיך דער רבי אנגערופן מיט גרויס הנאה, "ליפא האט מיר געשיקט א שענערע משלוח מנות פון די אלע"...

ר' נפתלי'ס משלוח מנות

הרה"ח ר' זלמן לייב אינדיג הי"ו דערציילט: "איינמאל ווען דער רבי איז אריבערגעגאנגען ביי די מקוה, האט ער באמערקט ביי מיין טאטן הרה"ח ר' נפתלי הי"ו ווי עס ליגט דארט א הגדה 'מעשי ידי יוצר', פון הגאון ר' שלמה קלוגער ז"ל, האט דער רבי געזאגט מיט התפעלות 'אה, עס איז ארויסגעקומען'.[36] האט מיין טאטע מחליט געווען אז ער וועט דאס געבן פארן רבי'ן אלס משלוח מנות".

"איך בין געווען א קינד, האב איך געטראגן משלוח מנות פארן רבי'ן אין א זילבערנע האלטער, און אויך דער ספר פון רבי שלמה קלוגער ז"ל. דער רבי האט זייער הנאה געהאט דערפון, ער האט מיר געגעבן א זילבערנעם דאללער, איך האב בטעות אויסגעשטרעקט די לינקע האנט, האט דער רבי געהייסן אויסשטרעקן די רעכטע האנט, און ער האט דאס מיר געגעבן בסבר פנים יפות. די זילבערנע וואזע האט מען צוריק געשיקט צו מיין טאטן".

אורה זו תורה

שפעטער אין טאג, איידער דער רבי איז אריבערגעגאנגען צום 'משתה היין' טיש, האט דער רבי זיך געזעצט לערנען זיינע שיעורים, פאר א שטיק צייט.

---

36. ע' בספה"ק ויואל משה (מאמר א' סי' ע"ט) ווי דער רבי ברענגט אראפ פון די הגדה אז 'ירבה בתפילה יותר מדי' הייסט שוין אויך אן העברה על השבועות, און דער רבי איז מפלפל בדבריו.

חיוב לימוד התורה ביום הפורים

עס האט דערציילט **הרה"ג ר' מרדכי דוד קאהן זצ"ל** ר"מ בישיבה"ק:

עס איז געווען שושן פורים תשי"ג לפ"ק, איז דער רבי זי"ע אריינגעקומען אין בית המדרש, און ער האט געזען אז דער בית המדרש פון די בחורים איז א מהפיכה, די טישן און בענק זענען געווען צערוקט אין אן אומארדענונג, די ערד איז געווען שמוציג, וואס דאס האט געצויגן דעם רבי'נס אויפמערקזאמקייט, און ער האט פארגעווארפן די בחורים דערויף: "היתכן דער בית המדרש זעט אזוי אויס, די גמרא זאגט דאך אז א תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדו חייב מיתה, דארף דאך דער בית המדרש נישט זיין אין א קלענערער מדריגה ווי א בגד, היתכן מען איז נישט נזהר אז זי זאל אלעמאל זיין זויבער און ריין?"

ווען די בחורים האבן פרובירט זיך צו פארטיידיגן, אז עס איז דאך געווען פורים, און מען האט דארט נישט געלערנט, און דערפאר איז עס נישט זויבער, האט דער רבי זיך זייער געוואונדערט: "וואס הייסט מען האט נעכטן גארנישט געלערנט? מען מעג לערנען אין פורים אפאר שעה".

ווען איך האב געהערט די ווערטער פון רבי'נס מויל איז עס מיר אריין אין די ביינער און לאנגע יארן נאכדעם האב איך נאך געטון פארשידענע פעולות אז אין פורים זאלן בחורים זיצן און לערנען עטליכע שעה"[37].

---

37. בענין זה איז כדאי צוצולייגן וואס עס דערציילט הרה"ג ר' אלימלך שלמה שווארץ שליט"א:

עס איז געווען איינמאל פורים נאכמיטאג, איך קום אריין אין שטוב פון הגאון רבי מרדכי דוד קאהן זצ"ל ר"מ בישיבה"ק ברענגען משלוח מנות, און איך זעה ווי ער זיצט מיט א גרויסע בבא קמא גמרא, אויפגעמישט פרק 'הגוזל עצים', דערויף א שיטה מקובצת, און ווי אלעמאל איז ער טיף פארזינקען אין לערנען, מיט זיין געווענליכע עמקות. זאג איך אים: "רבי מרדכי דוד, ס'איז דאך פורים היינט, לאמיר טרינקען א גלעזל ווייַן".

זאגט ער מיר: "נא, פארנאכטס וועל איך זיך וואשן צו די סעודה, און דעמאלטס טרינקען"... און ער זאגט מיר ווייטער מיט התרגשות: "אין די גאנצע וועלט יעצט איז כמעט נישטא ווער עס לערנט, יעדער איז פארנומען מיט משלוח מנות, מתנות לאביונים, מ'איז מקיים מצות היום, ביים אויבערשטן איז זייער חשוב יעצט אז א איד לערנט גמרא תוס' מיט ראשונים", אזוי האט ער ווייטער געהארעוועט עטליכע שעה אין גמרא מיט תוספות.

אט דאס האט ער מקבל געווען פונעם רבי'ן ז"ל.

פרק ט

חוזרין על הפתחים

כל הפושט יד נותנים לו

אבי הצדקות

אויב א גאנץ יאר איז דער רבי געווען דער אביר החסד ואדון הצדקות, דער אדרעס פון וואו אומשאצבארע סכומים געלט זענען ארויס פון זיין שטוב פאר צרכי צדקה וחסד, איז דאך א דבר המובן מאליו, אין אזא געהויבענעם טאג ווי דער יום הפורים, ווען עס איז 'כל הפושט יד נותנים לו', זיכער געווען א גרויסער עסק די מצוה פון 'מתנות לאביונים'.

זורע צדקות - גיין נאך געלט

האט דער רבי געמאכט עפעס א ספעציעלע הוראה לרבים, פאר די תלמידים, בנוגע שאפן געלט לצרכי צדקה וחסד, לכבוד די ימי הפורים?

גאר שטארק.

אין די טעג ארום פורים, האט דער רבי גאר באזונדער פארלאנגט און געפאדערט פון זיינע תלמידים וחסידים, סיי די בחורים תלמידי הישיבה, אזוי אויך פונעם ציבור בעלי בתים, אז זיי זאלן גיין נאך געלט אין פורים, און דאס אריינברענגען צו אים, אזוי אויך האט ער געפאדערט פון די בעלי בתים אז זיי זאלן זיצן אינדערהיים און אויפנעמען דעם עולם, און בעיקר - - - טיילן געלט.

עס איז געווען א דבר ידוע אלע יארן, אנגעהויבן נאך אין דערהיים, ווען דער רבי האט דארט געפירט די ישיבה, האבן אלע בחורים געדארפט גיין נאך געלט בעצם יום הפורים, און דער רבי האט נישט צוגעלאזט אז בחורים זאלן זיך ארויסדרייען דערפון.

דער רבי האט געוואלט, אז די בחורים זאלן זיך איינגעוואוינען צו מצות גמילות חסדים, זיך אליין אנשטרענגען און זיך אוועקגעבן פארן צווייטנס טובה וועגן. ווי דער רבי פלעגט זיך אויסדריקן בלשון קדשו: "מען קען זיין אן אלטער איד פון זיבעציג יאר, און נישט וויסן וואס דאס מיינט א טובה טוהן פאר א צווייטן איד".

דערפאר פלעגט דער רבי תובע זיין און פאדערן, אז יעדער בחור בלי שום יוצא מן הכלל זאל גיין נאך געלט. אפילו וועז א בחור האט זיך אנגעטראגן אז ער איז גרייט אויסצוצאלן דעם פארלאנגטן סכום פון זיין טאש, אדער א גביר'יש קינד וואס דער פאטער איז געווען צו בייליגן דעם גאנצן סכום, האט דער רבי נישט מסכים געווען, און אים באפוילן דוקא צו 'גיין נאך געלט'.

פונקט גוט אנגעקומען

אלע ווייסן אז דער 'מקור החסד' איז אין 'סאטמאר', ממקורו פון רבי'ן זי"ע. מיר וועלן זיך צו תלמידים צו הערן וויאזוי דער רבי האט איינגעווארצלט דעם יסוד פון גיין נאך געלט פאר אנדערע אידן.

אחד מני הרבה הערן מיר פון **הרה"ג ר' שלמה זאבעל שליט"א מו"ץ:**

"איך האב געהערט פון הרה"ח **ר' יעקב מרדכי טייטלבוים ע"ה**, ער איז געווען א שוואגער בזוו"ש מיט'ן **נייטרער רב זצ"ל**, וועז ער איז געווען א בחור האט ער געוואלט גיין לערנען ביים רבי'ן **מרן הדברי יואל זי"ע** אין די ישיבה אין סאטמאר, אבער זיי האבן נישט געהאט קיין געלט צו באצאלן פאר א וואגן, זענען זיי געגאנגען א לאנגן וועג פון עטליכע טעג צופיס.

וועז זיי זענען אנגעקומען זענען זיי אריינגעגאנגען נעמען שלום ביים רבי'ן. ווי נאר זיי קומען אריין, רופט זיך דער רבי אן: "אה, פונקט גוט אנגעקומען, איך דארף יעצט האבן אכצן טויזנט לעי פאר א וויכטיגע צוועק, זייטס מוחל גייט ארום אין די שטאט נאך געלט".

די בחורים זענען געווען אויסגעמוטשעט פונעם שווערן וועג, אבער דער רבי האט געזאגט: "א בחור וואס קען נישט קיין טובה טון פאר א צווייטן, דארף איך נישט אין מיין ישיבה".

זיי זענען טאקע געגאנגען נאך געלט, און זיי האבן צוזאמגעשטעלט טאפעלט, 36,000 לעי, און זיי האבן דאס געברענגט פאר'ן רבי'ן.

דער רבי האט זיך זייער געפריידט דערצו, און ער האט זיי געזאגט: "איך דארף נאר 18 טויזנט לעי, עטס האטס דאך נישט קיין געלט, זאל די איבריגע זיין פאר ענק, פאר די 'מענזא' און צו באצאלן פארן 'חזר בחור' וכדומה.

דאס איז געווען זייער קבלת פנים ביים רבי'ן, און אזוי האט דער רבי איינגעווארצלט אין זיינע תלמידים זיין נאטורליכע מדת החסד.

אי אתה בן חורין להפטר ממנה

אויך פאר נגידים מפורסמים ושועים נודעים, האט דער רבי באפוילן און פארלאנגט אז מ'זאל דוקא 'גיין נאך געלט'. אזעלכע גבירים א שטייגער ווי הנדיב הטפסר ר' געציל בערגער ע"ה, און הנדיב החסיד ר' יוסף לייב כהנא ע"ה, האט דער רבי געהייסן זיי זאלן גיין נאך געלט. דער רבי האט זיי נישט געלאזט אויסצאלן אליין, ער האט געוואלט זיי זאלן גיין אליין. אפילו ווען ער האט זיך גענויטיגט אין קליינע געלטער, ער האט געבעטן מ'זאל אים אריינברענגען הונדערט דאלער, און זיי האבן דאס געוואלט אויסלייגן און באצאלן, האט דער רבי געזאגט "ניין, גיי נאך געלט".

א טאש פאר די בזיונות

בענין זה האט דערציילט **הרה"ח ר' שמואל פריינד ע"ה:**

בשנת תשט"ו, ווען דער רבי האט אנגעהויבן צו בויען דעם שיכון "קרית יואל" אין בני ברק. האט ער געהאט א פעטער ר' נפתלי סופר ע"ה - א זון פונעם טעטה'ער רב זצ"ל - וועלכער האט געוואוינט אין בני ברק, ער האט ל"ע נישט געהאט קיין קינדער אינדערהיים, האט ער זיך אריבערגעציגן קיין ארץ ישראל, און דארט איז ער געהאלפן געווארן מיט א בן יחיד.

האט ער געשריבן א בריוו פאר ר' שמואל, און פאר זיינע שוואגערס ר' שמואל יצחק ראטה ע"ה, ר' דוד שמואל שמעלצער ע"ה, און ר' דוד דייטש ע"ה, אז ער וויל קויפן א דירה אין שיכון, און מ'זאל אים ארויסהעלפן מיט די הוצאות.

ר' שמואל איז דעמאלטס אריינגעגאנגען צום רבי'ן זי"ע מיט די אנדערע בני המשפחה, און מ'האט זיך שואל עצה געווען איבער דעם ענין. זיי האבן געמיינט אז דאס וועט נעמען אפאר מינוט, אבער דער רבי האט זיי אויפגעהאלטן כמעט א שעה.

דער רבי האט געוואלט וויסן יעדע פרט, פון וואו מ'וועט נעמען דאס געלט פאר די דירה, דאס איז געווען א ס"ה פון ארום 25 טויזענט דאללער, האבן זיי

געזאגט פארן רבי'ן, אז יעדער נעמט זיך אונטער א חלק, די דריי שוואגערס און ר' שמואל זיין פלומעניק געבן פינף אלפים, און מ'וועט נאך שנארן אביסל פון די אנדערע קרובים.

דער רבי איז נישט געווען צופרידן, ער האט געפרעגט פון ווען נעמט מען דעם היתר ארויסצונעמען פון טאש אזויפיל געלט פאר אזא זאך. עס איז געווען די ערשטע תקופה אין אמעריקע, ווען דער ציבור האט נאכנישט געהאט אזויפיל געלט, און דער ציבור האט זיך דאס טאקע נישט געקענט ערלויבן, פינף טויזענט דאללער אין יענע צייטן האט געמיינט א ריזן סומע.

האט דאן דער רבי געזאגט: "צו העלפן א קרוב דארף מען נישט געבן פון די אייגענע טאש, מ'דארף גיין נאך געלט, און צוזאמען שטעלן דאס געלט".

און דער רבי האט צוגעלייגט: "די וועלט זאגט, אז ווען מ'גייט נאך געלט האט מען איין טאש פאר דאס געלט, און איין טאש פאר די בזיונות וואס מ'האט בשעת'ן גיין נאך געלט, וואס מענטשן שרייען אן און זענען מבזה די געלט-גייער. דאס גיין נאך געלט פאר א צווייטן איד דאס איז גאר א חשוב'ע זאך". דער רבי האט געזעדט באריכות איבער דאס חשיבות פון גיין נאך געלט צו העלפן א איד, און זיי מעודד געווען דוקא נישט אליין געבן דאס געלט, נאר ארומגיין צוזאמען שטעלן דאס געלט.

כ'דארף נישט א בחור וואס גייט נישט נאך געלט

אזוי אויך האט דערציילט **הרה"ח ר' חיים יעקב דייטש ע"ה**, אז זיין פאָטער איז געווען אַ גרויסער עושר. ער האָט פאַרמאָגט גרויסע וועלדער פון וואָס ער איז נתעשר געווָארן, און ווען ער איז געווָארן אַ בחור אין די יאָרן, האָט ער אים געברענגט קיין סאַטמאַר צום רבי'נס ישיבה, וואו ער האָט אים איינגעשריבן אַלס תלמיד הישיבה.

הערנדיג אַז עס איז איינגעפירט אַז די בחורים גייען נאָך געלט פאַר די "מענזא", האָט ער געפרעגט וויפיל געלט מ'דאַרף אַריינברענגען פאַר די מענזא, ווילנדיג אויסצאָלן דעם גאַנצן סכום פאָראויס, כדי אַז זיין זון זאָל נישט דאַרפן גיין נאָך געלט.

ווען ער האָט דאָס געזאָגט פאַר'ן רבי'ן, האָט אים דער רבי געזאָגט: "איך ברויך נישט דאָס געלט; עס איז דאָ גענוג ישיבות וואו אייער בחור קען גיין לערנען. איך ווייל נישט אַ בחור אין די ישיבה וואָס גייט נישט נאָך געלט".

חנוך לנער... גם כי יזקין

א אינטערעסאנטער דערהער במחשבתו של אותו צדיק, הערן מיר פון **הרה"ג ר' אברהם שמחה הכהן פריעדמאן שליט"א,** וואס דערציילט, אז אַלע יאָרן איז געווען איינגעפירט אין די ישיבה גדולה, אַז די בחורים פלעגן גיין נאָך געלט פאַר די "קופה", עס איז געווען אַ באַשטימטער סכום וואָס יעדער בחור האָט געדאַרפט אַריינברענגען לטובת די קופה.

איז געווען אַמאָל אַ בעל הבית'שער איד, וואָס האָט נישט געהאַט קיין חשק אַז זיין זון זאָל גיין נאָך געלט, האָט ער געזאָגט פאַר'ן זון אַז ער וועט אים געבן דאָס גאַנצע געלט פון זיין טאַש, און ער זאָל בלייבן זיצן און לערנען און נישט גיין נאָך געלט.

דער גבאי פון די 'קופה' איז געווען **מו"ה פנחס דייטש ע"ה,** איז ער אַריין צום רבי'ן ז"ל און דערציילט די מעשה.

דער רבי האָט נישט מסכים געווען דערצו און האָט געזאָגט: "איך וויל אז יעדער זאָל אַליין גיין. עס קומט אַמאָל אַ צייט אין לעבן; מ'דאַרף האָבן אַ סכום געלט פאַר צדקה; נישט אַלץ האָט מען אַליין. אָבער אַז מען איז מחונך געוואָרן פון אַלס בחור צו גיין נאָך געלט, דאַן שאַפט מען דאָס געלט".

בצדק אחזה פניך

להשלמת הענין, לאמיר צוגעבן וואס עס דערציילט הרה"ח **ר' חיים ברוך קעסטנבוים ע"ה,** אז ביי א געלעגנהייט האט ער זיך מתמרמר געווען פארן רבי'ן, פארוואס דער רבי לאזט גיין נאך געלט ביים דאוונען, הלמאי דאס שטערט דאס דאוונען.

האט אים דער רבי קודם געזאגט: "הע... כ'הער נישט וואס דו זאגסט, זאג מיר איבער געוני נאכאמאל וואס דו האסט געזאגט".

וועו ער האט אנגעהויבן איבערצוזאגן די ווערטער, נאך אינמיטן רעדן האב אים דער רבי אנגעכאפט ביים רעקל און געזאגט מיט התרגשות: "וועו ווייסט, צי נישט די צדקה וואס מ'גיט ביים דאוונען זענען ממתיק די תפילות". און דער רבי האט באלד נאכאמאל איבערגעזאגט די ווערטער נאכאמאל: "וועו ווייסט, צי נישט די צדקה וואס מ'גיט ביים דאוונען זענען ממתיק די תפילות".

חתונה געמאכט א יתומה בשותפות

לאמיר צוריקקומען צום ענין פון גיין נאך געלט אין 'פורים'. ווי ווייט איז דעם רבי'ן געגאנגען בנפשו אז די תלמידים זאלן גיין נאך געלט בעצם יום הפורים?

הרה"ח ר' שלום לויפער ז"ל איז געווען דער גבאי צדקה ביי **רביה"ק זי"ע**. איינמאל פורים נאך אלס בחור, ווען ער האט געלערנט ביים רבי'ן אין די ישיבה אין סאטמאר, האט אים דער רבי געשיקט נאך געלט, און ער האט אים געהייסן ברענגען א געוויסן סכום.

שפעטער ביים טיש זעהט אים דער רבי צווישן דעם עולם, פרעגט אים דער רבי: "וואס טוסטו דא? איך האב דיך דאך געשיקט נאך געלט". זאגט ער פארן רבי'ן אז ער האט שוין צוזאמען געשטעלט די גאנצע סומע געלט וואס דער רבי האט געהייסן. האט אים דער רבי געהייסן אז ער זאל נאכאמאל גיין נאך געלט פאר א וויכטיגע צוועק. האט רבי שלום ג'טענה'עט אז קיינער וועט אים נישט גלייבן אז דער רבי האט אים צוויי מאל געשיקט נאך געלט, און מ'וועט אים נישט וועלן געבן נאכאמאל.

האט אים דער רבי געגעבן זיין שטעקן און זיין טילעפ, אז דאס זאל זיין א ראי' אז דער רבי האט אים טאקע געשיקט. ווען די שטאטסלייט האבן דאס געזעהן, האט דאס זיי געצייגט ווי וויכטיג דער צוועק איז, און זיי האבן אים געגעבן נאך מער ווי פריער, און אזוי איז ער צוריק געקומען צום רבי'נס טיש.

ווען דער רבי האט אים באמערקט, האט ער באפוילן אז מ'זאל אים אריינברענגען צו וואשן און צו עסן די גאנצע סעודה, און דער רבי האט אים געהייסן זיצן נעבן זיך, און ער האט געזאגט: "היינט מאך איך חתונה א יתומה בשותפות מיט שלום"... ווען דער רבי האט געטיילט שיריים, און זיין טעלער איז שוין געווען ליידיג, האט ער וויטער געטיילט פונעם טעלער פון ר' שלום, אזוי שטארק האט ער מחשיב געווען זיינע פעולות בעניני צדקה.

מיט די יארן שפעטער איז הרה"ח ר' שלום ז"ל געבליבן דער גבאי צדקה פון רבי'ן, דורך וועמען דער רבי האט געשאפן ריזן סכומים פאר צדקה.

נישט געגעסן סעודת פורים

מיר געבן איבער די זכרונות פון **הרה"ח ר' שמואל אבערלענדער ע"ה** מראה"ק דקהלתינו הק':

פורים ביים רבי'ן

אלס בחור האב איך געלערנט אין 'בית מדרש עליון' אין מאנסי, אבער איך האב זוכה געווען צו זיין זייער אדוק ומקושר אין רבינו הק' זי"ע, און ביי יעדע געלעגנהייט ווען איך בין נישט געווען אין ישיבה, האב איך זיך געפונען בקרבתו, סיי ביים רבי'ן אין שטוב סיי אין ביהמ"ד.

כאטש איך האב נישט געלערנט במשך מיינע ימי הבחרות אין די סאטמארע ישיבה, בין איך געווען א ריכטיגער 'סאטמארער בחור', און יעדע זאך וואס דער רבי האט פארלאנגט פונעם ציבור, אדער פון די בחורים אין די ישיבה, האט אויך מיך מחייב געווען, און איך האב זיך קיינמאל נישט ארויסגעדרייט פון גארנישט.

כידוע, פלעגט דער רבי הייסן די בחורים גיין נאך געלט, ער האט געהאט זיינע צדקה צוועקן, ער פלעגט נישט זאגן פארוואס ער שיקט נאך געלט. ער פלעגט שיקן, און די בחורים זענען געגאנגען.

עטליכע מאל געדענק איך, אז איך האב אפילו נישט געגעסן די סעודת פורים, נאר במשך דעם גאנצן טאג בין איך ארומגעלאפן נאך געלט, און ביינאכט פארן זמן האט מען זיך געוואשן אויף א כזית כדי יוצא צו זיין דעם חובת מצות היום, אלעס ווייל דער רבי האט געבעטן צו גיין נאך געלט.

נאך פורים פלעגן מיר אליינס אריינגיין צום רבי'ן, און אים איבערגעבן דאס געלט.

אין יענע צייטן, ווען עס זענען נישט געווען קיין יונגע בחורים, נאר גרעסערע ערוואקסענע בחורים, זענען די בחורים מיט גארנישט געווען אנדערש ווי די בעלי בתים אין ביהמ"ד. טייל בחורים האבן דאך שוין געארבעט, אבער אויך די בחורים וואס האבן געלערנט אין די ישיבה האבן געהאט אלע התחייבות'ער כלפי די קהילה, אזוי ווי די בעלי בתים.

איז געווען בשנת תשי"ב, בשעת ווען דער רבי האט געבויעט די מקוה, האט דער רבי עטליכע מאל געבעטן געלט פונעם עולם. איינמאל האט דער רבי געערעדט צום ציבור, און ער האט געזאגט, אז ער בעט אז יעדער זאל צושטייער געבן 'זעקס דאלער, נישט ווייניגער'. איך בין געווען א בחור וואס האט געוואוינט ביי מיין טאטן אין שטוב, און איך האב נישט געהאט קיין איין פעני.

אבער אז דער רבי האט געהייסן איז דאך נישט שייך געווען. האב איך זיך ארויסגעלאזט צוזאמען שטעלן דאס געלט, איך האב זייער שווער געארבעט ביז ווען איך האב מצליח געווען צו מאכן דריי דאלער, מער האב איך נישט געקענט.

(היינט קען מען נישט פארשטיין וואס פאר א וועלט האט דער רבי אמאל געהאט, וויפיל מען האט זיך געמוטשעט צוזאמען צו שטעלן איין דאלער, איך בין ביז היינט מחשיב יעדן דאלער וואס א איד גיט פאר צדקה, ווייל איך געדענק נאך וויפיל איך האב זיך געמוטשעט דערפאר).

עס איז געווען א מאנטאג אינדערפרי, איך האב שוין געוואלט צוריקגיין אין די ישיבה, אבער קיין זעקס דאלער האב איך נישט געהאט. בין איך אריין צום רבי'ן און איבערגעגעבן די דריי דאלער, און איך האב געזאגט: "איך דארף צוריק פארן אין די ישיבה, איך האב נישט מער".

איך געדענק דאס ווי היינט, ווי דער רבי האט מיך אנגעקוקט מיט זיינע הייליגע אויגן, און מיט א שמייכל און שמחה געזאגט "דו וועסט האבן, דו וועסט האבן". תלי"ת ברכת צדיק עשתה רושם, און די ווערטער פונעם רבי'ן זענען ב"ה מקויים געווארן.

רבי יענקעלע בלייבט הערן מגילה ליינען

לאמיר הערן אביסל פון די בראשית יארן, ווי דער רבי האט פארלאנגט פון זיינע תלמידים אין די ערשטע יארן אין אמעריקא, אז מ'זאל זיך צוגעוואוינען צו 'גיין נאך געלט'.

הרה"ח ר' בנימין הערש בערקאוויטש ז"ל: "ווי ווייט דער רבי האט געוואלט אז דער עולם זאל גיין נאך געלט, פלעגט זיין צומאל פורים אינדערפרי, ווען דער רבי איז אריינגעקומען צו שחרית, האט ער באטראכט דעם עולם, ער האט אפגעציילט צען מענטשן וואס זאלן דאוונען מיט זיין מנין, און דעם איבריגן עולם האט ער געשיקט נאך געלט".

עס איז געווען אין יענע ערשטע יארן ווען הרה"ק **רבי יענקעלע מ'פשעווארסק זצוק"ל** איז געווען דאהי אין אמעריקע, און ער האט געהאט חשק צו זיין דעם רבי'נס שליח צו גיין נאך געלט, האט ער אפגעדאוועט פרי, און ער האט געווארט אז דער רבי זאל אנקומען צום דאוונען, און ער זאל אים שיקן נאך געלט.

למעשה, ווען דער רבי איז אנגעקומען און געשיקט דעם עולם נאך געלט, האט ער אים נישט געהייסן גיין, אזוי איז ער געבליבן אין ביהמ"ד, און געבליבן הערן מגילה ליינען פונעם רבי'ן זי"ע.

גיין נאך געלט - דער גרעסטער 'חידוש' פון רבי'ן

רבי בנימין הערש זאגט: "לפי דעתי, איז דאס ענין פון גיין נאך געלט פאר אנדערע אידן'ס וועגן, געווען איינע פון די גרעסטע אויפטוען וואס דער רבי ז"ל

האט מחדש געווען אויף די וועלט. ווייל אין די ערשטע יארן ווען מיר זענען אהערגעקומען, האבן די אמעריקאנער אידן אין אלע שולן געשריגן אויף מיר "גיי ארבעטן"... איך האב זיי געענטפערט: "איך בין א פול-טיים ארבייטער, איך האב פרנסה, איך גיי נאר נאך געלט פאר אנדערע אידן, נישט פאר מיר", זיי האבן נישט געוואלט גלייבן אזא זאך, ווייל ביז דעמאלטס אין אמעריקע, ווער עס איז געגאנגען נאך געלט, איז געגאנגען פאר זיך, דער באגריף 'אז א איד גייט שנארן פאר א צווייטן', דאס האט דער רבי מחדש געווען.

ווידער איז געווען דעם רבי'נס א חידוש, מיט דעם וואס ער האט געפאדערט פון די בחורים פון די ישיבה אז זיי זאלן גיין נאך געלט, און דאס איז געווען א חלק פונעם חינוך אין די ישיבה, אז מ'מוז גיין נאך געלט פאר אנדערע אידן. ער האט אמאל געזאגט איבער דעם ענין "מ'קען זיין אן אלטער איד פון 70 יאר און נישט וויסן וואס מיינט א טובה טוהן פאר א איד".

דער רבי פלעגט מיר זאגן, אז ווען מ'גייט נאך געלט זאל איך קודם גיין נאך געלט, און נאכדעם דאווענען, ווייל עס איז א שאד צו פארפאסן די ערשטע מנינים וואס געבן געווענליך שענערע נתינות.

איך געדענק איינמאל, נאכדעם וואס דער רבי האט מיך געשיקט נאך געלט, און איך בין שוין געווען אויף די גאס, האט מיך דער רבי צוריק גערופן פון פענסטער, ווען איך בין צוריק געקומען זאגט ער מיט א שמייכל: "פון ווער עס וויל דיר נישט געבן, זאלסטו נישט נעמען".

כאטש ס'איז געווען א ווערטל, האב איך דאס אבער אנגענומען אלס אן הוראה. אין די צייט וואס דעם רבי'נס גבאי צדקה הרה"ח ר' שלום לויפער ז"ל פלעגט זיך אלץ דינגען מיט די נדבנים, ער האט אלץ פרובירט צו בעטן מער, האב איך בלויז געגומען וואס מ'האט מיר געגעבן. צומאל ווען איך בין געשטאנען נעבן די מקוה נאך געלט, און מענטשן זענען ארויסגעקומען און זיך געמאכט ווי זיי קוקן אויפ'ן דאך ווי כאילו זיי באמערקן מיך נישט, האב איך געזאגט אז מ'קען קוקן אויף מיר און גריסן, קיינער איז מיר נישט שולדיג, און מ'דארף נישט געבן גארנישט.

אזוי אויך ווען איך האב געפרעגט דעם רבי'ן איבער'ן גיין נאך געלט אין פרעמדע בתי מדרשים, ווו מ'האט געהאט סימפאטיע צו ציונות וכדומה, האט דער רבי געזאגט, אז איך קען גיין איבעראל ווו מ'גיבט מיר געלט. עס איז געווען נישט איינמאל ווען איך בין געווען אין אזא שול, און איך האב געהערט ווי מ'רעדט אונטער'ן רוקן אז איך בין א סאטמארער, האב איך זיך אויסגעדרייט און געזאגט: "א, איך בין א סאטמארער, ווער עס דארף צוריק דאס געלט, גיב איך צוריק".

רבי בנימין הערש פירט אויס זיינע ווערטער:

"ווי ווייט דעם רבי'ן איז געגאנגען אין לעבן אז מ'זאל גיין נאך געלט, איז דאס ממש געווארן א מציאות, אז עס האט נישט געקענט זיין א מנין אן קיין געלט גייער. איך זאג דאס אלס אן הוראה, אויב מ'זעהט א מנין שחרית, מנחה, מעריב, און קיינער גייט נישט נאך געלט, שטעל זיך אויף און גיי נאך געלט!... אזוי אויך אלעמאל וועז איך בין ביים רבי'נס ציון, און איך זעה א ציבור אידן, וועל איך אלעמאל גיין נאך געלט, ווייל דאס איז געווען דעם רבי'נס רצון".

דער צאנזער רב האט אויך געשיקט

אינעם קונטרס 'דולה ומשקה', זכרונות פון **הגה"צ מפאיע ז"ל**, ווערט דערציילט אז בשנת תש"ח ווען עס איז נאך געווען גאר א קליינער ציבור פון אינגעלייט און בחורים ביים רבי'ן, האט ער געהאט א השתוקקות צו הערן דעם רבי'נס מגילה ליינען, אבער דער רבי האט אים געהייסן ארומגיין נאך געלט, האט ער געזאגט אז ער וויל הערן דעם רבי'נס מגילה ליינען, האט אים דער רבי געזאגט: "דער דברי חיים האט אויך נישט געלאזט בחורים און אינגעלייט דאוועגען מיט זיין מנין, און ווער עס האט יא געוואלט הערן די מגילה ליינען, האט זיך געמוזט באהאלטן"[38].

דער פאיער רב זאגט, אז ער פלעגט זיך באהאלטן אין א זייטיגן צימער ווילנדיג האבן די זכי' צו הערן דעם רבי'נס מגילה ליינען בייטאג.

---

38. עיין ספר 'דרכי חיים', וואו דער משב"ק ר' רפאל צימענטבוים ע"ה, שילדערט זיינע זכרונות: **ביום פורים לא הייתי רגיל אצל הסעודה של רבינו,** כי היו מאחרים לצאת מתפלת שחרית, **ובצאנז הולכים בפורים הרבה מאוד לקבץ מעות עבור עניים, ונותנים הרבה צדקה מאוד, כי רבינו ז"ל נתן באנשי עירו כח גדול בענין צדקה בפרט.**

והיה דרכי גם כן לילך בכל פורים עם עוד אברך לקבץ מעות צדקה, על כן **לא היו האברכים רגילים להיות אצל רבינו בסעודה זאת,** רק פעם אחת לא הי' השותף שלי עדיין מוכן לילך תיכף, והלכתי בינו ובינו אצל רבינו.

ובאתי אל ברכת המזון, ואחר ברכת המזון סמך רבינו עצמו עלי, והלך בתוך הקהל ואמר, מי שלא שתה עדיין יין הרבה יתפלל תפילת המנחה לפני התיבה, והיה כל אחד מתיירא לילך אל העמוד, והעמיד רבינו אותי אל העמוד שאתפלל מנחה. אחר התפילה כשהלך רבינו לחדרו כנ"ל, התחלתי לנגן לכבוד היום, ושאל רבינו מי הוא המנגן, ואמרו רפאל.

והפך רבינו פניו אלי ושאל אותי, **"מה אתה עושה עכשיו אצלי כאן, הלא אינך רגיל להיות אצלי בשעה זאת? הבורא יעזור לי שיהי' לי זכי' להיות לי חלק במצוה זאת, "וואס עטץ מאכט ענק נאריש", והולכים לקבץ מעות לעניים.**

וכששמעתי זאת נמלטתי תיכף מבית רבינו, והתחלתי לילך בעצמי בבתים לקבץ, ולערך רביעית שעה אחר זאת באו לחפש אותי, שרבינו שלח לקרוא אותי, והלכתי לבית רבינו.

כי בגלל הדב"ר הזה, בשכר הדיבור

אזוי אויך הערן מיר פון **הרה"ח ר' יוסף יאקאב הי"ו** אז ער פלעגט נישט דאוועגען מיטן רבי'נס מנין, ווייל יעדער האט געוואוסט אז דעם רבי'ן איז נישט ניחא ווען ער זעהט בחורים אין זיין מנין, און זיי גייען נישט נאך געלט.

ר' יוסף דערציילט אויך, אז שפעטער נאכמיטאג נאכן רבי'נס טיש, פלעגט ער ממשיך זיין צו גיין נאך געלט איבער די שטובער פון די בעלי בתים, און אזוי ווי ער איז שוין געווען נאכן רבי'נס טיש, האט ער נאכגעזאגט שטיקלעך פונעם רבי'נס תורות, און דאס האט אים געהאלפן אז דער ציבור וואס איז נישט דארט געווען, און האבן משתוקק געווען צו הערן די דיבורי קודש, האבן באצאלט בעין יפה.

ומתנות לאביונים

ווען דער ציבור האט געענדיגט גיין נאך געלט, וויאזוי איז געווען דער סדר מיטן איבערגעבן די סכומים צדקה פארן רבי'ן?

מידי שנה בשנה פלעגט דער עולם אריבערקומען צום רבי'ן אין שטוב, איבערגעבן פארן רבי'ן די 'מתנות לאביונים', עס איז געווען א טאג וואס יעדער האט געוואלט אריינגיין בקודש פנימה להתברך מברכותיו הטהורים, און דער רבי האט אויפגענומען דעם ציבור מיט א ספעציעלן מאור פנים.

הרה"ח רבי עקיבא'לע גאנץ שליט"א וויקלט אויף זיינע זכרונות: "איך פלעג אריינטראגן יעדן פורים א ענוועלאפ מיט 'פורים געלט'. דאס איז געווען עפעס אנדערש, נישט קוויטל געלט. דער רבי איז געזעסן מיט די גאלדענע בעקיטשע, עס איז געווען זייער געהויבן, פורים האט דער רבי עקסטער הנאה געהאט ווען מ'האט אים אריינגעברענגט דאס געלט".

"מ'האט זיך דארט זייער געשטופט, איך פלעג געבן א פינפער פארן הויז בחור, אז ער זאל מיך אריינלאזן פון די צווייטע זייט, כ'האב זיך נישט געקענט אזויפיל שטופן צווישן עולם, ער האט מיך דארט אריינגעלאזט".

דערקענט אויפן געלט

ווי באקאנט האט דער רבי געהאט א הפלא'דיגע עבודה ביים 'צוטיילן' די צדקה געלטער, לפי דרכו ותבונתו. וואס איז באקאנט פון די עבודת הצדקה בעצם יום הפורים?

נפלאות יסופר איבער די עבודה וואס מ'האט געזעהן ביים רבי'ן א גאנץ יאר, וואס ער האט געהאט מיט זיינע עניני צדקה, פון וואו און וויאזוי ער דאס איינגעטיילט און אפגעשיידט, מיט א חכמה יתירה יעדע פרוטה במקומו. מיר ברענגען דא עטליכע ענינים וואס מיר האבן געהערט מכלי ראשון, איבער ענינים וואס מ'האט געזעהן אין די ימי הפורים.

הרה"ח ר' שלמה הכהן כ"ץ ע"ה מראשי קהלתינו הק':

"איך דערצייל די מעשה וואָס איך האָב געהערט פון הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ז"ל משב"ק, בו ביום ווען דאָס האָט פאַסירט.

אום פורים תשכ"ד, ווען דער רבי זי"ע איז געליגן על ערש דוי ליידנדיג פון אַן ערנסטן מסוכנ'דיגן רויז, איז דער רבי איז נישט געווען ביכולת אויפצונעמען דעם ציבור. דער עולם איז אָבער דאָך געקומען מאַסנווייז מיט קוויטלעך כנהוג, צו באַקומען ברכת קדשו אינעם גרויסן יום הפורים, און ר' יוסף האָט געפרעגט דעם רבי'ן וואָס צו טוהן. האָט דער רבי געהייסן, אַז ער זאָל נעמען אַלע קוויטלעך מיט פדיונות אין באַזונדערע ענוועלאָפּס, און ער זאָל אַכטונג געבן דאָס נישט אויסצומישן, און ווען ער וועט האָבן צייט וועט ער דאָס איבערליינען.

מיט עטליכע טעג שפעטער, ווען דער רבי האָט זיך בעסער געשפירט, האָט ער אַפּירגענומען די אַלע קאָנווערטן מיט קוויטלעך - אַרום 300 קוויטלעך - און דאָס אָנגעהויבן צו ליינען, בשעת ווען נאָר ר' יוסף איז געווען דערביי, און דער רבי האָט געוואונטשן ברכת קדשו אויף יעדן קוויטל.

פלוצלינג רופט זיך דער רבי אָן: "איך האָב דאָ מיט צען דאָלאַר מער". ר' יוסף האָט נישט געקענט פאַרשטיין וואָס דער רבי זאָגט. 'וואָס הייסט מער? נישט יעדער גיט אַן אייניגן פדיון, און עס קען נישט זיין קיין חשבון וויפיל געלט עס דאַרף דאָ זיין?' אָבער דער רבי האָט דאָס איבערגעזאָגט עטליכע מאָל: 'יאָסל, איך האָב דאָ מער מיט צען דאָלאַר'.

האָט ר' יוסף געפרעגט דעם רבי'ן, וואָס ער זאָל טוהן. דער רבי טראַכט אַריין און רעכנט אויס די נעמען פון דריי מענטשן וועם ער זאָל אַריינרופן, און יעדן

באַזונדער געפרעגט צי ער איז געווען פורים מיט אַ קוויטל, און וויפיל ער האָט געגעבן אַלס פדיון.

איינער פון די דריי אידן האָט געקלערט אַז ער וועט דערציילן פאַר'ן רבי'ן אַלע פרטים, האָט ער זיך אָנגערופן: "איך האָב געגעבן צוואָנציג דאָלאַר. געווענליך גיב איך צען דאָלאַר, אָבער איך האָב פונקט געהאַט אַ צוואָנציגער, אבער איך האב זיך געשעמט אים צו בעטן רעשט צען דאללער, האָב איך געגעבן דאָס גאַנצע".

האָט דער רבי דאַן געזומען צען דאָלאַר פון טיש, און דאָס געגעבן פאַר דעם איד, און אים אָפגעזעגנט.

אויסגעבארגטע צדקה געלט

אן ענליכע מעשה הערן מיר פון **הרה"ח ר' שלמה בר"י כ"ץ הי"ו**, ווען ער איז נאך געווען א בחור איז ער איינמאל פורים ביינאכט געגאנגען נאך געלט מיט זיין טאטן הרה"ח ר' יוסף ע"ה.

זעענדיג אז עס איז א געלעגנהייט אריינצוגיין זיך געזעגענען ביים רבי'ן, האט ר' יוסף נישט געווואלט פארפאסן פון באקומען א ברכה פונעם רבי'ן אין אזא הייליגן טאג. אבער אזוי ווי ער האט נישט געהאט ביי זיך קיין געלט פאר א פדיון, האט ער געבעטן פון זיין זון ר' שלמה, אז ער זאל אים געבן געלט פון די צדקה וואס זיי האבן צוזאמען געזומען, מיט'ן חשבון דאס אפצוצאלן ווי נאר זיי קומען אן אהיים.

ווען ר' יוסף האט איבערגעגעבן פארן רבי'ן דעם קוויטל מיט'ן פדיון, האט דער רבי זיך באלד אנגערופן: "וואספארא געלט איז דאס?", האט ער געזאגט: "דאס איז פארן רבי'ן".

דער רבי האט אבער איבערגעפרעגט דריי מאל, פון וואו דאס געלט קומט, ביז ווען ער האט געזאגט אז ער האט דאס אויסגעבארגט פון צדקה. דעמאלט האט ער געזען ווי דער רבי האט מרגיש געווען פון וואו דאס געלט איז געקומען.

פדיון הבן 'כשר געלט'

עס דערציילט **הרה"ח ר' אלי' שאול הכהן כ"ץ הי"ו**, אז ווען ער איז געקומען צום ערשטן מאל קיין אמעריקע לערנען ביים רבי'ן אין די ישיבה, האט ער געווואלט אריינגיין צום רבי'ן ביום הפורים, אבער מ'האט נישט אריינגעלאזט. איז ער ארומגעגאנגען נאך געלט, און ער האט צוזאמען געשטעלט הונדערט דאלער אין קליין געלט, און ער האט דאס דערנאך אויפגעטוישט אויף גרעסערע געלט.

ער איז אריבערגעלאפן צום רבי'נס הויז, און געקלאפט אויפ'ן טיר אז ער וויל איבערגעבן געלט פאר'ן רבי'ן.

די ארומיגע האבן געשמייכלט, ווייל זיי האבן נישט געגלייבט אז ער וועט קענען אריינגיין, אבער דער משב"ק הרה"ח ר' עזריאל גליק ע"ה האט געזען אז ער מיינט דאס זייער ערנסט, האט ער אים אריינגעלאזט.

האט ער געזען ווי דער רבי זיצט ביים טיש, און עס ליגט אסאך הויפענעס געלט, און דאס געלט איז געווען אזוי צעטיילט אויף מערערע פלעצער, ווען יעדע געלט האט זיך א באזונדערע חשבון.

ווען ער האט איבערגעגעבן דאס געלט פאר'ן רבי'ן, האט דאס דער רבי איבערגעציילט, עס איז געווען פינף צוואנציגערס... דער רבי האט הנאה געהאט, און דאס אריינגעלייגט אין זיין וועסטל טאש[39].

כשבת המלך... זיצן אינדערהיים ביום הפורים

זה לעומת זה, גענוי ווי דער רבי האט פארלאנגט אז די בחורים ואברכים זאלן 'גיין נאך געלט', האט דער רבי געוואלט אז די בעלי בתים זאלן זיצן אינדערהיים און אויפנעמען דעם עולם מיט שיינע נתינות.

ווען דער רבי האט אמאל באמערקט איינעם פון די נגיד'ישע בעלי בתים אין ביהמ"ד, ווילנדיג דאוועגען מיטן רבי'נס מנין, האט דער רבי זיך אנגערופן: "היינט

---

39. אגב, רעדנדיג פון געלט ביים רבי'ן, איז כדאי צוצולייגן נאך אן עובדא וואס עס דערציילט הרה"ח ר' אלי' שאול כ"ץ הי"ו:

מיין עלטער זיידע הגה"צ ר' אלי' כ"ץ זצ"ל אב"ד ראסלאוויץ (דער פאטער פון הגה"צ מריסקאווא זצ"ל) האט געהאט א ברודער מיט'ן נאמען רבי יעקב כ"ץ ז"ל, ער האט מחליט געווען בסוף ימיו ארויפצוגיין קיין ארץ ישראל.

ווען דער רבי זלה"ה איז געווען אין ארץ ישראל בשנת תשי"ב, איז דער רבי געווען ביי אים אין שטוב, און רבי יעקב האט געברענגט פארן רבי'ן א סכום געלט, און ער האט געזאגט פארן רבי'ן אז ער ברענגט 'כשר געלט'.

פרעגט אים דער רבי "רבי יעקב, איר האט 'נישט-כשר' געלט אויך?"... האט רבי יעקב געזאגט: "דאס איז געלט וואס איך האב באקומען פון מצות 'פדיון הבן', דאס איז געלט וואס דער אויבערשטער האט געגעבן פארן כהן, און דאס איז זיכער כשר געלט"...

דער רבי האט זייער הנאה געהאט פון זיינע ווערטער, און ער האט איבערגענומען דאס געלט און באלד אריינגעלייגט אין איינע פון זיינע טאשן, אינעם וועסטל. (כידוע דער רבי האט געהאט מערערע טאשן אינעם וועסטל, און ער האט יעדעס געלט סארטירט אין א באזונדערן טאש).

זאל ער נישט זיצן לאנג אין ביהמ"ד, נאר ער זאל זיצן אינדערהיים און טיילן געלט, ווייל דאס איז איינס פון די מצות היום".

צווישן די געטרייע סאלדאטן פון רבי'ן, איז באקאנט כהן שדעתו יפה, **הרה"ח ר' אברהם יעקב הכהן גלאנצער** ע"ה.

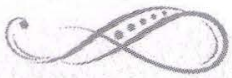
ר' אברהם יעקב ער איז געווען א ריכטיגער 'רודף' צדקה וחסד, ער האט נישט געווארט אז עס זאל צו אים קומען א צוועק אז ער זאל דאס קענען אויפנעמען און טוהן חסד. נאר ווען ער האט געזען אז עס איז דא א מעגליכקייט עוסק צו זיין אין צדקה וחסד, האט ער זיך צוגעכאפט דערצו, און דאס נישט ארויסגעלאזט פון די האנט.

פון די איינציגסטע טעג אין יאר וואס ר' אברהם יעקב פלעגט נישט גיין נאך געלט, איז געווען בעצם יום הפורים. ער פלעגט נאכזאגן בשם דעם רבי'ן זי"ע, אז בעלי בתים דארפן "זיצן אינדערהיים און טיילן געלט[40].

אזוי אויך איינמאל נאכן מגילה ליינען, ווען דער רבי האט באגעגענט הרה"ח המפו' **ר' חיים הערש יאקאבאוויטש ז"ל** אין ביהמ"ד, האט זיך דער רבי אנגערופן צו אים: "וואס טוסטו דא? א בעה"ב דארף זיצן אינדערהיים, און טיילן געלט"[41].

מ'גייט נאך געלט, און מ'גייט נאך געלט

עס האט דערציילט **הרה"ח ר' חיים דוד בלום ע"ה**, אז ער האט אמאל געפרעגט פון רבי'ן, וואס עס זאל זיין דער סדר היום אויף פורים, האט אים דער רבי געזאגט אזוי: "ביינאכט נאך די מגילה ליינען, עסט מען די סעודה און מ'גייט נאך געלט, בייטאג דאווענט מען, מ'הערט מגילה ליינען, מ'עסט די סעודה און מ'גייט ווייטער נאך געלט, און נאכדעם גייט מען נאכאמאל נאך געלט, ווילאנג מ'קען"...

40. מס' תולדותיו, 'איש חסיד היה'.

41. מס' תולדותיו, 'זכרנו לחיים'.

פרק י

מצמיח ישועות

מה שאלתך וינתן לך

דער יום הפורים איז מסוגל צו ישועות ורפואות, ווי צדיקים טייטשן אויפן פסוק 'מה שאלתך וינתן לך', אז מ'קען בעטן ביים רבש"ע אלעס גוטס. איז באקאנט עפעס פערזענליך וואס דער רבי זאל זיך האבן אויסגעדריקט אויף זיין כח הברכות ביום הפורים?

וויבאלד דער יום הפורים איז א זמן וואס איז מסוגל צו רפואות וישועות, ווי באקאנט מפי ספרים וסופרים, דעריבער פלעגן אנשי שלומינו זיך מסדר זיין, צו קענען אריינגיין צום רבי'ן מיט א קוויטל בעצם יום הפורים, שפירנדיג אז עס איז גאר א געהויבענער זמן, און מ'קען אלעס פועל'ן.

שמועסנדיג מיט תלמידים וחסידים איבער דעם, עפענט זיך אויף ווי א קוואל מיט ענינים, מעשיות וואס זענען חרותים על לוח לבם פון די וואס האבן זוכה געווען להתקרב אל הקודש, און מיטהאלטן כסדר די לעכטיגע עבודת היום.

דער רבי האט דאך אבער גאר לאנג מאריך געווען מיטן עבודת היום, און ביז ווען ער האט געענדיגט דאס דאווענען מיטן מגילה ליינען, איז געווארן שפעט אויפן טאג, און ווילאנג דער רבי האט מסדר געווען די משלוח מנות, האט שוין באלד געקענט זיין גאר שפעט נאכמיטאג.

דאס געשעפט אינעם סעזאן...

הרה"ג ר' אלימלך שלמה שווארץ שליט"א שו"ב:

איך בין אמאל אהיימגעגאנגען מיט'ן רבי'ן זי"ע פורים נאכמיטאג, ווען דער רבי איז אהיימגעגאנגען פון דאווענען. דער רבי איז אנגעקומען ביים ווינקל פון

גאס אויף בעדפארד עוו. קאר. קליימער סט. איז שוין דארט געשטאנען הרה"ח ר' חיים הערש יאקאבאוויטש ע"ה - ער פלעגט זיך קענען טרויען צו מאכן א ווערטל מיט'ן רבי'ן. - ער איז שוין דארט געשטאנען און געווארט אריינצוגיין מיט א קוויטל צום רבי'ן.

ווען ער האט געזען דעם רבי'ן קומען פונדערווייטנס, איז ער קעגנגעקומען דעם רבי'ן און זיך אנגערופן מיט א טענה: "אזוי ווארט מען אפ א געשעפט אינעם 'סעזאן'? אין מיין סעזאן, זיץ איך שוין דארט צוויי שעה פריער, אפצואווארטן דעם עולם".

מיינענדיג צו זאגן, אז פורים איז א 'סעזאן', וואס א ריזיגער ציבור קומט זיך געזעגענען מיט קוויטלען, ווען עס איז אזא גרויסער עת רצון אין הימל, און מ'קען אויספועל'ן רפואות און ישועות.

דער רבי האט זיך שטארק צעשמייכלט הערנדיג דאס ווערטל, און געזאגט: "יא יא, ביזט גערעכט, איך גיי אריין, איך בין נאר טועם, און איך קום שוין ארויס"... און געציילטע מינוט דערויף איז שוין דער רבי גרייט געווען אויפצונעמען דעם עולם וואס איז אריבערגעגאנגען כבקרת רועה עדרו.

אין יענע צייט פלעגט שטיין א ריזיגער ציבור, וואס האט ממש באלאגערט דעם רבי'נס טיר, זה בא בכדו וזה בחביתו, מרי נפש און נשברי לב האבן אויסגעפאקט זייערע פעק מיט צרות, און דער רבי האט געוואונטשן גרויסע ישועות אין דעם גרויסן טאג.

געבראכן אייזערנע טירן

אויף דעם גרויסן עת רצון ביים רבי'ן ביום הפורים, האט דער רבי זיך פערזענליך אמאל ארויסגעכאפט און מעיד געווען אויף זיך. ווי הרה"ח ר' בעריש שווימער ע"ה פון מאנטרעאל, האט דערציילט, אז זיין פאטער הרה"ח ר' משה ע"ה איז געווען ביים פורים טיש פונעם רבי'ן ז"ל אין קראלי, און ער האט געהערט ווי דער רבי רופט אויס בתוך הדברים: "ווען מ'זאל ווען וויסן וואס מ'קען פועל'ן ביי מיר וואלט מען געבראכן אייזערנע טירן אריינצוקומען"...

די ווערטער פלעגט דער רבי נאכזאגן בשם מרן הדברי חיים זלה"ה, בלשון קדשו: "ווען די וועלט וואלט געוואוסט ווי גרויס און ווי הייליג עס איז הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב, וואלט מען ביי אים געבראכן טירן, אזוי ווי ביים רבי'ן פון לובלין"[42].

---

42. ספר זכר צדיק לברכה (ח"ב עמ' 459).

ישועות מיט ברכות

הרה"ג ר' נח גפן שליט"א שו"ב ומגי"ש בקהלתינו הק':

עס איז געווען פורים ווען מיין טאטע הרה"ח ר' יושע גפן ע"ה איז אריין צום רבי'ן, און ער האט מזכיר געווען זיין נאמען 'יהושע בן ברכה'.

האט דער רבי געזאגט: "דיך האב איך אלעמאל אינזינען, ווייל כ'האב אלס אינזינען אז עס זאל זיין 'ישועות' און 'ברכות' פאר אלע אידן".

באפרייט פון מיליטער

לאמיר הערן ממקורות נאמנים ווי אידן האבן זוכה געווען צו ישועות בברכתו של צדיק, אין דעם גרויסן יום הישועות?

הרה"ח ר' שלום יצחק שעהר הי"ו סופר סת"ם:

איך האב געהערט פון מיין זיידן הרה"ח ר' יחזקאל מנחם שטויבער ז"ל שו"ב, אז זייענדיג א בחור ביים רבי'ן אין די ישיבה אין קראלי בשנת תר"צ, האט מען אים גערופן אז ער זאל איינרוקן אין מיליטער, און ער איז געווען אויס מענטש דערפון, נישט זעהנדיג קיין וועג ווי אזוי ער זאל זיך קענען באפרייען פון די צרה.

עס איז געקומען פורים ביינאכט, האט ער זיך מסדר געווען חרוזים, און ער איז ארויפגעגאנגען על שולחן מלכים ביים רבי'ן, און געזאגט הארציגע חרוזים, ווען יעדע פזמון האט זיך געענדיגט מיט א בקשה, אז דער רבי זאל אים אנוואונטשן אז ער זאל באפרייט ווערן פון מיליטער.

פורים אינדערפרי איז ער אריין צום רבי'ן מיט א קוויטל, וואו ער האט אריינגעשריבן זיין בקשה, אז ער זאל זוכה זיין צו באפרייט ווערן פון מיליטער דינסט. האט דער רבי זיך אנגערופן צו אים: "האסט געזאגט שיינע חרוזים, בדין הוא שיטול שכרו, זאגסט אז דו דארפסט איינרוקן?! דו דארפסט באפרייט ווערן!" און דער רבי האט אים אנגעוואונטשן.

שפעטער האט דער רבי געזאגט פאר הרה"ג ר' יושע גליק ז"ל: "ער זאגט אז ער דארף איינרוקן, ער דארף באפרייט ווערן! ער וועט נאך זיין באפרייט פאר פסח".

האט רבי יחזקאל דערציילט: "בשעת מעשה זענען געווען עטליכע בחורים וואס זענען געשטאנען אונטערן טיר, ווילנדיג מיטהאלטן און הערן וואס דער רבי

זאגט, און זיי זענען אלע נתפעל געווארן ווי שטארק און ווי זיכער דער רבי האט מבטיח געווען, אז נאך פאר פסח בין איך באפרייט, אלע האבן געזאגט, "דער רבי האט נאך קיינמאל נישט אנגעוואונטשן אויף אזא קלארן זיכערן אופן".

עטליכע טעג נאך פורים האט ער איינגערוקט אין מיליטער, ומאת ה' היתה זאת אז ביום ערב פסח האט מען אים באפרייט, און ער האט נאך אריינגעכאפט ערב פסח נאכמיטאג אנצוקומען צום רבי'ן און דערציילן די גוטע בשורה, אז ער איז באפרייט מכח דעם רבי'נס ברכה ביום הפורים.

דער רבי האט אים דאן אויך געגעבן רשות צו זיין אויף איין סדר בצל קדשו[43].

ובהגיע תור... בת

הרה"ג ר' אברהם שמחה הכהן פריעדמאן שליט"א:

איך האב זוכה געווען צו זיין במשך יארן ביי די הייליגע פורים טישן. עס איז געווען זייער געהויבענע טישן, וואו דער רבי האט געזאגט מורא'דיגע דברי תורה, און אידן האבן גע'פועל'ט געוואלדיגע ישועות.

עס איז געווען פורים תשכ"ה, ווען דער רבי האט געטיילט שיריים פון די פלייש, זענען געווען היבש אידן וואס האבן געדארפט א ישועה מיט קינדער, האבן זיך געשטופט ביים טיש און געבעטן אז דער רבי זאל געבן שיריים א 'ביין', וואס איז אנגענומען אלס א סגולה צו ווערן געהאלפן מיט א "בן".

צווישן דעם ציבור איז געווען א יונגערמאן וואס האט שוין געהאט דריי יונגלעך, און זייענדיג בגילופין, האט ער זיך געשטופט און געשריגן "רבי, א בת, א בת"...

דער רבי האט אים דאן געגעבן שיריים, און זייער ווארעם אנגעוואונטשן, און א קורצע צייט שפעטער, כסלו תשכ"ו לפ"ק האט דער איד געהאט זיין ערשטע טאכטער למז"ט.

---

43. בנו הרה"ג ר' ישעי' יעקב שליט"א דערציילט: "מיט יארן שפעטער ווען דער רבי ז"ל איז געקומען צו א שבע ברכות אין די משפחה, און דער טאטע האט געזאגט גראמען, האט ער דערציילט די מעשה ווי אזוי ער איז געהאלפן געווארן מכח ברכתו פונעם רבי'ן ביום הפורים. מ'האט געקענט דערקענען אז דאס טוט דעם רבי'ן זייער וויי, ער האט נישט געקענט סובל זיין אז מ'זאל רעדן און דערציילן פון זיינע מופתים.

ומרדכי לא יכרע

הרה"ח ר' יוסף ווייס הי"ו, קרית יואל:

נאך די מלחמה האט מיין טאטע, **הרה"ח ר' מרדכי אהרן ווייס ז"ל**, געוואוינט אין בודאפעסט-אונגארן, וואו ער האט געהאנדלט מיט זייגערס, וואס איז געווען קעגן די דעמאלט'דיגע געזעצן.

איינמאל האט די פאליציי געכאפט איינעם פון זיינע קונים, וועלכער האט פרובירט ווייטער צו פארקויפן אזא זייגער, און ווען מען האט אים געפייניגט, האט ער דערציילט אז ער האט דאס געקויפט ביי מיין טאטן ע"ה. די סכנה איז געווען גרויס, זיי האבן אים ארומגעזוכט איבעראל, כדי אים צו קענען ארעסטירן. ער האט געמוזט זיין באהאלטן אז זיי זאלן אים נישט כאפן, און נאר ביינאכט האט ער זיך ארויסגעכאפט צו גיין ערלעדיגן זיינע געברויכן.

ער האט דאן אוועק געשריבן א בריוו צו זיין ברודער, **הרה"ח ר' דוד מאיר ווייס ע"ה**, וועלכער האט שוין געוואוינט אין אמעריקע, אז ער זאל גיין מזכיר זיין ביים **רבי'ן זי"ע**, וואס האט שוין געוואוינט אין אמעריקע.

עס איז געווען פורים תשי"א לפ"ק, ווען ר' דוד מאיר ע"ה האט מזכיר געווען מיין טאטן פאר'ן רבי'ן, האט דער רבי געזאגט: "עס שטייט אין די מגילה, 'ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה', זיי וועלן נישט האבן אויף אים קיין שליטה, און ער וועט ניצול ווערן פון זייערע הענט".

וכך הוה.

דער ר"ר אלימלך איז געווען דער לעצטער

א מעשה פלא האט דערציילט **הרה"ח ר' יודל לעפקאוויטש ע"ה:**

"אין יאָר תשי"ג, צוויי וואָכן בעפאָר פורים, רופט מיך אָן מיין ברודער הרה"ח מו"ה ר' וואָלף ע"ה אויפ'ן טעלעפאָן, מיט גרויסע בכיות, און זאָגט מיר, איך זאָל שוין אַהיימקומען. וועו איך בין אָנגעקומען אַהיים, דערציילט ער מיר היסטעריש אַז מיין מאַמע ע"ה איז געגאַנגען צום דאָקטאָר זיך אונטערזוכן, ווייל זי האָט עפעס נישט גוט געשפירט, און דער דאָקטאָר האָט פעסטגעשטעלט אַז דאָס קומט פון אַ שעדליכן געוואוקס. ער האָט געמאָלדן די שרעקליכע בשורה, אַז די מאַמע ליידט ליידער פון די ביטערע מחלה, השם ירחם.

מיין פאָטער ע"ה איז דעמאָלט פונקט נישט געווען דאָהי אין אַמעריקע, ער איז געווען אין די מרחקים אין די שטאָט 'יאָהאַניסבורג', נאָך געלט פאַר די ישיבת

יטב לב אין ירושלים, און דעריבער האָט מיין ברודער מיך געבעטן, אַז איך זאָל זאָפאָרט אַריבערגיין צום רבי'ן דערציילן די שרעקליכע נייעס, און איינרייסן פאַר אַ באַלדיגע ישועה.

מיט שרעק בין איך זאָפאָרט אַריבערגעלאָפן צום רבי'ן, און אַלעס דערציילט. דער רבי האָט זיך פאַראינטערעסירט, און מיך געראָטן אַז מען זאָל צוערשט אַריבערגיין צו נאָך אַ דאָקטאָר, און הערן זיין מיינונג איבער דעם צושטאַנד.

דער רבי האָט אַריינגערופן די רעביצין ע"ה, פרעגן וועלכער דאָקטער קען מען לויט איר מיינונג געטרויען אַצינד. די רעביצין ע"ה האָט אָנגעגעבן אַ נאָמען פון אַ דאָקטער. דער רבי האָט מיר געזאָגט, אַז נאָכדעם וואָס דער אַנדערער דאָקטער וועט געבן זיין אָפשאַצונג, זאָל איך צוריקקומען צו אים, און פונקטליך איבערזאָגן וואָס ער זאָגט. למעשה האָט אויך דער צווייטער דאָקטאָר געגעבן גאר אַ שוואַרצע אָפשאַצונג, ממש די זעלבע ווי דער ערשטער, און ער האָט נאָך צוגעלייגט, אַז אויב וועט מען באַלד אָפּערירן קען מען אפשר מרויח זיין אַ יאָר-צוויי, אָבער אויב נישט, איז דאָס אַ שאלה פון געציילטע טעג ל"ע.

אינדערצווישן איז אונטערגעקומען דער גרויסער טאג פורים, איך האָב געוואוסט אַז מיר זענען אָנגעוויזן אויף גרויסע ישועות פון הימל, און איך האָב מיר דעריבער שטאַרק אָנגעטרינקען כמצות היום, כדי איך זאָל קענען אויסבעטן אַ ברכה און ישועה ביים רבי'ן, אין אַזאַ גרויסן טאָג ווען 'כל הפושט יד נותנים לו'.

דער סדר איז געווען, אַז נאָך די סעודת משתה היין, וואו דער רבי האָט מקיים געווען די מצוה פון לבסומי בפוריא מיט אַן אויסטערלישע מסירות נפש, איז דער רבי אַרויפגעגאַנגען אויבן צו זיך אין שטוב, זיך צולייגן אַביסל נאָך די שווערע עבודת היום, ולהפיג יינו, און דערנאָך אין די שפעטערע שעות איז ער צוריק אַראָפגעקומען אין ביהמ"ד, צו ענדיגן דעם טיש און בענטשן.

איך האָב דאַן געבעטן פון מיין ידיד הרה"ח בנש"ק ר' **זלמן לייב טייטלבוים** ז"ל - אַן אייניקל פונעם טעטשער רב זצ"ל - וועלכער איז געווען אַ מקורב און זיך אַסאַך געדרייט ביים רבי'ן, אַז אַלס ידיד זאָל ער מיך אַריינלאָזן אין שטוב, ווען דער רבי קומט אַרויף זיך אָפרועון נאָכ'ן טרינקן.

האָט ער מיך געראָטן, אַז עס איז נישט כדאי זיך מיטצושטופן מיט'ן עולם ווען דער רבי גייט אַרויף, ווייל בשעת דער רבי פלעגט אַרויפגיין די שטיגן צום שטוב איז געווען אַ געוואַלדיגע געדרענג פון מענטשן וואָס האָבן געוואָלט זיך אַריינכאַפן צום רבי'ן אין שטוב צו בעטן אַ ישועה, אָבער ס'איז פשוט נישט מעגליך געווען אַריינצולאָזן, דעריבער האָט קיינער נישט באַקומען קיין רשות כניסה.

ער האָט מיך אָבער געראָטן, אַרויפצוקומען אַביסל שפּעטער און קלאַפן אויפֿן טיר, מיר האָבן אָפּגעמאַכט אַ געוויסן סימן, אַז איך זאָל קלאַפן עטליכע קלאַפּעס, און אַזוי וועט ער וויסן אַז איך בין דאָס, און מיר עפענען.

אַזוי איז טאַקע געווען. איך האָב זיך אַריינבאַקומען אין רבי'נס שטוב, דער רבי איז געזעסן פאַר'מוח'ט אויפֿן קאָוטש, מיט צוגעמאַכטע אויגן, וועו זיין הייליגע צורה האָט געברענט באש שלהבת. עס זענען דאָרט געווען אומגעפער אַ צען אידן, צווישן זיי געדענק איך הרה"ח מו"ה **יואל קליין** ע"ה, דער ראה"ק פון קהל יטב לב, הרה"ח מו"ה **אליעזר האַרפענעס** ע"ה, און הרה"ח מו"ה **לייביש רובינשטיין** ע"ה, יעדער האָט געבעטן זיינע ישועות און ברכות.

דאַן בין איך אויך צוגעגאַנגען, און איך האָב מזכיר געווען דעם נאָמען פון מיין מאַמע ע"ה, און צוגעלייגט די וועדטער וואָס דער צווייטער דאָקטאָר האָט געזאָגט איבער איר געפאַרפולן צושטאַנד. האָט דער רבי מיר אָנגעוואונטשן בלשון קדשו: "דער פון אויבן וועט העלפן, זי וועט האָבן אַ גאַנצע רפואה!". איך בין אָבער נישט געווען צופרידן, און כ'האָב געבעטן, אַז דער רבי זאָל גוזר זיין און זאָגן "דער פון אויבן 'זאָל' העלפן", אַ לשון ציווי, בבחינת צדיק גוזר והקב"ה מקיים.

הערנדיג מיין פאַרלאַנג, האָט דער רבי געעפנט זיינע הייליגע אויגן און האָט זיך אָנגערופן: "וואָס בין איך דען? אַ מלאך? דאָס וואָס 'צדיק גוזר והקב"ה מקיים' איז דער רבי ר' אלימלך געווען דער לעצטער!".

א רבי א מלאך האט א כח

זייענדיג היבש מבוסם, האָב איך זיך געוואַגט צו זאָגן פאַר'ן רבי'ן: "יאָ, איך גלייב אַז דער רבי איז אַ מלאך, עס שטייט דאָך (חגיגה טו:) 'אם הרב דומה למלאך ה' צבקות תורה יבקשו מפיהו, ואם לאו אל יבקשו', און דער רבי אַליין זאָגט דאָך תורה און נעמט קוויטלעך. האָט דאָך דער רבי יאָ דעם כח צוצוזאָגן אַ ישועה פאַר די מאַמע.

די גאַנצע צייט האָט דער רבי אָנגעהאַלטן מיין האַנט, מיט זיין רעכטע האַנט, וועו דער רבי האָט געהערט מיינע דרייסטע וועדטער, האָט ער זיך צעשמייכלט, און האָט געקלאַפּט מיט זיין לינקע האַנט אויף מיין האַנט, און מיר געזאָגט מיט אַ הייליג שמייכל: "נצחתני בני!". דערזעענדיג אַז עס איז מאָמענטאַל אַן עת רצון, האָב איך געפרעגט דעם רבי'ן: "וואָס זאָל מען טאָן למעשה מיט די מאַמע?" האָט דער רבי געענטפערט, אַז מען זאָל פאָלגן אַלעס וואָס דער דאָקטאָר הייסט, און דער אייבערשטער וועט העלפן.

איבריג צו זאָגן אַז דבר לא נפל ארצה, די געשיכטע מיט מיין מאַמע ע"ה און איר קרענק האָט זיך אָפגעשפילט אין יאָר תשי"ג, און זי איז איז נפטר געוואָרן לחיי העולם הבא, מיט איין און פערציג יאָר שפעטער, אין יאָר תשנ"ד, אין טיפן עלטער פון 95 יאָר!

איך ברויך דאך אויך א ישועה

דערציילט ווייטער רבי יודל: איך בין דאָרט געבליבן אין רבי'נס שטוב, אינדערצווישן זענען אַלע אָנוועזנדע זיך צעגאַנגען. דער הויז בחור, הרה"ח ר' וואָלף בער לעבאָוויטש ע"ה, מיט וועם איך בין געווען בידידות, האָט מיך געבעטן אַז איך זאָל אַ פאָר אַ ווייַלע איבערנעמען זיין פאָזיציע און פאַרבלייבן משמש זיין דעם רבי'ן, וויבאַלד ער האָט געוואָלט צוגיין צו הגה"צ דער **שאָפראָנער רב** זצ"ל, זייענדיג זיינ'ס אַ תלמיד, און האָט מיך דעריבער געבעטן איך זאָל דאָ בלייבן מיט'ן רבי'ן, אַ כיבוד וואָס איך האָב גערן אָנגענומען.

געווענליך פלעגט דער רבי זיך אָפרופן אַן ערך פון איבער אַ שעה, ביז ער איז געקומען צו די כוחות. עס גייט אַדורך אַפאָר מינוט, הער איך ווי מ'קלאַפט אין די טיר, איך בין שנעל אַרויסגעלאָפן זען ווער עס שטייט דאָרט, זעה איך אַ איד מיט אַ טאַץ משלוח מנות, ער האָט זיך אָנגעגעבן אַלס אַ שליח פון **נאָוואָמינסקער רבי'ן** ז"ל [אָדער מעגליך איז ער געווען אַ שליח פון אַמשינאָווער רבי ז"ל], דער איד האָט מיר געזאָגט אַז ער מוז פערזענליך איבערגעבן די משלוח מנות פאַר'ן רבי'ן, ווייל ער האָט אַ פריוואַטע שליחות איבערצוגעבן. איך האָב אים געזאָגט אַז דער רבי האָט ערשט יעצט איינגעדרימלט, און ס'איז נישט מעגליך יעצט אַריינצוקומען, 'אָדער זאָלסטו קומען אין אַ שעה צוויי אַרום, אָדער קענסטו מיר זאָגן דעם שליחות, און איך וועל עס איבערגעבן שפעטער פאַר'ן רבי'ן'. ענדליך האָט ער מסכים געווען מיר איבערצוגעבן די שליחות, אַז דער **נאָוואָמינסקער רבי** בעט, אַז דער רבי זאָל אויס'פועל'ן אַ ישועה פאַר גאַנץ כלל ישראל.

באַלד דערנאָך האָט זיך דער רבי אויפגעכאַפט. ווייזט אויס אַז דער רבי האָט זיך דערוועקט פון די שטאַרקע קלאַפעריי אין די טיר, און איז באַלד אַרויסגעגאַנגען פון זיין ספרים שטוב וואו ער האָט זיך געהאַט אַראָפגעלייגט. דער רבי איז צוגעגאַנגען צום סינק זיך וואַשן די הענט נאָך זיין דרימל, עס האָט זיך שטאַרק אָנגעזען אויפ'ן רבי'נס טריט אַז ער איז נאָכנישט אויסגעניכטערט פון דעם וויין, און אָנקומענדיג צום סינק שרייט דער רבי: "אַ האָלבע" - איך האָב נישט געוואוסט וואָס דאָס איז, דאָס ערשטע מאָל וואָס איך האָב געהערט די וואָרט, אָבער אַז איך האָב געזען אַז דער רבי שטייט ביים סינק, האָב איך פאַרשטאַנען אַז ער מיינט אַ טעפל, האָב איך געברענגט אַ טעפל.

שפּעטער האָב איך אים איבערגעגעבן די משלוח מנות פונעם נאָוואָמינסקער רבי, און צוגעלייגט זיין פערזענליכע שליחות, אַז דער רבי זאָל אויסבעטן אַ ישועה פאַר כלל ישראל. האָט זיך דער רבי אָנגערופן מיט זיין הייליג לשון: "אַזוי? אַ ישועה פאַר כלל ישראל, נו, דעמאָלט בין איך דאָך אויך אין כלל, איך ברויך דאָך אויך אַ ישועה..."

א 'ביין' פאר א 'בן'

דאַן האָט מיר דער רבי געזאָגט, אַז ער וויל שוין אַראָפגיין אין ביהמ"ד צום בענטשן און דאַוונען מעריב, איך האָב אָבער פרובירט צו בעטן דעם רבי'ן, אַז ער זאָל זיך נאָך עטוואָס צולייגן. איך האָב גע'טענה'ט, אַז דער רבי איז נאָך כמעט נישט געשלאָפן, עס איז נאָך דאָ אַסאַך צייט צו מעריב, און דאָס בית המדרש איז נאָך ליידיג, וויבאַלד דער עולם איז זיך צעגאַנגען, וויסנדיג אַז דער רבי וועט ערשט אַריינקומען שפּעטער צום משך פון טיש.

אָבער דער רבי האָט זיך נישט געלאָזט, און זאָגט מיר שאַרף: "אויב עס איז נישטאָ קיין מנין, דעמאָלט וועל איך בענטשן און דאַוונען ביחידות. בענטשן איז דאָך אַ דאורייתא, און אויב וועל איך מיר יעצט צוריקלייגן, האָב איך מורא אַז איך וועל פאַרשלאָפן דאָס בענטשן מיט'ן מעריב דאַוונען".

איך האָב געזען אַז עס איז נישט דאָ קיין וועג אַרויס, האָב איך אַראָפּבאַגלייט דעם רבי'ן צום בית המדרש. דאָס ביהמ"ד איז טאַקע געווען כמעט ליידיג, נישט געווען קיין גאַנצער מנין, און אַלע טישן און בענק זענען געווען איבערגעדרייט, ונהפוך הוא... איך האָב אין די איילעניש אויפגעשטעלט איין טיש אויפ'ן אויבן אָן פאַר'ן רבי'ן, און דער רבי וויל גיין בענטשן.

וועלנדיג אַביסל אויסציען די צייט, האָב איך געזאָגט פאַר'ן רבי'ן, אַז מ'האָט נאָך נישט געגעסן קיין האָליפּצעס, דאָס פלעגט מען עסן בעפאָר'ן בענטשן, און אַצינד וועט דער רבי איז אַזוי אומגעראָכטן אַריינגעקומען צום טיש פרי, איז עס נאָך קאַלט געווען, די רעביצין האָט דאָס ערשט דאַן געשטעלט אָנווואַרעמען.

האָט דער רבי אויסגעווארט, און דערצווישן האָב איך געבעטן אַן אַנדערן בחור ער זאָל אַרויסגיין אַריינרופן מנין צום בענטשן. אַזוי האָט זיך צוביסלעך צוריק אָנגעפילט דאָס בית המדרש.

מען האָט אַריינגעבראַכט דאָס קרויט מיט'ן פלייש, און דער רבי האָט פאַרטיילט שיריים. אינמיטן קומט אַריין **הרה"ח ר' חיים הערש יאקאבאוויטש ז"ל**, מיטן זון **הרה"ח ר' וואלף** ע"ה, און דער רבי האָט זיי געגעבן שיריים.

ר' וואלף האָט געבעטן דעם רבי'ן, אַז ער ברויך אַ 'ביין', ער האָט נאָכנישט געהאַט קיין זון דעמאָלט, און דאָס איז כידוע אַ מקובל'דיגע סגולה פון צדיקים.

ר' וואלף איז געווען אָנגעטרונקען כדת היום, און האָט געשריגן מיט קולות, בעטנדיג אַ ביין. ביז ר' חיים הערש האָט געזאָגט פאַר'ן רבי'ן, דער רבי זעט דאָך, מיין זון איז ערנסט שיכור, און דער רבי וועט זיך נישט קענען אַן עצה געבן אַזוי שנעל מיט אים ביז ווילאַנג ער וועט אים נישט געבן אַ 'ביין'... דער רבי האָט טאַקע געגומען אַ שטיקל פלייש מיט אַ ביין, און האָט אָפגעשאָקלט דאָס גאַנצע פלייש דערפון, אַז עס זאָל נישט בלייבן קיין משהו פון די פלייש, ערשט וועט ס'איז געווען אַ ריינער ביין האָט אים עס דער רבי דערלאַנגט. אַ יאָר דערויף איז ר' וואלף אויפגעראָכטן געוואָרן מיט אַ בן למזל טוב[44].

הרה"ח ר' עזריאל גליק ע"ה משב"ק, האט דערציילט, אז דער רבי פלעגט אויך געבן בונדלעך פורים אלס סגולה פון 'בני', אז מ'זאל געהאלפן ווערן מיט זש"ק.

כי לה' המלוכה

נאכן הערן אזעלכע סיפורי קודש איבער ישועות פלאות ביים רבי'ן, וואס נאך קען מען דערציילן אינטרעסאנטע ענינים ווען אידן זענען געקומען זיך בענטשן ביים רבי'ן ביום הפורים?

עס איז דאס ארט צו דערמאנען א מעשה וואס איז געווען אינעם רבי'נס ישיבה אינדערהיים, ווען אייניער פון די בחורים איז א חתן געווארן, און די חתונה האט שוין געדארפט פארקומען אין נאנטן, די כלה האט אבער געוואוינט אין א צווייטע מדינה, און זי האט נישט געקענט באקומען די נויטיגע שריפטן, און עס איז געווען א זארג אז די חתונה וועט מוזן ווערן אפגעשטופט.

האט דער חתן געקלערט, אז פורים ביי די סעודה, כטוב לב המלך ביין, איז די פאסיגסטע צייט מזכיר צו זיין דאס ענין ביים רבי'ן, אז דער רבי זאל אנווינטשן אז אלעס זאל גיין כשורה. וויבאלד ער איז אבער געווען א חסידי'שער איידעלער בחור, האט ער זיך געשעמט אליין מזכיר צו זיין ביים רבי'ן, איז ער צוגעגאנגען צו החסיד ר' יעקב הערש טארנער ז"ל, פונעם רבי'נס נאענטסטע מקורבים, און געבעטן אז ער זאל דאס מזכיר זיין ביים רבי'ן.

44. מקונטרס 'בצל רבינו', על פורים.

ווען ר' יעקב הערש האט מזכיר געווען, האט אים דער רבי א פרעג געטוהן: "פארוואס קומט ער נישט אליין מזכיר זיין?" האט ר' יעקב הערש געענטפערט, אז א חסידי'שער בחור שעמט זיך אודאי מזכיר צו זיין די כלה.

האט דער רבי געזאגט: "אויב האט מען אינזין אז כל"ה איז ראשי תיבות כ'י ל'ה ה'מלוכה, קען מען אליין אויך מזכיר זיין"... ומה עמקו מחשבותיו הטהורים[45].

מי ידמה צום הייליגן דברי חיים

מיר הערן פון **הרה"ג ר' חיים יוסף ווערצבערגער שליט"א** אב"ד הוניאד, האט זיין פאטער הרה"ח ר' יקותיאל הערש ע"ה פרובירט אויסצונוצן דעם גרויסן עת רצון בסעודת פורים בשנת תשל"ח, צו פועל'ן א ישועה פאר זיין שוועסטער האה"ח מרת פעלא ע"ה, אשת הרה"ח ר' יצחק לעווי ע"ה, אבער עס איז נישט געגאנגען.

ווען ער האט שטארק מפציר געווען, האט דער רבי זיך ארויסגעדרייט: "דער בעש"ט הק' האט דען יא געקענט אלעמאל פועל'ן א ישועה?!"...

האט ר' יקותיאל הערש זיך אנגערופן בבדיחותא, אז דער הייליגער דברי חיים האט אמאל געזאגט פאר א פרוי, אז אויב זי איז מקבל אויף זיך אז זי וועט זיך אפשערן די האר וועט זי געהאלפן ווערן. האט ר' יקותיאל הערש ג'ע'טענה'עט "זי נעמט זיך פאר, אז זי ווערט געזונט, וועט זי זיך אפשערן"...

האט דער רבי געזאגט: "ווער קען זיך דען פארגלייכן צום הייליגן דברי חיים"...

דעמאלטס האט ר' יקותיאל הערש פארשטאנען אז עס איז נישטא וואס צו טוהן, און ער האט אויפגעהערט צו מוטשענען. דריי טאג שפעטער זונטאג איז זי ליידער יונגערהייט אוועק פון די וועלט.

נאך דעם שמועס האט דער רבי געזאגט א תורה ביים טיש, "**חייב איניש לבסומי בפוריא, לכאורה וואס איז דער לשון 'חייב', וואס איז נישט אזוי מצוי אין חז"ל?**", האט דער רבי געזאגט: "**אסאך מאל מאכט זיך אז מ'איז נישט דערביי, מ'קען זיך נישט אזוי פרייען, עס איז דא פארשידענע זאכן וואס שטערט די שמחה, זאגן חכמינו ז"ל אז א מענטש איז מחויב זיך שטארקן, אז מ'זאל זיך ברענגען צו שמחה**".

דער עולם האט זיך נאכדעם אויפגעשטעלט טאנצן מיט א מורא'דיגע שמחה.

---

45. מס' מבצר תורה ויראה (ח"ג).

ר' יקותיאל הערש האט געזאגט, אז ער האט געשפירט אז דער רבי האט אים געמיינט מיט די ווערטער וואס ער האט געזאגט.

ננעלו דלתות העזרה

הרה"ח הישיש ר' לייביש שווארץ שליט"א דערציילט פון זיינע זכרונות נאך אינדערהיים אין סאטמאר, ווען איינמאל נאכן 'משתה היין' בשעת ווען דער רבי האט זיך אוועקגעזעצט אויפן סאפע אפרועהן פון די עבודה, איז **חדב"נ הגה"צ מסעמיהאלי זצ"ל** צוגעגאנגען צום רבי'ן און מיט טרערן אין די אויגן האט ער געבעטן אז דער רבי זאל אים בענטשן מיט זרע של קיימא.

דער רבי האט אבער גארנישט רעאגירט, מ'האט געקענט זעהן מיט די אויגן דאס ערענסטקייט און מיטלייד אויפן רבי'נס געזיכט, ווען בו בזמן וואס אומצאליגע אידן זענען געהאלפן געווארן מכח ברכותיו הק' בו ביום, האט דער רבי געזעהן אז פאר איהם זענען די שערי רחמים פארשלאסן.[46]

ואברכה מברכיך: וואונטשן פארן רבי'ן

מיר געבן ווייטער איבער פון די זכרונות פון **הרה"ג ר' אלימלך שלמה שווארץ שליט"א** שו"ב:

"ווען איך בין געווען א קליין בחור'ל בין איך געגאנגען אריינטראגן געלט פארן רבי'ן. עס איז געווען א אנגעפאקטע שטוב מיט מענטשן, עס האט אויסגעזעהן ווי ערב יום כיפור ווען דער ריזיגער עולם האט זיך אריינגעשטופט אויף איינמאל.

כ'האב דעמאלטס באמערקט ווי **הרה"ח ר' חיים הערש גאלדבערגער ע"ה** האט גענומען דעם רבי'נס ברכה א 'שיבה טובה', און ער האט צוריק געווואונטשן פארן רבי'ן, האב איך באמערקט ווי דער רבי הייבט זיך אונטער און ער זאגט 'אמן'.

בענין זה איז כדאי איבערצוגעבן וואס מיר הערן פון **הרה"ח ר' שמשון פריעדמאן הי"ו** פון סיגעיט:

"עס איז געווען אין די לעצטע יארן פון רביה"ק זי"ע, ווען איך בין ארויסגעפארן קיין קרית יואל זיך געזעגענען ביים רבי'ן פאר די הייליגע טעג. דער רבי איז שוין געווען זייער שוואך, ער איז געזיצן אזוי איינגעזעצט אינעם

46. מקונטרס נקיי הדעת שבירושלים חלק ג'.

בענקל מיט א חולשה גדולה. איך האב געגעבן פארן רבי'ן מיין קוויטל און דער רבי האט מיך אנגעוואונטשן מברכותיו הטהורים, נישט טראכטנדיג האב איך זיך אנגערופן: "דער רבי זאל אויך האבן אריכות ימים ושנים, א כתיבה וחתימה טובה, און א גוט געבענטשט יאר".

דער רבי האט זיך געגעבן ווי א זעץ אויף אויפ'ן בענקל, און ער קוקט מיך אן, און ער נעמט מיין האנט און ער וואונטשט מיך נאכאמאל אן מיט גרויס התרגשות.

ווען איך האב שפעטער באגעגנט דעם משב"ק **הרה"ח ר' עזריאל גליק ע"ה,** רופט ער מיך צו און ער זאגט מיר: "דו ווייסט אז דו האסט מחי' געווען דעם רבי'ן?", פרעג איך אים, "מיט וואס?", זאגט ער מיר אז יענעם טאג וואס איך בין געווען ביים רבי'ן, האט אים דער רבי געזאגט: "יעדער קומט אהער, איך וואונטש אן פאר יעדן, אבער קיינער וואונטש מיר נישט צוריק, דא איז געווען היינט א יונגערמאן, כ'האב אים אנגעוואונטשן, און ער האט מיר צוריקגעוואונטשן, איך האב זיך מחי' געווען"...

כס"ף נבחר לשון צדיק: נאך געבליבן אין די קאסע

דערציילט ווייטער **ר' אלימלך שליט"א**:

"נאכדעם האב איך געזעהן נאך א דבר פלא, אינמיטן ווען דער עולם איז אריבערגעגאנגען נעמען ברכות קדשו, האט דער רבי געמאכט א הויכע 'בורא פרי הגפן' און ער האט אויסגעטרינקען א פולן כוס וויין ביזן סוף, און נאכדעם בין איך צוגעגאנגען צום רבי'ן, און כ'האב געגעבן צדקה געלט.

דער רבי האט מיך געפרעגט: "ווער איז דיין טאטע?", האב איך געזאגט: "רבי מרדכי, דער מלמד". האט דער רבי געפרעגט: "וואו איז ער א מלמד?" האב איך געזאגט: "אין סאטמאר". האט דער רבי געזאגט: "עזריאל, ברענגט א מטבע פאר דעם מיילעך", האט ר' עזריאל געזאגט: "עס זענען שוין דא געווען קרובים וואס האבן געברענגט משלוח מנות, און דער רבי האט געזאגט פאר די קינדער אז יעצט איז נישטא, און מ'וועט אפצאלן נאך פורים, און וואו קען מען אים געבן?".

האט דער רבי געזאגט: "פאר אלימלך'ן איז נאך געבליבן א מטבע אין די קאסע".

עס איז נישט געווען קיין ברירה, ר' עזריאל האט זיך אריבערגעשטופט דעם עולם, און ער האט געברענגט די מטבע, א זילבערנעם דאללער. דער רבי האט דאס גענומען אין די האנט, און מיר געגעבן.

פורים ביים רבי'ן

הרה"ח ר' מרדכי שפיצער ע"ה איז דאן צוגעקומען צו מיר זאגן, אז ער גיט מיר הונדערט דאללער אז איך זאל אים געבן די מטבע. זאג איך אים: "עס איז צו א קליינער סכום, איך הייב נאר אן פון טויזענט און ארויף"... עד היום הזה האב איך נאך אוועקגעלייגט די מטבע וואס איך האב באקומען פונעם רבי'ן.

פרק יא

משתה היין

כל המתפתה ביינו (מתרצה כשטוב לבו ביין)
יש בו מדעת קונו (עירובין סה. ורש"י)

דער הייליגער "משתה היין" טיש

ונתנה תוקף קדושת 'סעודת משתה היין', וועז דער רבי האט זיך עטוואס 'ארויסגעגעבן' זיין הייליג הארץ און דביקות באלקים חיים. לאמיר אנהייבן מיט תפלת מנחה אין דעם גרויסן טאג.

נאכן פארענדיגן די עבודת היום מיט מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים, עס איז שוין אריבער דער ריזיגער ציבור מיט קוויטלעך, דער רבי האט שוין אויך אריינגעכאפט צו לערנען זיינע שיעורים ווי דערמאנט, האט דער רבי זיך געאיילט צו גיין מקיים זיין די המשך מצות היום.

משלשלין בשלש קדושות

"די עבודת היום איז געווען זייער אנגעשטרענגט", דערציילט איינער מחשובי אנ"ש. "נאך אינדערהיים אין סאטמאר האט דער רבי אמאל געזאגט פורים, ווען איך וואלט געווען פון די אנשי כנסת הגדולה, וואלט איך מתקן געווען אז עס זאל זיין דריי טעג פורים, איין טאג איז נישט גענוג, דעם ערשטן טאג זאל זיין מיוחד פאר קריאת המגילה, א גאנצן טאג מיוחד להודות ולהלל אויפן גרויסן נס, א צווייטער טאג פאר משלוח מנות און מתנות לאביונים, און א עקסטערע דריטן טאג צו מקיים זיין מצות משתה ושמחה, ווי קאן מען דאס באווייזן אין איין טאג?!" [47]...

---

47. בוצינא קדישא (חלק שני, עמ' שלא).

בשעת מעשה, איז דאָרט געווען איינער פון די מקורבים, און זעענדיג אַז דער רבי איז בדיחא

פורים - כפורים

דער רבי קומט אריין אין בית המדרש, און שטעלט זיך דאוונען מנחה.

הרה"ג ר' שמחה שלום שטיינבערגער שליט"א:

"מיין מלמד איז געווען **הרה"ג ר' שלום אליעזר וויים ז"ל**, דער שפעטערדיגער ראה"כ אין וויליאמסבורג, האט ער אונז דערציילט, אז ער פלעגט מערערע יארן זעהן ווען דער רבי האט געדאוונט מנחה אום פורים, דער רבי פלעגט דאוונען אין זיין בארדיטשובער סידור, פלעגט ער אויפמישן די סדר העבודה פון יום הקדוש און אריינגעקוקט דארט, ומי יעמוד בסוד קדושים. (בפשטות קען מען עס פארשטיין מיט דעם וואס די ספה"ק זאגן יום כ'פורים).

יין ושכר אל תשת

הרה"ג **ר' אלימלך שלמה שווארץ שליט"א:**

געווענליך פורים ביי מנחה, איז געווען דער בעל תפילה **הרה"ח ר' מרדכי לייב טירנויער ע"ה.**

איין יאר ווען דער רבי איז אריינגעקומען צו מנחה, האט ר' מרדכי לייב זיך געשטעלט צום עמוד און געזאגט די קרבנות הויך אויפן קול, וואס האט געצייגט אז ער איז שוין געווען מבוסם בכוסו. דער רבי פרעגט אים "מרדכי לייב, האסט געטרונקען?", זאגט ער אז 'יא', זאגט אים דער רבי: "זאג א הויכע קדושה".

איך האב באמערקט אז כאטש דער רבי האט נישט צוגעשיקט קיין צווייטן צום עמוד במקומו, האט דער רבי נישט געוואלט אז איינער וואס האט שוין געטרינקען זאל זאגן חזרת הש"צ.

דעתי' האָט ער אין דעם זעלבן זין זיך אָנגערופן צום רבי'ן: "מען וואָלט אויך געדאַרפט מתקן זיין אַז חנוכה זאָל זיין אינמיטן זומער וועו די טעג זענען לאנג... ווייל וועו עס פאַלט אויס ראש חודש טבת אין אַ פרייטאָג, איז דער רבי זייער שטאַרק פאַרנומען, ווייל וועו עס איז שוין גוט שפעט פראַוועט נאָך דער רבי אַ סעודת חנוכה אוו ראש חודש, אוו נאָכדעם דאַרף מען זיך צואיילן צו לויפן אין די מקוה נאָך פאַר די חנוכה לעכט צינדן, אוו די צייט איז דעמאָלט זייער קורץ, ווייל יענער פרייטאָג איז געווענליך איינס פוו די קורצטע פרייטאָג'ס, אוו ס'איז נישטאָ קיין צייט צו גאָרנישט, דעריבער וואָלט וועו געדאַרפט זיין חנוכה אינמיטן זומער..."

דער רבי זי"ע האָט אויסגעהערט די ווערטער אוו צוגעשמייכלט מיט הנאה פוו דעם געדאנק (שם).

'זה השולחן'

עשה המלך משתה גדול... לאמיר צוגיין צום הייליגן טיש.
וויאזוי איז געווען דער סדר הסעודה במשתה היין?

ווי אזוי עס האט אויסגעזעהן דער אויסשטעל פונעם טיש, הערן מיר פון **הרה"ג ר' יוסף לייב קאהן שליט"א** ר"מ בישיבה"ק:

"אין די ערשטע תש"י יארן, פלעג איך שוין גיין א לענגערע צייט בעפארן טיש כאפן א פלאץ, קיינער איז נאכנישט געווען ביים טיש, האב איך געהאט זייער א גוטן פלאץ ממש ביים טיש. איך בין געשטאנען עטליכע שעה אויף די פיס, מ'האט צוגערוקט דעם טיש ביזן עק פון ביהמ"ד, אז דער רבי זאל נישט צודריקט ווערן פונעם ריזן עולם וואס האט זיך אריינגעשטופט אינעם קליינעם ביהמ"ד צו די סעודה. היות איך בין געשטאנען ביים טיש, און דער ריזיגער ציבור האט זיך אריפגעשטופט אויף מיר, עטליכע טעג שפעטער האב איך נאך געשפירט די ווייטאגן אין די פיס, און אין די ביינער.

אבער עס האט זיך אלעס געלוינט... איך האב זוכה געווען צו הערן די הייליגע תורות, כ'האב געזעהן ווי דער רבי האט ארויפגעלייגט די הענט אויפן שטריימל, און געשריגן: **"עס לוינט זיך אראפצוקומען אויף די וועלט, און מיטמאכן אלע צרות, פאר איינמאל מגילה ליינען"**, און די אלע לשונות וואס מ'זאגט היינט איבער, האב איך זוכה געווען אליין צו הערן.

עס איז געווען פון איין זייט א גרויסע שמחה, און פון די צווייטע זייט איז געווען גרויסע בכיות.

כ'געדענק ווי ר' סענדר דייטש ע"ה, האט נאך געארבעט אין יענע יארן ביי 'שולזינגער', ער האט געמוזט אריינגיין צו די ארבעט, און ער פלעגט אנקומען פורים צום טיש מיט די בגדי חול, ער האט זיך אריפגעשטעלט אויפן טיש נעבן ארון הקודש און דארט האט ער געשריבן זיינע רשימות פונעם רבי'נס תורות, ווען דער רבי האט געזאגט אינמיטן די תורה: "שרייבט, שרייבט גוט, מ'מעג שרייבן פורים"... האט דער רבי אריפגעקוקט אויף ר' סענדער וואס איז געשטאנען אויפן טיש.

אין די שפעטערע יארן נאך מיין חתונה, איז שוין נישט מעגליך געווען אז איך זאל דאס קענען מיטהאלטן ווי בעפאר.

פון די שפעטערע יארן, שילדערט **הרה"ח ר' יושע מענדלאוויטש הי"ו**, אז ביי דעם טיש איז נישט געווען קיין בענק אין ביהמ"ד, עס איז געווען איין בענקל

אויפן אויבנאן ביים פענסטער צו בעדפארד עוו. וואס דארט איז דער רבי געזעצן, אויסער דעם איז קיינער נישט געזעסן נעבן רבי'ן. ביי די צוויי פענסטער ביי די זייטן זענען געווען די בעלי חזקות, דער ראש הקהל הרה"ח ר' **יואל קליין** ע"ה ביי איין זייט, און די תורה שרייבער הרה"ח ר' **סענדער דייטש** ע"ה ויבדלחט"א הרה"ח ר' **מאיר ישראל גאלדבערגער** הי"ו, הרה"ח ר' **נפתלי לעבאוויטש** הי"ו זענען געזעצן אויף די צווייטע זייט, און ארום דעם טיש איז געשטאנען א ריזן ציבור וואס האט זיך געשטופט אויף אן אבנארמאלן אופן, וואס מ'האט נישט געהאט נאך אזא טיש במשך דעם יאר.

מיחייב אינש לבסומי - מיט מסירות נפש

חייב אינש לבסומי בפוריא... וויאזוי האט דער רבי מקיים געווען דעם מאמר חז"ל כפשוטו? איז דאס געווען מיט א באשטימטן סדר, אדער לפי המצב והזמן?

באלד נאך מנחה האט זיך דער רבי געוואשן צו די סעודה, און נאכן ערשטן כזית המוציא, האט דער רבי באלד אנגעהויבן מיט די הייליגע עבודה פון משתה היין.

דער רבי האט אראפגעלייגט א גרויסע עבודה ביים טרינקען וויין אין פורים, ווי חז"ל זאגן 'מחייב אינש', אז עס איז א חיוב מדינא.

ביי א באזוך ביי **כ"ק מרן רבינו שליט"א**, האט **הגה"צ משינאווא שליט"א** פון מאנסי דערציילט מיט התרגשות:

"איך בין געווען אמאל ביים רבי'ן ז"ל פורים ביים טיש, האב איך געזען ביים טרינקען, ווי ער האט געהאלטן אין די האנט דעם כוס, און דוכט זיך מיר אז ר' אליעזר ליימזידער ע"ה האט אריינגעגאסן, "דאס איז איינס", און דער רבי האט דאס אויסגעטרינקען, דערנאך האט ער נאכאמאל אנגעגאסן, כ'האב עס געזען די עבודה, ממש מ'קען זאגן... כ'בין געווען ביי כל נדרי אויך ביים רבי'ן, ס'איז אינו דומה, ער האט גארנישט געטוהן, ער האט נאר געטרונקען, די בכיות נוראות וואס האט זיך דארט אפגעטון האט נישט קיין שיעור און קיין ערך, ממש מ'האט געווויינט אויפן קול דער גאנצער עולם, ער האט גארנישט געטוהן, ער האט בלויז געטרונקען.

"נאכדעם האט מען געזעהן, ווי ער איז ממש געווארן נהפך לאיש אחר, ער

האט אנגעהויבן מיט אזא שמחה. האב איך דאס אלעמאל באוואונדערט, ווי אזוי קען דאס זיין אז ער האט אזוי מעורר געווען דעם עולם בלויז מיט טרינקען?! דאס האבן מיר געזעהן, אז ס'איז געווען מיט מסירות נפש".

האט **כ"ק רבינו שליט"א** מעיר געווען דערויף: "ס'שטייט אז דער דברי חיים האט געזאגט, אויף "חייב איניש לבסומי בפוריא", איבעראל וואו חז"ל זאגן 'חייב', מיינט אז מ'דארף האבן מסירות נפש"[48].

שטייט דען נישט 'חייב'?!

אן ענליכן אויסדרוק הערן מיר פונעם רבי'נס תלמיד חביב נאך פונדערהיים אין סאטמאר, **הגה"ח ר' ליפא שווארץ ז"ל**. אז איינמאל נאך אין די שטאט סאטמאר, וועו דער רבי איז געזעצן ביים משתה היין טיש, און ער איז שוין געווען שטארק מבוסם, האט ער באמערקט ווי דער דיין **הרה"ג ר' אלי' לייכטאג ז"ל** טרינקט כמעט גארנישט, האט זיך דער רבי אנגערופן צו אים: "אויך מיר א דיין צום טיש, שטייט דען נישט 'חייב' אינש לבסומי בפוריא?!"

איינמאל שוין אין אמעריקע, איז געווען א רב וואס האט זיך נישט גוט געשפירט, און ער געבראכן ביים טיש נעבן רבי'ן, דער רבי האט אים בארואיגט, און געזאגט: "אינדערהיים וועו כ'האב געטרונקען וויין, האב איך דאס געשפירט ביז פסח[49]..."

---

48. מס' משולחן מלכים.

49. אגב, האט ר' ליפא ע"ה דערציילט, אז ביי א געלעגנהייט וועו מ'האט געערעדט ביים רבי'ן איבער די שאלה וועו מ'דארף היינט ליינען די מגילה אין די נייע טיילן פון ירושלים (די שאלה האט נוגע געווען ביז שנת תשכ"ז), און ר' ליפא האט דעמאלטס געשריבן א תשובה אין רבי'נס נאמען, האט מען געפרעגט דעם רבי'ן, "ווי אזוי זאל מען זיך פירן אין ירושלים בנוגע מצות "ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים".

האט דער רבי געענטפערט ווערטל'דיג: "וואס איז די שאלה, 'מתנות לאביונים' - קען מען דאך דארט א גאנץ יאר מקיים זיין, און 'איש לרעהו' - אפילו איין טאג אויך נישט"...

עטליכע טעג שפעטער האט ר' ליפא עולה געווען שבת ביים רבי'ן, עס איז דעמאלטס אויך געווען א באווארפן פאר א חתן, און מ'האט געווארפן פעקלעך כנהוג, האט הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ע"ה אים געזאגט, אז ער זאל זיך רוקן אין א זייט, כדי ער זאל נישט כאפן פעקלעך אויפן קאפ.

דער רבי האט דאס געהערט, האט ער געזאגט: "ער האט נישט מורא דערפון, אין ארץ ישראל ווארפט מען דאך שטיינער אין קאפ, דא ווארפט מען נאר פעקלעך, כ'האב דאך שוין געזאגט, אז דארט קען מען קיין איין טאג נישט מקיים זיין דעם איש לרעהו"...

די עבודה ביים טרינקען

בעפאר די תורה פורים תש"כ, האט דער רבי געשמועסט איבער די עבודה ביים טרינקען, פון וואו מ'זעהט אפס קצהו וואס פארא כוחות מיט מסירות נפש דער רבי האט אריינגעלייגט אין די מצוה פון 'לבסומי בפוריא':

דער זיידע ז"ל דער ייטב לב, פלעגט יא טרינקען. דער ישמח משה שטייט מורא'דיג שטארק מ'זאל נישט טרינקען (עיין ישמח משה פר' תצוה ד"ה והנה כבר פרשתי)**. דער ייטב לב האט יא אסאך געטרינקען, אן א מאס. דער צאנזער רב האט יא געטרינקען, נאר דער זיידע ז"ל איז דאך ביי אים געוואלדיג געווען דאס עניוות, נאר זעהט אויס אז ער האט דאס געזעהן ביים זיידן דער ישמח משה. נאר רבי יעקב עמדין ברענגט דאך פון חכם צבי, דאס שטייט אויך נאר אז אין די יוגנט האט ער אסאך געטרינקען, אבער אויף דער עלטער שוין נישט געטרינקען אזויפיל, זעהט אויך אויס אז ער האט נישט געקענט יוצא זיין כפשוטו, ממילא וואס זאל איך טוהן, ווי קען מען זיך באגיין אן די מצוה אין פורים, דאס איז איינס פון די שווערסטע עבודות.**

איך טרינק שטאטעלעך, פסח טרינק איך ארבע כוסות, אבער היצט אז איך טרינק אפאר גלעזלעך וויין, קומט עס מיר אן ממש מיטן געזונט, איך קען נישט, איך האב נישט קיין כח צו די ארעוואניע.

וועו עמיצער צווישן עולם האט אריינגעשריגן, "דער אייבערשטער זאל העלפן עד מאה ועשרים שנה זאל דער רבי טרינקען, מיר זענען אלע בטוח אז דער רבי וועט אונז פירן קעגן משיח צדקינו".

ענטפערט דער רבי:

דער אייבערשטער זאל העלפן, ס'זאל מקוים ווערן שוין, לחיים, לחיים טובים ולשלום".

נאך די גראמען פון ר' אברהם ווערצבערגער ע"ה, הערט מען ווי דער רבי זאגט:

נאך א בעכערל וויין, כ'וועל נאך אביסל טרינקען, פונדעסטוועגן, אפשר האב איך נאך צו ווייניג געטרינקען.

איינער פון די חסידים האט מזכיר געווען ביים רבי'ן פאר א ישועה, און ער האט דערמאנט דעם כח פון בעש"ט הק' צו פועל'ן ישועות. האט דער רבי געזאגט:

ס'איז דא געדרוקט דער בריוו פון רבי מענדעלע ויטעבסקער, שרייבט אים איינער, כ'שטעל זיך פאר אז ס'איז וועגן א ברכה אויף קינדער, אז ער זאל גוזר זיין ווייל צדיק גוזר והקב"ה מקיים. ענטפערט רבי מענדעל'ע, ער איז דאך געווען

ביים בעש"ט הק', אז צדיק גוזר והקב"ה מקיים איז געווען נאר איינער, דער בעש"ט הק', און מער איז נישטא, רבי מענדעלע וויטעבסקער שרייבט עס"[50].

יענער זאגט: "אבער מתפלל זיין קען מען דאך". - זאגט דער רבי צוריק:

אוי וויי געוואלד, דאס גאנצע כלל ישראל דארף א גרויסע ישועה.

כ'וועל נאך טרינקען אביסל וויין, ס'איז מיר שווער צו טרינקען, ווייל כ'שפיר זיך שלעכט, כ'וועל טרינקען אזוי געמאכט, רש"י זאגט חייב אדם לבסומי, [להשתכר] 'ביין', פארוואס זאגט ער 'ביין'. ווייל לעולם איז מען דאך 'שיכורת ולא מיין', שיכור איז מען דאך כסדר, זאגט רש"י אז ס'איז נישט גענוג, מ'איז נישט גענוג מבוסם, נישט אלע צדיקים האבן געטרינקען אזויפיל וויין, אין ראפשיץ האט מען נישט געטרינקען, אין צאנז יא - אין ראפשיץ נישט, ראפשיצער רב האט געזאגט אז צוויי מאל א יאר איז ער שיכור, פורים ביי די מגילה און שמיני עצרת ביי כתר, די מגילה איז דאך אויך אזוי, עס האט דאך נישט קיין שאץ וואס צדיקים האבן געטון ביי די מגילה, ווי צדיקים האבן געדינט דעם באשעפער.

וויין נישט קיין וואסער...

עס האט דערציילט **הרה"ח ר' משה האנדלער ע"ה**, אז פורים בשנת תש"ח, האט זיך דער רבי נישט גוט געשפירט פונעם טרינקען. פון דעמאלטס פלעגט די רביצין מישן וואסער אינעם וויין, און זי איין פלעגט שטיין ביים טיר אכטונג געבן אז מ'זאל נישט געבן פארן רבי'ן אנדערע וויינען. דער רבי האט דאס געשפירט, האט ער זיך אנגערופן: "גיט מיר וויין, קיין וואסער טרינק איך נישט".

און דער רבי האט נאכגעזאגט פון הייליגן נעשכיזער ז"ל, אז דער פסוק זאגט (אסתר ד, יז) 'ויעבר מרדכי', אז א איד האט עובר געווען עבירות, 'ויעש', עפעס האט ער דאך יא געטוהן מצוות, איז דאך שווער אז ער האט עובר געווען, פארוואס שטייט 'ויעש'? נאר דער תירוץ איז, אז 'ככל אשר צותה עליו 'אסתר', לויט ווי די הסתרה זעהט אויס, האט ער דאך עפעס געטון"[51].

---

50. זה לשון קדשו במכתב הנדפס בספרו פרי הארץ (מכתב יט): יהא שלמא רבא לאהובינו ידידנו נאמן רוח ה"ה הרבני המופלא הוותיק כבוד מו"ה יעקב מסמאליין נ"י ויזרח כו', אבל על עיקר בקשתו עבור בנים, אחרי רואנו גודל תפלתו והשתטחותו לפנינו, וטענותיו העצומות שהיא לתכלית עסק המלאכה, בושת פנים כסתני, כי התחת אלקים אני, היו היה דבר השם ביד הבעל שם ויגזור אומר ויקם, אחד היה ומהקדמונים לא קם כמוהו, ואחריו על עפר מי יקום, הגם שכמה גדולי צדיקים בדורינו פה להם וידברו את אשר יבשר, לא כן אנכי עמדי, עיי"ש.

51. זכר צדיק לברכה (ח"ב, עמ' תתעו).

א מלוכה פון אויבערשטן אליין

וויפיל כוסות פלעגט דער רבי טרינקען ביים סעודת משתה היין?
האט דאס געהאט א באשטימטע צאל?

הרה"ג ר' אלימלך יודא לאנדא שליט"א ר"מ בישיבה"ק:

"איך האב זוכה געווען מיטצוהאלטן די הייליגע טישן פון רביה"ק זי"ע.

די סעודת משתה היין פלעגט דער רבי פראווען אינעם ביהמ"ד בביתו נאוה קודש, אויף 500 בעדפארד עוו. עס פלעגט דארט קומען א ריזיגער ציבור, און דער רבי פלעגט זאגן געהויבענע דברי תורה, אין א בחינה פון 'נכנס יין יצא סוד', אויף אן אופן וואס מ'האט נישט געהערט א גאנץ יאר.

נאך די סעודה פלעגט דער רבי טרונקען עטליכע כוסות, עס פלעגן דארט שטיין עטליכע חסידים, ווי **ר' אלי' דוד טירנויער ע"ה, ר' יעקב יושע טירנויער ע"ה, ר' אברהם שלום עפשטיין ע"ה**, מיט פלעשער וויין אין די האנט, און זיי פלעגן אנגיסן דעם כוס, יעדער האט געוואלט האבן די זכי' אז דער רבי זאל טרינקען דוקא פון זיין וויין.

עס איז געווען בערך שנת תשי"ח, דער געדרענג אין ביהמ"ד איז געווען שרעקליך, עס איז געווען א מורא'דיגער היץ פונעם עולם וואס האט זיך אזוי געשטופט. איך האב מצליח געווען זיך אריינצובאקומען אונטער'ן טיש, אזוי האב איך געקענט זיין נאענט צום רבי'ן און הערן די דברי תורה.

איך האב באמערקט, ווי באלד נאכדעם וואס דער רבי האט זיך געזעצט צום טיש צו די סעודה, האט דער רבי עפעס געזאגט פאר זיך, און ער האט אנגעהויבן צו קאכן, און די צורה האט געווארפן קאלירן.

דער רבי האט געוואוסט אז עס זענען דא בחורים אונטער'ן טיש, האט ער זיך אראפגעבויגן און געטיילט שיריים אויך אונטער'ן טיש...

קודם האט דער רבי געטרונקען פיר כוסות וויין. מ'האט געזען ווי ער האט דערביי כוונות, ווייל ביי יעדן כוס האט ער עפעס געזאגט.

ווען דער רבי האט געטרונקען דעם פינפטן כוס, האט ער זיך אנגערופן "כוס של אליהו"... ביים זעקסטן כוס האט ער געזאגט "מער פארדארבט נישט די

כוונה", מיינענדיג צו זאגן אז אפילו ער טרינקט מער ווי די צאל פון ד' כוסות קען נאך בלייבן די כוונות וואס ער האט פריער מכוין געווען[52].

ביים זיבעטן כוס האט דער רבי געזאגט: "ביי אונז הייסט זיבן 'מלכות', און מיר ווילן מיר א מלוכה פונעם באשעפער אליין"...

ר' אברהם שלומ'ס וויין

הרה"ח **ר' שלמה זלמן חיים עפשטיין הי"ו** דערציילט זיינע זכרונות מימי הפורים בצל הקודש, וואס ער האט מיטגעהאלטן מידי שנה בשנה אין דעם געהויבענעם זמן:

"מיין טאטע **הרה"ח ר' אברהם שלום ע"ה**, איז דאך געווען דער שר המשקים, אינאיינעם מיט **ר' אלי' דוד טירנויער ע"ה**, אנגעהויבן פון די ערשטע יארן אין אמעריקע, ער פלעגט אליין מאכן וויין, און פורים און פסח פלעגט דער רבי נוצן זיין וויין.

הרה"ח ר' **עוזיאל** (ב"ר יחזקאל) **לעפקאוויטש** הי"ו משב"ק דערציילט, אז איינמאל פאר פסח, וועו ער האט נישט גוט געשפירט און דער מאגן איז אים געווען פארדארבן, האט אים דער רבי געזאגט "אברהם שלום מאכט א פיינעם וויין, ס'וועט דיר העלפן".

פסח ביינאכט, וועו מ'האט אנגעגאסן פארן רבי'ן דעם כוס צו קידוש, האט דער רבי געווינקען פאר ר' **יוסף אשכנזי** ע"ה, אז מ'זאל געבן פארן הויז בחור פון דעם וויין.

דער רבי האט געוואלט אז מ'זאל גיין נאך געלט, פון אלס גאר קליין אינגל פלעג איך גיין נאך געלט, כ'פלעג מאכן ארום אכט דאללער, צוליב דעם האב איך נישט אלס מיטגעהאלטן דאס 'מגילה ליינען' ביים רבי'ן, אבער דעם טיש האב איך אלע יארן מיטגעהאלטן.

ביי אונז אין שטוב איז נאר געווען א סעודה די ערשטע נאכט, די צווייטע סעודת פורים איז געווען ביים רבי'ן. דער טאטע איז קיינמאל נישט געווען אינדערהיים פורים ביי די צווייטע סעודה, הערשט נאכדעם וואס דער רבי איז נישט געזונט געווארן, האבן מיר צום ערשטן מאל אנגעהויבן פראווען די פורים סעודה אינדערהיים.

---

52. הכוונה עפימש"כ בשו"ע (או"ח סי' רסג ס"א) שמותר להוסיף בהדלקת נרות שבת, "כי יכולין להוסיף על דבר המכוון נגד דבר אחר, ובלבד שלא יפחות".

מיין טאטע ר' אברהם שלום, פלעגט אנקומען צום טיש, מיט צוויי פלעשלעך וויין פארן רבי'ן, על פי רוב האט דער רבי געטרינקען פינף כוסות, דער רבי האט חייש געווען וועגן זוגות, ממילא האט ער נישט יוצא געווען מיט פיר.

בערך א האלבע שעה פארן זמן האט דער רבי געדאוועט מנחה, עס איז שוין געווען זייער שפעט, דער רבי האט זיך געוואשן, געגעסן פיש, און געוואונטשן 'לחיים', און נאכדעם האט זיך אנגעהויבן די עבודה במשתה היין.

דער טיש איז געווען אינעם קליינעם בית המדרש'ל אונטערן רבי'נס הויז, און דארט האט זיך אריינגעשטופט אן עולם וויפיל עס גייט נאר, די היץ דארט איז געווען אומדערטרעגליך, כ'געדענק ווי ר' עזריאל האט זיך צושריגן "עס איז טויזנט דעגרי דא"... מ'פלעגט דארפן ארויסטראגן מענטשן פון גרויס היץ.

עס ליגט מיר אין זכרון פון אלס קינד יענעם פורים תשי"ט, ווען דער רבי האט זיך אויפגעשטעלט אינמיטן די תורה און ער האט שטייענדיגערהייט געשריגן מיט בכיות נוראות.

זיבן איז קודש

הרה"ח ר' עקיבא'לע גאנץ שליט"א:

פורים פלעגט דער רבי טרינקען זיבן גלעזלער, ער האט געזאגט: "זיבן איז קודש, שבת איז קודש, און נאך א דריטע זאך האט ער געזאגט, אזוי האט ער געטרינקען 7 גלעזלער".

נאכן טיש פלעגט מען זיך אויפהייבן טאנצן מיטן ניגון וואס מ'זינגט היינט "א גאנץ יאר פריילך", אן די ווערטער.

דער טיש איז געווען אין קליינעם ביהמ"ד, שפעטער איז ממש געווען א סכנה אריינצוגיין, מ'איז געשטאנען ביז אינדערויסן אויף די גאס, ווען דער רבי איז געווען געהויבן פלעגט ער זאגן חידושי תורה, אויף "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי".

דער ראש הקהל וויל נישט געבן קיין הוספה

ווי דערמאנט, האט דער **ראה"ק ר' יואל קליין ע"ה** געהאט די חזקה צו זיצן אונטערן אונטערן רבי'ן ביים טיש.

עס איז געווען בשנת תש"כ, האט דער רבי געבעטן אז מ'זאל אים אנגיסן א פינפטע כוס. ר' יואל האט געווינקען פארן רבי'ן, 'אפשר איז געגוג געווען פיר

כוסות', ווייל א יאר פריער בשנת תשי"ט האט דער רבי געטרינקען זיבן כוסות, און נאך פורים האט דער רבי געהאט דערפון גרויסע יסורים.

מ'הערט אויפן טעיפ ווי דער רבי זאגט פאר ר' יואל:

"גיסט גוט אן א שיינע הוספה, א שיינע הוספה, וואס איז דאס א בעכערל וויין?! מהאט שוין געהערט אמאל פון א ראש הקהל א מתנגד, ער האט נישט ליב צו געבן אן הוספה, אבער געבן אן הוספה נאך א בעכער'ל וויין, קאן מען נישט פועל'ן?! מילא פון קהל'ס קאסע אן הוספה, דאס פארלאנג איך ניטאמאל, א פארקערטע מעשה, מ'לאזט מיך נישט צוגעבן אן הוספה א בעכער'ל וויין, שיין זעה איך אויס... גיט מיר נאר דעם איינעם כוס, ווייל פיר וועט דאך זיין זוגות"...

כ'זעה נאר דעם אייבערשטן...

מיר גייען צוריק צו די ווארימע ווערטער, ווי **הגה"צ מנאנאש שליט"א** שילדערט זיינע זכרונות פונעם רבי'נס טיש ביום הפורים:

"וועו דער רבי האט געמאכט אן המוציא, האט ער 'שוין' געטרינקען. ביי די פיש האט ער נאכאמאל געטרינקען. עס איז געווען א שטארקע וויין, נישט קיין פשוט'ע וויין, עס זענען געווען אידן וואס האבן געמאכט פארן רבי'ן אן אייגענע וויין, **ר' יושע ארוך, ר' יושע גפן, ר' אליעזר הארפענעס, ר' יעקב יושע טירנויער,** יעדער האט געוואלט אז דער רבי זאל טרינקען פון זייער וויין.

אנהויב סעודה, 'שוין' נאכן וואשן האט דער רבי געזאגט שטילערהייט א 'לשם יחוד'.

סתם אזוי, האב איך זיך נישט געקענט אריינשטופן צו זיין נעבן רבי'ן. איין יאר, לכאורה איז דאס געווען בשנת תשט"ו, בין איך אנגעקומען אינעוויניג נעבן רבי'ן, און איך האב געקענט זייער קלאר און גוט הערן אלעס.

תשט"ו האט דער רבי געזאגט: "ס'שטייט אין תולדות, אז צדיקים אמיתיים זעהן גארנישט נאר דעם אייבערשטן". שפעטער האט דער רבי לכאורה פארגעסן וואס ער האט פריער געזאגט דעם לשון 'צדיקים אמיתיים', און ער האט געזאגט בזה"ל: **"כ'ווייס נישט, איך זעה נישט גארנישט, נאר דעם אייבערשטן"...**

"כ'האב געזעהן אז מ'האט געדרוקט די תורות, אבער 'ווי אזוי' דער רבי האט דאס געזאגט, דאס קען מען נישט אראפשרייבן".

אינדערהיים האב איך געהערט אז דער רבי האט איבערגעפרעגט נאך פורים, וואס ער האט געזאגט ביי די דברי תורה בעצם יום הפורים.

איינמאל האט דער רבי געזאגט: "כ'וועל זאגן א נייעס וואס כ'האב נאך קיינמאל נישט געזאגט, אין בן דוד בא אלא בהיסח הדעת (סנהדרין צז.), וואס הייסט, מ'וועט נישט גלייבן אין די גאולה? נאר וואס דען, מ'קען זיך נישט פארשטעלן ווי אזוי דאס וועט זיין, עס וועט זיין אוועק געזוקט פונעם דעת, דאס וואס מ'קלערט, וועט זיכער נישט זיין".

וכך היו עושין...

גאר התרגשות'דיג איז די שילדערונג פון **הרה"ג ר' אלימלך שלמה שווארץ שליט"א:**

"איך האב נישט פארפאסט קיין פורים טיש ביים רבי'ן, פון תשי"ט ביזן לעצטן יאר, אפילו אין די יארן וואס מ'האט נישט אריינגעלאזט קיינעם, בין איך דארט געווען. עס איז געווען עטליכע מאל וואס די רביצין ע"ה האט מיך ארויסגעווארפן אין יענע שפעטערע יארן וועו מ'האט קיינעם נישט דארט געלאזט, אבער איך בין אלץ צוריק אנגעקומען אינעווייניג, מ'האט אלס געוואוסט אז איך וועל בלייבן אינעווייניג...

בשנת תשכ"ז האט מען געמאכט, אז מ'האט געעפענט דאס פלאץ אונטן אין קעלער, און מ'האט געלייגט א מייק אינדערויסן, אזוי האט געקענט הערן דער עולם אויף די גאס, און דער עולם וואס איז געווען אונטן.

יענעם יאר תשכ"ז, האט דער רבי שוין שווערער געקענט טרינקען. ר' אברהם שלום עפשטיין ע"ה איז געווען אלע יארן דער שר המשקים, ער פלעגט אנגיסן די כוסות פארן רבי'ן, אבער דאס יאר האט רבי עזריאל אכטונג געגעבן אז דער רבי זאל נישט צופיל טרינקען, און מ'האט אים אויסגעטאפט בעפאר די טאשן... אז ער זאל נישט אריינשמוגלען מער וויין.

וועו ר' אברהם שלום האט געוואלט גיין צו זיין מקום קבוע, האט ר' עזריאל געשריגן אויף אים, מורא האבנדיג אז ער וועט אנגיסן פארן רבי'ן מער וויפיל ערלויבט. אבער דער רבי האט דאס באמערקט, האט ער געהייסן ר' עזריאל זאל זיך אוועקרוקן, און ער האט געהייסן ר' אברהם שלום אז ער זאל קומען צו זיין מקום קבוע כמימים ימימה. דער רבי האט געטרונקען ווי געווענליך אלע יארן, למעשה געדענק איך אז דער רבי האט זיך נאכדעם נישט גוט געשפירט.

דער רבי פלעגט געווענליך טרינקען 3-4 כוסות, אבער ער איז געווען בגילופין תיכף ווי נאר ער האט אנגעהויבן צו טרינקען. בשנת תשי"ט, האט דער רבי געטרונקען זיבן כוסות, דער רבי האט דעמאלטס געזאגט 'השביעי יהיה קודש', דאס איז געווען אן אויסנאם.

דער רבי האט אמאל געזאגט ביי די תורה, אז באמת איז עיצומו של יום אליין גענוג שטארק אז עס זאל מאכן פריילין, פון דעם עצם קדושת היום און די שמחה דארף מען ווערן מבוסם, אפילו אן ווין וואלט מען געדארפט פריילין ווערן.

דער אמת איז טאקע געווען, אז דער רבי איז שוין מבוסם געווארן פונעם טאג אליין.

מרגיש געווען דעם טעם

איינמאל ווען עס איז שוין געווען כטוב לב המלך ביין, האט דער רבי זיך אנגערופן צו הרה"ח ר' **אברהם שלום עפשטיין** ע"ה: "האסט געגאסן די ווין אויף צוועבן?" (ראזשינקעס). זאגט ער אז יא, ווייל כ'האב נישט געהאט קיין צוקער האב איך דאס געווייקט אין צוועבן. עס איז געווען א חידוש ווי דער רבי אינמיטן טרונקען האט ער מרגיש געווען אז די ווין איז געמאכט מיט צוועבן.

דאס טרינקען ביים רבי'ן איז נישט לייכט געווען, מ'האט באמערקט אז דער רבי שטרענגט זיך אן מיט יעדע שלונג באזונדער, עס איז געווען א שווערע עבודה, א 'חייב' איניש לבסומי" - פארענדיגט רבי אלימלך שליט"א.

שטעלן שמירה

ביז ווען האט זיך געצויגן די סעודה, און די עבודה פון שתיית יין לכבוד יום הפורים?

הרה"ח ר' יעקב עקיבא ווייגשטאק שליט"א משב"ק:

דער רבי פלעגט זיך וואשן צו די סעודה גאר שפעט, און ער האט אריינגעצויגן לאנג אריין אין די נאכט. אבער ווין האט ער נאר געטרינקען ביזן זמן פונעם צאת הכוכבים.

אינדערהיים אין סאטמאר האט דער רבי אמאל ממנה געווען א שומר, אז ער זאל אכטונג געבן אז ער זאל נאר טרינקען ביזן זמן, און אפילו אויב ער וועט בעטן נאך א כוס נאכן זמן, זאל מען אים בשום אופן נישט געבן.

ווען דעם רבי'נס תלמיד חביב, **הגה"ח רבי לייבעלע פאשקעס ז"ל הי"ד**, האט א פרעג געטון דעם רבי'ן: "מיר פסק'ענען דאך בקדשים הלילה הולך אחר היום, פורים איז דאך קודש, פארוואס זאל מען נישט ממשיך זיין צו טרינקען ביינאכט?", דער רבי האט הנאה געהאט פון די שאלה, אבער ער האט נישט געוואלט טרינקען נאכן זמן.

דער 'זמן' פון טרינקען

עס איז רעקארדירט א שמועס, וואס דער רבי האט געזאגט בעפאר די תורה בשנת תש"כ ווי ער רעדט איבער דעם זמן פון טרינקען:

"יעצט וועל איך אנהייבן אביסל צו טרינקען. וועז ס'איז נישט היינט פורים, העט איך זיכער נישט געטרינקען... יעצט מעג מען נאך זיכער טרינקען, אצינד איז נאך האלב זיבן, מעג מען נאך טרינקען, א האלבע שעה, מ'מעג טרינקען, אסאך זאגן דאך אז אפילו שפעטער מעג מען אויך, אויב מ'הייבט אן בייטאג".

בלייבן מקושר מיט'ן רבי'ן

בעפאר מיר טרעטן צו צום מעמד נורא פון די פארכטיגע דברי תורה, לאמיר אויפמישן דעם אוצר הזכרונות פון זקני החסידים, וואס איז געווען זייער הרגשה בצל הקודש ביים סעודת משתה היין ביום הפורים.

געווען איז דאס איינמאל פורים ביי משתה היין, וועז **הרה"ח ר' חיים הערש יאקאבאוויטש ע"ה** איז געווען שטארק מבוסם. עס איז שוין געווען ביינאכט, וועז ער האט זיך אויפגעהויבן אוז איז אריבערגעלאפן צום רבי'ן אין קליינעם ביהמ"ד וואס איז געווען אין רבי'נס הויז. דער רבי איז דעמאלט אַראָפגעקומען אין ביהמ"ד, אוז איז געשטאנען אונטן ביי די טרעפ וואס פירט צום ביהמ"ד.

זייענדיג מבוסם האט ר' חיים הערש זיך גענומען שרייען אוז ווייגען: "וואס וועט זיין מיט אונז? דא זענען מיר אזוי נאנט מיט'ן רבי'ן, וואס וועלן מיר האבן דערפון אויף יענע וועלט?"

דער רבי האט אים אָנגעכאַפט ביי די האנט אוז פרובירט צו בארואיגן: "ר' חיים הערש, עס שטייט אז צו וועמען מ'איז מקושר אויף די וועלט, וועט מען האבן א שייכות אויך אויף יענע וועלט"...

אן הרגשה פון התבטלות

א טיפערע בחינה דערציילט אונז **הגה"ח ר' מרדכי דוד קאהן ז"ל:**

וועז מיר זענען געווען ביים רבי'ן זענען מיר געווען ארומגענומען מיט יראת שמים, מיר זענען אלע געשטאנען געשטופט אנגעלאנט איינער אויפן צווייטן, מ'איז געווען העכער, העכער.

איך בין אמאל געשטאנען נעבן א חשוב'ן איד, א תלמיד חכם, ס'איז אויסגעקומען אז כ'האב זיך געדארפט אנלאנען אויף אים, אבער דעמאלטס האב איך געהאט א הרגשה 'ווי קען איך זיך אנלאנען אויף אים, ער איז דאך א תלמיד חכם... ער איז א איד... וועט בין איך? וואס בין איך?", דער רבי האט אריינגעברענגט אין אונז אזא הרגשה פון התבטלות צו יעדן ערליכן געהויבענעם איד, ובעיקר אז מ'זאל וויסן ביי זיך אליין אז מ'איז גארנישט און מ'זאל מכיר זיין אז מ'איז גארנישט, און דאס איז געווען פורים מער ווי א גאנצן יאר, דאס איז געווען א כח פון א צדיק.

סעודת פורים תש"ו אין ירושלים עיה"ק

לאמיר איבערגעבן פון ספר **דרך המלך**, איבער פורים תש"ו אין ירושלים עיה"ק:

אין די נאכמיטאג שעה'ן האט דער רבי געפירט א גרויסן טיש אינעם היכל הבית המדרש אין שערי פינה, דעמאלטס האט זיך שוין צוזאמגענומען א גרעסערער ציבור פון אנשי ירושלים. דער רבי איז געווען זייער שטארק בגילופין, וטוב לב המלך ביין, און האט געזאגט עטליכע מאל אינדערמיט דברי תורה מעניני דיומא.

עס האט דערציילט **הגאון הצדיק רבי חיים ברים זצ"ל**, ראש ישיבת סקווירא מחשובי חסידי רוזי'ן (געדרוקט אין ספר "אור פניך" לחודש אדר), אז ער האט אין זיינע יוגנט יארן באלד נאך די חתונה געוואוינט אין די "בית ישראל" געגנט, בשכינות מיט'ן רבי'ן, און ער פלעגט אריינגיין אסאך אל הקודש פנימה, מיטהאלטן די הייליגע טישן און תפילות פונעם רבי'ן.

פלעגט ער זאגן: "איך געדענק יענעם פורים תש"ו ביים סעודת היום, האט דער סאטמאר'ער רב געטרינקען זייער אסאך ווין, און ווי מער ער האט געטרינקען אלס מער איז געוואקסן דער כמות און איכות פון זיינע תפלות, ברכות און המלצות אויף כלל ישראל, ביז ווען די ארומיגע און שיינע אידן ביי זיין טיש זענען געשטאנען פארגאפט און אינגאנצן פארוואונדערט, צוקוקנדיג דעם מורא'דיגן בילד, זעענדיג און קומענדיג צו די השגה אין די ווערטער פון חז"ל (עירובין סה.) בשלשה דברים אדם ניכר בכוסו וכו', וועט פון זיין טרינקען האט זיך אנטפלעקט אביסל פון זיין פנימיות, און וואס מ'האט געזעהן אויף אים איז געווען בלויז א משהו פון זיין פנימיות.

האט רבי חיים זצ"ל צוגעלייגט, אז די אנווועזנדע אויפן ארט האבן אים דאן געזאגט: "איר כאפט איצט התפעלות, וועט איר וואלט געווען ביים מגילה ליינען פון דעם רבי'ן וואלט איר ארויס פון די כלים".

דער מתנגד זאגט יישר כח

הגה"צ רבי יעקב פינחס געווירץ שליט"א רב ביהמ"ד ותיקין:

בשנת תשי"ט לפ"ק איז געווען דא אין אמעריקע **הגאון רבי אלי' זלאטניק זצ"ל**. אין יענע צייט איז ער געווען א דיין אין די בתי ברוידא, שפעטער איז ער געווען א חבר הביד"צ אין ירושלים עיה"ק. ער איז איינגעשטאנען ביי מיר אין שטוב. ער האט געהאט א כולל, און ער פלעגט קומען פון צייט צו צייט קיין אמעריקע צו מאכן געלט פאר זיין כולל.

ער איז געווען פון די ריכטיגע ירושלימ'ער 'פרושים', מיט א שוואכע אמונה אין חסידים און אין רבי'ס.

פורים תשי"ט איז רבי אלי' געווען ביי מיר אין שטוב, איך האב אים געמוטשעט אז ער זאל קומען צום רבי'נס טיש וואס איז געווען מיט א גרויסן התעוררות, מער ווי כל נדרי ביינאכט, בכיות מיט שמחה צוזאמען, און די הייליגע דברי תורה וואס האט בוקע רקיעים געווען.

נאכן טיש איז רבי אלי' געווען אזוי פארפלאמט, ער האט מיר געזאגט: "איך דאנק דיר וואס דו האסט מיר געברענגט"[53].

---

53. אגב, שילדערט ווייטער רבי יעקב פינחס געווירץ שליט"א: מיט עטליכע יאר שפעטער - בשנת תשכ"ד - איז הגאון רבי אלי' זצ"ל אויך דא געווען, און ער האט געהאט די אכסניא ביי מיר אין שטוב.

איינמאל פרעגט ער מיך: "פון וואו ווייסן רבי'ס וואס יענער טראכט?". און ער דערציילט מיר אז ער איז אריינגעגאנגען צום רבי'ן מיט א קוויטל, און וואַרטנדיג אינדרויסן האט ער זיך געמאכט א חשבון הנפש, אז ער וואלגערט זיך אין אמעריקע צוליב דעם וואס ער דארף שאפן געלט פאר זיין כולל אין ירושלים, און ער פארט ארום פון איין עושר צום צווייטן מיט א דרייווער, וואס קומט אים אן זייער שווער, און ער האט זיך צוקרעכצעט אין הארצן, 'וויל'אנג וועל איך זיך נאך אזוי מוטשענען? וועו וועל איך שוין קענען זיצן און לערנען אין ירושלים מיט הרחבת הדעת?!".

מיט די מחשבה איז ער אריין צום רבי'ן. דער רבי קוקט אריין אין קוויטל און ער רופט זיך אן: "דער אויבערשטער זאל העלפן, איר זאלט קענען זיצן און לערנען מיט הרחבת הדעת אין ירושלים"... און דער רבי האט בכלל נישט דערמאנט אין זיין ברכה איבער די אנדערע בקשה וואס ער האט געהאט דערמאנט אין זיין קוויטל.

פרעגט מיך ר' אלי', "פון וואו ווייסן רבי'ס וואס יענער טראכט?!"...

און הער א פלא. פון דארט איז רבי אלי' געפארן קיין לאס אנזשעלעס. דארט האט ער גענומען א דרייווער וואס האט אים געצייגט אויף איין אדרעס וואס גיט יעדן משולח פינף דאללער.

אריינקומענדיג דערציילט רבי אלי' איבער זיין כולל אין ירושלים. זאגט אים דער נגיד: "איר ווייסט, איר זעט אויס אזוי ווי מיין טאטן ע"ה, היינט איז זיין יארצייט, ממילא וועל איך אייך געבן א שיינעם סכום".

דער נגיד נעמט ארויס פופצן טויזנט דאללער (היינט אזוי ווי איבער דריי הונדערט אלפים...) און ער גיט

דער ראבינער איז באזאפן

ביים פורים טיש בשנת תשמ"ג לפ"ק, האט כ"ק מרן רבינו **מרן הברך משה ז"ל** דערציילט א אינטערעסאנטע עפיזאד וואס ער האט בייגעוואוינט נאך אין דער אלטער היים אין קראלי, זייענדיג ביים פעטער רבינו הק' זי"ע אויף פורים.

דער רבי זי"ע איז געווען כטוב לב המלך ביין, און כדרכו בקודש האט ער משמיע געווען פייערדיגע דברי תורה, ווען בשעת די דברי תורה האט ער געטרונקען נאך וויין כדי מקיים זיין די מצות היום.

אינמיטן די תורה איז דעם רבי'ן שלעכט געווארן, און מען האט אים אריינגעפירט אין צימער און באלד געלאזט רופן דר. שטערנבערג. דער דאקטער איז באלד געקומען און ער האט אונטערגעזוכט דעם רבי'ן, און ער איז געווארן זייער ערנסט, ער האט נישט געוואלט זאגן זיין דיאגנאזע ווען די רביצין הערט, ער האט אלעמען געהייסן ארויסגיין, יעדער האט זיך דערשראקן, און מ'האט זיך גערישט אויפן ארגסטן.

דאן האט ער שטילערהייט געזאגט פארן רבי'נס גבאים: "איך האב נישט קיין ברירה, איך מוז אייך זאגן דעם אמת, עס איז גארנישט, דער ראבינער האט זיך באזאפן"... דער דאקטער האט הפנים נישט געוואלט דערציילן דעם 'שרעקליכן אמת' אז דער רבי איז אנגעטרונקען.

בדחני דמלכא

א חלק פון די 'עבודה' פון די חסידים מובהקים, איז געווען צו משמח זיין דעם רבי'ן ביום הפורים מיט חרוזים, און מעורר זיין בדברי התעוררות אויף צרתן וישועתן של ישראל. ווער זענען געווען די בדחנים וועלכע האבן זוכה געווען לעלות על שלחן מלכים ביום הפורים?

א רייע חסידים ואנשי מעשה, פון רבי'נס נאענטע חסידים, האבן געהאט די זכי' אז איידער דער רבי האט געזאגט דברי תורה ביים הייליגן טיש, פלעגן זיי

אים דאס איבער, און ער האט געבעטן אז זיין שוואגער זאל אויך געבן א שיינע סומע, און יענער האט מוסיף געווען נאך פינף טויזנט דאללער.

רבי אלי' איז אהיימגעפארן מיט די ריזיגע סומע געלט, און ער האט אפגעקויפט א בנין אין 'מקור ברוך' געגנט פאר זיין כולל, און ער איז שוין דארט געבליבן לערנען מיט הרחבת הדעת אלע יארן, און ער איז מער קיינמאל נישט ארויסגעקומען קיין אמעריקע.

עולה זיין על שולחן מלכים, און געזאגט חרוזים מיט בקשות והתעוררות בהאי יומא דקגרים.

הרה"ג ר' אלעזר האלפערט ז"ל

עס איז כדאי צו דערמאנען, אז נאך אינדערהיים אין קראלי איז געווען דער 'פורים רב', **הרה"ג ר' אלעזר האלפערט ז"ל**, פון די גדולי החסידים, א גרויסער תלמיד חכם וירא שמים און מרביץ תורה פאר יונגע בחורים[54].

אין ספר **עזר בקודש** (סיפורי הרה"ח ר' עזריאל גליק ע"ה משב"ק) ווערט דערציילט, אז אינדערהיים האט דער רבי געפירט צוויי מאל טיש פורים, אזוי איז אויך געווען דער מנהג פון מרן הגה"ק הייטב לב ז"ל.

ביים ערשטן טיש האט דער פורים רב ר' אלעזר ז"ל איבערגעגראמט די מגילה מיטן תרגום שני, און ביים צווייטן טיש האט ער געזינגען 'תיקון חצות' מיט א ראפשיצער ניגון, עס איז געווען ווער עס האט אים געוואלט אפשטעלן, שפירנדיג אז ער איז נישט פאסיג פאר שמחת פורים. אבער דער רבי האט אים געזאגט 'זאג ווייטער'.

ער פלעגט אמאל רעדן פון העכערע ענינים. דער רבי האט אמאל געקענט מוסיף זיין ווערטער צו זיינע חרוזים.

אמאל פורים נאכן דאוונען האט אים דער רבי געפרעגט: "אלעזר, פארוואס האסטו נישט געזאגט היינט קיין תחנון?"

האט רבי אלעזר געענטפערט: "עס איז דאך היינט די יארצייט פון פרשנדתא"...

---

54. ס'האט אונז דערציילט הרה"ח ר' עזריאל גליק ז"ל משב"ק, אז ר' אלעזר האט ליידער לאנגע יארן נישט געהאט קיין קינדער, און ער האט זיך שוין געהאט מזכיר געווען ביי אלע צדיקי הדור. איינמאל האט אים דער רבי צוגערופן פרייטאג צונאכטס ביים טיש און געזאגט: "אלעזר, דו דארפסט דאך א ביין, דא האסטו א ביין". א יאר דערויף האט ער געהאט א יונגל.

וועו ער האט געפרעגט דעם רבי'ן וויאזוי עס קען זיין אז אלע גדולי ישראל, אלע רבי'ס, קיינער האט אים נישט געקענט העלפן, און דא פלוצלינג האט דער רבי אים משפיע געווען א ישועה? האט דער רבי געענטפערט: "אמאל איז דא, אז מ'וויל אראפנעמען א עפעלע וואס ליגט הויך אויפ'ן בוים, מ'קלאפט און מ'קלאפט און דאס עפעלע פאלט נישט אראפ, אבער נאך אסאך קלאפן קען זיין אז עס זאל קומען א קינד און געבן א שוואכע קלאפ, און דאס עפעלע זאל אראפפאלן. אזוי אויך דא, נאכדעם וואס אלע צדיקים האבן שוין געקלאפט, איז נישט קיין חידוש אז איך האב מיט א קליינעם קלאפ גע'פועל'ט א ישועה".

ליידער, וועו דאס קינד איז אלט געווען דריי יאר, איז ער אריינגעפאלן אין א ברונעם, און ער איז נפטר געווארן.

האט דער רבי געזאגט: "עס זענען דא מנהיגים וואס זענען נאך ווייניגער חשוב ווי פרשנדתא, און ביי זייער יארצייט זאגט מען נישט קיין תחנון"...

המן הרשע האט נישט געוואוסט פונעם מגן אברהם

ביים פורים טיש תש"ו - דערציילט **הרב ר' יוסף שיינבערגער ז"ל** פון ירושלים - איז דעמאלטס געזעצן א ירושלימ'ער בדחן, וועלכער האט געבעטן רשות פונעם רבי'ן ער זאל זיך קענען אויפשטעלן און משמח זיין לכבוד היום, דעם רבי'ן און אלע אנווועזנדע, דערנאך ווי דער רבי האט צוגעשטימט, האט ער זיך אויפגעשטעלט אויפ'ן טיש און אנגעהויבן צו בדחנ'ען און זאגן גראמען. גלייכצייטיג האט ער געזונגען פארשידענע אלטע ירושלימער ניגונים, און האט געמאכט פארשידענע קונץ שטיק. דער רבי וועלכער איז דאן געווען פארנומען מיט די מצוה פון חייב אדם לבסומי בפוריא, האט זייער הנאה געהאט און אויסגעהערט זיינע ניגונים און דברי בדחנות.

אינמיטן טיש האט מען אריינגעברענגט צום טיש פארן רבי'ן א פארציע פלייש, וואס איז געווען פון בשר עוף, דער רבי האט אנגעהויבן צו נעמען פון די פלייש, און דער בדחן, אזוי שטייענדיג אויפן טיש האט ער זיך אנגערופן צו ר' יוסף אשכנזי מיט א ניגון: "פארוואס דערלאנגסטו נישט קיין בהמה פלייש פארן רבי'ן? בשלמא אום ערב יום כיפור - זאגט ווייטער דער בדחן - גיט מען נאר עופות פלייש, ווייל אזוי האט דער מגן אברהם געוואלט[55], אבער פורים קען מען דאך יא ברענגען צו די סעודה בהמה פלייש, טא וואס ברענגסטו פאר'ן רבי'ן פלייש פון אן עוף?

דערציילט ווייטער ר' יוסף: טראץ וואס איז געווען פורים, און דער רבי איז געווען שטארק מבוסם און אויפגעלייגט, האט ער זיך דא, הערנדיג די ווערטער, א טרייסל געגעבן פון ארט אויפציטערנדיג, און אויפן ארט האט זיך דער רבי אנגערופן צום בדחן:

"נישט המן הרשע האט געוואוסט פונעם "מגן אברהם", און אויך דו קענסט נישט דעם "מגן אברהם"...!

דער בדחן האט גלייך געשפירט אז ער האט זיך אריסגעכאפט פון מויל מיט נישט קיין גוטן אויסדרוק, און אז דער רבי איז זייער אויפגעברויזט אויף די ווערטער וואס זענען געזאגט געווארן ביי זיין טיש, ער האט פארלוירן דעם מוט

---

55. בשו"ע (או"ח סי' תרח סק"ז): "נהגו לאכול בשר שהיא עיקר הסעודה, דוקא בבשר עוף".

צו ווייטער זינגען און פרייליך מאכן, און באלד אראפגעגאנגען פון טיש און מער קיין בדחנות נישט געזאגט.

נעבן רבי'ן איז דאן געזעצן זיין איידעם, הגה"צ סעמיהאלער רב זצ"ל, הערנדיג דעם רבי'נס אויסדרוק, האט ער שטילערהייט א פרעג געטוהן דעם רבי'ן: "וואספארא פארבינדונג האט עפעס 'המן' צום 'מגן אברהם'?"

דעם רבי'נס געזיכט האט אויפגעשיינט און ער האט זיך אנגערופן:

"אין תרגום שני אויף מגילת אסתר, ווערט געברענגט אז המן האט גערעדט שלעכטס אויף כלל ישראל פארן קעניג אחשורוש, טענה'נדיג אז די אידן פארברענגען אלע זייערע טעג אין משך פון די יארן מיט תפילות און סעודות א.א.וו. און זיי האבן נישט קיין ווערד פארן קעניג ער זאל זיי דארפן לאזן לעבן, און צווישן אנדערן האט אים המן דאן געזאגט, אז די אידן פירן זיך אז דעם ניינטן טאג אין חודש תשרי, אום ערב יום כפור, מאכן זיי א סעודה פון 'בהמה פלייש' און עופות פלייש.

"אט דערפון זעהן מיר" - האט דער רבי אויסגעפירט - "אז המן הרשע האט נישט געוואוסט דעם פסק פון דעם מגן אברהם".

דער סעמיהאלער רב איז ממש אויפגעשפרונגען פון ארט, הערנדיג דעם טרעפליכן ענטפער און צושטעל פון רבי'ן, טראץ דעם וואס ער איז אזוי פארנומען מיטן לבסומי בפוריא, און איז געזעצן בגילופין.

אסאך יראת שמים

ביי יענעם טיש כטוב לב המלך, דערציילט **הרה"ג ר' שלמה אליעזר מרגליות ז"ל**, האט איינער פון די בדחנים צווישן אנדערן געבעטן, אז דער רבי זאל אים אנוואונטשן אסאך געלט, און אויך אז ער זאל האבן יראת שמים.

האט דער רבי זיך אנגערופן: "מען דארף בעטן פונקט פארקערט, אסאך יראת שמים און ווייניג געלט".

הרה"ח ר' אברהם ווערצבערגער ע"ה

אלע יארן דא אין אמעריקע, זענען געווען די בדחנים געווען מזקני החסידים, ווי **הרה"ח ר' אברהם ווערצבערגער ע"ה** און זיין איידעם **הרה"ח ר' יקותיאל הערש ז"ל**. זיי פלעגן זאגן די חרוזים בדמעות שליש, זייענדיג מעורר רחמי שמים אין

דעם גרויסן טאג, און דער ציבור וואס זענען שוין אלע געווען מבוסם, האבן מיטגעווויינט מיט גרויסע יללות ובכיות.

אין די ערשטע יארן פלעגן די בדחנים אויך דערמאנען אז דער רבי אליין איז זקוק לישועה גדולה להזכר ולהפקד ביום הזה. דער רבי פלעגט זיצן מיט א פלאמענדיג געזיכט די גאנצע צייט.

וצאצאי צאצאינו

עס איז געווען אן אויסנאם בשנת תשכ"א, ווען עס איז ארויף אויפן טיש א דור שלישי, **הרה"ג ר' חיים יוסף ווערצבערגער שליט"א** אב"ד הוניאד, און נאכדעם וואס זיין פאטער און זיידע האבן געענדיגט זייערע חרוזים, האט ער אויסגעזינגען שיינע גראמען אויפן ניגון פון 'צוה ישועות יעקב'.

עס איז דאס ארט צו דערמאנען, אז דער רבי האט קיינמאל נישט סובל געווען ווען מ'האט געערעדט בשבחו אין זיין געגנווארט. די בדחני דמלכא וואס פלעגן ארויפגיין על שולחן מלכים פורים און שושן פורים זאגן בדחנות, האבן געווואוסט אז אויב הייבט מען אן צו רעדן בשבחו פונעם רבי'ן, האט דער רבי א מאך געטון מיט די האנט, און דער משב"ק ר' יוסף אשכנזי ע"ה האט זיי אראפגעשיקט פון טיש.

נאר באחרית ימיו, ווען דער רבי איז שוין נישט געזונט געווען, האט ער נישט צוגעהערט צו די ווערטער וואס די בדחנים האבן געערעדט, דאן פלעגט מען רעדן און זינגען מגדולתו וקדושתו פון רבי'ן.

רבי אברהמ'עלעס גראמען

ווען **הרה"ג ר' אלימלך שווארץ שליט"א** רעדט איבער די לעצטע יארן ווען דער רבי איז געווען געזונט, דערציילט ער מיט השתוקקות:

"רבי אברהם ווערצבערגער ז"ל פלעגט ארויפגיין אויפן טיש און זאגן חרוזים מיט זיין אייגנארטיגן ניגון, דאס האט געברענגט אזא התעוררות צווישן ציבור. געווענליך פלעגט נאכדעם ארויפגיין אויפן טיש חתנו הרה"ח ר' יקותיאל הערש ז"ל, און ער האט ממלא געווען אחרי הדברים.

יענע צוויי יאר, תשכ"ו און תשכ"ז, האט מען נישט אריינגעלאזט דעם עולם. פשוט ווייל עס איז געווען סכנת נפשות. עס איז באמת א שאד אזא הייליגער געהויבענער טיש, אז דער עולם האט דאס נישט מיטגעהאלטן, אבער עס איז

באמת נישט געווען קיין ברירה, ווייל עס איז געווען סכנת נפשות, אפילו פארן רבי'ן אליין איז דאס געווען א סכנה, אבער עס איז א שאד...

עס איז נישט שייך צו מסביר זיין וואס דארט איז געווען...

מיר וועלן דא מעתיק זיין אחת מהנה, א קליין טייל פון די גראמען בשנת תשכ"ז - דער לעצטער פורים איידער דער רבי איז נישט געזונט געווארן, וועו ר' אברהם האט געבעטן אז דער עולם זאל איינרייסן פארן רבי'ן בריאות השלימות:

שטייט אין הייליגן רמב"ם, אין רמב"ם'ס דור.
וועו די וועלט האט פאר אים מתפלל געווען.
יעדער האט געבעטן פארן הייליגן רמב"ם נאר.
תפילות נאר אין זיין צייט געשעהן.

וועו מ'האט געזאגט ויצמח פורקני' ויקרב משיחי' האט מען געהאט אינזין.
צו בעטן פארן הייליגן רמב"מ'ס לעבן.
יעדער האט געזאגט 'בחייכון בחיי דרבינו משה בן מיימון' 56.
אז השי"ת זאל אים אריכות ימים געבן.

היינט אין דעם לעצטן דור.
איז דאך א שטארקע קל וחומר גאר.
אז א יעדער איד ברויך מתפלל זיין נאר.
אויף אריכות ימים פאר רבינו שליט"א ביז 120 יאר.

יעדער איד וואס האט אביסל יראת שמים,
פארשטייט וואס מיט אונז וואלט חלילה געווען.
די גאנצע וועלט וואלט געווען פול מיט אפיקורסות און מינות.
און ווי אזוי וואלטן אונזערע הערצער חלילה אויסגעזעהן.

ובכן צדיקים יראו וישמחו

דער היינטיגער דור בעלי בתים ואברכים, געדענקן שוין נישט די לעכטיגע ימי הפורים מיט די גאהויבענע טישן אין די געזונטע יארן. וויאזוי איז צוגעגאנגען דער יום הפורים אין די לעצטע יארן, וועו דער רבי איז שוין נישט געווען געזונט?

ליידער, פון ערב ר"ח אדר תשכ"ח, וועו דער רבי איז נישט געזונט געווארן, איז דאס געווען צווישן די גרויסע פארלוסטן פארן ציבור, אז די לעכטיגע פורים טישן זענען מער נישט פארגעקומען.

---

56. כן כתב רבינו הרמב"ן ז"ל באגרתו לרבני צרפת (נדפס בקובץ תשובות הרמב"ם, אגרות קנאות עמ' ח):
והיו מזכירים שם הרב בכל קדיש וקדיש, בחייכון וביומיכון ובחיי דרבנא משה בן מימון וכו'.

בלויז געציילטע יארן זענען געווען אן אויסנאם, וואס דער רבי איז אריינגעקומען צווישן עולם. מיר וועלן איבערגעבן פירורים משולחן גבוה שיינע זכרונות וואס מיר הערן פון עטליכע מאנשי שלומינו, איבער די געציילטע מאל ווען דער רבי איז אריינגעקומען צווישן ציבור אין די לעצטע יארן בחיים חיותו.

ותמונת ה' יביט - פורים תשל"ז

תשל"ז איז געווען א גרויסע איבערראשונג ביים ציבור, ווען פורים איז געפאלן ערב שב"ק, און אומערווארטעט איז דער רבי אריינגעקומען אין ביהמ"ד הגדול אין וויליאמסבורג צום פורים טיש, דער רבי איז געזעסן ביים טיש ארום צוואנציג מינוט.

ווי נאר דער רבי איז אריינגעקומען צום טיש, האט אן ערענסקייט באנומען דעם ציבור, מ'האט זיך געשטעלט ארום, און הרה"ח ר' **אברהם ווערצבערגער** ע"ה האט געזאגט זיינע חרוזים מלא רגש. און חתנו ר' **יקותיאל הערש** ע"ה האט מוסיף געווען א פאסיגן חסיד'שן געדאנק. דערנאך האט ר' **שלמה יעקב געלבמאן** ע"ה געזאגט חרוזים.

דער לעצטער פורים - תשל"ט אין קרית יואל

"דער לעצטער פורים" איז געבליבן שטארק איינגעקריצט אין די הערצער פון תושבי קרית יואל, מיט איר דערהויבנקייט און התרוממות.

הרה"ח ר' יעקב פארגעס הי"ו, קרית יואל:

דעם לעצטן פורים האט דער רבי געליינט די מגילה אין בית המדרש הגדול אין קרית יואל, און דער ציבור האט געהאט די געלעגענהייט אריבער צו גיין זיך מזכיר זיין מיט קוויטלעך. ר' עזריאל האט געעפענט די טיר פארן ציבור תושבי קרית יואל, וואס האבן זוכה געווען צו די זעלטענע זכי' להתברך אין דעם גרויסן טאג.

יענעם פורים איז געווען אין קרית יואל צוויי ברית'ן ביים רבי'ן, ווען הרה"ח בנש"ק ר' פנחס אלימלך וויים הי"ו האט מכניס געווען בבריתו של אברהם אבינו ע"ה בנו יחידו, הרה"ח ר' נפתלי משה הי"ו. און הרה"ח ר' חיים שלמה ווערטהיימער הי"ו האט געמאכט דעם ברית פאר בנו הרה"ח ר' שמואל זיינוויל הי"ו.

דער רבי האט געפירט דעם טיש אין בית המדרש, וואס איז געווען אויסגעשטעלט אזוי ווי ווען דער רבי פלעגט דארט פירן שלש סעודות, און דער

עולם איז געקומען צום טיש, און נהנה געווען פון די געוואלדיגע השפעות היום בצילא קדישא.

עס האבן דארט אויך מהנה געווען מיט מילי דבדיחותא, האחים החשובים **ר' חיים משה און ר' שלמה הערש שטויבער נ"י**, און דער עולם האט זיך שטארק משמח געווען.

אט דער פורים איז געווען דער ערשטער מאל וואס דאס שטעטל האט 'געלעבט' אין דעם טאג, דער עולם איז נישט אריינגעפארן קיין ווילנא אמסבורג ווי אין די פריערדיגע יארן, נאר מען איז געבליבן אין שטעטל און מקיים געווען די מצות היום מיט גרויס שמחה און פרייד.

להחיות נפש צדיק

הרה"ח ר' יודא שטיינמעטץ הי"ו, קרית יואל:

פורים תשל"ט לפ"ק איז געווען אן אומפארגעסליכער טאג ביי די אידן וואס האבן שוין דעמאלטס געוואוינט אין קרית יואל, דער איינציגסטער פורים וואס דער רבי זי"ע האט געפראווען אין קרית מלך רב.

איך האב געהאט א גרויסן הוט, געמאכט פון פאפנדעקל, וואס איז געווען עטליכע פיס לאנג און עטליכע פיס ברייט, און איך פלעג דאס אנטון לכבוד פורים. נאכמיטאג בין איך געגאנגען אין ביהמ"ד דאוועגען מנחה, עס זענען בלויז דארט געווען דריי מענטשן, און מען האט געווארט אויף מנין.

פלוצלינג עפענט זיך אויף די טיר פון מזרח זייט, דארט וואו דער רבי האט געוואוינט שבת ויו"ט, דער רבי איז אריינגעקומען צום דאוועגען מעריב, בין איך צוגעגאנגען צום רבי'ן און געזאגט "א גוטן פורים, א גוטן פורים", דער רבי האט אויפגעהויבן זיינע הייליגע אויגן און מיך געזען מיט'ן גרויסן הוט, האט ער זיך שטארק צושמייכלט.

נאכ'ן דאוועגען האט מען אנגעהויבן צו טאנצן פארן רבי'ן, אבער דער רבי איז די גאנצע צייט געווען זייער ערנסט.

שפעטער האבן מיר די גבאים געזאגט, אז איך האב געהאט א גרויסע זכי', ווייל דאס איז געווען דאס ערשטע מאל וואס דער רבי האט געשמייכלט יענעם פורים.

הרה"ג ר' אברהם וואלף פריעדמאן שליט"א דערציילט, ווי דער רבי האט זיך אנגעכאפט אין די גבאים און ער האט געטאנצן, עס איז געווארן אזא שמחה ביים

עולם, אז מ'זעהט דעם רבי'ן שטיין אויף די פיס און ער טאנצט מחמת שמחת היום, עס איז געווען וינועו אמות הסיפים.

עמוד אחד וצדיק שמו

הרה"ח ר' אליעזר ווייס הי"ו:

"ביי יענעם מעריב, בין איך געווען בגילופין, זעהנדיג דעם רבי'ן זיצן ביי זיין פלאץ אין ביהמ"ד מיט **הגה"צ רבי נתן יוסף מייזעלס ז"ל** דערנעבן, בין איך צוגעגאנגען צום רבי'ן און געזאגט, אז עס איז מיר בייגעפאלן א פשט אויפן פסוק 'וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק', לכאורה פארוואס שטייט 'רשעים' א לשון רבים, און 'צדיק' א לשון יחיד, ווייל רשעים זענען דא מערערע, זיי קומען כסדר מיט פארשידענע לבושים, אבער א צדיק איז נאר דא איינס, ער האט נישט קיין שום אנדערע לבושים נאר דער אמת".

"כ'האב געזעהן ווי דער רבי שיינט אויף מיט הנאה ווי ער האט מסכים געווען צו די ווערטער.

מש"ה שפיר קאמרת

עס איז א חשיבות צו פאראייביגן די זכרונות וואס מיר האבן פארצייכנט פון דעם לאנג-יעריגן מרביץ תורה, **הרה"ח ר' משה יוסף שווארץ ע"ה** פון קרית יואל, איבער דעם לעצטן פורים מימי חייו פון רביה"ק זי"ע.

"אויפן יו"ט פורים איז דער רבי געבליבן אין קרית יואל. דער רבי איז אריינגעקומען אין ביהמ"ד צו קריאת המגילה, אבער ער האט נישט געליינט די גאנצע מגילה, ער איז נישט געווען בכח צו ליינען מער ווי דאס ערשטע קאפיטל, און ביי "איש יהודי" האט ער איבערגעגעבן דאס ליינען פאר רבי אברהמ'עלע ווערצבערגער ע"ה, דער בעל קורא קבוע פון ביהמ"ד הגדול.

עס איז געווען א שיינער שושן פורים טיש אין קרית יואל. כמידי שנה בשנה איז **הרה"ח רבי נתנאל'ע פארקאש ז"ל** געווען דער פורים רב, און ער האט אויפגעטרעטן מיט דברי בדחנות לרגל היום. לפי זכרוני פלעגט הרה"ח ר' חיים מענדל מערמלשטיין ע"ה אויך אויפטרעטן יעדעס יאר ביים רבי'ן, אבער יענעם יאר איז ער נישט ארויסגעקומען קיין קרית יואל.

עס איז געווען א אינגעלע, אן אייניקל פון ר' חיים משה שטויבער הי"ו, וואס האט אויסגעזינגען שיינע גראמען לפני רבינו, וואס האט זייער שיין אויסגענומען ביים ציבור.

פורים ביים רבי'ן

באלד נאך פורים איז נאך געווען א געלעגענהייט ווען אלפי אנשי שלומינו האבן געזעהן דעם רבי'ן ברבים, דאס איז געווען ווען עס איז אפגעהאלטן געווארן דער ריזיגער מאסן דעמאנסטראציע אין מעדיסאן-סקווער גארדען קעגן די ממשלת הרשעה, און דאס ערשיינונג פונעם רבי'ן אין יענע שווערע מצבים האט געמאכט א מורא'דיגן רושם אויפן ציבור".

פרק יב

כטוב לב המלך ביין

ו'יין י'שמח ל'בב א'נוש - יוא"ל

נכנס יין יצא סוד

גליא לדרעיה ונפל נהורא... די דברי תורה פון רבי'ן ביי דעם געהויבענעם טיש 'משתה היין', איז געווען א חטיבה אחת פון דביקות און התעלות, געפלאכטן מיט העכערע בחינות, ווען מ'האט קלאר געזען ווי דער רבי געפינט זיך אין העכערע מושגים, דבוק באלקים חיים.

'כטוב לב המלך ביין' איז געווען א זמן פון א מורא'דיגע התגלות. בו בזמן וואס דער רבי פלעגט קיינמאל נישט רעדן פון זיך, און ער האט קיינמאל נישט מגלה געווען עוצם קדושתו ומדריגותיו הק', אבער ווען עס איז געווען 'נכנס יין יצא סוד', איז געווען א געלעגענהייט אריינצוקוקן אפס קצהו אין דעם אור טמיר נעלם, און דאן האט מען זיך עטוואס דערוואוסט כמציץ מן החרכים, איבער זיין געוואלדיגע קדושה וטהרה.

נאך אינדערהיים אין סאטמאר האבן די בחורים געוואוסט, אז דער 'פורים טיש' איז עפעס וואס מ'טאר נישט פארפאסן, און עס איז א זמן גרמא וואס מ'קען הערן פונעם רבי'ן מורא'דיגע דיבורים וואס מ'הערט נישט קיינמאל איבער'ן יאר.

תורות וואָס פאַסט פאַר'ן הייליגן לובלינער

הרה"ג רבי אלימלך יודא לאנדא שליט"א **ר"מ בישיבה"ק:**

"אין די ישיבה אין נייטרא פלעגט זיצן א איד הגאון רבי אשר שוועבל ז"ל. ער איז געווען אַ געהויבענער איד, אַ גרויסער תלמיד חכם און אַ גרויסער בקי בכל מכמני תורה. אַ גאַנצן טאָג פלעגט ער זיצן און שרייבן חידושי תורה.

אין יאָר תשי"ח איז מיר אויסגעקומען צו קענען האָבן אַ נאָנטע שייכות מיט דעם איד. אין יענע תקופה פלעגט יעדע וואָך אַרויסקומען אַ קונטרס מיט די חידושי תורה פון רבי'ן זי"ע. געדענק איך ווי נאָך פורים האָב איך אים געוויזן דעם רבי'נס חידושי תורה וואָס דער רבי האָט געזאָגט ביי סעודת "משתה היין". נאָכדעם וואָס ער האָט מעיין געווען דערין האָט ער זיך אויסגעדרוקט: "דאָס פאַסט פאַר'ן הייליגן לובלינער"!

רבי אשר'ס פאָטער איז אויך געווען אַ גרויסער תלמיד חכם. ער האָט געוואוינט אין לעמבערג און ער איז געווען אַ דיין אינעם בית דין פונעם **בית יצחק זצ"ל**.

אמירתו לגבוה

ביים סעודת משתה היין פלעגט דער רבי זיך שטעלן אויפן מאמר חז"ל "מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע", אין ספה"ק דברי יואל איז געדרוקט 70 בחינות (כמנין יצא סו"ד) אויף דעם מאמר חז"ל.

מיר וועלן דא מלקט זיין בין האמרי"ם פארשידענע אויסדרוקן און אמרות קודש, וואס דער רבי האט געלאזט פאלן ביי די סעודת משתה היין, אנגעהויבן אין די אינגערע יארן נאך אין דער אלטער היים, ביז די שפעטערע יארן דא אין אמעריקע.

רש"י זאגט נאך די בעסטע

דער רבי האט אמאל נאכגעזאגט פונעם זיידן דער ישמח משה זלה"ה - בסעודת הילולא כ"ח תמוז תשכ"ו אין שעראן ספרינגס - אז צווישן די מקורבים ביים ישמח משה איז געווען **הרה"ג ר' מענדלע טרינער ז"ל**, וועלכער איז געווען א תלמיד חכם, און ער האט באקומען פונעם ישמח משה א 'כתב מורינו'. האט ער דערציילט, אז מידי שנה בשנה ביי די סעודת פורים פלעגט דער ישמח משה זאגן 24 פשטים אויפן מאמר חז"ל 'מחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע', און ער פלעגט אויספירן: "דאס בעסטע געפעלט מיר אבער דער פשט וואס רש"י זאגט "לבסומי, להשתכר ביין".

קיין רגע נישט מסיח דעת געווען פון בוכ"ע

נאך אינדערהיים אין קראלי און אין סאטמאר, איז שוין געווען א שם דבר דעם רבי'נס הייליגע עבודה אין דעם הייליגן טאג. שוין דעמאלטס פלעגט דער

רבי משמיע זיין מדברות קדשו בלהב אש קודש, וועו עס האט זיך געגאסן פון זיין מויל הייליגע געהויבענע בחינות נאכאנאנד.

עס כאפט א פחד הערנדיג וואס עס דערציילט **הרה"ח ר' יצחק לעווי ע"ה**, וואס ער האט געדענקט זייענדיג א יליד קראלי, וועו אמאל פורים נאך די כוסות איז דער רבי ארויס פון ביהמ"ד, און אויפן וועג ארויס באמערקט דער רבי זיין תלמיד נאמן **הגה"ח ר' לייבעלע פאשקעס ז"ל**.

פרעגט אים דער רבי: "לייבעלע, געדענקסט יעדע מינוט אז עס איז דא א באשעפער?".

ר' לייבעלע האט גארנישט געענטפערט. האט דער רבי געזאגט: "א חידוש פלא, מיום עמדי על דעתי האב איך נאך קיין איין רגע נישט פארגעסן אז עס איז דא א באשעפער אויף די וועלט".

ענליך וועו דערציילט, כשבתו על כסא מלכותו אין סאטמאר, איינמאל אינמיטן טיש האט דער רבי זיך געוואנדן צום דיין **הגה"צ רבי אלי' לייכטאג זצ"ל** הי"ד און געזאגט: "רבי אלי', איר ווייסט וואס איך וועל אייך זאגן, מיום עמדי על דעתי האב איך נישט מסיח דעת געווען קיין רגע פונעם בורא כל עולמים".

קיין טעם אין קיין מאכל

הרב החסיד רבי יודל ראזענבערג ז"ל מנהל מחנות רב טוב, פלעגט דערציילן וואס ער האט געהערט נאך אינדערהיים פון **הרה"ח ר' שלמה יודא בראך ז"ל**, א זון פונעם מאדער רב הגה"צ רבי שמואל בראך זצ"ל, אז ער האט אמאל געהערט ווי דער רבי האט זיך אויסגעדרוקט ביום הפורים כטוב לבו ביין: "מיום עמדי על דעתי האב איך נישט טועם געווען א טעם אין א מאכל".

וועו עס האט אמאל צוגעזעהן דעם רבי'נס עבודת האכילה, פארשטייט גוט וואס דאס באדייט.

עד מתי עשנת בתפילת עמך

איבער די מורא'דיגע עבודה וואס דער רבי האט אריינגעלייגט אין די הייליגע תורות, וואס כאטש וואס מ'האט דאס געזעהן עין בעין מידי שבוע בשבוע, וועו דער רבי האט אויסגעוואשן נשמות ישראל, בפרט וועו ער פלעגט זיך אפשטעלן אינמיטן די תורה, און בעיקר ביים סוף פון די תורה און מיט בכיות נוראות האט ער מאריך געווען צו וואונטשן ברכות פאר אידישע קינדער, וועו עס איז געווען

ניכר אז מילין לצד עילאה ימלל, איז דאס אבער אויך ארויסגעקומען מפי כהן גדול ביי די סעודת משתה היין.

ווי עס פלעגט דערציילן **הרב החסיד ר' יודל ראזענבערג ז"ל** מנהל מחנות רב טוב, אז בימי בחרותו וועו ער איז געווען ביים רבי'נס טיש אינדערהיים אין סאטמאר - אזוי אויך פלעגט דערציילן **הרה"ח ר' יעקב הכהן פריעדמאן ז"ל** פון סאטמאר, וועלכער איז דערביי געווען, און **הרה"ח ר' אהרן הכהן שעהנברון ז"ל** - האט דער רבי געטרינקען וויין, און דער רבי האט אנגעהויבן צו זאגן פייערדיגע דברי תורה כדרכו בקודש.

אינמיטן די תורה האט ער באמערקט דארט איינעם שטיין און ער רייכערט א ציגארעטל, האט זיך דער רבי אנגערופן צו אים: "דו ווייסט נישט אז וועו איך זאג תורות בין איך מתפלל אויף אידן?! און דו רייכערסט יעצט?! "עד מתי עשנת בתפילת עמך? (תהלים פ, ה)"

פערציג יאר נישט לייגן אין בעט

מרגלא בפומי' פון עלטערע חסידים צו דערציילן, אז איינמאל אינדערהיים וועו איינער פון די מקורבים וואס איז געווען אנגעטרוקען האט זיך אוועקגעזעצט אויפן אויבנאן נעבן רבי'ן, און געזאגט פארן רבי'ן: "היינט איז דאך ונהפוך הוא, וועל איך היינט זיצן אויבנאן, אנשטאט דעם רבי'ן".

האט אים דער רבי א קלאפ געגעבן אויף די פלייצע און געזאגט: "אויב וועסטו פערציג יאר זיך נישט לייגן אין בעט, נאר לערנען ביי די נעכט, וועסטו אויך זיין א רבי".

פארהערט מדרש

אזוי אויך איז געווען אמאל ביים טיש, וועו הרה"ח ר' שמעלקא פריעדמאן (מענזשאר) ע"ה פון סאטמאר, האט זיך אנגערופן: "דער רבי האט דאך פאראיאר געזאגט דעם זעלבן מדרש", האט דער רבי געזאגט: "איינער וואס קען נישט קיין ניגון, מיינט אויף יעדן ניגון אז עס איז די זעלבע"... און דער רבי האט געלאזט פאלן א ווארט וואס האט געצייגט אז ער איז זיך נישט טועה מיט קיין מדרש.

האט ער געפרעגט: "איך קען פארהערן דעם רבי'ן מדרש?", האט דער רבי מסכים געווען, האט ער אנגעהויבן צו פארהערן דעם רבי'ן אויף מדרש בעל פה, וכמובן אז דער רבי האט אים אויף אלעם געענטפערט כראוי.

זיך אפוואשן דעם שטערן

אינמיטן די סעודה איז אמאל צוגעגאנגען צום רבי'ן א בחור פון די ישיבה אין סאטמאר, און ער האט זיך מזכיר געווען פארן רבי'ן אז ער דארף זיך גיין שטעלן צום מיליטער דינסט, און ער וויל אז דער רבי זאל אים אנוואונטשן אז ער זאל באפרייט ווערן.

א פחד האט אים באנומען הערנדיג דעם רבי'נס תשובה: "אויב וואשט מען זיך גוט אפ דעם שטערן פון חטאת נעורים, קען מען געהאלפן ווערן".

וואס הייסט היסח הדעת

איבער דעם רבי'נס הייליגע תורות ביום הפורים, דערציילט **הרה"ח ר' עקיבא'לע גאנץ שליט"א:**

אמאל געדענק איך, האט דער רבי געזאגט: "אין בן דוד בא אלא מתוך היסח הדעת" (סנהדרין צז.), ער איז געווען געהויבן האט ער געפרעגט: "ווי קען דאס זיין מתוך היסח הדעת, מיר זאגן דאך יעדן טאג ובנה ירושלים, בונה ירושלים, ווער איז דען מסיח דעת פון די גאולה שלימה?"

האט דער רבי געענטפערט: "טאקע פארדעם, ווייל מ'זאגט דאס יעדן טאג ביים דאוענען, וועט מען זיך אויסמאלן ווי אזוי עס וועט זיין 'ובנה ירושלים' און 'בונה ירושלים', מ'מיינט אז מ'קען זיך דאס מצייר זיין אז מ'קען דאס משיג זיין, דאס הייסט 'היסח הדעת', ווי אזוי מ'וועט זיך אויסמאלן - נישט אזוי וועט דאס זיין, ווייל מ'קען זיך דאס נישט אויסמאלן, דאס הייסט היסח הדעת", אזוי האט דער רבי געזאגט פורים ביים טיש.

דער ניצוץ הק' ווייסט

מיט גרויס התרגשות שילדערט **הרה"ג ר' שמחה שלום שטיינבערגער שליט"א:**

"בשנת תשכ"ז איז אויסגעקומען מיין פלאץ צו זיין אונטן אין קעלער פון רבי'נס הויז בשעת'ן טיש, ס'קלונגט מיר אין די אויערן ווי מיר האבן אראפגעהערט ביז אונטן ווי דער רבי זאגט די בחינה אויף די פסוקים 'ויחפרו ויאבדו, וידעו כי אתה שמך ה' (תהלים פג, יח-יט). האט דער רבי געפרעגט ווי קען זיין אז נאכדעם וואס זיי וועלן פארלוירן ווערן, ווי קענען זיי וויסן אז עס איז דא א באשעפער אויף די וועלט?

האט דער רבי נאכגעזאגט די ווערטער פונעם **רמ"ע מפאנו ז"ל**, וואס זאגט אז עס איז ידוע אז אין יעדע זאך איז דא א ניצוץ הקדוש, אין המן הרשע איז אויך געווען א ניצוץ קדוש, אז נישט וואלט ער נישט געקענט האבן קיין קיום, נאר 'ויחפרו ויאבדו', זיי וועלן פארלוירן ווערן, אבער דער ניצוץ הקדוש בלייבט, און וועט ווידער אז עס איז דא א באשעפער אויף די וועלט.

"איך וועל לוחם זיין אפילו איך וועל בלייבן אליין אויף דער וועלט"

וחכך כיין הטוב... אין דעם געהויבענעם זמן ביי משתה היין, איז בתוך הדברים ארויסגעקומען די הייליגע דרכי המלחמה קעגן דעם עמלק הציוני אין וועלכן דער רבי איז געווען דער ראש הלוחמים קעגן די גאנצע וועלט, כמרדכי הצדיק בשעתו קעגן קליפת המן הרשע, און דער רבי האט געזען אין די פסוקי המגילה ומדרשים אן אפשפיגלונג צו די טכסיסי המלחמה פון די עמלקים שבדור.

הרה"צ רבי יהושע אלבוים ז"ל אדמו"ר מטאמשוב ירושלים:

אינעם יאר ווען דער רבי האט געווואוינט אין ירושלים, פורים תש"ו, האט דער רבי אין לויף פונעם טיש, אסאך ארומגערעדט דברי תורה, און אויסגעטייטשט אסאך פסוקים אין די מגילה.

דער טאמשוב'ער רבי ז"ל זאגט, אז ער געדענקט נישט געניו די אלע דברי תורה וואס דער רבי האט דעמאלטס געזאגט ביים טיש, אבער איין ווארט, א מחזה הוד וואס איז אריין אין די ביינער, ווי דער רבי האט זיך אויפגעשטעלט אינמיטן די תורה און האט אויסגעשריגן:

איש יהודי היה בשושן הבירה" זאגט דער מדרש "איש יחידי", דער מדרש וויל אונז לערנען א דרך אין עבודת השם, אויב ווילסטו בלייבן א איד און נישט נאכגעשלעפט ווערן נאך די אלע תעלולי עולם הזה, דאן דארפסטו זיך אונטערנעמען, אפילו אז דו וועסט בלייבן אן "איש יחידי", איין איינציגער אויף דער וועלט, אויך דעמאלטס וועסטו נישט אויפגעבן און זיך נישט בייגן פאר קיינעם.

דאן האט דער רבי אויסגעשריגן:

אפילו איך וועל בלייבן איין איינציגער אויף דער וועלט, וועל איך אויך נישט מורא האבן פאר קיינעם, און איך וועל לוחם זיין מיט די רשעים עד חרמה! איין איינציגן באשעפער, פאר דיר האב איך מורא!

'עד דלא ידע' מ'זאל קענען זאגן דעם אמת איבער די רשעים

אזוי אויך אין די אנדערע יארן האט דער רבי משמיע געווען צווישן די בחינות פייערדיגע דיבורים אין מלחמה לה' בעמלק הציוני, און דאס אריינגעטייטשט אין די דברי חז"ל "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", וואס מיר וועלן מעתיק זיין עטליכע בחינות דערפון.

אין יאר תשט"ז האט דער רבי געזאגט א טעם הגון, פארוואס מען פארשטעלט זיך פורים. מיט א הקדמה אויף די דברי חז"ל (עירובין סה.) "נכנס יין יצא סוד":

א גאנץ יאר, זענען דא אזעלכע וואס זאגן גערן "ברוך מרדכי היהודי", אבער ווען עס קומט צו זאגן "ארור המן", בלייבן זיי שטיל, זיי קענען דאס נישט ארויסזאגן פון מויל, עס איז דא פיל מעסיגע, וואס טאנצן אויף ביידע חתונות, און ווילן געפעלן פאר יעדן, דעריבער טרינקט מען וויין און מען קען זאגן "ארור המן" פונקט ווי מען קען זאגן "ברוך מרדכי", און מען פארשטעלט זיך כדי צו ווייזן אז מיר זענען ליידער פארשטעלט, מיר זענען פאלש, נישט אויפריכטיג, מיר פארדעקן די עולות פון די פושעים.

המן האט געמאכט א חזית דתית

אין איינע פון די יארן, וועו עס איז געווען דער 'חזית דתית מאוחדת', אלע רעליגיעזע פארטייען זענען געווען אנגעשלאסן אין בן גוריון'ס ממשלה, אין איין רעליגיעזן בלאק, האט דער רבי זי"ע געזאגט יענעם פורים:

חז"ל זאגן אויפן פסוק "לעשות כרצון איש ואיש", "כרצון מרדכי והמן". אחשורוש האט געוואלט אריינכאפן אלע אידן אין זיין נעץ, זיי זאלן אלע קומען צו זיין סעודה, ער זאל זיי דארטן קענען מאכן זינדיגן, ווי דער מדרש זאגט, אז דאס איז געווען זיין כוונה. ער האט אבער מורא געהאט אז אידן וועלן זיך נישט לאזן איבערעדן צו קומען צו סעודת אחשורוש, איז ער געפאלן אויף א פלאן, ער האט געמאכט אין זיין רעגירונג א רעליגיעזן בלאק, "כרצון מרדכי והמן", אז אלע פארטייען זאלן זיין א חלק פון זיין ממשלה, און זיי זאלן זען אז אידן זאלן זיך לאזן איבערעדן צו קומען צו זיין סעודה.

אן אלטע עצה: סעודת ארץ ישראל

אין ספה"ק דברי יואל (פרשת שמיני עמוד רכ"ה), ברענגט דער רבי אַ דבר פלא וואָס דער מדרש זאָגט (אסתר רבתי פרק ב') אויפן פסוק "בהראותו את עושר כבוד מלכותו": "סעודת ארץ ישראל הראה להם... דאָס זעלבע זאָגט דער מדרש עה"פ

גם ושתי המלכה עשתה משתה, אין גם אלא ריבוי, מה זה בסעודת ארץ ישראל אף זו בסעודת ארץ ישראל".

האט דער רבי ממשיך געווען:

ס'איז אַ פלא, ווי קומט סעודת 'ארץ ישראל' צו אחשורוש'ס סעודה אין שושן הבירה? נאָר דער רד"ל איז מבאר, אַז אחשורוש'ס גאַנצע כוונה איז געווען מחבב זיין די סעודה ביי אידן, כדי זיי מכשיל צו זיין, ווי עס ווערט געברענגט אין מדרש ילקוט, דעריבער האָט ער זיך משתדל געווען אָנצוגרייטן די סעודה מיט ארץ ישראל'דיגע מאכלים, כדי צו דערפרייען זייער הארץ זיי זאָלן זיך פילן ווי אין זייער אייגן לאַנד, כדי "שתזוח דעתם".

פון דעם זעט מען, אַז דאָס איז נאָך געווען המן'ס עצה, מכשיל צו זיין אידן דורכ'ן באַנוצן זיך מיטן נאָמען "ארץ ישראל", אויף צו צוציען אידן צו עבירות. דאָס זעלבע טוען די היינטיגע רשעים פון אונזער דור. זיי זענען ממשיך אידן צו מינות און כפירה דורך אַ לבוש פון חיבת הארץ און אהבת ארץ ישראל, אַזוי אַרום פאַרפירן זיי אידישע קינדער.

איך האָב אלעמאל געמיינט אַז דאָס איז אַ נייער רעיון וואָס די היינטיגע כופרים האָבן ערפינדן, דערווייל זעט מען אַז "כבר היה לעולמים", המן הרשע בשעתו האָט שוין אָנגעהויבן מיט די עצה זיך באַנוצן מיטן נאָמען ארץ ישראל, זיי צו ברענגען צו התחברות מיט אים.

נאָר, דעמאָלט האָט זיך געשטאַרקט דער כח פון מרדכי הצדיק, און די גזירה איז בטל געווארן און "הדר קבלוה בימי אחשורוש" - אידן האָבן פון דאָסניי מקבל געווען די תורה "מאהבת הנס", און המן'ס עצה איז מיט די צייט פאַרגעסן געווארן. נאָר די היינטיגע מינים האָבן עס ווידעראַמאָל אויפגעפרישט "שכחום וחזרו ויסדום המינים בדור האחרון". עס איז אָבער נישט קיין נייע זאַך, עס שטאַמט נאָך פון המן הרשע[57].

---

57. איבער דעם ענין אז די היינטיגע רשעים באנוצן זיך מיט עצת המן הרשע, לא נמנע שכר שיחה נאה, וואס מיר האבן געהערט פון הרה"ג ר' אלימלך יודא לאנדא שליט"א ר"מ בישיבה"ק, וואס איז געווען אמאל ווען עסקנים פאר 'חינוך העצמאי' זענען געקומען קיין ניו יארק, און זיי האבן געמאכט אן אפיל אויך אין גאנץ היימישע בתי מדרשים אין וויליאמסבורג.

פאר'ן רבי'ן זי"ע האט דאס שטארק געשטערט, אבער ער האט נישט געוואלט רעדן דערפון ברבים, דעריבער יענע וואך ביי שלש סעודות נאך די תורה האט דער רבי זיך אנגערופן, שמועסנדיג מיט די ארומיגע רבנים און מקורבים, ער האט נאכגעזאגט א ווארט פונעם חתם סופר זי"ע, וואס פרעגט אויף דעם וואס חז"ל זענען מחולק וואס עס איז געווען דער גורל פון די בני המן, טייל זאגן אז אזויפיל זענען געהאנגען געווארן, און די אנדערע זענען געגאנגען שנארן, און אנדערע זאגן א צווייטן מספר. פרעגט דער חתם סופר לכאורה פארוואס דערציילן חז"ל א זאך וואס האט נישט קיין שייכות צום נס?

זאגט דער חתם סופר, אז עס האט יא שייכות צום נס, ווייל סתם אזוי וואלט דער נס נישט געהאט קיין פרסום, מענטשן וואלט נישט געגלייבט אז אזא גרויסן שר ווי המן האט מען געהאנגען אויפ'ן

פאַרוואָס שטייט נישט אין די מגילה דאָס וואָרט "ישראל"?

פורים תשי"ב האָט דער רבי געזאָגט בסעודת משתה היין:

"אַ פלא, אין די גאַנצע מגילה ווערן אידן אָנגערופן בלויז מיטן נאָמען "יהודים", און אין די גאַנצע מגילה ווערט קיינמאָל נישט ערוועגט דער נאָמען "ישראל"?

נאָר אין דעם ליגט באַהאַלטן אַ רוח הקודש. ווייל אויב עס וואָלט אין די מגילה יאָ געשטאַנען דאָס וואָרט "ישראל", וואָלט מען ח"ו געקענט אויסטייטשן אַז עס גייט אַרויף אויף די היינטיגע רשעים, וועלכע האָבן אַ נאָמען געגעבן זייער מדינה "ישראל", און זיי רופן זיך בשם "ישראל", און מען וואָלט אויף זיי אויסגעטייטשט אויך די מלחמה וואָס אידן האָבן דעמאלט געפירט מיט די עמלקים.

דערפאַר האָבן מרדכי ואסתר אין די מגילה אנגערופן די אידן אין די מגילה "יהודים", ווייל נאָר "כל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי" (מגילה יג.)**. להוציא מלבן של צדוקים, פון די היינטיגע "ישראל".**

מכלל דעד השתא ידע

יענעם יאר, פורים תשי"ב, האָט דער רבי זי"ע געזאָגט אין אַ שמועס פאַר די תורה:

חז"ל זאָגן: "מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע". איז דאָך "מכלל דעד השתא ידע" - זעט אויס אַז ביז איצט האָט מען יאָ געוואוסט - נאָר איצט ווייסט מען נישט.

היינט אָבער איז מען אַ גאַנץ יאָר אין די בחינה פון "דלא ידע", ווייל היינטיגע צייטן איז בכלל נישטאָ די בחינה פון דעת ביי מענטשן...

דאָס איז די כוונה אין דעם וואָס חז"ל זאָגן (סנהדרין צז.)**: "אין בן דוד בא אלא בהיסח הדעת", משיח ווען קומען אין אַזאַ זמן וואָס דער גאנצער ענין פון דעת ווען זיין אַוועקגערוקט פון אונז, אין די צייטן ווען עס איז אינגאַנצן נישטאָ קיין ריכטיגן דעת.**

בוים, אבער יעצט ווען זיי זענען געגאנגען שנארן איבער די וועלט, האט זיי יעדער אפגעשטעלט און געפרעגט, "ווער ביסטו? המנ"ס זון גייט שנארן?" אזוי איז נתפרסם געווארן דער נס איבער די וועלט.

האט דער רבי געזאגט: "באמת די מדינה האלט אויס כמעט דעם גאנצן בודזשעט פון חינוך עצמאי, און די מדינה האט נישט קיין פראבלעם צו געבן נאך אביסל, אז זיי זאלן נישט דארפן ארויסגיין איבער די וועלט שנארן.

נאר וואס דען, פארוואס דארפן זיי ארומגיין שנארן? ווייל אזוי שרייען זיי איבעראל אז מ'זאל געבן געלט פאר תורה, און דאס מאכט א פרסום אז דאס האט נאך עפעס שייכות מיט תורה. וען נישט דאס, וואלט מען נישט געוואוסט בכלל אז דער חינוך העצמאי האט שייכות מיט תורה בכלל.

המן'ס קאָפּ

פורים תשי"ד האָט דער רבי זי"ע געזאָגט אויפן נוסח אין על הנסים:

"ואתה ברחמיך הרבים קלקלת את מחשבתו והשבותו לו גמולו בראשו". לכאורה מען האָט דאָך המן'ן אויפגעהאָנגען דעם גאַנצן קערפער, פון קאָפּ ביז פיס, נישט בלויז דעם קאָפּ[58], פארוואס זאָגט מען נאָר "והשבות לו גמולו "בראשו"?

נאָר המן האָט דאָך געהאַט אַ קאָפּ - ווי די וועלט זאָגט 'המן'ס קאָפּ' - ער האָט געקלערט שלעכטע פלענער, אַסאַך מער פון וויפיל ער האָט אַרויסגעזאָגט. ער האָט געוואָלט מיט זיינע מחשבות אָנווירטשאַפטן צו שעדיגן אידן אָן אַ שיעור, אָבער השי"ת האָט אים צושטערט זיינע מחשבות. השי"ת האָט אים געקלאַפּט אין קאָפּ אַריין "והשבות לו גמולו בראשו".

די זעלבע זאַך איז מיט די מוחות פון צדיקים, מרדכי ואסתר'ס מוחות זענען געגאַנגען פיל העכער פון המן'ס מוח, העכער פון זיינע סטרא אחרא'דיגע מחשבות. זיי האָבן זיך געשטאַרקט איבער אַלע זיינע מחשבות. "וקלקלת את מחשבתו" - השי"ת האָט קאליע געמאכט אלע זיינע פלענער און מחשבות, און האָט געהאָלפן אידן מיט אַ ישועה נצחית עד סוף כל הדורות, וואָס מיר קענען אפילו נישט משיג זיין, ווי ווייט די ישועה האָט דערגרייכט, און מיר גיבן אַלעס איבער פאַר השי"ת.

וועגן דעם טרינקט מען וויין פורים אין די בחינה פון "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", מיר אַנערקענען אַז מיר האָבן נישט קיין השגה ווי ווייט מרדכי'ס מח איז געגאַנגען, און אפילו אויף המן'ס מוח זענען מיר נישט קיין מבין, ווי גרויס זיין רשעות איז געווען. מיר זענען ניטאַמאָל משיג די היינטיגע רשעים, אפילו זיי אַליין קענען זיך נישט משיג זיין, ווייל די סטרא אחרא פירט זיי און עס ליגט אַ פנימיות אין זייער רשעות וואָס זיי אַליין וויסן נישט וואָס עס ליגט דערין אין וואָס זיי טוען. דער ס"ם פירט זיי מיט דברים עמוקים אַז זיי אַליין וויסן נישט פאַרוואָס און פאַר וועמען.

נאר דער בורא כל עולמים העלפט אונז, "זה לעומת זה", אַז אַ איד האָט אמונה פשוטה און איז מקיים די מצוות הבורא ברוך הוא, מען טוט פאַרן אויבערשטנ'ס וועגן, און מען האָט בטחון אין הקב"ה. דער בורא כל עולמים זאָל העלפן מיר זאָלן זוכה זיין מקיים זיין מצוות הבורא ברוך הוא, עס זאָל זיין השראת השכינה אויף אונז, דורך דעם וועט אַלעס זיין לברכה.

---

58. עיין תוספות במס' שבת (צב. ד"ה אישתכח), מס' עירובין (מח. ד"ה גופו ג' אמות), מס' פסחים (קט: ד"ה ברום ג' אמות), מס' יומא (לא. ד"ה אמה על אמה), ומס' חגיגה (יא. ד"ה ברום ג' אמות), באופן תליית בני המן ע"י"ש.

פאַרוואָס מאַכט מען נישט קיין זכר צו ושתי'ס מפלה?

אין יאָר תשט"ו, איז אין ארץ ישראל אָנגעגאַנגען שטורמישע פראָטעסטן קעגן דעם וואָס די ציונים האָבן אויפגעשטעלט אַן אויסגעלאַסענעם "מועדון" אין מאה שערים, כדי מכשיל צו זיין אידישע קינדער. האָט דער רבי זי"ע דעמאָלט פורים געזאָגט בתוך הדברים:

לכאורה דאַרף מען פאַרשטיין, פאַרוואָס מאַכט מען נישט קיין זכר אויף ושתי'ס מפלה? די מפלה איז דאָך געווען אַ גרויסע ישועה פאר אידן, בפרט פאַר אידישע טעכטער, וועלכע זי האט געצוואונגען צו אויסגעלאַסענקייט אַרבעטן אום שבת, וואָלט מען געברויכט אויף דעם אויך מאַכן א זכר?

קען אָבער זיין דער טעם, לויט ווי די ספרים הקדושים (קדושת לוי, בני ישששכר און נאָך), **שרייבן אַז מען האָט נאָר קובע געווען אַ יום טוב אויף אַזעלכע נסים וואָס חז"ל האָבן געזען ברוח קדשם, אַז זייער השפעה איז לדורות, אָבער אויף אַ נס וואָס ווערט נישט נמשך לדורות, האָבן חז"ל נישט קובע געווען קיין יום טוב.**

דעריבער, האָט מען קובע געווען אַ יום טוב נאָר אויפ'ן נס פון מפלת המן הרשע וואָס האָט געפלאַנט "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים", אויב וואָלט השי"ת נישט געטאָן דעם נס ער זאָל האָבן זיין מפלה, וואָלט ח"ו נישט געבליבן קיין שריד ופליט - דער איז נס נמשך געווארן אויך אויף די שפעטערע דורות, "והיא שעמדה לאבותינו ולנו שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו... והקב"ה מצילנו מידם". דערפאַר האָבן חז"ל קובע געווען אַ נס אויף המן'ס מפלה.

אָבער דער נס פון מפלת ושתי, איז ליידער נישט נמשך געווארן לדורות, בעוה"ר "ועדיין השטן מרקד בינינו", אין יעדן דור שטייען אויף אונז אויף אַזעלכע ושתי'ס, מסיתים ומדיחים, וואָס זוכן מכשיל זיין אידישע קינדער, די מכשלה פון ושתי שטייט נאָך אַלץ היינט פאַר די אויגן, עס איז זייער שווער ניצול צו ווערן דערפון, דערפאַר האָט מען נישט קובע געווען קיין יום טוב לזכר הנס פון ושתי'ס מפלה. ווייל די פראָבלעמען זענען נאָך אַלץ דאָ, און נאָך מיט אַ גרעסערע מאָס ווי אַמאָל.

ווען דער אויבערשטער וועט העלפן, עס וועט זיין דער עולם התיקון, "ורוח הטומאה יעבור מן הארץ", דאַן וועלן די אַלע מכשולות בטל ווערן פון די וועלט און די אַלע מסיתים ומדיחים "כרות יכרתון", דעמאלט וועט מען מאכן אַ יום טוב אויך אויף מפלת ושתי.

זקוקין דנורא

ותהי כל הבית לחרדת אלקים... ביי דעם געהויבענעם טיש איז דער רבי יצא מגדרו, וועו צומאל האט דער רבי געלאזט פאלן וועדטער איבער זיינע הייליגע השגות אין דביקות בה', וועו ער האט אויסגעגאסן לבו הטהור מיט בכיות וגעגועין איבער זיין פערזענליכן מצב, וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ויעמדו מרחוק.

מידי שנה בשנה פלעגט דער רבי אנהייבן צו זאגן דברי תורה אויפן מאמר חז"ל 'מחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, און דער רבי פלעגט דאס אויסטייטשן אויף מערערע אופנים און בחינות.

די דברי תורה וואס זענען געזאגט געווארן אין די ימי הפורים איז געווען בבחינת 'נכנס יין יצא סוד'. דער רבי האט משמיע געווען דברות קודש מלהבות אש, מיט אזא השתוקקות געגועין וכיסופין, עס זענען ארויסגעקומען פון זיין הייליג מויל אזעלכע דיבורים, וואס מ'האט קיינמאל איבערן יאר נישט געהערט פון אים.

ביי די הייליגע פורים טישן האט מען צומאל געהערט הערן ווי דער רבי לאזט פאלן דיבורים מעוצם קדושתו ומגודל מדריגותיו הק', ער האט אפן געדעדט איבער זיין רצון און מסירות נפש זיך אוועק צו געבן פארן אייבערשטן, און ווי אין לו בעולמו קיין שום אנדערע חשק און רצון אויסער טוהן דעם רצון ה'.

מיר וועלן דא איבערגעבן א צאל דיבורים נוראים וואס תלמידים וחסידים האבן אויפגעכאפט במשך די יארן, וואס דער רבי האט געלאזט פאלן ביי די סעודת משתה היין.

גיין אויף קידוש השם

ביי די פורים סעודה בשנת תשי"ג, האט דער רבי געטייטשט דעם "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", לויט דעם וואס חז"ל זאגן (גיטין נז: וסנהדרין צו:) 'מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק', איז דער קדושת לוי מסביר, אז המן האט זוכה געווען דערצו, ווייל צוליב אים איז ארויסגעקומען דער גרויסער קידוש השם מיטן נס פורים, איז געווען זיין שכר אז ער האט געהאט חשוב'ע אייניקלעך לומדי תורה.

האט דער רבי געזאגט:

"איך געדענק וואס דער טאטע ז"ל האט שטענדיג משתוקק געווען אז ס'זאל פון אים ארויסקומען א גרויסער קידוש ה'. ער האט פשוט געהאט אן השתוקקות אויסצוגיין על קדושת שמו יתברך. יעדע וואך ביי שלש סעודות פלעגט ער זאגן ביי 'מזמור לדוד' די ווערטער "למען שמו גם כי אלך בגי צלמות" אינאיינעם, ארויסברענגנדיג זיין השתוקקות צו גיין אויף קידוש ה'.

האט ער אמאל געזאגט פורים ביים טיש, "הלואי זאל איך זוכה זיין, אז עס זאל ארויסקומען פון מיר אזא גרויסער קידוש השם, אזוי ווי המן האט זוכה געווען אז עס איז ארויסגעקומען פון אים".

האט דער רבי ווייטער געזאגט:

"עס איז הפלא ופלא, וואס איך האב געהערט פונעם טאטן, "אויב האב איך נישט זוכה געווען צו גיין אויף קדושת השם, זאל כאטש זיין פון מיינע קינדער"... כך שמעתי מפיו הקדוש".

שיתקדש שם שמים בזרעי

ביים פורים טיש תשמ"א, האט כ"ק **רבינו הברך משה ז"ל** נאכגעזאגט די ווערטער, און ער האט דערציילט א מעשה וואס איז געווען ווען דער פעטער רביה"ק זי"ע האט פארופן איינע פון די ערשטע פראטעסטן קעגן די ציוני'סטישע מדינה, וואס איז אפגעראכטן אין "מאנהעטן סענטער", האט דאס גאר שטארק אויפגעשטורעמט די ציוני'סטישע גאס, און זיי האבן דאס נישט געקענט מוחל זיין, אז עס טרויען זיך אידן ארויסצוגיין אויף די גוי'אישע גאס און מוחה זיין קעגן זייער עקירת הדת. די ציונים האבן דאן אומאויפהערליך געהעצט אין די צייטונגען קעגן רבי'ן, שרייבענדיג אז ער מאכט א "חילול השם", און אז ער איז א מסור, און זיי האבן אפילו געשיקט דראונגען און סטראשונקעס אז זיי וועלן אים ר"ל דער'הרג'ענען אויב ער וועט זיך טרויען ארויסצוגיין צו א עפענטליכע פראטעסט קעגן די מדינה.

דער רבי **הבר"מ ז"ל** האט דערציילט, אז דאס איז נישט געווען קיין בלויזע סטראשונקע, נאר מען האט געוואוסט אז די רשעים זענען אויפגעקאכט ביז גאר, און עס איז דא פון וואס מורא צו האבן. די נאנטע מקורבים ביי רביה"ק זי"ע האבן די ווארענונגען געמומען זייער ערנסט, און מ'האט אכטונג געגעבן אויפן רבי'ן גאר שטארק.

האט דער רבי הבר"מ דערציילט, אז מ'איז געגאנגען צום פראטעסט מיט א שטארקן פחד, וואוסנדיג אז עס קען ח"ו פאסירן דאס ארגסטע. ער איז געזעסן

ביים פראטעסט נעבן פעטער אויפן אויבנאן. עס איז געווען אין די הייך, פאר טויזענטער מענטשן, און עס האט אים געציטערט אלע ביינער פאר שרעק, ווייל עס איז גאנץ לייכט געווען אז צווישן די מאסן זאל זיך אריינרוקן א רוצח און שיסן ר"ל פונדערווייטנס.

ווען ער האט באמערקט קעגן איבער א הויכע גאלעריע, וואו מענטשן זענען געשטאנען, האט אים אנגעכאפט א שטארקער פחד, אז דארט קען זיך יעדע מינוט אריינרוקן א פראסטער רוצח, קיינער וועט אים נישט באמערקן, און עס איז פאר אים גאר לייכט צו צילן צום פונקט. האט ער זיך אנגערופן צום פעטער: "דער פעטער האט נישט מורא אז מ'קען דא שיסן? זיי זענען דאך חשוד אויף שפיכת דמים, ס'איז נישט קיין סכנה דא צו זיצן?!".

האט רביה"ק זי"ע געענטפערט אן קיין שום פחד: "זאלן זיי שיסן! איך האב נישט קיין מורא"...

האט דער רבי הברך משה ז"ל דאס אויסגעשמועסט, אז דאס איז געווען די סיבה פארוואס דער פעטער האט אזוי נישט מורא געהאט פון די רשעים, ווייל ער איז באמת געווען רואיג און זיכער מיט זיך, און ער איז גרייט געווען צו גיין פון דער וועלט אויף קידוש השם.

וצדיק באמונתו יחי' – פורים תשי"ח

"איך בין זיך מתחזק מיט דעם וואס איך ברענג אריין אריין אמונה אין אידישע הערצער". (פורים תשי"ח)

רבי מרדכי דוד קאהן ז"ל לייגט צו: "ביי אסאך צדיקים האט מען געזעהן, אז פורים כטוב לבם ביין האבן זיי געראדט פון זייערע מדריגות, אבער ביים רבי'ן האבן מיר געזעהן ווי ער אליין האט געהאלטן אז זיין גרעסטע מדריגה און גדלות איז מיט דעם וואס ער איז זוכה אריינצוברענגען אמונה אין אידישע הערצער"[59].

---

59. עס איז מערקווירדיג צו פארצייכענען, אז די געווענליכע תורה שרייבער האבן געשריבן דעם רבי'נס תורות פון פורים, און עס איז אויסגעקומען א בחינה וואס דער רבי האט געטייטשט דעם 'חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע', אז ווען עס קומט פורים איז מען אין א מדריגה ווען מ'איז צומישט און מ'איז נישט קלאר וואו מ'האלט בין ארור המן לברוך מרדכי.

ווען הג"ר מרדכי דוד קאהן ז"ל האט געזעהן די תורה, האט ער מעיר געווען אז דאס קען נישט זיין, אז דער רבי האט געזאגט די בחינה ביי די תורה, ווייל דער רבי האט אלעמאל אויסגעטייטשט אז דער 'עד דלא ידע' מיינט אז מ'איז זוכה אנצוקומען צום אמת'ן בחינה פון דעת, מער ווי א גאנץ יאר ווען מ'איז מבולבל און מ'איז נישט זוכה צו זעהן דעם אמת לאמיתה.

מען איז גארנישט

אַז דער אויבערשטער העלפט, מען טרינקט אַ פּאָר גלעזלעך ווײַן, איז דאָ השראת השכינה און מען ווערט געוואויר אַז מען איז גאָרנישט. (פורים תשי"ט)

עס האָט נישט קיין שאַץ ווי אַזוי צדיקים האָבן געדינט השי"ת ביים מגילה ליינען, און דער מענטשליכער מח קען דאָס נישט משיג זיין" (פורים תש"כ).

פארגעסן פון אלע צרות

בשנת תש"ה, ווען דער רבי איז געווען אין דער שווייץ נאך די קריג, איז ביים רבי'נס פורים טיש געזעסן א איד וואס האט אסאך צרות דורכגעלעבט ביי דער קריג, און איז געווען זייער צעבראכן.

האט אים דער רבי זי"ע געזאגט - אויסטייטשנדיג דעם מאמר חז"ל "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" - אז די כוונה איז: א איד דארף זיך משמח זיין ביום הפורים מיטן באשעפער, צוליב דעם דארף ער זיך אנטרינקען מיט ווײַן, אז ער זאל פארגעסן פון אלע צרות וואס ער האט דורכגעלעבט, עס זאל זיך אים דוכטן אז ער האט קיינמאל קיין צרות נישט געהאט, און עס איז אים אייביג געווען נאר גוט. און אזוי זאל ער זיך משמח זיין מיטן אויבערשטן.

דאס זאגן חז"ל: "חייב איניש לבסומי בפוריא" - ווייל ווען מען טרינקט ווײַן פארגעסט מען פון די צרות - "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". ער זאל פארגעסן וואס ער האט אמאל געליטן פון "ארור המן", און עס זאל זיך אים דוכטן אז ער האט קיינמאל נישט געווואוסט פון קיין "ארור המן", נאר ווי ער וואלט אלעמאל געהאט בלויז "ברוך מרדכי". די שמחה ביום הפורים דארף אזוי ווייט דערגרייכן, אז ער זאל קלערן אז עס איז אים אייביג געווען נאר גוט אויף דער וועלט.

דערציילט הרה"ח ר' שמואל עקשטיין שליט"א מו"ל ספרי ליקוטי אורה, אז הערנדיג די ווערטער פון רבי מרדכי דוד איז ער נאכגעגאנגען די דברי תורה, ביז ער האט געטראפן די כתבים פון הרה"ח ר' שמואל אבערלענדער ז"ל, און דארט געזעהן אז דער רבי האט געזאגט די בחינה באופן אחר, וואס פון דעם איז טאקע אויסגעקומען אז דער 'עד דלא ידע' האט געמיינט א פול העכערע בחינה, וואס מ'איז זוכה צו משיג זיין נאכן טרינקען.

געדענקען די דברי תורה

מ'האט פריער דערמאנט ווי די כותבי החידושי תורה האבן געהאט די חזקה צו שטיין הארט נעבן רבי'ן. אויך אויף די טעיפס פון די ימי הפורים, הערט מען מערערע מאל ווי דער רבי דריקט זיך אויס צו די כותבים. וויאזוי איז דאס צוגעגאנגען בשעת מעשה?

הרה"ח רבי עקיבא'לע גאנז שליט"א:

"ר' ליפא פריעדמאן ז"ל איז געווען א גרויסער חסיד פונעם רבי'ן, ער פלעגט אלעמאל שטיין ביים טיש און הערן די תורות. אמאל האט דער רבי געזאגט פורים ווען ער איז געווען בדיחותא: "ווער געדענקט וואס איך האב געזאגט פאראיאר?", ר' ליפא איז געשטאנען ביים עק באנק, ער האט געגעבן א טרעט ארויף אויפן טיש, ער האט זיך אראפגעלייגט אויפן טיש און אזוי האט ער געזעדט צום רבי'ן, ער האט איבערגעזאגט די תורה וואס דער רבי האט געזאגט א יאר בעפאר.

עס איז געווען עטליכע מאל ווען דער רבי האט געזאגט די דברי תורה, האט ער בתוך הדברים געזאגט: "שרייבט אפ וואס איך זאג, שרייבט אפ גוט". איינמאל האט ער אפילו געזאגט בבדיחותא, אז מהאי טעמא האבן חז"ל נישט מתקן געווען אז פורים זאל זיין א געהעריגער יו"ט ווי אלע ימים טובים, כדי מ'זאל קענען אפשרייבן די דברי תורה.

ווען דער רבי האט געהייסן אפשרייבן בשנת תשי"ג, האט רבי ליפא ע"ה זיך אנגערופן צום רבי'ן, אז ער דארף א ברכה אז ער זאל קענען שרייבן דעם רבי'נס תורות עד ביאת הגואל.

האט דער רבי געענטפערט: "דו מיינסט אז דו האסט געבעטן אזא שווערע זאך, די ישועה איז שוין ממש אונטער די טיר, אט אט וועלן מיר זוכה זיין צו די גאולה שלימה".

דער רבי האט ווייטער געזאגט: "באמת קען מען נישט משיג זיין ווי קען זיין אז די ישועה איז אזוי נאנט, פונקט אין היינטיגע צייטן, עס זענען געווען די צדיקים ביז היינט וואס האבן אזוי געווארט און ארויסגעקוקט אויף די גאולה שלימה, און פונקט מיר אין אונזער היינטיגער דור יתום וועלן מיר האבן די זכי', אבער דאס איז דער מציאות, די גאולה איז שוין ממש נאנט"... און דער רבי האט אים טאקע אנגעוואונטשן אז ער זאל זוכה זיין ווייטער צו שרייבן די חידושי תורה עד ביאת הגואל.

רשמי רשוותא

דערמאנענדיג די תורה שרייבער, איז וויכטיג איבערצוגעבן ווי עס שילדערט **הרה"ח ר' יושע מענדלאוויטש הי"ו**, אז במשך די תורה האבן די שרייבער כסדר אפגעשריבן די בחינות וואס דער רבי זאגט, אזוי ווי יעדע וואך ביי שלש סעודות ווען זיי פלעגן פארשרייבן דעם תוכן הדברי תורה אין די טונקל.

כאטש מיר האבן זוכה געווען אז עס איז פארבליבן די טעיפס פון די הייליגע פורים טישן, אזוי קענען מיר נאך האבן עטוואס אן השגה פון וואס עס איז דארט געווען, מ'קען עפעס הערן פון די הייליגע דיבורים, פארט איז נישט יעדעס יאר אויפגעכאפט געווארן אויפן טעיפ, און עס איז נאר פארבליבן פון די רשימות וואס מ'האט דעמאלטס פארצייכנט.

עס איז געווען א חידוש ביי די פורים תורות אז דער רבי האט זיך היבש מאל אינמיטן די פייערדיגע ווערטער באצויגן צו די שרייבער, און געווארפן אין זייער ריכטונג זיקוקין דנורא, אנזאגנדיג אז זיי זאלן גוט אפשרייבן וואס ער זאגט, ווען ער איז דאן מגלה טפח ומכסה טפחיים וואס עס ליגט אונטער זיינע הייליגע דברי תורה.

"היינט מעג מען דאך שרייבן", "מ'זאל זעהן צו שרייבן גוט".

ווען איך וועל טוהן תשובה מאהבה

בשנת תש"ח זייענדיג מבוסם, האט דער רבי א שריי געגעבן: **"שרייבט אפ מיינע ווערטער, איך זאג דברים העומדים ברומו של עולם".**

דער רבי האט דאן געטייטשט, "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", ווייל חז"ל זאגן דאך אז מיט תשובה מאהבה ווערן די זדונות זכיות, קומט אויס אז דער רשע וואס האט געטון אזויפיל עבירות בזדון, האט א כח דורך תשובה מאהבה נאך אנצוקומען צו א העכערע מדריגה פון מרדכי, ווייל ווי קען דען מרדכי טוהן אזויפיל מצוות ווי די עבירות וואס המן האט געטון?!".

זאגנדיג די ווערטער האט דער רבי זיך צושריגן: "אז איך וועל זוכה זיין צו תשובה מאהבה, וועל איך אויך זיין גרעסער פון מרדכי הצדיק"[60]...

בשנת תשי"ט האט דער רבי געזאגט בתוך הדברים "דעם שבת ביי שלש

---

60. ס' זכר צדיק לברכה (ח"ב, עמ' 465).

סעודות האב איך עפעס געזאגט, עטס זאלטס נישט מיינען ס'איז עפעס אזא פשוט געזאגעכטס, ס'איז א גרויסע בחינה".

'עד דלא ידע המרדכי'

מענין לענין, לאמיר הערן ענינים שונים וואס האבן שייכות מיט די דברי תורה פון די ימי הפורים, במחיצתו פון רבי'ן זי"ע.

אויף דעם מאמר חז"ל חייב איניש לבסומי, איז באקאנט א וועלטל וואס דער רבי האט אמאל געזאגט אין די ישיבה:

בעפאר פורים תשי"ט, האבן די בחורים עוסק געווען אין די סוגיא פון חשבון שנת השמיטה, לויטן רבי'נס פארלאנג אז מען זאל זיך קאנצעטרירן אין די סוגיות וואס זענען עוסק מענינא דיומא.

עס געדענקען די בחורים צו דערציילן, ווי אזוי עס האט אויסגעזען דעמאלטס דער פארהער אויף די סוגיא, יענעם יאר איז אויסגעפאלן פורים אין א זונטאג, און תענית אסתר איז געווען מוקדם אויף דאנערשטאג. באותו היום דאנערשטאג האט דער רבי געלאזט באפעלן אז נאכמיטאג גייט ער פארהערן די סוגיא. תענית אסתר נאכמיטאג קומט דער רבי ארויף אין די ישיבה פארהערן די סוגיא, ווי פארשטענדליך האבן זיך די בחורים גרייט געמאכט צום פארהער, און דער רבי איז שטארק אויפגעלייגט געווען ביים פארהער.

אינצווישן האט דער רבי געפרעגט איינע פון די בחורים "וואס זאגט דער מרדכי?" און דער בחור האט נישט געווואוסט צו ענטפערן, זאגט דער רבי בנעימות מיט א שמייכל: "דו האלטס שוין ביים עד דלא ידע בין ברוך מרדכי?"...

קאַמינקער רב זי"ע'ס ווערטלעך

ביים רבינ'ס טיש פורים שנת תשי"ב, האָט דער **פאיער רב ז"ל** נאָכגעזאָגט פאַרן רבי'ן אַ ווערטל בדרך צחות פון קאַמינקער רב, הרה"ק ר' שלום זי"ע, אַז תשעה באב דאַרף מען מער זיין בשמחה ווי פורים. ווייל מה-דאָך פורים ווען מען ליינט בלויז צוויי פסוקים אין די מגילה מיטן איכה ניגון, און מען איז אַזוי בשמחה, איז דאָך תשעה באב ווען מען ליינט גאַנץ איכה מיט דעם דאָזיגן ניגון, דאַרף מען זיכער זיין בשמחה...

וועו דער רבי זי"ע האָט עס געהערט, האָט ער דערפון הנאה געהאַט, און האָט געזאגט: ווייסטו פאַרוואָס דעם קאַמינקער רב'ס ווערטלעך האָבן אַזאַ טעם? ווייל זיי זענען מלא קדושה וטהרה.

מערקווירדיג, אַז מיט אַכט יאָר שפעטער, בשנת תש"כ, האָט דער רבי זי"ע אויך געזאָגט אַן ענליך לשון ביים פורים טיש אויפן קאַמינקער רב'ס ווערטלעך. וועו הרה"ח ר' אלי' דוד טירנויער ע"ה האָט איבערגעזאָגט פאַר'ן רבי'ן אַ ווערטל פון קאַמינקער רב, וועלכער האָט געזאָגט פאר זיין גבאי'ן ביים טיש בשעת יענער האט געטיילט שיריים פון אַ גאַנז, האָט ער אים אויסגעטייטשט דעם פסוק אין תהלים (לז, לז) "שמר תם וראה ישר כי אחרית לאיש שלום". "שמור תם" - היט אָפּ דעם גאַנז - "וראה ישר" - זעה צו טיילן גלייך פאַר יעדן - "כי אחרית לאיש שלום" - ביים סוף זעה לאָז איבער אויך פאַר שלום. (זיין הייליגן נאַמען).

וועו דער רבי האָט עס געהערט האָט ער רעאַגירט: "דער הייליגער קאַמינקער רב, זיינע ווערטלעך זענען געווען בלויז קדושה, וועגן דעם האָט עס אַ חן".

דעם רבי'ס תורה איבער'ן בנין אויף סאנדז סטריט

אין ספר 'מבצר תורה ויראה' ווערט דערציילט:

בשנת תשכ"ו איז אויפגעקומען דער פלאן אפצוקויפן א ריזיגער בנין לטובת די ישיבה אויף 167 סענדז סט. דער בנין איז געבויעט געווארן פאר די נעווי, א ריזיגער בנין, הויך זיבן שטאק, הונדערטער קליינע צימער'לער, און עטליכע גרעסערע און קלענערע זאלן, א ריזיגע צוגערישטע קאך, וועו עס האט נאר באזוכט אין יענעם בנין האט תיכף געזאגט אז עס זעט זיך אויס אז דער בנין איז ספעציעל געבויעט געווארן פאר די ישיבה.

דער רבי האט זיך שטארק דערפרייט דערצו, אז מען האט ענדליך געטראפן א מקום וואו מסדר צו זיין די ישיבה - על כל פנים צייטווייליג - און ער האט דאס ארויסגעזאגט ביי די פורים סעודה יענעם יאר כטוב לבו ביין, און ער האט מרחיב הדיבור געווען אז א עקסטערע סייעתא דשמיא איז מיט דעם אז מען האט געטראפן דעם בנין ווי עס איז אזוי צוגעפאסט אינגאנצן פאר די ישיבה, אז עס זעט אויס ווי עס איז דירעקט געבויעט געווארן פאר די ישיבה. דער רבי האט דאס צוגעגליכן צו די פרשה פון די מגילה ווי פאלגענד[61]:

---

61. עיין חידושי תורה לדינער'ס (ח"ב, לפורים).

פורים ביים רבי'ן

"רבותי, הערט מיך אויס! ס'איז דאך היינט פורים, פורים מען מעג זאגן אויך א הלצה, הערט מיך אויס ווייל עס איז א צורך שעה. עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. עס שטייט אין די מגילה א חידוש פון א מעשה, אחשורוש האט געגעבן פאר אסתר המלכה המן'ס הויז, און דערנאך האט אסתר געשטעלט מרדכי על בית המן, לכאורה, נאך וואס האט מרדכי געדארפט האבן אזא הויז ווי המנ'ס הויז? אויב עס האט אים אויסגעפעלט א הויז, האט דער אויבירשטער געקענט אים משפיע זיין א שפע עשירות, אז מרדכי זאל קענען האבן א אייגן הויז?

נאר, מרדכי הצדיק האט דאך מעמיד געווען אסאך תלמידים, ער האט געלערנט מיט זיי תורה, ווי די גמרא זאגט דאך אז המן האט אים געטראפן לערנען מיט זיינע תלמידים הלכות קמיצה, אין מדרש שטייט אז מרדכי האט געהאט כ"ב אלף תלמידים.

פאר אזויפיל תלמידים האט ער דאך געדארפט האבן א גרויסן בנין, וואס דאס זאל זיין מוכשר פאר א פלאץ פון אזויפיל תלמידים, המן איז דאך געווען א גרויסער עושר, ויספר להם המן את כבוד עשרו, ווי עס שטייט אין די מגילה, ער איז געווען א שני למלך, נו, כלום חסר מבית המלך, המן האט דאך אוודאי אויך געהאט אסאך תלמידים אויף רשעות, האט ער דאך זיכער צוגעגרייט דערפאר א גרויסע שיינע געביידע, א רחבות ידים ברוב פאר והדר, מיט אלע מותרות.

אבער אן ערליכער איד האט דאך ניטאמאל קיין השגה אויפצושטעלן אזא שיין און טייער הויז ווי המן האט אויפגעשטעלט מיט זיין גאות. אפילו אלמלי מ'וואלט מרדכי'ן געגעבן געלט, וואלט ער געטוהן דערמיט גוטע זאכן, ער וואלט נישט אהערגעשטעלט אזא הויז מיט אזא לוקסוס. אזוי האט מען צוגעפירט מן השמים אז מ'האט געגעבן פאר מרדכי דוקא המן'ס [הויז], א רחבת ידים, אזוי האט מרדכי געהאט גענוג פלאץ פאר אלע תלמידים וואס זענען געקומען צו אים לערנען תורה.

קומט אויס, אז פריער האט יעדער געוואוסט אז עס איז דא חילוק בין ארור המן לברוך מרדכי, מרדכי אפילו אויב וועט ער האבן אן עשירות, וויל ער נישט א הויז מיט לוקסוס, אבער המן שטעלט זיך אהער דאס שענסטע און גרעסטע הויז.

און פלוצלונג פאסירט אזא מעשה, אז דער רבונו של עולם האט צוגעפירט אז מרדכי זאל באקומען המנ'ס הויז. דערפאר חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, וען מ'וועט מבוסם און מ'גיט מתנות לאביונים מיט א ברייטע האנט, אז אויך מרדכי זאל קענען האבן אזא הויז ווי המן... רבותי, איך האב דאס טאקע געזאגט נאר בדרך הלצה, אבער ס'איז גארנישט אזא הלצה עס ברויך ווערן אן אמת אויך.

מיט די בחינה האט דער רבי אויך מסביר געווען פארוואס עס האט אויסגעפעלט אז המן האט געדארפט בויען זיין אייגענע תלי', און עס האט נישט

געקענט זיין אז מרדכי זאל בויען די תלי' פאר המן. ווייל "מרדכי וואלט דאס ווען געבויעט פול מיט רחמנות, און עפ"י דין, משא"כ המן הרשע האט דאס געבויעט הויך, שטארק, מיטן גרעסטן רשעות אן קיין ברעקל רחמנות, אזא תלי' האט מען געדארפט האבן פאר המן הרשע".

ביזט א מבין אויף די תורה?!

ווי מיר הערן פון **הרה"ח ר' יוסף יאקאב הי"ו**, וואס ער האט געהערט פון **הרה"ח ר' אברהם יעקב הכהן גלאנצער ע"ה**, אז שושן פורים תשכ"ו איז ער אריינגעגאנגען צום רבי'ן און אריינגעטראגן א סכום געלט.

האט דער רבי אים געפרעגט: "ביזט א מבין אויף די תורה וואס איך האב נעכטן געזאגט?!"

האט ר' אברהם יעקב געזאגט פארן רבי'ן: "איך בין נישט דארט געווען ביים טיש". האט דער רבי אים נאכאמאל איבערגעזאגט די גאנצע תורה מהחל ועד כלה.

שיכור פון מגילה ליינען

ביי די סעודת פורים שנת תשי"ח דער רבי האט נאכגעזאגט בשם אביו מרן הקדושת יו"ט ז"ל, וואס פלעגט נאכזאגן בשם זיין שווער מזוו"ר הרה"ק רבי מנשה מראפשיץ זי"ע, בשם הרה"ק מראפשיץ ז"ל - וואס איז געווען זיין עלטער שווער בזוו"ר - 'אז צוויי מאל אין יאר איז ער שיכור, פורים ביי די מגילה, און שמיני עצרת ביי קדושת כתר... דער טאטע פלעגט אלס זאגן ער האט נישט געווואוסט דערין קיין פשט, נאר ס'קאן זיין, וואס פארשטייען מיר אונז דען, זיי האבן דאך געריעדט בדרך הצדיקים הויכע זאכן[62]...'

וואויל און לעכטיג איז ווער עס איז נישט קיין מנהיג

אין די דברי תורה וואס דער רבי האט געזאגט פורים תש"כ לפ"ק, האט דער רבי געזאגט גאר שטארקע ווערטער וואס האט אויסגעזעהן ווי דער רבי איז

62. עיין עוד לשון קדשו שנעתק מפי השמועה בקונטרס חידושי תורה, בהתחלת הדברות קודש לפורים שנת תשי"ח. ועיין גם בס' ליקוטי אורה לפורים. וכבר הובא לעיל בדברי הגה"צ מנאנאש שליט"א שרבינו היה רגיל לאומרה כמעט מידי שנה בשנה.

פשוט מקנא אן ארבעטס איד, אנשטאט דעם וואס עס ליגט אויף אים אן אחריות פון א ציבור.

ואלו דבריו הקדושים:

איך האב אמאל געהערט פון טאטן, ער איז אייביג געווען צובראכן ביי זיך, איך האב געהערט פון אים, איך בין געווען א קינד, האב איך געזאגט "טאטע, א זיידן האבן מיר געהאט א שוסטער". האט ער געפרעגט וועמען, האב איך געזאגט רבי יוחנן הסנדלר, האט ער א שמייכל געגעבן, ער האט געזאגט עס איז צו ווייט, עס איז נאר פאר א ווערטל, א ביטערער גורל, איז אין דעם דור א איד וואס איז א שטיקל מנהיג, דער נידריגסטן איד קען מען מקנא זיין אז ער איז נאר נישט קיין מנהיג ישראל, וואויל און ליכטיג איז איהם, ער איז א מענטש פאר זיך וואויל און ליכטיג.

איך שריי כסדר מ'זאל קוקן אין יחזקאל ל"ג, אוי ווי וואס וועט זיין מיט מנהיגי ישראל לעתיד, הוי רועי ישראל, א ביטער גורל... אוי ווי.

א איד וואס וויל טוהן דעם רצון הבורא ב"ה, מיטן דאוונען און לייגן תפילין, ער וויל געבן צדקה, און וויל מחזיק זיין די תורה הקדושה, איז זייער גוט, אף על פי כן האף איך דער באשעפער וועט נאך העלפן.

יותר מהרגלו, יותר מלימודו[63], מער וויפיל מ'לערנט, כ'האב נישט קיין צייט צו לערנען איך בין א פארקויפטער מענטש.

א איד קומט אהיים, ער גייט ארבעטן, ער קומט אהיים האט ער אינזינען במחשבה ער איז זיך קובע עתים לתורה, און ער קען לערנען א פאר שעה...

ווי שווער איז צו זיין א רבי

ביי די סעודת פורים שנת תשט"ו, כטוב לב המלך ביין, האט דער רבי געזאגט, אז זיין פאטער דער הייליגער קדושת יו"ט זי"ע האט נישט געגעבן קיין קבלה פאר א שוחט, נאר פאר איינעם וואס האט געלערנט ביי אים אין די ישיבה א לענגערע צייט, און ער האט אים גוט געקענט, ווייל שחיטה איז א גרויסע אחריות, האט דער טאטע געזאגט: 'אבער צו זיין א רבי איז נאך א גרעסערע אחריות'...

האט דער רבי צוגעלייגט, מיט פארכטיגע וועדטער איבער זיין פערזענליכע הנהגת הכלל לגדור גדר ולעמוד בפרץ להעמיד הדת על תילה:

---

63. כוונת המליצה על פי דברי הרמ"א בהל' פורים (סי' תרצ"ה ס"ב), שכתב על דברי המחבר ד'חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי', די"א שאין צריך להשתכר כל כך, אלא שישתה "יותר מלימודו", וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי.

וועט איר דאך פרענגן אויף מיר, היתכן איך האב אנגענומען די רבי'סטעווע? אבער דער אמת איז, אז בשעת וועו איך האב דאס געגומען אויף מיר, האב איך נישט געווואוסט אין וואס איך גיי אריין, וועו כ'וואלט וועו געווואוסט וואלט איך זיך קיינמאל נישט אריינגעלאזט דערין.

צווייטנס, וועו איך וואלט דא געהאט איינעם וואס זאל דאס קענען איבערנעמען, אוו זאגן קלאר דעם אמת'ן דעת תורה, גיב איך אויף, אבער אז ס'איז נישטא קיין צווייטער, האב איך נישט קיין ברירה.

דריטנס, וועו משיח צדקינו וועט קומען אוו מיר פרענגן, וואס האסטו אויפגעטאן? וועל איך איהם זאגן "כ'האב קיינעם נישט פארדארבן מיט מיין רבי'סטעווע".

איך האב ליב כאניאקעס

עס איז געווען פורים תש"ח, וועו עס איז נאך געווען גאר א קליינער היימישער ציבור ארום דעם רבי'ן, אוו אפילו די היימישע אידן וואס זענען דא געווען, איז נאך געווען גאר א קליינער פראצענט וואס איז געגאנגען מיט בארד אוו פיאות. אוו דער רבי האט כסדר געפאדערט פונעם עולם אז מ'זאל זיך ווייטער לאזן וואקסן בארד אוו פיאות אזוי ווי אמאל.

הרה"ח ר' ליפא לעפקאוויטש ע"ה איז געווען ביים טיש, אוו אנגעגאסן פארן רבי'ן דעם כוס מלא יין, אוו דערביי בעט ער אז דער רבי זאל אים וואונטשן עשירות.

האט דער רבי אים געענטפערט: "איך האב ליב כניאקעס מיט בארד אוו פיאות, אוו אז מ'וועט זיך נישט שערן בארד אוו פיאות, וועט מען זוכה זיין צו עשירות"[64]...

על לוח לבו

הרה"ח ר' משה מאיר טייטלבוים הי"ו:

"יעדע וואך ביי ה' מלך, פלעגט דער רבי ארויפלייגן זיין הייליג האנט על לוח לבו הטהור. דער עולם אין אלגעמיין האט דאס נישט אזוי באמערקט, ווייל עס איז געווען טונקל אין ביהמ"ד, נאר די וואס האבן דאס דירעקט אין אכט גענומען. מה שאין כן פורים וועו דער רבי האט גערעדט די פייערדיגע דיבורים, האט דאס יעדער געזעהן, וירא כל העם וינועו".

---

64. ס' זכר צדיק לברכה (ח"ב).

פרק יג

זכרהו על היין

זכרה"ו, לשון זכרות והשפעה, להוריד נשמות קדושות לזרע ישראל במשתה היין

(תפארת שלמה, רמזי פורים)

בדבר ישועה ורחמים

ווי שוין דערמאנט איז דער הייליגער יום הפורים אויסגענוצט געווארן דורך אידישע קינדער צו פועל'ן רפואות וישועות, און עס איז ווירקליך געווען ביים רבי'ן א בחינה פון 'כל הפושט יד נותנים לו', מ'האט באשיינפערליך געשפירט ווי עס עפענט זיך א באזונדערע צינור מן השמים וואס איז משפיע רפואות וישועות לבית ישראל למעלה מן המשוער.

אין זכרון פון די זקני החסידים וועלכע האבן זוכה געווען צו זיין ביי די הייליגע טישן אין די תש"י יארן, ליגט שטארק איינגעקריצט, ווען מדי שנה בשנה פלעגט אויסגענוצט ווערן די געלעגענהייט צו מעורר רחמים זיין פארן רבי'ן פערזענליך, און ימ'ען טרערן האבן אנשי שלומינו פארגאסן ביי די הייליגע טישן אז דער רבי זאל זוכה זיין צו א ישועה מן השמים מיט זש"ק, נאכדעם וואס עס איז אים ליידער נישט געבליבן קיין דורות, בפרט נאכדעם וואס ער האט בחודש מרחשון שנת תשי"ד פארלוירן די איינציג-פארבליבענע טאכטער, הרבנית הצדיקת מרת חי' רויזא ע"ה.

ר' חיים הערש האט געראטעוועט

עס איז כדאי צו אנהויבן דאס קאפיטל מיט ווייטאגליכע זכרונות ארום יענעם פורים תשי"ד, געציילטע חדשים נאך דעם ביטערן פארלוסט.

דער גאנצער ווינטער איז אריבער גאר שווער, נאכדעם וואס בראשית השנה איז אוועקגעריסן געווארן דאס לעצט-פארבליבענע צווייגעלע פון דעם הייליגן

בוים, מיט די פטירה פון הרבנית חי' רויזא ע"ה, און דער רבי האט דאס געגומען זייער שווער צום ארצן וימאן להתנחם.

עטליכע וואכן איז דער רבי געזעסן בקרית חוצות אין מאנטיסעלאו, און ווי די משמשים בקודש דערציילן נוראות וואס דארט האט זיך אפגעטון אין די עבודה וואס דער רבי האט דארט געפראוועט בינו לבין קונו. ביז ווען דער רבי האט זיך מחזק געווען און ער איז צוריק אהיים געקומען ווייטער אנגיין מיט די עבודת הקודש כמימים ימימה.

מאת ה' היתה זאת, יענעם יאר תענית אסתר איז דער רבי אריין אינעם צימער פונעם גבאי, 'ר' יאסל'ס שטוב' ווי מ'האט דאס גערופן, און דער רבי האט דארט געטראפן א בריוו וואס עס האט געשריבן **הרה"ח ר' הערש פינחס הכהן מאשקאוויטש ע"ה** צו הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ע"ה, מיט פארשידענע פרטים איבער די לוי' פון די טאכטער הרבנית הצדיקת ע"ה, און וויאזוי מ'האט איר מפנה געווען פון חו"ל קיין טברי', וואס האט דעם רבי'ן בארירט עד דכדוכה של נפש, עס האט ביי אים צוריק אויפגעווועקט די גאנצע ביטערע פרשה, און דער רבי איז אריין אין זיין צימער און אויסגעבראכן אין א ביטערן געוויין נישט קענענדיג זיך בארואיגן.

וועו די רביצין ע"ה האט געזען דעם רבי'ן אין זיין צובראכענעם מצב, און ווי ער קען זיך נישט צוזאמען קלויבן פון דעם בראך, האט זי פארשטאנען אז דער מצב נישט גוט. זי איז געגאנגען צו די טיר און זי זעט ווי עס גייט אריבער **הרה"ח ר' חיים הערש יאקאבאוויטש ע"ה**, האט זי אים געופן און געזאגט "ר' חיים הערש, לויט ווי אזוי עס איז יעצט דער מצב ביים רב, האט איר היי יאר נישט קיין פורים, דער רבי איז צובראכן ביז גאר". און זי האט אים געבעטן אז ער זאל פרובירן באיזה אופן שהוא צו ברענגען דערצו אז דער רבי זאל זיך מתגבר זיין, און ווייטער אנגיין געהעריג.

ר' חיים הערש האט געהאט א שטיקל ברייטע שפראך אין נאטור, האט ער זיך געגומען די דרייסט און מוט, ער איז אריין צום רבי'ן און געגעבן א קלאפ מיט די האנט און אויסגערופען: "גוט, ער האט אויסגעפירט, עס איז אים געלונגען!".

דער רבי קוקט אים אן און וואונדערט זיך וואס מיינט ער צו זאגן מיט די ווערטער. האט ר' חיים הערש ווייטער געזאגט: "אז דער קאפיטאן איז דעמוראליזירט, איז די גאנצע שיף אין א סכנה, דער בעל דבר האט זיך גוט אן עצה געגעבן מיטן רבי'ן, ער האט געזען וואס דער רבי בויעט אויף אידישקייט דאהי און אין ארץ ישראל, מיר האבן זיך אנגעקלעפט אינעם רבי'ן נאכן קריג, נאר דאס איז אונזער קיום, אלעס איז תלוי אינעם רבי'ן, האט ער געגומען דעם

געגעראל און אים גוט צוקלאפט, אז דער רבי איז צוקלאפט זענען מיר אלע צוקלאפט, דער מלמד טוט נישט זיין ארבעט, דער סוחר טוט נישט אין זיין מסחר, אלעס איז נאכגעלאזט, יא, ס'איז אים געלונגען, און אלעס וואס דער רבי האט ביז היינט זיך געמוטשעט אויפצובויען, וועט יעצט צוגרונד גיין"...

ער האט דעמאלטס אויך געזאגט פארן רבי'ן: "וועך נאך האט אזויפיל אויפגעטון ווי דער רבי, אפילו דער הייליגער דברי חיים האט נישט זוכה געווען אזויפיל אויפצוטון פארן כלל, מיר אלע זענען דעם רבי'נס קינדער, אז דער רבי האט אייגענע קינדער אויף דעם עולם".

ר' חיים הערש האט שפעטער דערציילט: "איך האב זיך דעמאלטס איינגעשטעלט מיינע זיבעציג יאר, איך האב זייער מורא געהאט דערפון, צי איך האב נישט איבערגעצויגן דאס שטריקל, דער רבי האט אנגעהויבן צו שפאצירן איבערן צימער ארויף און אראפ, איך האב געכאפט די זיבן טשוועטשקן, און איך האב אפגעטראגן פון דארט".

דער רבי האט געכאפט דעם מיין פון זיינע ווערטער, עס האט אים גאר שטארק באנומען, און מען האט באלד געזען א שטארקע שינוי לטובה אויפן רבי'ן, און ער האט זיך מחזק געווען און ער איז ווייטער אנגעגאנגען לאורך ימים.

דעם קומענדיגן פורים, ווען דער רבי איז געווען שטארק אויפגעלייגט, און דער גאנצער ציבור האט זיך זייער געפריידט אז דער רבי איז צוריק אין די כלים, האט די רביצין געזאגט פאר ר' חיים הערש: "דאס איז אלעס אייער קרעדיט". זי האט אים דעמאלטס געזאגט אז זי וועט אים אלעמאל מכיר טובה זיין אויף דעם וואס ער האט דעמאלטס געטון צוריק אויפצולעבן דעם רבי'ן אין זיין שווערן מצב.

לזרע של קיימא

מדי שנה בשנה, ווען עס פלעגט אנקומען דער גרויסער טאג פורים, ווען ס'איז דער גרויסער עת רצון, ביים זמן פון משתה היין, איז דאס התעוררות ביים ציבור געווען גאר גרויס לפעול בדבר ישועה ורחמים, צו פועל'ן פארן הייליגן רבי'ן, המשכת הדורות, ויעשה פרי לטובה.

עס רייסט ביים הארץ צו זעהן די לשונות ווי די חסידים האבן מעורר געווען רחמי שמים פארן רבי'ן, און צומאל ווען דער רבי אליין האט זיך מתייחס געווען צו זיין מצב, צומאל מיט דיבורים פון מסירות נפש ממש, ווי ער האט ארויסגעזאגט אז ער איז מוותר אויף אלעם לעשות רצון קונו ולעבדו בלבב שלם, אפילו אויף דעם חשבון.

א בן פאר מרדכי

עס איז א פלא, וועו איינמאל האט דער רבי זיך פערזענליך באצויגן צו זיין מצב בגלוי. בשנת תשט"ז האט דער רבי אויסגעפירט די תורה מיט די אפענע ווערטער: "דער אייבערשטער זאל העלפן, עס זאל זיין 'א בן' פאר ברוך מרדכי, און עס זאל נתרבה ווערן כבוד שמים'...

כאברהם אבינו בדורו

מיר זענען מעתיק זיין עטליכע אויסצוגן פון די גראמען וואס די חסידים פלעגט זינגען ביים רבי'ן אויפן טיש, וואס ביז היינט ליגט דאס נאך איינגעקריצט מיט שטארקע הרגשים אין די הערצער פון די זקני החסידים, וואס געדענקען די דמעות שליש וואס פלעגט פארגאסן ווערן בשעת מעשה.

בשנת תשי"ח האט **הרה"ח ר' יקותיאל הערש ווערצבערגער ע"ה** געזינגען בתוך דבריו:

מיר זענען זיכער אז דעם רבי'נס תפילות ווערט דערהערט כסדר.
האפן מיר נאך אז מיר וועלן האבן די זכי'.
אז דער רבי אליין זאל פירן זיין אייגן קינד אין חדר.
און געהאלפן ווערן מיט אן אמת'ע ישועה.

אוי, רבש"ע מוזט אונז ערליך גלייבן.
מיר האבן בטחון, מיר טוען שטענדיג האפן.
די ישועה מיט אונזער פארלאנג, איז גארנישט צו דערפריידן.
ווייל ביי אברהם אבינו האט נאך אסאך א גרעסערס נס געטראפן.

און דער רבי זאל לעבן, איז ווי אברהם אבינו ע"ה אין היינטיגן דור אליין.
וואס ער טוט דאך פונקט אזוי ווי אים שטרעבן.
זאל ער דערלעבן און זוכה זיין.
ער זאל געהאלפן ווערן מיט קינדער צום לעבן.

נאר טוהן דעם רצון ה'

ווען מיר רעדן אבער מיט די זקני החסידים איבער די ימי הפורים, שטיקט די טרערן ווען מ'דערמאנט דאס יאר תשי"ט וואס איז געווען למעלה מן המשוער, ווען עס האט אויסגעזהן ביי די הייליגע דברי תורה ווי דער רבי באציעהט זיך צו די ווערטער וואס זענען געזאגט געווארן ביי די חרוזים, און ער זאגט וואס ער האט צו זאגן איבער די נושא.

צוערשט איז ארויף אויפן טיש **הרה"ח ר' יקותיאל הערש ווערצבערגער ע"ה.** ער האט ארויסגעברענגט א טענה לויט דעם וואס חכמינו ז"ל זאגן (תענית כד.) 'כל

העולם ניזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובים', האט ער געפרעגט די שאלה, ווי אזוי קען זיין אז דער רבי איז משפיע ישועות בני חיי ומזוני פאר די גאנצע וועלט, און דער רבי אליין האט נישט זוכה געווען צו בני.

דערויף האט זיין שווער הרה"ח ר' אברהם ממשיך געווען מיט די חרוזים, ווען ער איז מעורר דעם ציבור צו בעטן רחמים פארן רבי'ן אליין:

"אזוי ווי מיר זענען דא אלע צוזאמען.
זאלן צום באשעפער מיט א טענה צוטרעטן.
ווייל איצט איז אן עת רצון, טוה איך דערמאנען.
פאר אונזער הייליגן רבי'ן א ישועה אויסבעטן.

נאכן ארויסברענגען אז יצחק אבינו האט זוכה געווען צו אן הצלחה אז ער זאל קענען ווייטער משפיע זיין פאר יעקב אבינו און די דורות הבאים, האט ער ממשיך געווען:

האבן מיר א טענה צום באשעפער אצינדער.
דאס אויך דער רבי פארדינט דאך ביי השי"ת גרויס הצלחה.
אז ער זאל קענען מבטיח זיין אויף אונז אלע זיינע קינדער.
מיר אלע קומען זיך בענטשן צום רבי'ן שליט"א נאך א ברכה.
חכמינו ז"ל זאגן 'המתפלל בעד חברו הוא נענה תחילה'.
אז מ'בעט פאר זיין חבר ווערט מען געהאלפן גאר געשווינד.
א דאנק דער רבי שליט"א טוט פאר אונזערטוועגן פול מיט תפילה.
קומט דאך פארן רבי'ן זאל לעבן א ישועה אצינד.

ווען דער רבי האט דערנאך משמיע געווען די הייליגע דברי תורה, האט דער רבי נאכגעזאגט די ווערטער פונעם הייליגן **ישמח משה** זלה"ה (פר' יתרו, דרך הב' עה"כ אתם ראיתם) עה"פ (תהלים נו, יא) באלקים אהלל דבר בה' אהלל דבר, טייטשט ער אזוי: אז צדיקי אמת ווילן דינען דעם אייבערשטן אפילו זיי זאלן האבן דעם גיהנם פאר די מצוות, און גן עדן פאר די עבירות, עס אינטערעסירט זיי גארנישט, זיי ווילן נאר דינען דעם אייבערשטן, ביי זיי איז נישט קיין נפקא מינה די בחינה בה' אדער באלקים, נאר 'אהלל דבר' זיי ווילן דינען נאר דעם אייבערשטן.

האט דער רבי געזאגט מיט בכיות נוראות:

חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, דער ארור המן מיטן ברוך מרדכי אינטערעסירט אפילו נישט, אינטערעסירן, אינטערעסירט נאר אז מ'זאל טוהן דעם רצון הבורא יתברך שמו, איי דאס איז 'ארור', און דאס איז 'ברוך', דאס איז גארנישט, איך דארף נאר טוהן דעם רצון הבורא ב"ה.

אוי, הייליגער באשעפער, ער זאגט דאך דאס ארויס גאר בפירוש, אפילו חלילה פארקערט, ווען ס'העט געווען 'ארור' ח"ו מרדכי, און 'ברוך המן', וויל איך נישט

טוהן, נאר דעם רצון הבורא ב"ה וב"ש. אוי הייליגער באשעפער, אוי וויי געוואלד, ס'פארגלוסט זיך מיר דעם טעם...

דער רבי האט זיך דאן אויפגעשטעלט אויף די פיס, און אויסגעבראכן אין א שרעקליכן געווייין מיט א מורא'דיגן התעוררות, און שטייענדיגערהייט האט דער רבי געשריגן:

כ'זאל נאך די זכי' האבן, אז איך זאל דבוק זיין אין רצון הבורא ברוך הוא, געלויבט דער באשעפער, מ'טרינקט אפאר גלעזלעך וויין, בעהט מען דעם באשעפער, כ'האב נישט קיין כח מ'זאל עומד זיין קעגן דעם יצר הרע, מ'טרונקט אפאר גלעזלעך וויין, בעט מען דעם באשעפער אז מ'זאל דבוק זיין אין רצון הבורא ב"ה.

וי וואויל איז געווען וועט מיר האבן געהאט צדיקים עובדי השי"ת באמת, וואס האבן געפירט דאס דור באמת, אוי וויי וואס מיר זענען אין אזא דור שפל, איך האף נאך צום באשעפער אז השי"ת וועט אונז נאך העלפן, מיר וועלן נאך צוקומען צום אמת, מחייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע, עס זאל גארנישט אינטערעסירן בין ארור המן לברוך מרדכי, ס'זאל נישט אינטערעסירן צווישן דעם 'ארור' מיטן 'ברוך', איך וויל נישט גארנישט נאר דעם רצון הבורא ב"ה וב"ש, ס'איז מיר נישט קיין נפק"מ דער ארור מיטן ברוך.

אוי וויי, כ'ויל טוהן דעם רצון הבורא ב"ה וב"ש, אוי וויי, וואס דען איז מען אויף די וועלט, נאר אז מ'זאל טוהן דעם רצון הבורא ב"ה וב"ש, אוי וויי, מ'זאל האבן די זכי' אז מ'זאל טוהן דעם רצון הבורא ב"ה וב"ש, מ'ברויכן נישט עפעס אנדערש נאר צו טוהן דעם רצון הבורא ב"ה, דער באשעפער זאל מיר העלפן אז איך זאל נאר די זכי' האבן, אוי וויי, בגודל שפלותי אז כ'זאל טוהן דעם רצון הבורא ב"ה.

די וועלט זענען געזאגט געווארן מיט מורא'דיגע בכיות וואס די אנווועזנדע וועלן קיינמאל נישט פארגעסן.[65]

עס כאפט א פחד וואס מיר הערן פון **הרה"ג ר' שמואל** (בר"מ) **פריעדמאן שליט"א:**

"כ'האב געהערט פון עלטערע אידן וואס זענען דארט געווען, אז עס איז געווען אן הרגשה ביים ציבור, אז דער רבי האט זיך מיט די וועלט באצויגן אויף דעם וואס די חסידים האבן בעפאר פארפירט איבער זש"ק, אויף דעם ארויף

---

65. מן הנכון לציין שאצל הרבה מתלמידי וחסידי סאטמאר שעוסקים תמיד בלימוד תורתו של רבינו הק' ז"ל, נקבע בקביעות מידי שנה לעבור על הדברי תורה מפורים תשי"ט מהחל ועד כלה, שמלהיב לבבן של ישראל לקראת היום הגדול והקדוש.

בסוף הקו' 'ימי הפורים' נדפס הדברי תורה בשלימות.

האט דער רבי געזאגט די בחינה אז עס אינטערעסירט אים נישט 'בין ארור המן לברוך מרדכי', נאר דער עיקר איז צו טוהן דעם רצון ה' באמת ובשלימות.

ישועה פאר כל העולם כולו

מיר זענען מעתיק נאך אויסצוגן פון די חרוזים פון ר' **אברהם ווערצבערגער** ע"ה, משנת תש"כ לפ"ק:

עקסטער וויל איך דעם רבי'ן שליט"א מיט א בקשה צוטרעטן.
כאטש עס שטייט אין חבוש מתיר עצמו.
זאל דער רבי פארפירן, און זאל די רביצין תחי' העלפן אויסבעטן.
ווייל דאס מיינט דאך א ישועה פארן כלל כל העולם כולו.
דערפאר זאל דער רבי מיינע ווערטער גוט צוהערן.
ווייל אפילו ס'ברענגט די בעסטע מיטל
די הייליגע נאמען פאסט זיכער אן מיט טרערן געהאלפן ווערן.
און א ישועה פאר אלטא פיגא בת גיטל.
המתפלל בעד חבירו הוא נענה תחילה
בזכות פון אזא צדיק נענין העולם כולו
אזוי ווי דער רבי שליט"א בעט פאר אידן תפילה
מוזן פועל'ן פאר רבינו שליט"א א ישועה אצינד...
פארענטפערן די שאלות פון די גאנצע וועלט

בשנת תשכ"א האט ר' אברהם ע"ה נאכגעזאגט א ווארט וואס ער האט געהערט פון רבי'ן, וואס שטייט ביי אברהם אבינו ע"ה "וילך למסעיו" (בראשית יג, ג), זאגט רש"י 'בחזרתו פרע הקפותיו', דאס מיינט אז יעדער האט געהאט שאלות ווי קען זיין אברהם דער גרויסער מאמין האט גארנישט, ער וואנדערט ארום פאר א שטיקל ברויט, ווי קען זיין אז ער האט נישט קיין קינדער, נישט געלט, נישט גארנישט, נאר אברהם אבינו האט געהאט געדולד, שפעטער וועט ער איז געווארן רייך האט ער יעדן פארענטפערט אלע קשיות וואס ער איז געווען שולדיג.

האט ר' אברהם ממשיך געווען מיט דמעות שליש:

היינט קען יעדער זעהן גאנץ גוט.
אז ממש ווי אברהם אבינו.
איז רבינו שליט"א בדור, א יחיד.
וואס טוט איינווארצלען אין אונז די אמונה.
וועו די גאנצע וועלט איז פול מיט מינות, מיט ציונית.
מיטן וואוטן משיח'ן מיט קיינמאל נישט געדולדיג.
און יעדער האט אויף רבינו שליט"א פעסטע רעיונות.
און רבינו שליט"א איז יעדן שולדיג.

לאז מיר זיך צוזאמען נעמען דא אינאיינעם
צו באטרעפן אונזערע טענות פאר יעדן
מיר זאלן מתפלל זיין מיט א געוויסן א ריינעם
און בעטן א ישועה פאר רבינו שליט"א און די רביצין זאל לעבן
רבונו של עולם מיר בעטן דיך אצינדער
אונזער בקשה צו הערן
אלטא פיגא בת גיטל זאל געהאלפן ווערן מיט קינדער
מיר בעטן זיך מיט ביטערע טרערן.
אוי, מיר בעטן השי"ת מיט גרויס מורא.
אז היינטיגן פורים זאל זיין די ישועה די גוטע.
א גרויסע קידוש ה' די גאנצע וועלט וועט גלייבן אין יחידות הבורא.
אז איצט האט ער הערשט געהאלפן רבינו שליט"א.

אין חבוש מתיר עצמו

הגה"צ מנאנאש שליט"א דערציילט איבער דעם:

"ר' אברהם ווערצבערגער האט געגראמט מיט גרויס התעוררות, און ער האט איינגעריסן פאר א ישועה גדולה, ווען דער רבי איז ארויפגעגאנגען אויבן אין צימער איז די רביצין ע"ה אריינגעגאנגען און זי האט אנגעהויבן צו פארפירן און איינרייסן אז דער רבי זאל פועל'ן א ישועה. זי האט גע'טענה'עט אז דער רבי העלפט פאר יעדן איינעם און פועל'ט רפואות וישועות, און נאר איר קען דער רבי נישט העלפן.

הרה"ח ר' מרדכי ווייס ע"ה איז דארט געווען באהאלטן אין א צימער, און ער האט מיטגעהאלטן ווי דער רבי ענטפערט פאר די רביצין: "איך בין א געבינדענער, אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, איך קען מיך נישט העלפן".

פרק יד

בצאת היום

בקדשים לילה הולך אחר היום

להפיג יינו

וויאזוי איז צוגעגאנגען דער סדר פון די צווייטע סעודה, ווען דער רבי פלעגט צוריק אראפקומען צו ברכת המזון און תפלת מעריב, בליל שושן פורים?

דערציילט ווייטער **הרה"ח ר' זלמן עפשטיין הי"ו**:

"נאך די תורה איז דער רבי געווען באפיסת הכוחות, מיין טאטע [ר' אברהם שלום] ע"ה, מיט ר' אלי' דוד [טירנויער ע"ה] פלעגן ארויפטראגן דעם רבי'ן צו זיין צימער, און אים אראפגעלייגט אויפן קאוטש אין ספרים שטוב, וואו דער רבי האט געכאפט א קורצן דרימל[66].

איך בין דארט געשטאנען און געהערט, ווי נאך א קורצן דרימל האט דער רבי זיך אויפגעכאפט און ער האט זיך געזעצט לערנען, איך האב אליין געהערט דעם רבי'נס קול תורה.

ארום 11:30 ביינאכט, איז דער רבי צוריק אראפ געקומען צום צווייטן טיש. מ'האט געטיילט קרויט און ממשיך געווען מיט די סעודה[67]. צומאל האט נאך ר'

---

66. ברמ"א (סי' תרצ"ה ס"ב) כתב די"א שאין צריך להשתכר כל כך, אלא שישתה יותר מלימודו וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי, ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים. ועיין ביד אפרים (שם) שכן נתגלה לו בחזיון הלילה, דשיעור השתיה בפורים עד דלא ידע, ולא עד בכלל, דענין השתי' כדי שיהיה שרוי בשמחה ומחמת זה יתן הודאה על הנס מתוך הרחבת הלב, ועל כן לא ישתכר עד דלא ידע, דאז לא יוכל ליתן הודאה שיתבלבל דעתו, ועל כן החיוב עד דלא ידע.

67. ברמ"א (שם) מבואר שנוהגים להתפלל מנחה תחילה בעוד היום גדול, ואחר מנחה עושין סעודת פורים, ונמשך לתוך הלילה, עיי"ש. וכן כתב הלבוש, שימשיך שמחתו גם תוך הלילה, כי חייב

מאיר דים ע"ה געזאגט בדחנות, נאכדעם האט מען געבענטשט על הכוס, געזאגט ועל הנסים[68], און געדאוועט מעריב.

וחסידים ישמחו יעלצו

הרה"ח ר' משה מאיר טייטלבוים הי"ו:

"נאך די תורה ביים סעודת משתה היין, פלעגט דער רבי אליינס אנהייבן דעם פרייליכן ניגון, וואס די וועלט זינגט 'א גאנץ יאר פריילין', און כאטש דער רבי איז תיכף ארויף צו זיך אין שטוב, איז דער עולם געבליבן טאנצן אין ביהמ"ד מיט א געוואלדיגע שמחה א לאנגע צייט".

חולצין שמאל תחילה

עס רעדט פאר זיך דער מציאות, אז אפילו נאכדעם וואס דער רבי איז שוין געווען שטארק מבוסם, און ער האט געהאלטן ביי 'עד דלא ידע', האט ער אבער קיין רגע נישט פארגעסן פון די תורה און הלכה, און נישט מסיח דעת געווען פון קיין דקדוק קל אין די הלכה.

מיר הערן פון **הרה"ג ר' אברהם שמחה הכהן פריעדמאן שליט"א,** וואס ער האט געהערט פונעם משב"ק הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ז"ל, אז געווענליך נאכן עריכת השולחן משתה היין פלעגן צוויי מענטשן אונטערהייבן דעם רבי'ן, און מ'האט אים אריפגעפירט אין שטוב אנגעלאנט אויף צוויי מענטשן, און מ'האט אים אריינגעלייגט אין בעט, אז ער זאל זיך אויסרועהן און צוריק קומען צו זיך.

אדם במשתה ושמחה בשני הימים י"ד וט"ו, וכן נהגו, דימי משתה ושמחה כתיב, משמע שני הימים, ונהגו לשמוח אף בליל ט"ו שביניהם.

ובס' ילקוט עטרת צבי (עמ' תטז) ביאר הענין מה שממשיכין את סעודת פורים לתוך ליל שושן פורים, על פי מה שכתב הרה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע, כי בשושן פורים יכולין לפעול יותר מבפורים, על כן ממשיכין הסעודה לתוך ליל שושן פורים, כדי שסעודת פורים עצמו יהא מקושר גם לשושן פורים, כמאמר הגמרא (מגילה ה:) לאסור את של זה בזה וזה בזה, 'לאסור' הוא לשון קשר, והיינו ששני הימים יהיו מקושרים זה בזה.

68. כן מבואר בשו"ע (שם ס"ג) שאם התחיל סעודתו ביום ונמשכה עד הלילה, אומר על הנסים בברכת המזון, דאזלינן בתר תחילת סעודה. ויש מי שאומר שאין לאומרו. וכתב הרמ"א שנוהגין כסברא ראשונה לומר על הנסים. ובס' מטה משה (אות תתרי"א) כתב בשם הגהות מיימוני (פ"ב הל' מגילה) בשם הר"ם, שצריך לברך על הנסים, כדאשכחן רב צלי של שבת במוצאי שבת, ומהר"ר איזק טירנא כתב, מידי דהוה אסעודה שלישית של שבת שנמשכה בלילה, שמזכירין שבת, הכי נמי על הנסים הואיל והתחיל ביום ולא התפלל ערבית, עיי"ש.

איז געווען איינמאל, ווען דער רבי האט זיך אראפגעלייגט אויפן בעט און ר' יוסף האט אנגעהויבן צו אויסטוהן די שיך, און ער האט אנגעהויבן אויסצוטוהן קודם די רעכטע שיך, באלד האט דער רבי געגעבן א שאקל מיט די פיס, "נו, חולצין שמאל תחילה".

עס איז געווען א פליאה נשגבה, ווייל לויטן אויסקוק איז דער רבי בכלל נישט געווען ביי זיך, דאס איז געווען נאך די אלע כוסות, אבער די רגע וואס ער האט עפעס געטון שלא כהלכה, האט ער דאס שוין מרגיש געווען און אויפגעמערקט צו פארריכטן.

דו האלטס ביי 'עד דלא ידע'

בדומה לזה, האט דערציילט דעם רבי'נס תלמיד **הגה"ח ר' ליפא שווארץ ז"ל**, אז איינמאל פורים ווען דער רבי האט זיך אראפגעלייגט נאך די עבודה ביי משתה היין, האט אים דער משב"ק הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ז"ל געוואלט צודעקן מיט די דאכענע.

דער רבי בגודל קדושתו האט א שטויס געגעבן די דאכענע שרייענדיג: "וואס איז מיט דיר? דו ווייסט נישט אז מ'דעקט נישט צו די פיס? זעט אויס אז דו האלטס שוין ביי עד דלא ידע"...

א קבלה פונעם בעל שם טוב

עס דערציילט הרה"ג ר' אלימלך שלמה שווארץ שליט"א:

עס איז געווען עטליכע מאל אין יאר ביי רבינו הק' זי"ע, ווען עס איז געווען באשטימט אז **הרה"ח ר' מרדכי לייב טירנויער ע"ה** זאל זיין דער באגלייטער פון רבי'ן. לדוגמא פלעגט ער אלץ שלאפן אינעם רבי'נס סוכה, ויבאלד דער רבי האט מקפיד געווען נישט צו שלאפן אליינס אין די סוכה. אזוי אויך פורים ביים סעודת משתה היין, ווען דער רבי האט געהאט געטרונקען, פלעגט ער ארויפגיין אין שטוב זיך אפרועון כדי שיפיג יינו, און שפעטער פלעגט ער צוריק אראפקומען צו ברכת המזון.

איין יאר ווען דער רבי האט געוואלט אראפגיין אין ביהמ"ד צום בענטשן, האט ער געזען אז ר' מרדכי לייב איז נאך שטארק מבוסם, און ער קען זיך נאכנישט צוזאמקלויבן, האט דער רבי געהייסן ברענגען אפגעשיילטע עפל, און געזאגט "מיר האבן מקובל פונעם בעל שם הק' ז"ל, אז עפל מאכט אויסוועפן דאס וויין".

דער רבי האט דאן געגעסן, און ער האט געהייסן ר' מרדכי לייב'ן עסן עפל, און נאכדעם איז ער אראפגעגאנגען צום טיש צו ברכת המזון[69].

פחד שבת מפיגו

בשנת תשי"ד איז פורים אויסגעפאלן ערב שב"ק. בשעת די סעודת משתה היין האט דער רבי דערציילט, אז ווען עס איז געווען ביים טאטן דער קדושת יו"ט ז"ל אמאל פורים שחל בעש"ק, האט ער מקיים געווען דעם 'עד דלא ידע' ווי אלע יארן, און ער איז געזעסן ביים טיש ווען עס איז פניו פני להבים, און דער ציבור האט געקלערט וואס דא וועט זיין, אז עס איז שוין באלד כניסת השבת, און דער רבי זעהט אויס ווי ער איז בכלל נישט דאהי.

ווי נאר עס איז געווארן נענטער צום זמן, האט דער קדושת יו"ט געגעבן א קלאפ מיט די פינגער אויפן טיש און אויסגערופן "שבת!". ער האט זיך אויפגעהויבן פון טיש כאילו לא היה, ער איז באלד געגאנגען אין מקוה, וואס איז געווען ארום צוואנציג טרעפ אראפצוגיין, און ער האט נישט געדארפט האבן קיינעמס הילף, מ'האט געזעהן בחוש ווי ער איז פשוט צורה ולובש צורה פון איין מינוט אויף די צווייטע.

האט דער רבי געזאגט בגודל ענותנותו: "איך בין אבער נישט דער טאטע, איך האב מורא אז איך וועל דאס נישט קענען באווייזן, ממילא וועל איך נאר טרינקען אביסל".

יענעם יאר האט דער רבי נאר געטרונקען אנדערטהאלבן כוסות ווין.

---

69. מקורו מזוה"ק (חלק ג' דף מ.) דתפוח אפיק חמרא.

פרק טו

שושן פורים

ינתן גם מחר - כבודה של ירושלים

ואת יום חמשה עשר בו

ויהי ממחרת...

דער טאג שושן פורים איז באמת געווען דעם רבי'נס חידוש על אדמת אמעריקע. צו נעמען נאך א טאג און דאס צושטעלן צום יו"ט פורים בכל פרטי' ודקדוקי', דאס איז שוין געווען עפעס למעלה מן המשוער.

דער נייער יו"ט: שושן פורים

וואס באדייט אז 'שושן פורים איז דעם רבי'נס חידוש'?
וויאזוי איז געווען דער סדר ביז דאן, און וויאזוי האבן זיך
געפירט אנדערע חסיד'ישע הויפן דאהי אין אמעריקא?

אין יענע יארן איז דער היימישער ציבור בכלל געווען במתי מעט. מ'האט זיך שטארק געמוטשעט אויף פרנסה, און יעדע איבריגע מינוט האט מען פארברענגט ביי די ארבעט. ובפרט נאך א טאג פורים וואס מ'איז נישט געווען אין די ארבעט, איז שושן פורים געווען א געוועלטיכער ארבעטס-טאג. דער רבי האט אבער - מפני כבודה של ירושלים וואו מ'פראווען דעם יו"ט ביום ט"ו אדר - פארלאנגט אז מ'זאל גיין אנגעטוהן מיט בגדי שבת, דער רבי איז אריינגעקומען אין ביהמ"ד און געפראווען א טיש בשמחה וחדוה, וואו ס'איז אויך געווען צוגעשטעלט א סעודה פארן גאנצן ציבור, אזוי איז דער טאג געווארן ווי א 'סאטמארער יו"ט', וואס איז במשך השנים געווארן דער נאטורליכער מנהג ביים אלגעמיינעם חסיד'ישן ציבור דאהי אין אמעריקא.

עס פארשטייט זיך היינט שווער, אבער אין יענע בראשית יארן, ווען דער ציבור איז קוים געגאנגען מיטן שטריימל שבת ויו"ט, האט דער רבי געארבעט מיט'ן עולם אויף יעדן ריר, ער האט נישט מוותר געווען אויף גארנישט, אפילו חול המועד און שושן פורים האט דער רבי געוואלט אז דער עולם זאל גיין מיט שטריימל און בעקיטשע אזוי ווי מ'האט זיך געפירט מקדמת דנא ביי חסידישע מקומות אינדערהיים[70].

"וואו איז דאס שטריימל?"

ווי ווייט דער רבי האט אריינגעלייגט כוחות אין דעם ענין, האט דערציילט **הרה"ח ר' חיים הערש יאקאבאוויטש ע"ה:**

"עס איז געווען איינמאל שושן פורים, ווען איך בין געגאנגען צום רבי'נס טיש. נאר אזוי ווי איך בין געקומען פון געשעפט, האב איך נישט אנגעהאט קיין בגדי שבת מיט'ן שטריימל, בין איך אריין אין ביהמ"ד מיט די בגדי חול.

איך האב אבער נישט געוואלט אז דער רבי זאל מיך זען אזוי, האב איך מיך נישט געזעצט אויף מיין מקום קבוע נאענט צום רבי'ן, נאר ביים עק טיש.

דער רבי האט מיך אבער באמערקט, האט ער מיר געווינקען מיט די האַנט, ווייזנדיג אויפ'ן קאָפ ווי איינער פרעגט 'וואו איז דאס שטריימל?'... איך האב נישט געהאט קיין ברירה; איך האב געמוזט אהיימגיין אנטון דאס שטריימל און איך בין צוריקגעקומען צום טיש".

ינתן גם מחר - פאר די בחורים

ווי אזוי האט אויסגעזעהן דער סדר היום ביים רבי'ן אין שושן פורים?

במשך דעם טאג איז נישט געווען קיין גרויסע חידושים, אבער מיט וואס א יאר שפעטער, איז דער טאג געווארן אלס מער יו"ט, ובפרט נאכמיטאג ווען דער רבי האט געפירט טיש אין בית המדרש הגדול פארן גאנצן ציבור, און דער טיש האט זיך לאנג פארצויגן ברוב פאר והדר.

איינע פון די זאכן וואס איז געווען שושן פורים, איז געווען אז בחורים פלעגן אריינטראגן דאס געלט וואס זיי האבן צוזאם געשטעלט אום פורים. געווענליך

70. וכן נהג מרן הגה"ק מצאנז זי"ע (דרכי חיים החדש), וכן הוא בדרכי חיים ושלום (אות תתנ"ד).

פורים האט דער רבי נישט געוואלט אז די בחורים זאלן אריינקומען, בלויז די בעלי בתים זענען געקומען בעצם היום.

ווי **הרה"ח ר' יוסף יאקאב הי"ו** דערציילט, פלעגט דער רבי אויפנעמען די בחורים בסבר פנים יפות, און שיין אנוואונטשן.

דער שושן פורים טיש

וואס איז געווען דעם רבי'נס סדר ביים שושן פורים טיש? ווער האט אויפגעטרעטן און וואס איז געווען די תוכן הדברים?

ביי דעם טיש פלעגט דער רבי נישט זאגן קיין דברי תורה, נאר בעיקר דער פורים רב און די 'פורים קהל', זיי האבן אויפגעטרעטן אויפן טיש און משמח געווען לכבוד היום ולכבוד המאורע.

חוץ איין מאל בשנת תשי"ב ווען ס'איז נישט געווען אין ביהמ"ד ווער ס'זאל זאגן דברי בדחנות, האט דער רבי מכבד געווען צו זינגען מזמור כ"ב אין תהלים, למנצח על אילת השחר, און דערנאך געזאגט קורצע דברי תורה אויף דעם מזמור.

"ביי דעם טיש האט פארנומען א גרויס ארט ליצנותא דעבודה זרה. מ'פלעגט ארויפברענגן אויפן טיש אזעלכע נושאים וואס האט נוגע געווען די מדינה הציונות און זייערע גזירות, דאס האט מען אויפגעשפילט און אפגעלאכט דערפון.

דער רבי האט אבער שטארק אכטונג געגעבן אז מ'זאל נישט אפלאכן פון קיין שום יחיד פריוואט, באזונדער אויב איז ער געווען א רב אדער א ראש ישיבה, אפילו פון יענע וואס זענען געווען זייער ווייט פונעם רבי'נס שיטה.

איינמאל האט מען אויפן טיש אפגע'חוזק'ט פון א געוויסן רבי'ן, וואס איז געווען שטארק פארקראכן פונעם ערליכן וועג, אין יענע מינוט האט דער רבי אפגעשטעלט דעם בדחן, און אים נישט געלאזט ווייטער רעדן".

עס דערציילט **הרה"ג ר' חיים יוסף וועלוועל שליט"א הרב מהוניאד**, אז בשנת תשכ"ב ווען עס איז געווען די 'פרשה פון יאסעלע שוכמאכער', האט ער געשפילט אויפן טיש אלס דער 'פארלוירענער יאסעלע', מ'האט אים דעמאלטס נאכנישט געהאט געטראפן.

"אלע שפילן ביים רבי'ן אויפן טיש איז געווען ליצנותא דעבודה זרה פון די ציונים, און ווי אזוי מ'וועט לוחם זיין קעגן זיי".

איבערקוקן די בדחנות

הרה"ח ר' זלמן לייב אינדיג הי"ו דערציילט אונז, וואס ער האט געהערט פון הרה"ח ר' יחזקאל וועראבערגער ע"ה משמש, אז ווען ער האט באמערקט אז עס איז נישט אזוי ניחא פארן רבי'ן אלעס וואס מ'רעדט אויפן טיש, און עס קען איבערגיין די גבולים ווען מ'האט גערעדט פון מענטשן, אדער ווען די אויסדרוקן זענען נישט געווען אזוי איידל, האט ער איינגעפירט אז מ'מוז אלעס איבערגיין מיט אים, בעפאר מ'גייט ארויף ביים רבי'ן אויפן טיש.

די בדחנים אויפן טיש

ווער זענען געווען די בדחנים וואס האבן עולה געווען על שולחן מלכים ביום שושן פורים?

אין לויף פון די יארן איז געווען געווענליך-באשטימטע בדחנים, חסידים ואנשי מעשה, וועלכע פלעגן משמח זיין אויפן טיש. עס איז כדאי צו ווידמען עטליכע שורות פאר די בדחני דמלכא וואס פלעגן משמח זיין דעם רבי'ן שושן פורים.

הרה"ח ר' אפרים ניימאן ע"ה

קינד און קייט געדענקט די הארציגע תוכנ'פולע חרוזים, וואס הרה"ח ר' אפרים ניימאן ע"ה פלעגט אויסזינגען ביים רבי'ן אויפן טיש.

צווישן אנדערע איז געבליבן אממיינסטנס פאפולער, ווען ר' אפרים האט געזונגען זיין באקאנטן ניגון:

משיח אליין - וועט בלייבן שטיין - ער וועט אנקומן יעדן תלמיד באזונדער - ער וועט זיך צוזאמענקלאפן די הענט - ווי אזוי מען האט אין אמעריקע געקענט - מגדל זיין אזעלכע קינדער.

ווען ער האט געזינגען דעם ניגון איז דער רבי געווען שטארק ערנסט, און עס האט אויסגעזען ווי עס רינען טרערן פון זיינע הייליגע אויגן.

מ'האט געקענט באמערקן ווי דער רבי האט עקסטער הנאה געהאט פון זיינע ווערטער, ווייל ער האט געזעדט די ריכטיגע דיבורים וואס האט דעם רבי'ן מחזק געווען, ווען ער האט דערמאנט דעם רבי'נס עבודה מיטן אהערשטעלן דעם לגיון של מלך אין אמעריקע.

אזוי אויך האט ער געזינגען דעם באקאנטן ניגון, **"אוי ווי גוט און ווי וואויל - וועט זיין בביאת הגואל - וועד עס האט זיך אין די שיטה געפירט - די שיטה הקדושה - פון ויואל משה - וועד עס האט זיך פון דעם נישט אוועקגעריט".**

די חרוזים פון רבי אפרים ע"ה זענען פארבליבן נכסי צאן ברזל אין סאטמאר, וואס ווערט איבערגעזינגען בכל עת מצוא.

רבי חיים מענדל'ס בדחנות

דער בארימטער בדחן, הרה"ח ר' חיים מענדל מערמלשטיין ע"ה, פלעגט אויפטרעטן מדי שנה אויפן רבי'נס טיש שושן פורים.

הרה"ג ר' אלימלך שלמה שווארץ שליט"א:

שושן פורים תשכ"ב, ביים עריכת שולחנו הטהור פון רבי'ן זי"ע, איז אנגעקומען דער בארימטער בדחן **ר' חיים מענדל מערמלשטיין ע"ה**. ער איז נאך געגאנגען אנעם שטריימל, אן א בארד, אבער ער האט געהאט א געשמאקן טעם און חן. דער רבי האט הנאה געהאט פון אים, און ער רופט זיך אן: "חיים מענדל, כ'וויל הערן עפעס נייעס, אלטע זאכן האב איך שוין געהערט, זאג נייעס".

זאגט ר' חיים מענדל: "דער רבי ווייסט, רש"י איז נישט געווען קיין בדחן, פון וואו ווייס איך? ווייל אין פר' תצוה האבן מיר געלערנט א פסוק (שמות כט, לה) "ועשית לבני אהרן ככה, ככל אשר צויתי אותָכָה", זאגט רש"י 'אותָכָה' כמו 'אותְךָ', זעהט מען פון דעם אז רש"י האט נישט געגראמט, ווייל 'אותְךָ' גראמט דאך נישט מיט 'כָּכָה'...

זאגט אים דער רבי: "אבער דו ביזט דאך יא א בדחן"...

זאגט ר' חיים מענדל: "רבי, איך האב אויך א ראי' אז רש"י איז נישט געגאנגען מיט א שטריימל, ווייל רש"י זאגט אין פר' בחקותי "ונתתי גשמיכם בעתם, בלילי שבתות", נו, אז עס וועט רעגענען קען מען דאך נישט גיין מיט'ן שטריימל אויפ'ן גאס צום רבי'נס טיש, אלא מאי מוז זיין אז רש"י איז נישט געגאנגען מיט א שטריימל"...

נאכדעם איז ארויפגעקומען אויפ'ן טיש דער בארימטער בדחן הרה"ח בנש"ק **ר' ברוך אברהם הלברשטאם ז"ל**, ער איז געווען א גארליצער אייניקל, און ער האט געזאגט: "רבי, יעצט וועט שוין מקוים ווערן 'וחד בחד כי סביך ועביד קרבותא', אז ער וועט זיך פארהערן מיט חיים מענדל'ן, וועט זיין ווי דער שור הבור מיט'ן לויתן'. עס איז געווען פרייליך אין ביהמ"ד ווען די צוויי בדחנים האבן זיך פארהערט ברבים.

וויליאמסבורג בלייב מיר געזונט

פון די קביעות'דיגע בדחנים ביים רבי'ן אויפן טיש, איז געווען דער 'פורים רב' פון די קהלה, הרה"ח רבי נתנאל'ע פארקאש ז"ל, וועלכער פלעגט פיין משמח זיין מיט זיין טעם זקנים, וואס האט שטארק מהנה געווען דעם רבי'ן.

הרה"ג ר' אלימלך שלמה שווארץ שליט"א: אויך האט הרה"ח ר' מאיר דים ע"ה אויפגעטרעטן ביום שושן פורים אויפן טיש. ער האט געהאט זיין אייגנארטיגן ניגון אויף וואס ער פלעגט זאגן בדחנות.

יענעם יאר וואס איז געווען דער פלאן פון א סאטמארן ישוב אין דאוער, האט ר' מאיר געזינגען אויפן ניגון פון ר' יו"ט ערליך, "וויליאמסבורג בלייב מיר שוין געזונט, מיר פארלאזן דיך שוין אצינד", פון וואס דער רבי האט שטארק געשמייכלט.

ר' בערל אמסעל ע"ה

צווישן די בדחנים אין די ערשטע יארן, איז געווען הרה"ח ר' בערל אמסעל ע"ה מתלמידי הקדושת יו"ט זי"ע. ער האט אלס געהאט א גוט ווארט אויפן מויל, און אימער משמח געווען דעם רבי'ן, ובפרט בימי הפורים.

איינמאל ווען ער איז געווען ביים רבי'ן אויפן טיש שושן פורים, האט ער געזאגט: "ווען משה רבינו איז געווען אין מצרים, האט ער געזאגט אז ער קען נישט גיין צו פרעה, 'כי כבד פה וכבד לשון אנכי', אבער די רגע ווי נאר ער איז אריבער דעם ים, זעהן מיר "אז ישיר משה ובני ישראל", אז ער איז פלוצלונג געווארן גאר א חזן, וואס זעהן מיר פון דעם? 'אז ווען מ'גייט אריבער דעם וואסער, ווערט מען אן אנדערער מענטש'...

דאס זעלבע איז מיט די אלע משולחים, עניים ואביונים, וואס קומען אהער פון ארץ ישראל, זיי קומען ווי קבצנים, אבער ווי נאר זיי גייען אריבער דאס וואסער, ווערן זיי עשירים".

מלך שלם הוציא לחם ויין...

הרה"ג ר' עזריאל קלאר שליט"א ר"מ בישיבה"ק:

מיין פעטער הרה"ח ר' ישראל אברהם קלאר ז"ל, פלעגט קומען צו פארן פון ירושלים קיין אמעריקע נאך געלט פאר די מוסדות הק' אין ארה"ק. אין איינע פון די יארן איז ער געווען דאהי בימי הפורים.

שושן פורים איז געווען דער סדר ביים רבי'ן אז די בדחנים פלעגן ארויפגיין אויפ'ן טיש, און געזאגט וואס זיי האבן געהאט צו זאגן, און זיי זענען אראפגעגאנגען ווי נאר זיי זענען פארטיג געווארן. דער רבי אליין פלעגט זיך נישט צופיל מתייחס זיין צו די ווערטער פון די בדחנים.

ווען מיין פעטער ר' ישראל אברהם איז ארויף אויפ'ן טיש, האט ער געזאגט: "פון וואו ווייסן מיר אז דער רבי איז רב אין ירושלים? ס'איז דא דערויף א ראי' פון א פסוק אין פרשת לך, "ומלכי צדק" דער קעניג דער צדיק, "מלך שלם", ער איז דער מלך און גאון אב בית דין פון ירושלים עיה"ק, ווער איז דאס? "הוציא" דאס קען מען ארויסלערנען "לחם ויין" פון די פסוקים פון לחם ויין, ווייל ו'לחם ל'בב א'נוש י'סעד, איז ר"ת יואל, און ו'יין י'שמח ל'בב א'נוש איז אויך ר"ת יוא"ל.

דער רבי האט ארויפגעלייגט זיין הייליג האנט אויפ'ן שטערן, און זיך פארטראכט, דאן האט ער זיך אנגערופן שלא כהרגלו: "דער משולח האט נאך עפעס צו זאגן?!"

זיעענדיג אז דער רבי האט הנאה געהאט פון זיינע ווערטער, האט ער ממשיך געווען אז ער האט נאך א רמז אינעם פסוק, "וצדיקים ישמחו י'עלצו ל'פני א'לקים ו'ישישו, איז אויך ראשי תיבות יוא"ל.

את ימי הפורים האלו בזמניהם

צווישן די קביעות וואס דער רבי מרן הברך משה ז"ל האט געהאט צו קומען צום פעטערס טיש, איז געווען ביום שושן פורים, ווען ער פלעגט מיטנעמען די קינדער, און זיין סמוך על שולחנו ביי די סעודת הים.

אין א בריוו וואס דער רבי ז"ל האט געשריבן בשנת תשל"ד, צו הרה"ג ר' בן ציון יאקאבאוויטש ז"ל קיין בני ברק, דרוקט ער זיך אויס איבערן סעודת פורים במחיצת הקודש: "ביום א' שבוע זו, היה סעודת פורים אצל כ"ק מרן דודי הגה"ק שליט"א, ברוב שמחה בעהי"ת". (הערה: דאס איז געווען סעודת שושן פורים נדחה).

די עלטערע חסידים געדענקען, ווי דער סיגעטער רב פלעגט זיצן ביים פעטערס טיש מיט די קינדער אויפן שויס. עס איז געווען א מערקווירדיגע זאך ווי דער פעטער רביה"ק זי"ע האט אלץ ארויסגעווינען אויפמערקזאמקייט פאר די קינדער.

ווי עס דערציילט הרה"ח ר' **יושע מענדלאוויטש** הי"ו, און הרה"ח ר' **משה מאיר טייטלבוים** הי"ו, אז עטליכע מאל ווען די פורים שפילער פלעגן בדחנות'ן,

און דער עולם האט זיך צולאכט, פלעגט דער רבי זיך צובייגן מיט א שמייכל צו כ"ק רבינו שליט"א - אלס יונג קינד - און געפרעגט: "וואס האבן זיי דארט געזאגט?!"...

תש כוחו דרבי

צווישן די גרויסע פארלוסטן וואס אנשי שלומינו האבן געליטן נאכדעם וואס עס איז ליידער געווען ת"ש כוחו דרבי, ווען דער רבי האט ליידער געליטן דעם שווערן סטראוק, וואס דאס האט אוועק גענומען דעם רבי'ן פון זיין צווישן עולם א גרויסן חלק פון די תקופות השנה, איז אויך אוועקגענומען געווארן די שיינע לעכטיגע ימי הפורים, און דאס איז געווען אן אבידה שאין לה תמורה.

עס זענען געווען טייל יארן, וואס דער רבי איז געווען פורים אין בעלל הארבער, און דאן איז נאר געגעבן געווארן רשות כניסה פאר יחידי סגולה ממש, און דער ציבור האט נישט געהאט קיין געלעגענהייט לבוא אל הקודש, דאס האט גורם געווען אז מ'האט זיך נאר געקענט בענקען צו די לעכטיגע זמנים, און זיך דערמאנען ווי אזוי עס האט אויסגעזעהן בהלו נרו על ראשינו.

אנדערע יארן פלעגט דער רבי אריינקומען קיין וויליאמסבורג, און ווען און וויפיל ער איז געווען בכח האט ער געליינט די מגילה ברבים, און מ'האט לכל הפחות טיילווייז זוכה געווען צו זעהן מראה צדיק בעבודתו.

מפי כתבם

מיר וועלן איבערגעגעבן פארשידענע פרטים איבער די ימי שושן פורים, וואס מיר האבן מלקט געווען בין האמרים, וואס איז נוגע צו די 'נישט געזונטע יארן'.

פאלגענד איז א בריוו וואס עס האט אהיימגעשריבן אן אויסלענדישער בחור, א תלמיד הישיבה, פאר זיינע עלטערן נאך פורים שנת תשל"ד, ווען פורים איז געפאלן אין פרייטאג און ס'איז געווען 'פורים המשולש'[71]:

ימי הפורים העעל"ט במחיצת קדשו דכ"ק אדמו"ר הגה"ק שליט"א, עברה עלינו בהתרוממות הנפש עילאית. רבינו שליט"א נכנס בין בלילה ובין ביום לקריאת המגילה, בלילה קרא רק כמה פסוקים, ובבוקר עד אמצע קאפיטל ה'. ובשעה 4 לפני הדלקת הנרות נכנס רבינו שליט"א לסעודת פורים, הדחיפות היה נוראות, השירה בקעה אמות הסיפים, מקול רעש גדול.

---

71. מס' מבצר תורה ויראה (חלק ג).

רבינו שליט"א ישב משוטט ברעיונותיו הקדושים, ברצינות מאוד. מוה"ר אברהם ווערצבערגער שו"ב, שר דברי בדחנות בבכי' גדולה, לעורר רחמי שמים לבריאות רבינו שליט"א, כידוע העת רצון שיש בימי הפורים שפועלים ישועות מהשפעת הימים ההם ובזמן הזה, ומי לא יזכור בימים הטובים את ימי הפורים במחיצת קדשו דאבינו רועינו שליט"א, הד"ת וממש זקוקין דנורא יוצאין מפומי', רזין דרזין, ואשרי עין ראתה זאת.

וכמו"כ נכנס רבינו שליט"א בשב"ק, בין בלילה ובין ביום, והתפלל מוסף, וכן לס' ג' וכו'.

ביום א' שושן פורים, כל הציבור הולכים בבגדי שבת. עשו כל ההכנות לכניסת רבינו שליט"א, בשעה 6 אחה"צ לעריכת השולחן, עשו סעודה גדולה בהפאליש. באו כל הבדחנים, וביניהם הבדחן הידוע ר' חיים מענדל מערמעלשטיין, אך בשעה הקבוע הודיעו שמחמת קרירות לא יכנס רבינו שליט"א בעוה"ר. כל העם היכו בתדהמה, כי היה קהל גדול מרחוק שבאו במיוחד למעמד זה, ויה"ר שיתחדש כנשר נעוריו וינהלינו כימי קדם, וכיה"ר.

תשכ"ט - געטאנצן אין די אנטווערפענער גאסן

עס דערציילט הרה"ח ר' יוסף ווייס הי"ו:

אין חודש אדר תשכ"ט לפ"ק, האב איך געהאט א משפחה חתונה אין אנטווערפן, און אזוי ווי רבינו הק' זי"ע איז נאך דעמאלטס ליידער זייער שוואך געווען נאכ'ן סטראוק ל"ע, וואס ער האט געליטן א יאר פריער, האב איך מיך געטרויעט אוועקצופארן, ווייל כ'האב פארשטאנען אז פורים וועט נישט זיין קיין גרויסע פארקער ביים רבי'ן.

למעשה, האט מען געהערט פורים נאכמיטאג אין אנטווערפן, אז דער רבי האט געליינט די מגילה ביזן פסוק "ובהגיע", איז געווארן זייער א גרויסע שמחה, אזוי ווייט אז מיר זענען ארויס אין א טאנץ אויף די גאסן, און געלויבט השי"ת אויף די חסדים, דארט איז דאס א זעלטענע זאך צו טאנצן אויף די גאס.

תשכ"ט - רבי נתנאל'ע פארקאש ז"ל איז משמח

עס דערציילט **הרה"ח ר' אהרן הערש בערקאוויטש הי"ו,** איבער די געלעגנהייט ווען ער האט משמח געווען דעם רבי'ן ז"ל שושן פורים, ווען דער רבי איז געווען אין בעלל הארבער בימי חולשתו:

"בהשגחה פרטית האט זיך אויסגעשטעלט אז איך האב זוכה געווען בסייעתא דשמיא צו קענען משמח זיין דעם רבי'ן ז"ל, און דאס האט געברענגט אז דער רבי האט מיך שוין גוט געקענט.

כידוע איז געווען דער לאנג יעריגער 'פורים רב' אין בית המדרש, הרה"ח רבי נתנאל'ע פארקאש ז"ל, ער פלעגט בעיקר אנגיין מיט זיין רבנות אין שושן פורים, דעמאלטס פלעגט ער עולה זיין על שולחן מלכים מיט זיינע דרשות און תורה'לער, אבער ער פלעגט שוין אנהייבן מיט זיין רבנות שבת זכור. יאר יערליך האט ער עולה געווען לתורה יענעם שבת, און דער רבי פלעגט ביי אים אויסלאזן א צוגעפאסטער פסוק, נישט איינמאל האט דער רבי מסיים געווען אין פר' תצוה "לתת אותם בהמה"... דער רבי האט אויסגעלאזט די ווערטער מיט אזא שמייכל, אז דאס גאנצע ביהמ"ד האט שוין געלאכט בעפאר.

מעשה שהיה, עס איז געווען פורים תשכ"ט, אין די ערשטע תקופה נאכדעם וואס דער רבי איז נישט געזונט געווארן, דער רבי איז נאכנישט אריינגעקומען צווישן עולם, און איך באמערק ווי רבי נתנאל'ע גייט ארויף די טרעפ צום רבי'ן אין שטוב, ער גייט מיטן טילעפ אנגעטון פארקערט, אויפן מויל און די נאז טראגט ער א מאסקע, ווי די דאקטורים און נוירסעס גייען אין שפיטאל, און אזוי גייט ער ארויף צום רבי'ן.

איך האב פארשטאנען אז דא וועט זיין פריילין, נאר סתם אזוי האט מען דאך נישט געקענט אריינגיין צום רבי'ן, האב איך זיך צוגעטשעפעט צום 'פורים רב', און איך בין מיטגעגאנגען מיט אים אלס 'גבאי'.

ער קומט אריין אינעווייניג, איז ער אריין צום רבי'ן אין ספרים צימער, איך האב נישט געקענט אריינגיין אינעווייניג אבער פונדערויסן האט מען געקענט מיטהאלטן. ער קומט אריין צום רבי'ן אזוי מיטן מאסקע אויפן פנים, און ער אטעמט שווער, ער רופט זיך אן הויך אויפן קול: "רבי, איך קום נארוואס אראפ פון די לבנה... איך בין נאכנישט צוגעוואוינט צו די לופט פון די וועלט, ממילא נעמט צייט ווילאנג איך וועל זיך צוגעוואוינען צו די וועלט לופט, דעריבער האב איך אנגעטון די מאסקע".

עס איז געווען אין יענע תקופה וואס די גאנצע וועלט איז געווען פארנומען מיטן ערשטן מענטשן וואס איז ארויף אויף די לבנה, דאס איז געווען די גרעסטע נייעס ביי אלעמען.

דער רבי האט הנאה געהאט פון דאס ווערטל, ער האט געשמייכלט און דאס איז געווען א גרויסע זאך. ער האט דאן ווייטער משמח געווען דעם רבי'ן מיט א גאנצע געדאנק וואס ער האט געהאט אויסגעטראפן, ווי אזוי מ'זאל בויען דאס נייע ביהמ"ד וואס מ'האט דעמאלטס געבויעט אויף ראדני סט. און געווי וואס עס זאל זיין די פונקציעס פון די 'ארבעטסלאזע' ראשי הקהלה על דרך בדיחותא.

בקיצור, פון דעמאלטס אן בין איך געווארן זיין גבאי, במשך ארום צען יאר איז געווען לא זז ידי מתוך ידו, איך האב אים באגלייט ביי די עבודת הקודש יעדן פורים און שושן פורים, און דאס איז מיר געווען א געלעגנהייט להתקרב אל הקודש.

תש"ל - משמח געווען דעם רבי'ן אין בעלל הארבער

איין יאר און צוויי יאר שפעטער (תש"ל און תשל"א), איז דער רבי געווען שושן פורים אין בעלל הארבער. (כ'געדענק אז צוויי מאל בין איך געווען אין בעלל הארבער שושן פורים, בשנת תש"ל איז דאס געווען א מאנטאג, און בשנת תשל"א איז דאס געווען פרייטאג, דעמאלטס איז די סעודה געווען מיטאג).

עס זענען געווען א היבשער עולם וואס איז געקומען צו פארן, בעיקר די בחורים וואס האבן דארט געדאוועט מיטן רבי'ן, און זיי האבן געהאפט צו בלייבן צום טיש. מ'האט געהאפט אז מ'וועט קענען אריינגיין צום רבי'ן און מיטהאלטן דעם טיש, אבער למעשה האט מען קיינעם נישט אריינגעלאזט בשום אופן. די רביצין ע"ה איז געווען זייער שטרענג און קיינעם נישט אריינגעלאזט צום טיש. בלויז א מנין אידן זענען געווען אינעווייניג ביי די סעודה.

איך בין אנגעקומען מיט רבי נתנאל'ע דער פורים רב, איך בין געווען גוט פארגעברייט צו זיין דער גבאי, און די רביצין האט אונז אריינגעיאגט אינעם בוילער-רום און פארמאכט די טיר. עס איז דארט געווען שרעקליך הייס, אבער ווילאנג עס איז נישט געווארן ליידיג האט זי נישט געעפענט די טיר. וועו דער ארומיגער עולם האט געזעהן אז מ'לאזט נישט אריין און מ'איז אווועק געפארן פון דארט, איז די רביצין געקומען עפענען. זי האט זיך אנטשולדיגט אז זי האט אונז געווואלט אריינלאזן, אבער קיינער האט נישט געמעגט באמערקן, דעריבער האט זי אונז געמוזט דארט אריניאגן.

למעשה זענען מיר אריינגעקומען צום טיש, דארט זענען געווען דער סיגעטער רב - דער רבי כ"ק מרן הברך משה ז"ל - דער מוזשויער רב ז"ל, הרה"ג רבי נתן יוסף ז"ל, רבי עזריאל מיט ר' יוסף אשכנזי ע"ה, און נאך עטליכע גאר נאענטע מקורבים, און ר' נתנאל'ע דער פורים רב האט זיך צוגעזעצט, און איך בין געשטאנען אונטער אים.

כ'דערמאן זיך א אינטערעסאנטע זאך. די רביצין ע"ה פלעגט כסדר אויפגעבן בארשט צום טיש, ביי אזעלכע יומי דפגרא ווי שושן פורים, און אויך דעם צווייטן טאג יו"ט. ר' נתנאל'ע האט געהאט אן אלערגיע, ער האט נישט געמעגט עסן בארשט, האט ער נישט געגומען קיין בארשט. דער רבי איז געזעצן ביים טיש און

נישט געגעסן. וועו ר' עזריאל האט באמערקט אז דער רבי עסט נישט, האט ער געפרעגט דעם רבי'ן וואס ער דארף, האט דער רבי געוויזן אז ער קען נישט עסן ווייל ר' נתנאל'ע האט נישט קיין בארשט. מ'האט געזאגט פארן רבי'ן אז ער עסט נישט ווייל ער טאר נישט עסן, אבער עס האט גארנישט געהאלפן, דער רבי האט נישט געוואלט עסן כל זמן ר' נתנאל'ע האט אויך א טעלער בארשט.

נאר נאך וואס מ'האט אים אריינגעבראנגט א טעלער, און ער האט זיך געמאכט ווי ער עסט... הערשט דעמאלטס האט דער רבי געגעסן. למעשה האט ער מיר איבערגעגעבן דעם טעלער און איך האב געגעסן במקומו.

איך האב געהאט מיטגענומען א זעקל מיט חפצים, צו משמח זיין דעם רבי'ן, א אלטע שמאטע פון מיין מאמע ע"ה'ס קאך, מיט וואס כ'האב כסדר געווישט די שוויים פונעם פורים רב, דער רבי האט זייער געלאכט פונעם געטרייען גבאי'ן...

כ'האב אנגעטוהן א בריל'ן וואס האט א לעמפל, און וועו איך האב עס אנגעטוהן האט עס אנגעהויבן צו שיינען, האב איך געזאגט הויך: "וואויל איז פאר דעם וואס האט לעכטיגע אויגן"...

דער רבי האט געגעבן זייער אן ערנסטן בליק, זעהט אויס אז דאס איז געווען צו אן ערנסט ווארט, האב איך תיכף מסלק געווען די בריל'ן, אונזער ציהל איז דאך געווען צו משמח זיין און נישט ברענגען קיין ערנסטע מצבים.

אזוי האב איך געטון פארשידענס צו משמח זיין דעם רבי'ן.

סוס ורוכבו

וועו דער רבי האט מכבד געווען ר' נתנאל'ע צו זאגן תורה, האט ער געזאגט: "איך בין שוין צו אלט זיך צו שטעלן אויף די מגילה, וועל איך זיך שטעלן אויפן אייזל. מ'זעהט א אינטערעסאנטע זאך, די מצריים האבן אלע געריטן אויף פערד, די אידן זענען געגאנגען מיט אייזלען, משה רבינו איז געקומען מיט אן אייזל, אבער שלמה המלך האט געהאט א פרד, וואס איז דער פשט?"

זאגט ער אזוי מיט א לומד'ישן ניגון "א חמור נוצט דאך יענער איינער, אפילו דער 'עני רוכב על החמור' וועט דאך אויך קומען מיט א חמור", דער רבי האט זייער געלאכט וועו ער האט דאס אראפגעלייגט אויף זיין שטייגער.

האט רבי נתנאל'ע ארויסגענומען א נייעם רעקארד פון רבי יום טוב ערליך ע"ה, מיטן נאמען 'לוקסוס', דער רעקארד האט געהאט פונדערויסן א בילד פון א גרויסן פערד אנגעטוהן מיט צירונגען, ער האט געוואלט ארויסברענגען דעם

פורים ביים רבי'ן

לוקסוס חלק, אבער רבי נתנאל'ע האט געוויזן אז א פערד איז א באפוצטער בעל גאוה, אבער א ארימער צובראכענער איד איז געגוג אז ער זאל גיין מיט אן אייזל, וועגן דעם איז משה רבינו געגאנגען מיטן אייזל.

שלמה המלך האט געהאט א פראבלעם, פון איין זייט איז ער געווען א מלך, און ער האט געדארפט נעמען א שטאלצן פערד, מצד שני איז ער געווען א צובראכענער אידל און ער האט געדארפט נעמען אן אייזל, האט ער זיך אן עצה געגעבן, ער האט געגומען א 'פרד', חז"ל זאגן א פרד קומט פון א סוס וחמור אינאיינעם, אזוי האט ער געהאט ביידע מעלות. אזוי האט ער געזאגט א שיינעם פלפול בדרך פורים תורה.

האב איך זיך אנגערופן צום רבי'ן: "כ'פארשטיי נישט פארוואס ער מוטשעט זיך אזוי צו ברענגען ראיות אז א פערד איז א בעל גאוה, עס שטייט דאך אזוי קלאר מפורש"...

דער רבי קוקט מיך אזוי אן, זאג איך ווייטער: "ס'שטייט דאך "כי גאה גאה סוס"...

עס איז געווען דאס ריכטיגע ווארט אין די ריכטיגע מינוט, דער רבי האט זיך ממש צולאכט פון דעם געדאנק, דער רבי מרן הברך משה האט זיך אנגערופן: "ער איז דאך געראכט, ס'שטייט טאקע אזוי אין פסוק"... בקיצור ס'איז געווען א געלונגענער אויסדרוק אין ריכטיגן פלאץ.

דער רבי האט נאכדעם געבענטשט, און ארויפגעגאנגען צו זיין צימער, וואס מ'האט געדארפט ארויפגיין עטליכע טרעפ.

פלוצלונג הער איך שרייען: "אהרן הערש, דער רבי רופט דיך". איך האב זיך דערשראקן, איך לויף אהין, איך זעה ווי דער רבי שטייט אויף די טרעפ און ער ווארט אויף מיר.

איך קען אייך נישט זאגן ווי דער רבי האט אויסגעקוקט, דער רבי שיינט אויף מיטן לעכטיגן שמייכל: "יישר כח, א גוטע נאכט".

איר פארשטייט וואס דאס מיינט. דער רבי, אין די שוואכע יארן, ער האט שוין נישט געהאט קיין כח, אבער ער קען נישט אריינגיין אין צימער אריידער האט זיך נישט באדאנקט פאר א קליינעם בחור'ל וואס האט אים מהנה געווען.

אויך ביים צווייטן מאל שושן פורים ווען מיר זענען דארט געווען, האט מיך דער רבי צוגערופן און געזאגט 'א גוטע נאכט', מיט א שמייכל.

די ווייטערדיגע יארן איז שוין דער רבי אריינגעקומען שושן פורים פירן טיש אין ביהמ"ד הגדול, אויך דארט פלעג איך זיין דער 'פורים רב'ס גבאי'. כ'פלעג ארויפגיין מיט אים אויפן טיש, און משמש זיין מיט וואס עס האט אויסגעפעלט.

שושן פורים תש"ל: מ'דארף פרעגן די רביצין

איבער יענעם שושן פורים אין בעלל הארבער, הערן מיר אויך פון **הרה"ח ר' אברהם יושע שפיטצער הי"ו**, וועלכער האט זוכה געווען צו זיין דערבייי:

"אלע יארן וועלן דער פורים רב רבי נתנאל'ע פארקאש ע"ה פלעגט ארויפגיין אויפן טיש, פלעגט ער אויפברענגען פראבלעמען בענינים העומדים ברומו של הקהלה, ער האט אלץ געהאט פארשלאגן וואס מ'דארף צו מתקן זיין, און דער עולם פלעגט זיך גוט אונטערהאלטן פון זיינע געדאנקען.

יעצט וועלן ער איז געווען ביים רבי'ן, האט ער אויפגעברענגט די נושא וואס איז געווען עומד על הפרק אין יענע תקופה, אז דער 'מארגן זשורנאל' איז אונטערגעגאנגען, און סאטמאר האט דאס געוואלט איבערנעמען, אז עס זאל זיין אן אייגענער חרדי'שער טאג-צייטונג. ר' סענדר דייטש ע"ה האט איבערגענומען די רעדאקציע מיט די שרייבער פון מארגן זשורנאל, און אפגעמאכט מיט זיי וואס און ווי אזוי מ'מעג שרייבן, און עס האט אנגעהויבן ארויסצוקומען טעגליך.

למעשה וועלן דאס האט אנגעהויבן צו ערשיינען, איז דער ציבור נישט געווען צופרידן, דער עולם האט געשפירט אז דאס איז נישט אויסגעהאלטן לפי רוחינו, און עס איז געווען ויכוחים צווישן ציבור וואס האט געהאלטן אז עס טאר נישט ארויסקומען אזא צייטונג דורך סאטמאר, מ'האט געפרעגט דעם רבי'ן און דער רבי האט אויסגעהערט ביידע צדדים, און דער רבי האט געהייסן פארמאכן דעם צייטונג.

האט רבי נתנאל'ע געוויזן פארן רבי'ן, אז מ'האט ארויסגעגעבן 31 אויסגאבעס פונעם צייטונג, ווייל מ'האט געווארט ס'זאל ארויסגיין מכלל נפל, נישט ווייל מענטשן זאלן זאגן אז ס'איז נישט געווען קיין בר קיימא מחמת געלט וכדומה, נאר ווייל דער רבי האט געהייסן.

דער רבי האט הנאה געהאט.

זעהנדיג אז דער רבי איז געווען זייער גוט אויפגעלייגט, האט ער געזאגט אזוי: "דער רבי ווייסט דאך ווי ווייט אין אמעריקע איז נפרץ געווען דער חול המועד, פורים און שושן פורים, דער רבי זעהט דאך ווי שיין דער טיש דא איז געווען, אפשר זאל זיין נאך א טאג פורים?". דער רבי האט זיך צושמייכלט און געזאגט: "דאס דארף מען פרעגן די רביצין, צי זי איז גרייט צוצוגרייטן נאכאמאל אזא סעודה".

שושן פורים תשל"ד: לחזות בנועם ה'

"עס ליגט מיר שטארק אין זכרון - שילדערט **מו"ה יודא לייב לאוב הי"ו** פון קרית יואל - וועו בשנת תשל"ו איז דער רבי אריינגעקומען שושן פורים צום טיש אין ביהמ"ד הגדול אויף ראדני סט. און ער איז דארט געזעסן ארום א שעה צייט.

מ'קען היינט בשום אופן נישט מסביר זיין וואס עס זענען געווען די הרגשים ביים ציבור אין יענע יארן. דאס אז מ'האט געהאט די זכי' אז דער רבי איז אריינגעקומען צווישן עולם, און ער איז געזעסן אויבנאן ביים טיש, איז געווען אין יענע יארן אזא זעלטענהייט, אז מ'האט נישט געוואלט פארפאסן קיין רגע.

די בדחנים זענען ארויף אויפן טיש, און זיי האבן אפגעראכטן א שפיל, אבער עס איז געווען אזוי אנמערקבאר ווי דער גאנצער עולם איז געשטאנען מיט אן ערנסטקייט און נישט אראפגענומען קיין אויג פונעם רבי'ן. דער שפיל, די בדחנים, מיט אלע ווערטלעך האבן געצליך פארלוירן יעדן טעם וחן, עס איז קיינעם נישט אינטערעסאנט געווען בשעת ווען מ'האט די געלעגנהייט צו קענען קוקן אויפן רבי'ן, עס איז געווען א הזדמנות לחזות באור פני מלך.

עס איז געווען איין יאר, ווען דער עולם איז אריינגעקומען אין ביהמ"ד צום שושן פורים טיש, נאכן ווארטן האט הרה"ח ר' יחזקאל משמש ע"ה אויסגערופן, אז דער רבי איז נישט בכח אריינצוקומען, אבער טראצדעם ווען דער שפיל ווייטער אנגיין.

תיכף האט זיך אנגעזהן א נאכגעלאזטקייט ביים ציבור, א ביטערע אנטוישונג האט יעדן ארומגענומען, דער שפיל האט נישט געהאט קיין גרויסע ווערד ביים עולם, דער עיקר השתוקקות האט דער ציבור געהאט צו זען דעם רבי'ן, רצונינו לראות את מלכינו".

בגדי חסידות

וויבאלד מיר האבן דערמאנט וואס דער רבי האט איינגעפירט איבער אנטוהן בגדי שבת ביום שושן פורים, איז דא אין פלאץ ארויסצוברענגען וואס פאר א הייליגע עבודה דער רבי האט געהאט אין דעם ענין, צו אנטוהן פארן עולם מלבושי חסידות, און ווי ער האט שוועד געארבעט אז מ'זאל גיין דערמיט ברבים, סיי שבתים וימים טובים, און אויך אין אלע אנדערע מועדים וזמנים. דער רבי האט געהאלטן אז דאס איז א גירא בעינא דשיטנא אין זיין מלחמה להעמיד הדת על תלה אין אמעריקע.

שטריימל און בעקיטשע נישט 'לכבוד ולתפארת'

עס האט דערציילט **הרה"ח ר' ישי בוכינגער ע"ה**, אז איינמאל אין די בראשית תקופה פרייטאג צונאכטס ביים טיש האט דער רבי מעורר געווען דעם ציבור אז מ'זאל זיך אנטון שטריימלער.

דער רבי האט נאכגעזאגט ביים טיש די ווערטער פונעם כתב סופר (פר' תצוה), וואס זאגט אויפן פסוק "ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת", לויט די גמרא אין מס' שבת (דף קמה:) אז א אמת'ער ת"ח דארף נישט האבן קיין רבני'שע קליידער וואס זאלן אים מעורר זיין זיך צו פירן ווי עס פאסט, ווייל ער ווייסט אליין ווי אזוי זיך צו פירן, ממילא זענען זיינע קליידער נאר לכבוד ולתפארת, אבער איינער וואס איז נישט קיין אמת'ער בן תורה דארף גיין מיט שיינע קליידער, וואס דאס זאל אים כסדר דערמאנען זיך צו פירן ערליך.

דאס זעלבע זאגט די תורה ביי אהרן הכהן, אז מ'זאל מאכן די קליידער נאר 'לכבוד ולתפארת', און נישט אז די קליידער זאלן אים דארפן דערמאנען צו זיין ערליך.

האט דער רבי ווייטער געזאגט: "אין דער אלטער היים זענען א שטריימל און בעקיטשע געווען 'לכבוד ולתפארת', ווייל אפילו ווער עס איז נישט געגאנגען מיט א שטריימל, איז געווען א ערליכער אשכנזי'שער איד, אבער היינט אין אמעריקע איז דאס נישט נאר "לכבוד ולתפארת", נאר מ'מוז גיין מיט די חסיד'ישע קליידער כדי מ'זאל זיך נישט אויסמישן מיט די גוים, און אפילו ווען אונזערע עלטערן וואלטן ווען נישט געגאנגען מיט חסיד'ישע בגדים, וואלטן מיר ווען געמוזט אליינס אויסטרעפן א נייע סארט לבוש ווי אזוי צו גיין, אנדערש ווי די גוים".

דער רבי האט זיך דעמאלטס אויסגעדרייט צו עטליכע היימישע אידן, און זיי פארגעהאלטן אויף דעם וואס זיי האבן משנה געווען דעם לבוש פונדערהיים.

די ווערטער האבן אסאך אויפגעטון, און דעם קומענדיגן שבת זענען שוין געווען עטליכע היימישע אידן וואס זענען ביז היינט נישט געגאנגען מיט קיין שטריימל, און זיי זענען פון דעמאלטס און ווייטער געגאנגען מיט שטריימלעך[72].

א מזל אז מ'לאכט

עס איז געווען אמאל, ווען א היימישער רב וואס האט געוואוינט אין די איסט-סייד איז געקומען צום רבי'נס שלש סעודות מיטן הוט. האט אים דער רבי געפרעגט פארוואס ער האט אויסגעטון דעם שטריימל, האט דער רב זיך פארענטפערט אז ער איז געקומען דורכן וויליאמסבורגער בריק, האט אים דער רבי געפרעגט "נו, וואס איז?", האט ער געזאגט אז ער האט מורא אז מען וועט לאכן פון אים.

האט דער רבי געזאגט: "נאך א מזל אז מ'לאכט פון אונז אז מיר גייען מיטן שטריימל, ווייל ווען נישט, וואלטן מיר ווען געדארפט זיצן און טראכטן וואס מיר זאלן אנטוהן כדי מיר זאלן זיין אפגעזונדערט פון די גוים".

אין אמעריקע איז נאך וויכטיגער

עס האט דערציילט **הגה"צ רבי יונה פילאפף זצ"ל ר"מ בישיבה"ק**, אז אין יענע יארן האט איינער אמאל געפרעגט דעם רבי'ן, פארוואס אינדערהיים פלעגט ער קיינמאל נישט לייגן קיין דגוש אויף עניני לבוש ביים ציבור, און דוקא אין אמעריקע ווען דער דור בכלליות איז געווען שוואכער, האט ער אזוי שטארק פארלאנגט דעם לבוש, אפילו חול המועד און שושן פורים וכדומה.

האט דער רבי געגטפערט מיט די באקאנטע ווערטער וואס דער רשב"א זאגט אין מס' ברכות (דף יא.), וואט די גמרא זאגט "אמרו לו זקינך מגודל, אמר ליה תהא כנגד המשחיתים", איז דער רשב"א מסביר, אז ויבאלד עס זענען דא אזויפיל משחיתים וואס זוכן אויסצורייסן תורה און מצוות, און זיי זוכן אפצולאכן און צו שפעטן פון ערליכע אידן וואס ווילן זיך יא האלטן געטריי און ערליך צו די תורה און צו מצוות ה', דעריבער מוז מען זיך אנשטרענגען צו טוהן דאס פארקערטע פון זיי, אפילו איבער די מאס. אויב זענען פארהאן אזעלכע וואס האלטן אז מען ברויך נישט טראגן קיין בארד דאן ברויך מען דוקא יא גיין מיט א זקן מגודל, אפילו אויב עס איז צומאל יתר על המדה, כדי עס זאל זיין כנגד המשחיתים.

---

72. קונטרס שבחי מהרי"ט.

דאס פלעגט דער רבי אלץ באטאנען: "אמעריקע איז א מקום פאר משחיתים, עס זענען אין אמעריקע פארהאן א געוואלד מיט אידן וואס טענה'ען אז מען ברויך דא נישט טראגן קיין בארד און פיאות, זיי טענה'ען אז אין אמעריקע טאר מען בשום אופן נישט גיין מיטן אלטן אידישן לבוש, אמעריקע איז א פלאץ וואו מען מוז זיך צופאסן צו די גוים און צו זייערע מנהגים און צו זייער קליידונג, דערפאר זענען מיר אלע מחויב זיך אנצושטרענגען און טוהן פעולות וואס זענען אויפן אופן פון "כנגד המשחיתים", פארקערט ווי די משחיתים ווילן אז מיר זאלן זיך פירן, אדרבא מ'איז מחויב מוסיף צו זיין קעגן זיי, אין א בחינה פון 'זקנך מגודל', מען דארף טראגן א גרויסע בארד מיט לאנגע פיאות, מען ברויך גיין מיטן לבוש אויפן פולסטן חסיד'ישן פארנעם, וואס דאס אלעס איז אין א בחינה פון 'להוציא מלבן של צדוקים', אלעס וואס די משחיתים ווילן ביי אונז אויסרייסן, דארפן מיר דירעקט זיך אנשטרענגען און טוהן דאס פארקערטע פון דעם".

"קלאפן ביי המן" א סימן פאר א שטריימל

בענין זה איז כדאי איבערצוגעבן א שיינע פורים מעשה, וואס עס האט דערציילט **הרה"ח ר' יודל לעפקאוויטש ע"ה**:

"דער רבי ז"ל האט אמאל דערציילט, אז ביים גרעניץ צווישן פוילן און טשעכיי איז דא א שטעטל מיטן נאמען 'טעשין'. דאס שטעטל איז געווען צעטיילט, האלב אין פוילן און האלב אין טשעכיי. אין דעם טייל פון פויליש טעשין האבן געוואוינט אסאך חסידי'שע אידן, און אין טשעכיש טעשין זענען געווען מער מאדערנע און פרייע, איז דאס אבער געווען א גוט פלאץ פאר פרנסה, און עס איז געווען פונעם חסידי'שן עולם וואס האט זיך געוואלט אריבערציען פון פויליש טעשין קיין טשעכיש טעשין, צוליב געשעפטן.

ווען זיי זענען געגאנגען זיך איבערשמועסן און שואל עצה זיין מיטן **הייליגן דברי חיים זי"ע**, האט זיי דער הייליגער דברי חיים געענטפערט: "אויב ווילן זיי נישט מוותר זיין אויף קיין שום מנהג ישראל וואס זיי האבן זיך געפירט ביז היינט, 'אפילו פון קלאפן ביי המן', דאן קענען זיי אריבערגיין דארט וואוינען, אויב נישט זאלן זיי נישט גיין"!

ווען דער רבי האט דערציילט די מעשה האט ער אויסגעפירט: "נישט צו גיין מיט א שטריימל אין גאס, איז ארגער ווי נישט המן קלאפן"[73]...

---

73. מס' מבצר תורה ויראה.

באזונדערע חשיבות פארן זון מיטן שטריימל

נאך האט דערציילט **הרה"ח ר' יודל לעפקאוויטש ע"ה:**

"איך בין געווען אין שטראן ספרינגס אמאל אין די זומער חדשים, שב"ק נאָכמיטאָג, ביים מיטאָג טיש פון רבי'ן זי"ע. איך בין אָנגעקומען אינמיטן דעם טיש, און איך בין אַדורכגעגאַנגען נעמען שיריים. וועו איך בין געשטאַנען נעבן רבי'ן זאָגט מיר דער רבי: "דו האָסט געהערט וואָס איך האָב יעצט דערציילט", און דער רבי הויבט אָן צו דערציילן די דערמאנטע מעשה, און ער פירט אויס: "און איך זאָג נישט צו גיין אין אַ שטריימל איז אַרגער ווי נישט המן קלאַפן..." אַזוי האָט דער רבי דערציילט די מעשה פאַר עטליכע אידן בזו אחר זו, וואס זענען אריבערגעגאנגען דעם רבי'ן ביים טיש.

די געשעעניש איז מיר געווען זייער אויפפאַלנד, האָב איך געפרעגט דעם הויז בחור הרה"ח ר' וואָלף בער לעבאָוויטש ע"ה, פאַרוואָס עפעס האָט דער רבי פריער דערציילט די מעשה.

האָט ער מיר געזאָגט, אַז עס איז דאָ פריער געווען אַ געוויסער רב, וועלכער איז געקומען צום טיש מיט'ן ביבער הוט, וויבאַלד אין שטראָן ספרינגס האָט מען זיך נאָך געשעמט צו גיין מיט'ן שטריימל אין די גאַס, דעריבער האָט דער רבי דערציילט די מעשה, און שפעטער האָט דאָס דער רבי איבערדערציילט פאַר די וואָס זענען געקומען שפעטער, און זענען פריער נישט געווען.

דער רבי האָט דאָס אַזוי לאַנג דערציילט, ביז עס איז צוגעקומען אַ איד מיט אַ קנייטש קאַפעלוטש, מיט אַ שניפסל, און דער רבי פרעגט אים, וועו ער איז און פון וואו ער קומט? האָט ער געזאָגט אַז ער האָט געוואוינט אין טשעכיש-טעשין.

דער רבי בנועם מדותיו האָט חייש געווען אַז דער איד איז נפגע געוואָרן פון די מעשה, און דער רבי האָט אים דעריבער באַלד אָנגעהויבן צו מפייס זיין: "נע, איך האָב ח"ו נישט אייך געמיינט, טשעכיש-טעשין איז שוין אין די שפעטערדיגע תקופה געוואָרן שטאַרק אידיש, די מעשה מיט'ן הייליגן צאַנזער רב איז נאָך געווען היבש פריער".

דער רבי האָט דעמאָלט שטאַרק געערעדט פון דאָס חשיבות צו גיין מיט'ן שטריימל, און האָט נאָכגעזאָגט בשם דעם טאַטן דער הייליגער קדושת יו"ט זצ"ל, וועלכער האָט אַמאָל געזאָגט: "איך ווייס נישט וואָס איז די קדושה פון די שטריימל, נאָר אַז איך זעה אַז דאָס שטעכט אַזוי שטאַרק פאַר די מתקדמים, איז דאָס אַ סימן, אַז אין יעדעס האָר פון די שטריימל ליגט אַ געוואַלדיגע קדושה".

"דער רבי האָט ווייטער אַרומגערעדט איבער דאָס חשיבות פונעם שטריימל, און ער האָט דערציילט, אַז ער געדענקט ווען מיין זיידע הרה"ח רבי יעקב יוסף לעפקאָוויטש ז"ל איז געקומען צו פאָרן קיין סיגעט, פלעגט דער טאַטע ז"ל - הגה"ק בעל קדושת יום טוב זי"ע - אים אויפנעמען ווי ער האָט אים באַטיטולט אַלס "אייזיק'ס טאַטע", און ער האָט מייחס געווען דעם טאַטן מיט זיין זון זקיני הרה"ח ר' אייזיק ע"ה, וועלכער איז געווען אַ תלמיד פון קדושת יו"ט זי"ע.

און כאָטש וואָס דער זיידע ר' יעקב יוסף ז"ל איז געווען גאָר אַן אויסגערופענער חסידי'שער איד, מגדולי תלמידי המהר"ם שיק, דאָך האָט דער קדושת יום טוב געהאַט אַ ספעציעלע ליבשאַפט צו ר' אייזיק. "ווייסט איר פאַרוואָס?" האָט דער רבי געזאָגט, "אמת דער טאַטע האָט זייער ליב געהאַט ר' יעקב יוסף, אָבער ער האָט מער מחשיב געווען ר' אייזיק, ווייבאַלד ער איז שוין געגאַנגען מיט'ן שטריימל. דאָס האָט געהאַט ביי אים אַ באַזונדערע חשיבות"[74].

74. קונטרס ימי הפורים, וספר בלשון חסידים.

פרק טז

פורים המשולש

שלשת ימים לילה ויום... ובכן אבוא אל המלך

פורים דמוקפין

וואס געדענקט מען פון א יאר ווען ס'איז געפאלן פורים ביום ערב שב"ק, וואס האט באדייט א 'פורים המשולש'?

דאס ערשטע מאל ווען עס איז אזוי אויסגעפאלן נאכ'ן רבי'נס קומען קיין אמעריקע, איז געווען בשנת תש"י, דעמאלטס האט דער רבי געפראווען א מלוה מלכה מוצאי שב"ק, ברוב עם הדרת מלך.

אבער זונטאג אינדערפרי האט דער רבי געזאגט, אז באמת וואלט מען געדארפט מאכן די סעודה זונטאג בייטאג, ווייל די וואס האלטן פורים דמוקפין, זיי שיקן משלוח מנות זונטאג, און הערשט דעמאלטס מאכן זיי די סעודה.

שנת תשי"ד לפ"ק

מיט פיר יאר שפעטער ווען בשנת תשי"ד איז אויסגעפאלן שושן פורים שבת, האט דער רבי געפירט דעם שושן פורים טיש זונטאג נאכמיטאג, ער איז געווען אנגעטון בבגדי שבת, און ער האט פארלאנגט פונעם ציבור צו קומען צום טיש בבגדי שבת, אפילו עס איז שוין געווען ט"ז באדר.

'יעצט' איז נישט פורים

פון יענעם פורים שנת תשי"ד, דערציילט **הגה"צ אב"ד נאנאש שליט"א**, וועלכער האט זוכה געווען לשרת בקודש פנימה:

"אום שנת תש"י איז געווען פרייטיג פורים. פרייטיג צונאכט'ס, האט איינער געדאוונט פארן עמוד, און מ'האט געמאכט פורים פון אים, כ'האב געזעהן אז עס שטערט דעם רבי'ן, ווייל דער רבי איז דאך געווען פרייטאג צונאכט'ס צווישן מנחה מעריב בדביקות גדולה, אבער ס'איז דאך פורים געווען.

א יאר דערויף איז געווען פרייטאג שושן פורים, האט דער רבי געזאגט פאר ר' אברהם וועלווערגער ע"ה פארן דאווענען, 'יעצט איז נישט פורים', ס'זעהט אויס אז ס'האט פארן רבי'ן געשטערט א יאר בעפאר, און דעמאלטס האט מען טאקע גארנישט געמאכט.

נאר דעמאלטס שנת תש"י, וועלווען ס'איז געווען פרייטאג פורים, איז די סעודה פון שושן פורים, האט דער רבי ז"ל געמאכט מוצאי שבת.

צוויי יאר דערויף וועלווען עס איז נאכאמאל אזוי אויסגעפאלן, האט דער רבי שוין יא געמאכט דעם טיש זונטאג נאכמיטאג, איז דער רבי נישט געגאנגען אין א שטריימל א גאנצן טאג, נאר ערשט צום טיש.

נאר מיט די יארן שפעטער איז שוין געווארן דאס גיין געהעריג מיטן שטריימל, אזוי ווייט אז עס איז געווארן א בושה צו גיין אנעם שטריימל.

איך געדענק ווי דער **שארמאשער רב** איז געקומען זונטאג צום דאווענען מיט א הוט, און ס'איז געווען נאך איינער וואס איז געקומען דארט מיט א הוט, האט אים איינער געזאגט, "דו ביזסט דאך שוין אזוי ווי דער שארמאשער רב..."

אנטוהן דעם שטריימל

הרה"ח ר' נפתלי לעבאוויטש הי"ו:

בשנת תשי"ד וועלווען פורים איז געפאלן אום עש"ק, האט דער בערהאמעטער רב ז"ל אריינגערופן זונטאג נאכמיטאג פרעגן אויב ער זאל קומען צום טיש מיט א שטריימל, האט דער רבי געהייסן ענטפערן, אז ער זאל זיך אנטוהן א שטריימל צום טיש.

תשל"ד: דער פריליכער קבלת שבת

אנשי שלומינו באים בשנים געדענקען גוט, דאס יאר תשל"ד, וועלווען ביים נייעם דור איז דאס געווען דאס ערשטע מאל וועלווען פורים איז אויסגעפאַלן עש"ק, און ערב פסח איז אויסגעפאַלן אום שב"ק. (דאס פריערדיגע מאל איז געווען תשי"ד, וועלווען רוב פונעם נייעם דור זענען נאך געווען קליין אדער נישט געבוירן). פאַרן נייעם דור איז

פורים ביים רבי'ן

דאס געווען א גרויסע סענזאציע און האבן נאכנישט געווארטט וויאזוי דאס גייט צו, און דעריבער איז יענער פורים געבליבן איינגעקריצט אין זכרון ביי פילע אידן.

יענעם פרייטאג עש"ק, פורים נאכמיטאג, האט געדאווענט מנחה אין גרויסן ביהמ"ד פאַרן עמוד הרה"ח ר' מרדכי לייב הלוי טירנויער ע"ה. דאס דאווענען איז צוגעגאנגען בגילופין, און ר' מרדכי לייב האט מיט אלע אופנים פרובירט משמח צו זיין דעם רבי'ן. נאך מנחה, האט רוב עולם נישט געווארטט וויאזוי מ'פירט דעם פורים ווייטער... און מ'האט געזוכט מיטלען וויאזוי אויפצולעבן דעם רבי'ן. האט מען זיך געמומען זינגען לכבוד שמחת היום, צווישן מנחה און לכו נרננה.

פלוצים ווערט פריילין אין ביהמ"ד: הרה"ח ר' ישראל דוד ווייס ע"ה און הרה"ח ר' אפרים ניימאן ע"ה, האבן זיך אויפגעשטעלט אויף א באנק אויפן ארון קודש, און זיך געמומען זינגען און טאנצן מיט כל מיני תנועות של שמחה, דער גאנצער עולם האט דעמאלט צוגעזען דעם גרויסן שמייכל וואס האט זיך אויסגעגאסן אויפן רבי'נס הייליגע צורה, וואס האט אריינגעברענגט דעם עולם אין א גרויסע שמחה און ס'איז געווען א בילד וואס וועט קיינמאל נישט פארגעסן ווערן ביי די אָנווועזנדע.

פרק יז

שיתסר ושיבסר

ולא יעבור כתיב (מגילה ב.)

דער רבי זאגט תחנון

הרה"ח ר' שמואל הכהן פריעדמאן שליט"א משב"ק:

ווען מיר האבן געלערנט אין די ישיבה פון רבי'ן ז"ל, און די ישיבה איז נאך געווען העכער'ן ביהמ"ד אין וויליאמסבורג אויף 550 בעדפארד עוו. איז געווען א שטיק צייט דער בעל תפלה קבוע ביים רבי'נס מנין ביי שחרית, הגה"צ רבי מאיר זאב גאלדבערגער ז"ל אב"ד פעלידהאז ומח"ס אמרי המזג.

איך האב געהאט די זכי' מיטצוהאלטן עטליכע מאל ווען דער פעלידהאזער רב האט געפרעגט דעם רבי'ן פארשידענע שאלות, שטייענדיג ביים עמוד.

עס איז געווען א טאג נאך שושן פורים, ט"ז אדר (שיתסר), דער פעלידהאזער רב האט געענדיגט זאגן די הויכע שמונה עשרה, און ער האט געוואלט זאגן קדיש, דערווייל זעהט ער ווי דער רבי האט אנגעהויבן צו זאגן תחנון. נאכ'ן דאוונען האט ער געפרעגט דעם רבי'ן: 'מ'זאגט עפעס אז ווייל די גמרא פרעגט (מגילה ב.) 'ואימא שיתסר ושיבסר', איז שוין געווען אז מ'זאל נישט זאגן קיין תחנון'. (די גמרא אנהויב מס' מגילה האט א הו"א אז מ'זאל מעגן ליינען די מגילה ט"ז און י"ז באדר, און לכבוד דעם איז דא וואס פירן זיך, אז ווייל די גמרא האט געהאט אזא הו"א, איז דאס שוין א שטיקל יו"ט אז מ'זאגט נישט קיין תחנון[75]).

האט אים דער רבי געזאגט: "ביי אונז האט מען יא געזאגט תחנון, ווייל "ולא יעבור כתיב"... (דאס איז דער תירוץ פון די גמרא פארוואס ט"ז און י"ז איז נישט קיין יו"ט צו קריאת המגילה).

---

75. בס' כוכב מיעקב (להגאון רבי יעקב מהרימלוב ז"ל בהגהות לירושלמי סוף הספר), הביא מקור המנהג שלא לומר תחנון בי"ז וט"ז מדברי הירושלמי (מגילה פ"א ה"ד). ובמשמרת שלום הביא שכן המנהג בכמה

האט דער פעלידהאזער רב ווייטער געזאגט אז ער האט אמאל געהערט בשם דעם שינאווער רב ז"ל, אז ווען ער האט געהערט פון דעם מנהג פון נישט זאגן תחנון ט"ז און י"ז אדר ווייל די גמרא פרעגט "ואימא בשיתסר", האט ער דאס אוועקגעמאכט זאגנדיג "די גמרא זאגט דאך אויך ביי שחיטה (חולין כז.) "ואימא מזנבו", און מ'זעהט נישט אז איינער זאל מאכן אן עסק ווייל די גמרא פרעגט אזא קשיא..." דער רבי האט אים אויסגעהערט און זיך צושמייכלט.

האט דער פעלידהאזער רב געפרעגט דעם רבי'ן, צי דער רבי האט שוין געהערט דאס ווערטל פונעם שינאווער רב? האט דער רבי געזאגט: "דאס ווערטל האב איך שוין געהערט, אבער נישט בשם דעם שינאווער רב"... דער שינאווער רב פלעגט נישט זאגן אזעלכע ווערטלער.

מקומות שלא לומר תחנון בשיתסר ושיבסר. וכן נהג הגה"ק רבי אברהם דוב מאוורויטש זי"ע בעל בת עין, וכן נהג הגה"ק מצאנז זי"ע (דרכי חיים החדש), והגה"ק ממונקאטש ז"ל (דרכי חיים ושלום אות קצא).

אשר"י האי"ש

לא נמנע פינו מלהגיד לאדם ישרו ולהביע
עומק תודתינו מול האי גברא רבא, חכם וכלי אומנתו ביד"ו,
לכך נקראו חכמים סופרי"ם, האי צורב, צנא מלא ספרא,

הרה"ג **ר' אשר שאול יחזקאל רייכמאן** שליט"א

שהטביע חותמו על כל הספר מהחל ועד כלה והודות
לעבודתו הנמרצה זכינו לתורה מפוארה בכלי מפוארה

ירום ה' קרנו בכבוד ובכל אשר יפנה יצליח

התודה והברכה

לידידינו העומדים לימינינו בכל עת מצא
אשר א"א לפורטם כי רבים המה, ובפרט להאי צנמ"ס

הרה"ח ר' **יעקב יחזקי' גאנדעל** הי"ו

שיום ולילה עומד מוכן לעזור בלו"נ.

לזכרון עולם

נשמת הרב החסיד המפואר שהקדיש כל שנותיו למען הפצת
משנתו של כ"ק רביה"ק זי"ע, וחיבר המון ספרים מתורתו ותולדותיו
ועמד לימינינו בכל עת ועונה

רבי אברהם דוד ב"ר יודא ז"ל (גליק)

בגן עדן יהא מנוחתו ויליץ יושר בעד משפחתו ויוצ"ח.

יוצא לאור לקראת שמחת החתונה של

החתן ירמי' בנציון נ"י

עב"ג הכלה מרת פערל תחי'

קאפפעל

ז' אדר תשע"ח לפ"ק